

КАЛЕНДАР

УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА

НА РІК ЗВЧАЙНИЙ

== 1925 ==

КАЛЕНДАР

УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА

НА РІК ЗВИЧАЙНИЙ

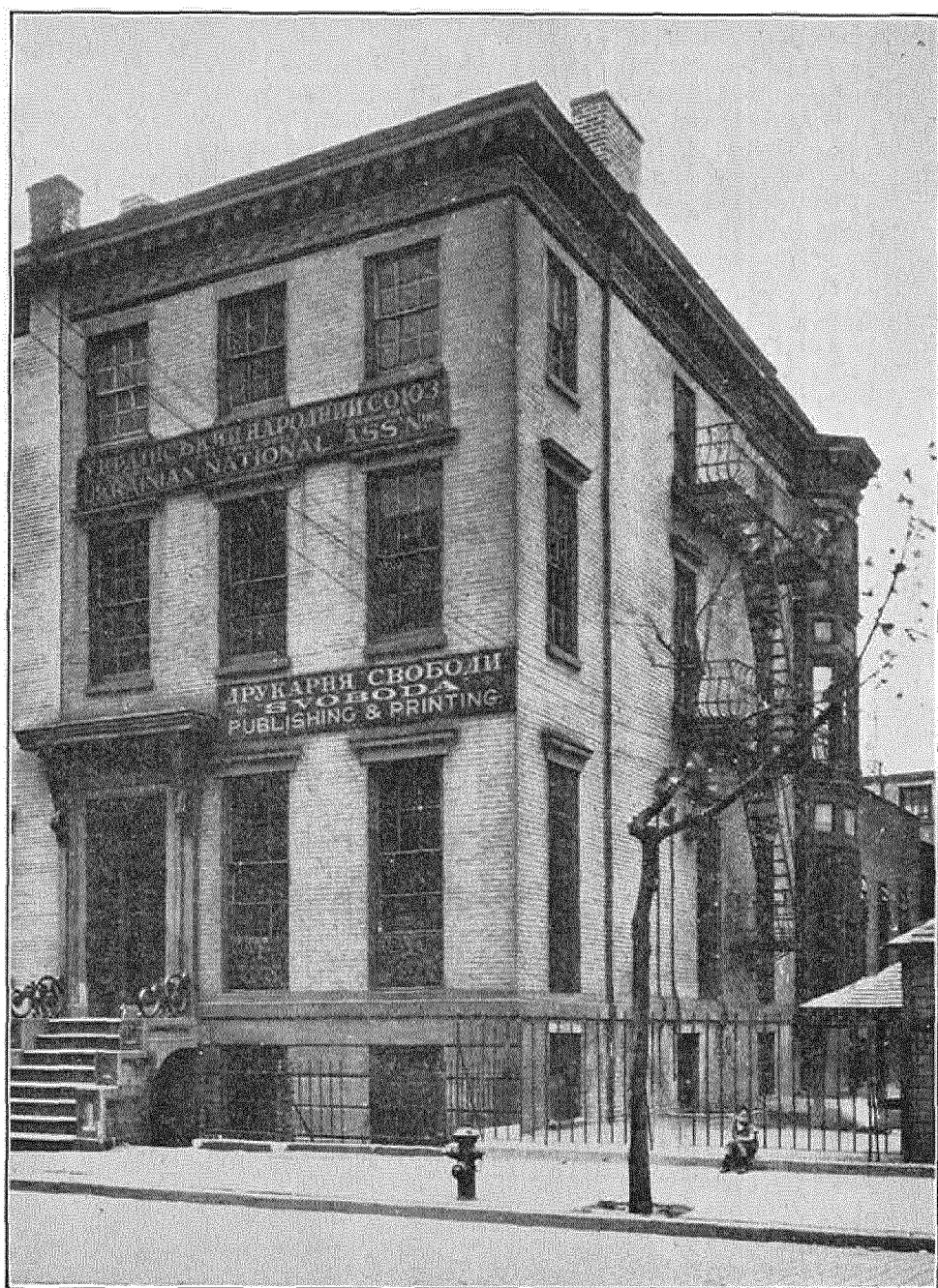
1925

зладив

РЕДАКЦІЙНИЙ КОМІТЕТ У. Н. С.

ЦІНА 50 ЦЕНТІВ.

З друкарні „Свободи”, 83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

ДІМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

П О С Т И.

1. В Навечеріє Богоявлення (Щедрий вечер) 5. (18) січня.
2. Великий піст, від понеділка, 17. лютого (2. марта) до Пасхи.
3. Петрівка, від понеділка, 2. (15) червня до св. Апп. Петра і Павла.
4. Спасівка, від 1. (14) серпня до Успенія Пресвятої Богородиці.
5. На Усікновенія Глави св. вана Крестителя 29. серпня (11. вересня).
6. На Воздвиженне Ч. Креста.
7. Пилипівка, від. 14. (27) падолиста до Навечерія Рожд. Христового.
8. В середу і п'ятницю кожної седмиці, крім „седмиць загальних”.

СЕДМИЦІ ЗАГАЛЬНІ, В КОТРІ НЕМА ПОСТУ.

1. Від Різдва Христового до Навечерія Богоявлення.
2. Межи нед. Митаревою а нед. о Бл. Сині.
3. Світла седмиця: від Пасхи до Томиної неділі.
4. Від Зелених Свят до нед. Всіх святих.

Старий і новий календарі.

Загально уживаний григоріянський календар зістав введений папою Григорієм XIII 15-го жовтня 1582 р. Передше був в ужиттю юліянський календар, запроваджений за часів Юлія Цезаря, 45 літ перед народженням Ісуса Христа, а зладжений римським астрономом, Сосігеном. Того старого календаря держиться наша церква в означенню святочних днів. Юліянський календар є спізнений о 13 днів від григоріянського.

Деякі історичні дати.

Від Різдва Христового 1925 рік.
Варяго-руські князі прийшли зі Скандинавії до Київа в році 862.
Київ став столицею в 882 р.
Володимир Великий, обєднавши всі українські землі в одну державу, завів християнську віру в 988 р.
Послідний галицький князь, Юрій II, помер 1338 р.
Б. Хмельницький визволив Україну в 1648 р.
Персональна унія з Московщиною сподіялася в 1654 р.
Богдан Хмельницький помер 27. серпня 1657 р.
Іван Мазепа помер 1709 р.
Січ збурено в 1775 р.
Тарас Шевченко родився 1814 р. а помер 1861 р.
Україна проголошена незалежною державою 1918 р.
В 1921 і 1922 р. московські тираны вигубили голодом і розстрілами більше ніж десять мільонів українського народу.

Український народ і земля роздерті на чотири часті: 29 мільонів Українців живе під московською кормигою, 9 мільонів під ляхським ярмом, 3 мільони під румунським шлапаком, а три чверти мільона прилучилися до Чехословакії. Крім того на Зеленим Клині, в Азії, живе більше ніж мільон Українців і таке саме число на еміграції в Америці.

Тисячі наших скитальців порозсипувані по всім закутках землі.
Тільки єдністю і національною свідомістю збудуємо свою державу!

JANUARY — 1925 — СІЧЕНЬ має 31 днів.

н.ст.	с.ст.	ш	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА	ЛАТИНСЬКІ СВЯТА
1	19	Ч	Грудень 1924. Боніфатія муч.	Новий Рік 1925.
2	20	П	Ігнатія Богоносця	Макарія папи
3	21	С	Юліяни муч.	Геновефи діви
4	22	Н	Н. пер. Р. Хр. св. От. Анастазії м.	Н. перед 3. Кор. Тита
5	23	П	10 Муч. Мини і пр.	Емілії і Телесф.
6	24	В	Нав. Р. Хр., Євгеній	Трох Королів
7	25	С	Роздество Христове	Валентія
8	26	Ч	Собор Пр. Богород. і Йосифа	Северина муч.
9	27	П	Св. первомуч. Стефана	Юліяна
10	28	С	Мучен. в Никомидії	Маркіяни вд.
11	29	Н	Н. по Р. Хр., Муч. діти в івифл.	1. Н. по 3 Кор. Гігінія папи
12	30	П	Анізії муч.	Гонорати діви
13	31	В	Милянції Римлянки	Іларія папи
14	1	С	Новий Рік 1925. Обр. Г., Еас. Вел.	Фелікса з Нолі
15	2	Ч	Сильвестра папи рим.	Мавритія
16	3	П	Малахія пророка	Маркелія папи
17	4	С	Собор 70 апостолів	Антонія пуст.
18	5	Н	Н. п. Просв., Нав. Богояв., Теот.	2. Н. по 3. Кор. Генр. і Ферд.
19	6	П	Боявлення Госп. (Йордан)	Приски
20	7	В	† Собор св. Ів. Хрестителя	Фабіяна і Себастіана
21	8	С	Георгія і Еміліяна	Агнішки
22	9	Ч	Поліевкта і Евстрата	Вінкентія муч.
23	10	П	Григорія і Дометіяна	Обр. Пр. Діви Марії
24	11	С	† Теодозія преподобного	Тимотея апост.
25	12	Н	Н. по Просв., Татіяни муч.	3. Н. по 3. Кор. Павла
26	13	П	Ерміла і Стратоніка	Полікарпа єпископа
27	14	В	Преп. Отців убит. в Синаї	Івана Хризост.
28	15	С	Преп. Павла Тивейського	Кароля В.
29	16	Ч	Поклін оковам св. Петра	Францішка Сал.
30	17	П	† Антонія преп.	Мартина
31	18	С	Атаназія і Кирила	Петра з Нолі

УРЯДОВІ СВЯТА В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Дня 1. січня. **НОВИЙ РІК („НЮ ІРС ДЕЙ“).** Святкують в усіх стейтах.

ЧИ ВАРТА БУТИ ЧЛЕНОМ У. Н. С.?

Тому чотирнацять літ, як Петро Предзімірський зістав так побитий в майнах, що став цілковитим калікою. До тепер У. Н. С. уділив йому \$1050 (тисяч і пятьдесят дол.) запомоги, без нарушення його посмертного. Де є друга організація, що далаби таку значну поміч в нещастю?

Вступайте до У. Н. С., бо це правдивий приятель в біді!

НІХТО НЕ ПОРАТУЄ ТАК, ЯК У.Н.С.

До брацтва св. Володимира в Елизабет, Н. Дж. належить Степан Матла-га, який живе тепер в Ньюарку, Н. Дж. Вже тринадцять літ сей бідняга лежить спараліжований. За той час У. Н. С. виплатив йому вже понад \$800, а крім того Союзове брацтво опікується ним і уділює йому час до часу запомогу.

Н. ст.	С. ст.	Дні	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА	ЛАТИНСЬКІ СВЯТА
1	19	Н	Січень. Н. о Закхею, Макарія	4. Н. по З. Кор. Ігнатія еп.
2	20	П	Евтимія Вел.	Марії Громнічної
3	21	В	Максима і Неофіта	Блажея еп.
4	22	С	Тимотея апост.	Вероніки діви
5	23	Ч	Клементя муч.	Агафії діви
6	24	П	Ксенії препод.	Дороти
7	25	С	† Григорія Богослова	Ромуальда еп.
8	26	Н	Н. о Мит. і Фар., Ксенофонта	Н. старозап. Івана з М.
9	27	П	† Перенес. мощ. Ів. Золот.	Апольонії
10	28	В	Преп. Єфрема Сирійського	Схоластики
11	29	С	Ігнатія Бог.	Лукія еп.
12	30	Ч	Трех Святителів	Гавдентія і Евлялїї
13	31	П	Кира і Івана	Катерини
14	1	С	Лютий. Трифона муч.	Валентія муч.
15	2	Н	Н. о Блуд. Сині, Стрітеніє Гос.	Н. мясопуст., Фавстина
16	3	П	Симеона Богопр. і Анни	Юліянни
17	4	В	Ізидора препод.	Алексея і Константії
18	5	С	Агафії муч.	Симеона
19	6	Ч	Вукола єпископа	Конрада
20	7	П	Партенія і Луки	Леона папи
21	8	С	Теодора Стратиля	Елеонори
22	9	Н	Н. мясопуст., Никифора	Н. запуст., Петра Кат.
23	10	П	Харлампія і Порфирія	Романа папи
24	11	В	Власія свмч.	Гавриїла
25	12	С	Мелетія і Антонія	Попелец., Матея апост.
26	13	Ч	Мартиніяна препод.	Вальбурга
27	14	П	Авксентія і Кирила	Александра
28	15	С	Онисима і Пафнутія	Леандра

УРЯДОВІ СВЯТА В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Дня 12. лютого. **УРОДИНИ ЛІНКОЛНА („ЛІНКОЛНС БЕРТ ДЕЙ“).**

Сього свята не святкують в кількох полудневих стейтах.

Дня 22. лютого. **УРОДИНИ ВАШИНГТОНА („ВАШИНГТОН БЕРТ ДЕЙ“).**

Святкують його в усіх стейтах Злучених Держав.

ЧЛЕНИ У. Н. С. НАЧЕ РІДНЯ.

Стефан Лещишин є членом брацтва св. Николая в Вилкесбер, Па., від. 99 У.Н.С. По смерті своєї жінки він так затужив, що зійшов з розуму. Семеро дрібних дітей остало справжніми сиротами. Оттоді то показалося це людяне серце, яке лучить членів нашої організації наче в родину. Брацтво св.Николая заопікувалося і опі-

кується дітьми по нинішній день. Збирають поміж собою і у церкві, дають з брацької каси і поміж знакомими збирають, щоби дати удержання осамотненим діточкам.

Слава брацтву св. Николая в Вилкесбер, Па., що так гарно уміло заопікуватися дітьми свого хорого брата

MARCH — 1925 — МАРТ має 31 днів.

н. ст.	с. ст.	Дні	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА	ЛАТИНСЬКІ СВЯТА
1	16	Н	Лютий. Н. сиропуст., Вал. і Пав.	1. Н. пост. вступ., Альбіна
2	17	П	(Поч. посту). Теодора Тирона	Симпліція
3	18	В	Льва папи рим.	Кунегунди
4	19	С	Архіна і Макс. муч.	Казимира
5	20	Ч	Льва еп. Катан.	Фридриха
6	21	П	Евстахія і Тимотея	Коляти діви
7	22	С	Петра і Атаназія	Томи з Аквіну
8	23	Н	1. Н. посту, Полікарпа	2. Н. пост. суха, Івана Бонс.
9	24	П	† Обр. гол. Івана Крест.	Францішки
10	25	В	Тарасія арх. Конст.	40 Мучеників
11	26	С	Порфирія	Константина Бел.
12	27	Ч	Прокопія Декап.	Григорія Бел.
13	28	П	Власія пост.	Розини
14	1	С	Март. Евдокії прмч.	Матильди
15	2	Н	2. Н. посту, Теодота еп.	3. Н. пост. глуха, Клемсентія
16	3	П	Зенона і Евтропія	Киріяка
17	4	В	Герасима і Павла муч.	Гертруди
18	5	С	Конона муч.	Едварда
19	6	Ч	42 Муч. в Аморії	Йосифа Обруч.
20	7	П	Василія і Єфрема	Йоахіма
21	8	С	Теофілакша препод.	Венедикта
22	9	Н	3. Н. посту. 40 Муч. в Севастії	4. Н. пост. середоп., Октав.
23	10	П	Кондрата і Кипріяна	Віктора
24	11	В	Софронія патр. Єрусал.	Гавриїла
25	12	С	Теофана іспов. преп.	Благовіщене
26	13	Ч	Перенес. мощ. Никифора	Теодора
27	14	П	Венедикта препод.	Руперта
28	15	С	Агафія і 6 Муч.	Сикста папи рим.
29	16	Н	4. Н. посту, Савина свмч.	5. Н. пост. чорна, Кирила
30	17	П	Алексея чол. Бож.	Квірина
31	18	В	Кирила арх. Єрусал.	Корнилія

У. Н. С. НЕ ЗАБУВАЄ СВОЇХ ХОРИХ ЧЛЕНІВ.

Вже вісім літ Яким Ористик з Бервик, Па. хорий на сухоти. У. Н. С. досі поратував вже його сумою \$525.

Йосиф Дмитришук, наш член, так нещасливо упав при будові дому, що відай ніколи вже не верне до своєї праці. Його жені і п'ятеро дітям У.Н.С. виплатив досі \$300.

Василь Кохан, спараліжований від ряду літ, дістав від У.Н.С. вже \$700.

Це голі факти і числа, але які вони вимовні!

НЕЧАЙНА СМЕРТЬ ДОМА.

Через лихі газові проводи, які спричинили вибух, згинув Антін Процько з Джанставн, Па., з жінкою і четверо дітьми. Гнат Ладна з Кортис Бей. Мед. помер нагледі в дома, на апоплексію. Андрія Яхвак, з Гері, Інд. замордували розбійники задля рабунку. Іван Крижанівський з Форд Ситі, Па., помер нагледі в дома.

Усюди смерть чигає на життя чоловіка і для того кожний повинен забезпечити свою родину на випадок бешастя.

н. ст.	с. ст.	Дні	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА	ЛАТИНСЬКІ СВЯТА
1	19	С	Март. (Покл.). Хризонта і Дарії	Гугона
2	20	Ч	Отців убитих в Саві	Франца з П.
3	21	П	Якова препод.	Рихарда
4	22	С	Василія і Ісаака	Ізидора еп.
5	23	Н	5. Н. посту, Нікона і учен.	Н. цвітна, Вінкентія
6	24	П	Захарії	Келестина
7	25	В	Благовіщення Пр. Богор.	Епіфанія еп.
8	26	С	Собор Архан. Гавриїла	Дионизія еп.
9	27	Ч	Матрони Солун.	Клеофаса
10	28	П	Іларіона Нов. преп.	(Вел. Пят.) Езекїїла
11	29	С	(Лаз. Суб.) Марка еп. і Кир. діяк.	(Вел. Суб.) Леона папи
12	30	Н	Н. Цвітна, Івана ліств.	Великдень
13	31	П	Іпатія препод.	Вел. Понеділок
14	1	В	Цвітень. Марії Єгип.	Тибурція муч.
15	2	С	Тита чудотвор.	Анастазії
16	3	Ч	Вел. Четвер (Стр.), Ник. і Теод.	Ламберта
17	4	П	Вел. Пятниця, Йосифа преп.	Рудольфа
18	5	С	Вел. Суб., Теодула муч.	Апольонії
19	6	Н	Воскресеніє Христове	1. Н. по Вел. біла, Юрія
20	7	П	Світлий Понеділок	Віктора
21	8	В	Світлий Второк	Анзельма
22	9	С	Евстахія	Кая і Сотера
23	10	Ч	Терентія муч.	Войтіха
24	11	П	Антипи свмч.	Георгія муч.
25	12	С	Василія еп.	Марка еванг.
26	13	Н	1. Н. по Воскр., Томина, Артем.	2. Н. по Вел., Клита і Марц.
27	14	П	Мартина папи рим.	Теофіла
28	15	В	Аристарха і пр. ап.	Віталія
29	16	С	Агафії	Петра муч.
30	17	Ч	Симеона препод.	Катарини

УРЯДОВІ СВЯТА В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Дня 10. цвітня. **ВЕЛИКА ПЯТНИЦЯ („ГУД ФРАЙДЕЙ“).**

Уважається урядовим святом в кількох стейтах, в других звичайно губернатор стейту проголошує його святом спеціальною прокламацією.

ХТО ЯК ХТО, АЛЕ У. Н. С. ПЕВНЕ ПОМОЖЕ

Коли хто є членом У.Н.С., то він може напевне знати, що наша організація поратує його у справжній біді. Тисячі нещасних дізнали вже тої помочі, як про це свідчить виказ, перехований в архіві У. Н. Союза. Нераз в недолі найблищий приятіль опустить

чоловіка. . .

Коли проте хочеш мати такого друга, що не оставить тебе ніколи на поталу судбі, а заопікується тобою і твоєю ріднею, вступай, як найскорше у члени найлучшої організації, якою є У. Н. С.

МАУ — 1925 — МАЙ має 31 днів.

Д. ст.	С. ст.	Дні	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА	ЛАТИНСЬКІ СВЯТА
1	18	П	Цвітень. Івана, уч. св. Гр.	Филипа
2	19	С	Івана старопечерника	Атаназія і Зигмунта
3	20	Н	2. Н. по Вос., Миронос., Тео. і Ан.	3. Н. по Вел., Знайд. св. Кр.
4	21	П	Януарія	Фльоріяна
5	22	В	Теодора Сикеота	Пія папи рим.
6	23	С	Георгія Влмч.	Івана в Олію
7	24	Ч	Сави муч.	Доміцелі
8	25	П	† Марка ап. і еванг.	Станіслава еп.
9	26	С	Василія свмч.	Григорія
10	27	Н	3. Н. по Вос. о Розсл. Сим. свмч.	4 Н. по Вел., Ізидора
11	28	П	Максима і Язона	Беатрикси
12	29	В	9 Мучен. в Кизиці	Панкратія
13	30	С	† Якова ап.	Серватія
14	1	Ч	Май. Єремії проф.	Боніфатія
15	2	П	Бориса і Гліба	Софії
16	3	С	Теодозія печерс.	Івана Непом.
17	4	Н	4. Н. по Вос., о Самар. Пелягії	5. Н. по Вел., Пасхаліса
18	5	П	Ірини муч.	Фелікса
19	6	В	Йова і Варвари	Келестина
20	7	С	Память св. Креста	Бернарда
21	8	Ч	† Івана Богослова	Вознесеніє
22	9	П	† Ісаїї, Перен. мощ. св. О. Ник.	Юлії діви
23	10	С	† Симеона Зилота	Дезидерія
24	11	Н	5. Н. по Воскр., о Слп., Мокія	6. Н. по Вел., Йоанни
25	12	П	Епіфанія	Урбана
26	13	В	Глікерії муч.	Филипа
27	14	С	Ізидора свмуч.	Івана папи
28	15	Ч	Вознесеніє Господне	Вільгельма
29	16	П	Теодора Освященного	Максиміліяна
30	17	С	Андроніка ап.	Фердинанда
31	18	Н	6. Н. по Вос., св. Отців, Теодота	Зелені свята, Анелі

УРЯДОВІ СВЯТА В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Дня 30. мая. **ДЕНЬ ОКРАШУВАННЯ ГРОБІВ („ДЕКОРЕЙШЕН ДЕЙ”** або **„МЕМОРІЯЛ ДЕЙ”).** Святкується в усіх стейтах, з виїмком кількох

південних стейтів.

БОГАТО СМЕРТИ ВІД ВИПАДКІВ.

Промислова праця, у якій заняті наші люди, забирає багато жертв. Чимало людей гине нечаяною смертю у фабриках та майнах, а то й від різних випадків на вулицях і дома. Оттак помер Ілько Генега, 40 літ, з Елизабет, Н. Дж., роздушений елевейтром. Василь Майкович з Сиракюз, Н. Й., помер на затроєння крові в наслідок тяжкого покалічення в залізній фа-

бриці. Прожив усього 41 літ. У. Н. С. дав йому \$250 запомоги на операцію, а коли він помер, родина дістала ціле посмертне \$1000. Марія Яким з Централії, Па., належала ледви рік до У.Н. С. і померла наглед на удар серця в 33 році життя.

В Америці кожний повинен забезпечити себе і родину, а нігде це обезпечення не є лучше, ніж в У. Н. С.

JUNE — 1925 — ЧЕРВЕНЬ має 30 днів.

Н. ст.	С. ст.	Дні	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА	ЛАТИНСЬКІ СВЯТА
1	19	П	Май. Патрикія свмч.	Пон. Зел. свят, Граціяна
2	20	В	Талалея муч.	Еразма муч.
3	21	С	Константина і Єлени	Кльотильди
4	22	Ч	Василиска муч.	Квірина
5	23	П	Михаїла еп.	Боніфатія
6	24	С	(Суб. за ус.). Симеона	Норберта
7	25	Н	П'ятьдес., Зелені Свята	1. Н. по З. С., Пр. Тр., Роб.
8	26	П	Понед. св. Духа і Пр. Тройці	Медарда
9	27	В	Терепонта свмч.	Прима і Феліц.
10	28	С	Никити препод.	Маргарети
11	29	Ч	Теодозії	Боже тіло, Варнави
12	30	П	Ісаакія далмат.	Онуфрія
13	31	С	Єрмія і Єрмея муч.	Антонія з Падви
14	1	Н	Червень. 1. Н. по Сош. Всіх Свят.	2. Н. по З. С., Василія
15	2	П	(Петрівка) Никифора патр.	Віта і Модеста
16	3	В	Лукіяна муч.	Франца
17	4	С	Митрофана патріярха	Адольфа
18	5	Ч	Пр. Евхар., Доротея, Маркіяна	Марка і Маркила
19	6	П	Висаріона пр.	Гервасія
20	7	С	Теодота еп.	Сильверія
21	8	Н	2. Н. по Сош. Пр. Евх. Теод. муч.	3. Н. по З. С., Альойза
22	9	П	Кирила архієп.	Павліна еп.
23	10	В	Тимотея свщмч.	Зенона
24	11	С	† Вартоломея і Варнави	Івана Крест.
25	12	Ч	Онуфрія пуст.	Проспера
26	13	П	Акилини муч.	Івана і Павла
27	14	С	Єлисея і Методія	Володислава
28	15	Н	3. Н. по Сош., Амоса прор.	4. Н. по З. С. Льва папи
29	16	П	Тихона еп.	Петра і Павла
30	17	В	Мануїла і пр.	Емілії

НЕ ПУСКАЙТЕ САМИХ ДІТИЙ НА ВУЛИЦЮ.

Малі діти не повинні ніколи бути самі на вулиці. Наведемо тільки кілька випадків, де автомобілі вбили наші діточки. От їх імена: Федь Кардаш, 4-літній хлопчик, з Перт Амбой, Н. Дж; Катруся Панчишин з Лорент, О., семи-літна дівчинка; Івась Мушинський. шістьлітній, з Янгставн, О.; Федь Шваничак, вісімлітній, з Плейнс, Па.

Ми подали в календарі тільки частину сумної статистики смертей і каліцтв. Але нехай і цей частинний

звіт буде пересторогою для усіх. За десять літ У.Н.С. виплатив посмертне по 1600 своїх членах; значиться, що кожний десятий чоловік в нашій організації помер за той час. Коли зважи-мо, які строгі лікарські оглядини му-силь кожен вступаючий переходити, то мусимо прийти до заключення, що в Америці людське життя дуже непе-вне. Задлятого кожний совісний чоло-вік повинен сейчас забезпечити себе в У. Н. С.

JULY — 1925 — ЛИПЕНЬ має 31 днів.

числ.	день	ж.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА	ЛАТИНСЬКІ СВЯТА
1	18	С	Червень. Лесентія муч.	Теобальда
2	19	Ч	Юди і Зосима ап.	Пос. Пр. Діви Марії
3	20	П	Методія свщмч.	Геліодора
4	21	С	Юліяна Тарсий. муч.	Флявіяна і Удр.
5	22	Н	4. Н. по Сош., Евсевія еп.	5. Н. по З. С., Івана і Павла
6	23	П	Агриліни муч.	Домініки
7	24	В	Роздество св. Ів. Крест.	Івана з Д.
8	25	С	Февронії прмуч.	Єлисавети кор.
9	26	Ч	Давида Сол. преп.	Кирила еп.
10	27	П	Самсона странноприємца	Амалії
11	28	С	Перен. мощ. Кира і Івана	Пія і Пелягії
12	29	Н	5. Н. по Сош., Петра і Павла	6. Н. по З. С. Івана і Еп.
13	30	П	† Собор 12 Апостолів	Маргарети діви
14	1	В	Липень. Косми і Дамяна	Бонавентури
15	2	С	† Пол. Ризи Пр. Богор.	Розіслане апостолів
16	3	Ч	† Анатолія і Акинта муч.	Пр. Д. Марії Шкапл.
17	4	П	Андрея і Марти	Алексея
18	5	С	† Кирила і Методія	Симеона і Фридерика
19	6	Н	6. Н. по Сош., † Атаназ. Атонсь.	7. Н. по З. С., Вінкентія з П.
20	7	П	Томи і Акадія	Ілїї прор.
21	8	В	Прокопія Велмуч.	Пракседи
22	9	С	Панкратія свщмуч.	Марії Магдалени
23	10	Ч	Антонія печер.	Ауолінарія
24	11	П	Евфимії і Ольги	Христини діви
25	12	С	Прокла і Іларія	Якова ап.
26	13	Н	7 Н. по Сош., Собор Арх. Гавр.	8. Н. по З. С., Усп. св. Анни
27	14	П	Акили і Онисима	Панталеймона
28	15	В	† Володимира Вел.	Інокентія
29	16	С	Антиногена свщмч.	Марти діви
30	17	Ч	Марини велмч.	Юліти і Альдони
31	18	П	Якинта і Еміліяна	Ігнатія Лойолі

УРЯДОВІ СВЯТА В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Дня 4. липня. ДЕНЬ НЕЗАВИСИМОСТИ („ИНDEPENDЕНС ДЕЙ”).

Святкують по всіх стейтах.

БЕРЕЖІТЬ СВОЇ ДІТИ!

—О—

Таксамо, як дорослі, так і діти в Америці наражені на різні небезпеченства, яких не було і нема у старім краю. Чи мало випадків буває від автомобілів, коли діти бавляться на вулиці, або чіпляються переїзджаючих возів. Богато дітий стає каліками, або й гине ізза того, що чіпляються залізничних возів, щоби переїхатися ку-

сень дороги. Неодна дитина гине або стає калікою від бавлення штучними огнями та вибуховим матеріалом. Родичі повинні дати позір, коли дитина пробе ногу на цвях або дізнає тулого скалічення, бо це дуже часто приводить за собою затроєння крови. В таких випадках треба сейчас шукати помочі в лікаря.

AUGUST — 1925 — СЕРПЕНЬ має 31 днів.

ш. ст.	с. ст.	Дні	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА	ЛАТИНСЬКІ СВЯТА
1	19	С	Липень. Макрини	Петра в оков.
2	20	Н	8. Н. по Сош., † Ілїї прор.	9. Н. по З. С., Альфонса
3	21	П	Симеона і Івана	Знайд. мощ. св. Стефана
4	22	В	Марії Магдалини	Домініка
5	23	С	Трофима і Теоф. муч.	Пр. Диви Марії Сніжн.
6	24	Ч	† Бориса і Гліба	Приображеніє Госп.
7	25	П	† Успеніє св. Анни	Каєтана
8	26	С	Єрмолая свщмч.	Кіріяка і пр.
9	27	Н	9. Н. по Сош., † Пантелсеймона	10. Н. по З. С., Романа
10	28	П	Прохора і Никанора	Лаврентія муч.
11	29	В	Калиника муч.	Сузанни муч.
12	30	С	Сили і Силуана	Кляри діви
13	31	Ч	Евдокима	Іполіта
14	1	П	Серпень. Проісх. Чесн. Креста	Евсевія
15	2	С	Серен. мощ. св. Стефана	Успеніє Пр. Д. Марії
16	3	Н	10. Н. по Сош., Ісаака і Дальмата	11. Н. по З. С., Роха
17	4	П	Сімох молодців в Ефезі	Ліберата
18	5	В	Евсигнія муч.	Єлени
19	6	С	Преображеніє Г. Іс. Хр.	Бенігни і Юлія
20	7	Ч	Дометія прпмуч.	Бернарда
21	8	П	Еміліяна еписк.	Іванни
22	9	С	† Матія апост.	Тимотей
23	10	Н	11. Н. по Сош., Мавр. архидіак.	12. Н. по З. С., Филимона
24	11	П	Евпла і Клявдії	Вартоломея
25	12	В	Фотія і Аникити	Людвіка
26	13	С	Максима іспов.	Зеферіни і Рожі
27	14	Ч	Михея прор.	Йосифа К.
28	15	П	Успеніє Пресв. Богород.	Августина
29	16	С	Пер. нерук. Обр. Госп.	Ускіп. гол. Ів. Крест.
30	17	Н	12. Н. по Сош., Мирона муч.	13. Н. по З. С., Рожи з Ліми
31	18	П	Фльора і Лавра	Раймунда муч.

ВМИРАЮТЬ МОЛОДІ ЛЮДИ.

Петро Герльовський із Оборн, Н.І. впав з вишні, переломив хребет і в тяжких муках помер, проживши ледви 36 літ.

Залізниця вбила Дмитра Дрозда, 38 літ, з Москіген, Миш. В тім самім віці був Онуфрій Клапач із Джавн-ставн, Па, який помер на затроєння крові. Залізницею зістав вбитий Дмитро Ковальчук літ 42, із Дітрой, Миш.

Такасама причина смерти Мих. Фітяка, літ 30, із Асторії, Н. І.

При роботі в залізній Фабриці зістав вбитий Тимко Солян, із Монессен, Па., літ 38. Гайда Йосиф, з Гвілінг, В. Ва., літ 31, засипаний в майнах. Таксамо згинув Іван Дупля, 34 літ, із тої самої місцевости.

Сорок випадків нечайної смерти було в У.Н.С. за оден рік тільки.

SEPTEMBER — 1925 — ВЕРЕСЕНЬ має 30 днів.

н. ст.	с. ст.	Дні	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА	ЛАТИНСЬКІ СВЯТА
1	19	В	Серпень. Андрея Страт.	Іди, Егідія
2	20	С	Самуїла грор.	Стефана кор.
3	21	Ч	Тадея і Васи	Броніслави
4	22	П	Агатоніка муч.	Розалії діви
5	23	С	Лупа і Іриней	Вікторина, Юстини
6	24	Н	13. Н. по Сош. Евтихія свмч.	14. Н. по З. С., Захарії
7	25	П	Вартоломея і Тита	Регіни муч.
8	26	В	Адріяна і Наталії	Рожество Пр. Д. Марії
9	27	С	Пімена препод.	Северина і Горгон.
10	28	Ч	Августина і Мойсея	Николая
11	29	П	† Усикь. гл. Ів. Крест.	Прота і Якова
12	30	С	Александр аї Павла	Гвідона
13	31	Н	14. Н. по Сош., † Пол. п. П. Д. М.	15. Н. по З. С., Товії
14	1	П	Вересень. Симеона столп.	Воздв. Чесн. Креста
15	2	В	аМманта і Івана	Нікодема муч.
16	3	С	Антима свщмуч.	Корнилія муч.
17	4	Ч	Вавили і зМйсея	Францішка
18	5	П	Захарії і Єлісавети	Томи і Йосифа
19	6	С	Чудо Архан Михаїла	Ануарія еп.
20	7	Н	15. Н. по Сош. Созонта і Макарія	16. Н. по З. С. Евстахія
21	8	П	Рожество Пр. Діви Марії	Матея еванг.
22	9	В	† Йоакіма і Анни	Томи з Вілян
23	10	С	Минодори і пр.	Теклі діви
24	11	Ч	Теодори Алекс.	Волод. і Руперта
25	12	П	Автонома свщмуч.	Клеофи муч.
26	13	С	Корнилія	Кипріяна
27	14	Н	16. Н. по Сош. Воздв. Ч. Хрест.	17. Н. по З. С., Косми і Дам.
28	15	П	Никити велмуч.	Вячеслава муч.
29	16	В	Ввфимії велмуч.	Михаїла Архан.
30	17	С	Софії, Віри і пр.	Гієроніма

УРЯДОВІ СВЯТА В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Дня 7. вересня. **ДЕНЬ ПРАЦ („ЛЕЙБОР ДЕЙ“).**

Святкують в усіх стейтах з виїмком стейту Вайомінг.

У. Н. С. НЕ ДАСТЬ ПРОПАСТИ.

По смерті жінки, Матвій Шевак, з Янгстовн, О., попав в мелянхолію збожеволів. На щастя для його дітей, він був членом У. Н. С. у тамошнім брацтві св. Петра і Павла. У. Н. С. допоміг досі сумою \$450, а брацький уряд заопікувався дітьми в той спосіб, що збирає поміж своїми членами жертви,

і настановлюючи одного з поміж себе опікуном бідних, осиротілих дітей.

Другий наш член із Янгставн, Іван Мисливий, спараліжований на обі ноги, дістав вже з У. Н. С. поверх \$500, а третій член з тої самої місцевости, Йосиф Сорока, який втратив руку, одержав \$200 від У. Н. С.

ОCTOBER — 1925 — ЖОВТЕНЬ має 31 днів.

п. ст.	б.	Дні	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА	ЛАТИНСЬКІ СВЯТА
1	18	Ч	Вересень. Евменія еп.	Ремігія
2	19	П	Трофима і Саватія	Ангела Хоронителя
3	20	С	Евстахія велмуч.	Кандида муч.
4	21	Н	17. Н. по Сош. Кондрата ап.	18. Н. по З. С., Франц. з Ас.
5	22	П	Фоки і Йони	Флявії
6	23	В	† Зачатіє св. Ів. Крест.	Брунона муч.
7	24	С	Теклі первмуч.	Юстини діви
8	25	Ч	Евфрозини пр.	Бригіди
9	26	П	† Івана Богослова	Дионізія
10	27	С	Колістрата муч.	Франца Борг.
11	28	Н	18. Н. по Сош. Харитона іспов.	19. Н. по З. С., Плакіда
12	29	П	Киріяка і Теофана	Максиміліяна
13	30	В	Григорія свщмуч.	Едварда кор.
14	1	С	Жовтень. † Покров. Пр. Д. М.	Калікста
15	2	Ч	Кипріяна і Юстини	Ядвиги і Тереси
16	3	П	Дионізія свщмуч.	Галя і Фльора
17	4	С	Еротей свщмуч.	Маргарити
18	5	Н	19. Н. по Сош. Харитини муч.	20. Н. по З. С., Луки еванг.
19	6	П	† Томи апост.	Петра з Ол.
20	7	В	Сергія і Вакха муч.	Капра і Ірини
21	8	С	Пелягії і Тайсії	Уршулі муч.
22	9	Ч	† Якова апост.	Кордулі муч.
23	10	П	Евлампія і Евлампії	Івана Капістр.
24	11	С	Филипа діяк.	Рафаїла Архан.
25	12	Н	20. Н. по Сош. Прова і Андрон.	21. Н. по З. С., Хризанта
26	13	П	Карпа апост.	Евариста
27	14	В	† Назарія і Параскевії	Сабіни
28	15	С	Евтимія і Луки	Симеона і Юди
29	16	Ч	Льонгіна сотн.	Наркиза
30	17	П	Озії і Андрея	Альфонса
31	18	С	† Луки ап. і еванг.	Маркелія

УРЯДОВІ СВЯТА В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Дня 12. жовтня. ДЕНЬ КОЛЮМБА („КОЛОМБОС ДЕЙ”).

Святують в усіх стейтах з винятком кількох південних стейтів.

НЕ ПОЗВОЛЬТЕ ЧІПЛЯТИСЯ ВОЗІВ!

Десятилітня Марися Гутник в Ем-бридж, Па., бавилася на тресі і не завважала наїзджаючого потягу. Вона зістала забита на місци, а її батько з журби поповнив самовбивство.

Михась Пайкош з Елизабет, Н. Дж. 12-літний хлопчик вчепився автомо-

білю, щоби переїхатись. На перехрестю, коли хлопчик злазив, надїхав другий автомобіль і так нещасливо придушив його, що хлопчик до кількох годин помер. Таких випадків трапляється що дня багато в Злучених Державах.

NOVEMBER — 1925 — ПАДОЛИСТ має 30 днів.

ц. ст.	с. ст.	Дні	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА	ЛАТИНСЬКІ СВЯТА
1	19	Н	Жовтень. 21. Н. по С. Йоїла пр.	22. Н. по З. С., Всіх Святих
2	20	П	Артемія велмуч.	† День задушний
3	21	В	Іляріона препод.	Губерта еп.
4	22	С	Аверкія еп.	Кароля Бор.
5	23	Ч	† Якова апост.	Захарія і Єлисавети
6	24	П	Арети муч.	Леонарда Вел.
7	25	С	Маркіяна і Мартирія	Геркуляна
8	26	Н	22. Н. по С. Димитрія Велмч.	23. Н. по З. С., Северина
9	27	П	Нестора муч.	Теодора
10	28	В	† Параскевії і Терентія	Андрея з Ав.
11	29	С	Анастазії римл.	Мартина еп.
12	30	Ч	Зиновія і Зиновії	Мартина папи рим.
13	31	П	Стахія і Амилія	Дидака
14	1	С	Падолист. Косми і Дамяна.	Йосафата еп.
15	2	Н	23. Н. по Сош. Акиндина мч.	24. Н. по З. С., Леопольда
16	3	П	Акепсини і Айтала	Едмунда еп.
17	4	В	Йоанікія і Ніканд.	Григорія і Сальомеї
18	5	С	Галактіона і Епіст.	Романа і Одона
19	6	Ч	Павла арх. Констант.	Єлисавети
20	7	П	Єрона і Лазара	Фелікса
21	8	С	Собор Архистр. Михаїла	Вовед. Пр. Діви Марії
22	9	Н	24. Н. по Сош. Онисифора мч.	25. Н. по З. С., Цецилії
23	10	П	Ераста і Олімпа	Климента папи рим.
24	11	В	Мини, Віктора і пр.	Івана від Креста
25	12	С	† Йосафата Свщмуч.	Катерини діви
26	13	Ч	† Івана Златоустого	Петра, Конрада
27	14	П	† Филипа апост.	Валеріяна
28	15	С	(Пилипівка) Гурія і Самона	Руфина
29	16	Н	25. Н. по Сош. † Матея ап. і ев.	1. Н. адв., Сатурніна
30	17	П	Григорія чудотв.	Андрея апост.

УРЯДОВІ СВЯТА В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Дня 3. падолиста. ДЕНЬ ЗАГАЛЬНИХ ВИБОРІВ („ДЖЕНЕРЕЛ ЕЛЕКШЕН ДЕИ“). Святкується майже в усіх стейтах.

Дня 26. падолиста. ДЕНЬ ПОДЯКИ („ТЕНКСГІВІНГ ДЕИ“).

Святкують в кождім стейті (хоч в стейті Юті, приміром, нема про се закона).

ДРУКАРСЬКА ШТУКА.

Винахідником металевих черенок, а з тим властивої друкарської штуки, був Іван Гутенберг, Німець, в XV. віку.

Винахідником лайнотайпу, цебто нового способу складання, є також Німець, Отмар Мергенталер, натуралізований горожанин Злучених Держав. Цікаве, що він не був друкарем, а годинником. Давніше складач міг зло-

жити 3000 черенок на годину, а відтак потребував пів години, щоби порозкласти черенки після букв.

Лайнотайпчик складає 10.000 черенок на годину, а розбирати форми не потребує ніяк. Значиться оден лайнотайпчик робить роботу за п'ятьох складачів старої системи.

DECEMBER — 1925 — ГРУДЕНЬ має 31 днів.

д. ст.	с. ст.	і. ст.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА	ЛАТИНСЬКІ СВЯТА
1	18	В	Подолист. Плятона і Романа	Елігія
2	19	С	Авдія прор.	Бабіяни діви
3	20	Ч	Прокла і Григорія	Францішка Ксав.
4	21	П	Введеніє Пр. Діви Марії	Варвари муч.
5	22	С	Филимона і Кикилії	Сави еп.
6	23	Н	26. Н. по Сош. Амфіл. і Григор.	2. Н. адв., Николая
7	24	П	Катерини влмч.	Амброзія еп.
8	25	В	Климентя і Петра	Неп. Зач. Пр. Д. Марії
9	26	С	Алипія столп.	Валерії і Леокад.
10	27	Ч	Якова і Палядія	Пр. Д. Марії з Льор.
11	28	П	Стефана муч.	Дамазія
12	29	С	Парамона муч.	Александра
13	30	Н	27. Н. по Сош. † Андрея ап.	3. Н. адв., Лукії і Отил.
14	1	П	Грудень. Наума прор.	Спірідіона
15	2	В	Авакума прор.	Евзевія еп.
16	3	С	Софронія прор.	Аделіяди діви
17	4	Ч	† Варвари велмуч.	Лазара і Олім.
18	5	П	† Сави освящен.	Граціяна
19	6	С	Николая Чудотворця	Фавста муч.
20	7	Н	28. Н. по Сош. Амврозія еп.	4. Н. адв. Теофілія
21	8	П	Патапія препод.	Томи апост.
22	9	В	Непор. Зачатіє Пр. Д. Марії	Зенона
23	10	С	Міни і Ермогена	Вікторії діви
24	11	Ч	Даніїла столп.	Адама і Еви
25	12	П	Спірідіона	Рождество Іс. Хр.
26	13	С	† Евстратія і Евгена	Стефана первомуч.
27	14	Н	Н. Праотців. Тирса і Филім.	Н. по Рожд., Ів. сванг.
28	15	П	Елевтерія Свщмуч.	Дітий убитих в Вифл.
29	16	В	Аггея прор.	Томи еп.
30	17	С	Даніїла прор.	Давида кор.
31	18	Ч	Севастіяна муч.	Сильвестра папи рим.

УРЯДОВІ СВЯТА В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

День 25. грудня. ДЕНЬ РІЗДВА ХРИСТОВОГО („КРИСМЕС ДЕЙ“).

Святкують в усіх стейтах без виїмку.

У. Н. С., ЯК СЕРЕДНИК НАЦІОНАЛЬН. О ССВІДОМЛЕННЯ.

Від початку свого існування У. Н. С. являється головним осередником національного освідомлення на американській еміграції. В старім краю було й є багато чинників, які поширюють народню свідомість. Через довгий час У. Н. С. і його орган „Свобода” були одиноким жерелом, де наша еміграція черпала свою любов для українства. Цей вплив розстягався не тільки на Злучені Держави, але і на Канаду, а по части і на Південну Америку. Нині є вже багато українських часо-

писів на обох американських континентах, але колискою усього українського руху був У. Н. С., який нині може з гордістю дивитися на поширення національної свідомости в Америці, як безперечні наслідки колишньої і теперішньої праці.

І нині „Свобода” є одиноким нашим національним дневником в Америці, який старається стояти на правдивій висоті, через своє загальне безпартійне, всеукраїнське становисько.

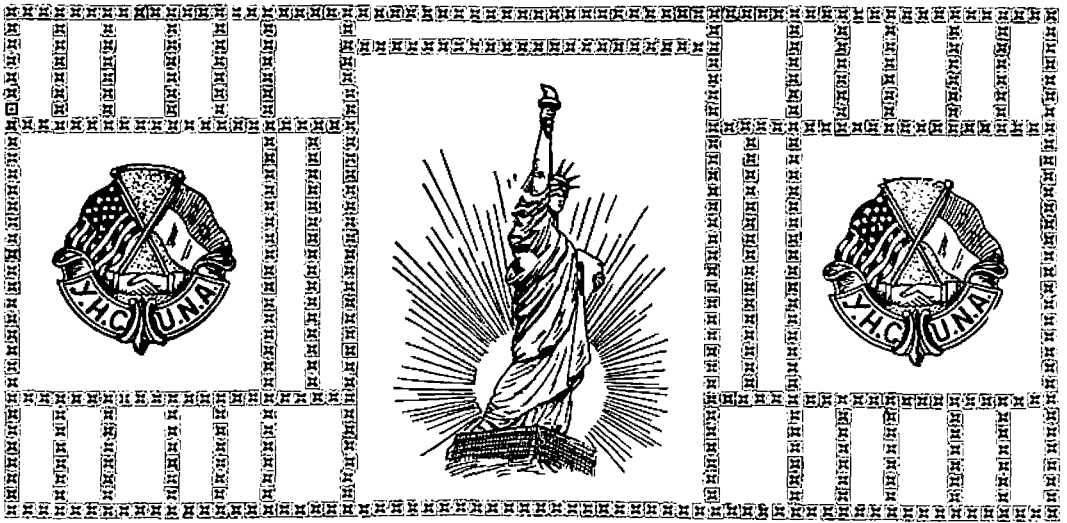
Семен Ядловський,
председатель У. Н. Союза.

Марія Ольшаницька,
містопредсідателька У. Н. Союзу.

Теодор Гришей,
містопредсідатель У. Н. Союзу.

ПОГЛЯД НА МИНУВШИНУ У. Н. СОЮЗА.

ТРИЙЦЯТЬ оден літ! Це вік нашої організації, У. Н. Союзу. На протязі того часу кілька прийшлося пережити, кілька бурий перенести, кілька енергії зужити, щоб довести нашу інституцію до того світлого стану, у яким вона тепер знаходиться.

Бо У. Н. С. був піонером української громадської і національної ідеї в Злучених Державах. Основателі нашої організації були плугаторами, що мусли орати тверду почву новини-облогу в Америці. Вони були творцями ідеї лучности в ім'я національної єдності.

Як мало їх вже нині остало! Перерідли ряди піонерів першої української організації. Тільки дуже невелике число може днесь глядіти з утіхою на величну будівлю, під яку вони положили підвалини.

Найстарша наша еміграція походить з Лемківщини і задля того Лемки суть основателями У. Н. Союзу. Перед

повстанням нашої організації вони були членами „Соединенія”. Провід у тій організації мали тоді „угро-руські” священники, які повсякчасно відносилися вороже до Галичан. По нинішній день дух тої ворожнечі покутує еще на нашій еміграції. Закарпатське духовенство було в переважній частині змадяризоване; воно переймалося мадярською шовіністичною культурою і давалося ужити до мадярської пропаганди в старім краю. Мадярське правительство платило значні „запомоги” тим закарпатським священникам, котрих вважало за добрих мадярських патріотів. Щоби заслужити собі на ту державну zapomogu, „угро-руські” священники завели у себе дома мадярську бесіду, так, що їх діти, в багато випадках, не навчилися навіть своєї матірньої мови.

Коли ті священники прибули до Америки то притягнули із собою мадярську ідеологію. Вони вважали свій приїзд до Америки, як тимчасову

вий. Їх цілю було зібрати гроші і вернути назад до краю. Розуміється вони не хотіли наразити себе мадярській владі, яка могла мститися за всяку нелюбовність із їх сторони із хвилею їх повороту на Закарпатте. Й тому ми бачимо, як вони і тут виховують свої діти в мадярськiм дусі, щоб заслужити собі ласки у тодішнього старокрайського уряду. Були випадки, що деякі, чільніші з них, брали навіть в Америці чималу платню від мадярського правительства.

Нема ніякого дива, що вони дуже боялися впливу галицьких священників, які стояли деде ближче до народу і які були отвертими ворогами Мадярів і мадяризації. Щоби проте не допустити впливу галицького духовенства, „угроруські” священники уживали всяких способів, щоби представити усіх Галичан за окремий нарід, а галицьке попівство за недовіркiв, безбожників і т. д.

Прегарний закарпатський народ, на нещастя повірив тим зловним агентам мадяризації. Ще й по нинішній день слово „Українець” покутує між многими нашими братами із Закарпаття, на рівні із словом „антихрист”, безбожник і т. и.

Удалася хитра штука відступникам свого народу. Щоби „захранити свій угроруський характер” „Соединеніє” спинило історію своєї імiграції на цілі десятки літ. Намість живого українського слова і життя воно занурилося було в мішанину московсько-церковно-словацьку, у нісенітну мертвечину, яка розмежила їх від зненавидженого українства.

Що правда були між закарпатськими священниками одиниці, які не були „мадяронами”, але їх було дуже мало, а й вони не потрапили на правдивий шлях. Вони, як протест проти мадяризації, вжили москвофільства або якогось мрачного славянофільства, яке ніяк не просвітило дороти.

Нині ситуація стоїть так, що „Соединеніє” перейшло в руки свіцьких людей. Воно пережило сильну бурю в напрямі московського православія, якв рішуче відперло.

Біда тільки, що під „Соединеніє” підкрадається стиха, але трівко, словацька ідеологія. І це небезпеченство є більше ніж мадяризація або москвофільство. Словаки це дуже енергійний народець, а як сусіди і славянські свояки дуже близькі нашим закарпатським браттям.

Маймо однак надію, що і тота гроза перемине, та що наші браві закарпатці зрозуміють на-конець, що вони є чле-

Василь Левчук,
головний касієр.

нами великої сорокпятьмiліонової нації, яка сягає від них аж до Кавказу і яка замешкує ті самі українські землі вже вище ніж дві тисячі літ! Історія українських князів, славні діла козаччини і Запорожа, свіжа кров мiліонів, яку пролито за незалежність України, уся наша велика бувальщина, мусить найти місце у серцях характерних та хоробрих братів з Закарпаття. Не знівечили їх Мадяри і не знівечать Словаки. Просвіта відкриє перед ними давно забуті могили, хто в них, та за що похований. Щезне на все погане племя мадяронів, а Словаки зрозуміють, що годі їм зісловачити козацький рід.

Іван Каштанюк,
головний рекордовий секретар.

Роман Слободян,
головний фінансовий секретар.

Отте-то нехтованне і ворожнеча „угро-руського” духовенства в „Соединенію” була причиною створення У. Н. Союза.

Молода організація спершу велася наче більша родина. Відносини поміж членами були вельми приятні. Конвенції відбувалися на спосіб родинного зїзду, де кожний делегат знав усіх других і де не було ніякого тертя. Кожний священник мав право бути на конвенції; алежбо і головна праця в початках існування У. Н. С. впала на плечі галицького духовенства. Споміж них вийшли перші секретарі, редактори, предсідники і другі урядники. Кожний священник був zarazом і агентом для У. Н. С. Відносини поміж народом і духовенством були тоді вельми щирі та приятні.

Така ідилія тревала аж до того часу, коли москвофільство пробувало захопити організацію. Заїла борба

поміж „народовцями” і „твердими” трівала пару років і скінчилася цілковитою перемогою української ідеї в У. Н. С. Тодіто перервалися патріархальні відносини; борючіся партії прозивали себе взаїмно „радикалами” і „хрунцями”, а в кінці москвофільський гурт Галичан виступив з У. Н. С. і заснував свою власну організацію під іменем „Общество Русских Брацтв”.

Цей розкол був конечний і вийшов у добро Союзови, бо дав змогу виразно зазначити наше українське становисько.

Очищений від москвофілів Союз почав дуже скоро зростати, так, що дійшов був до 25.000 самих повнолітних членів. Була оправдана надія, що уся свідома національно еміграція вступить гуртом у наші ряди. На жаль ця надія не сповнилася, бо на Союз впала нова біда — вже цим разом від своїх.

Бл. п. єпископ Ортинський, за порадою приїхавшого тоді митрополита Шептицького, задумав перемінити нашу народню, у греко-католицьку організацію. За його впливом запала відповідна ухвала на конвенції, якою вирішено, що членом Союзу може бути тільки Українець-католик. Ухвала перейшла більшістю, але заворушила чимало досить поважну меншість делегатів. Ця меншість не дожидаючи, чи ухвала ввійде в життя, чи ні, спричинила частину наших членів до виступлення із нашої організації і заложення нової, яка звідна нині під іменем „Українського Робітничого Союзу”.

Наділі не було ніякої потреби ні виступати ні творити нову організацію, позаяк тодішній уряд Союзу не перевів ухвали в життя і усьо остало по старому. Розумний головний уряд скористав із технічних перешкод і занулював шкідливу ухвалу конвенції. Коли це побачив бл. п. єпископ Ортинський, тоді узявся зараз до створення чисто церковної заповомогової організації, яку знаємо під іменем „Провидіння”. І ця організація забрала нам частину членів, особливе на початку.

Але найбільше відпало нам членів через заведення нової системи плачення після літ. Нині вже всі організації мають тусаму систему, але тоді ми були першими, що важилися впровадити той конечний і єдине справедливий та розумний спосіб плачення. І як завсіді, піонірам нової ідеї треба було терпіти. До давних прибули ще дві нові організації „Народна Поміч” і „Згода Брацтв”, які зорганізувалися на тих тисячах, які виступили з Союзу.

Наша організація впала була із 25.000 до несповна 10.000.

Але дуже скоро показалося, як розумним і в пору був наш рішучий крок. Прийшла пошесть інфлюенци і під її ударом мало не впали молоді організації. Є одна між ними така, що й тепер не має майже ніяких фондів, хоч числить кілька тисяч членів. Не дай Боже нової, якої епідемії, то переважна часть тих нових творив мусить розпастися.

Натомість У. Н. Союз є нині найсильнішою фінансовою інституцією споміж всіх заповомогових інституцій того рода. Майно У. Н. Союзу давно вже переступило квоту одного міліона долярів і вже має вище сотню тисяч на другий міліон.

Щож доторкається числа членів, то на кінець Українці зрозуміли, що наша організація є під кожним оглядом найлучша. Вона стоїть на всеукраїнським, строго національним ґрунті і не вмішується в релігійні та вузькопартійні спори. Кожний Українець й Українка, коли вони стоять на принципі державної незалежности України і коли сповнять конечні умови приписані статутом нашої організації, можуть стати нашими членами. Притім кожний шукає безпечности і солідности для себе і своєї рідні. І всякий бачить ясно, що ніяка друга організація не дає йому того обезпечення і тих вигід, що У. Н. С.

Кожний член У. Н. С. дістає щоденне „Свободу”, а в ній відомости про усі важніщі українські а й світові справи.

Наша організація стоїть на демократичних основах так, що всім порядкує воля більшости. Є такі українські організації де зовсім править гурток людей, які загарбали цілу владу у свої руки. У них нема конвенцій, а тільки правляча кліка укладає лісту кандидатів, розуміється з поміж себе і своїх, і на ту в горі уложену лісту

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

Степан Миликович

Василь Гасій.

Іван Ваверчак.

Петро Маційовський.
заст. завідача друкарні У. Н. С.

відтак голосує загал членів. Кожний зрозуміє, що там ані бесіди нема про волю членів, бо вони мусять голосувати тільки на тих, котрих їм їх „боси” представили. В У. Н. С. відбуваються рядові конвенції, на котрі кожний відділ посилає делегатів, які самі іменують кандидатів і вибирають урядників. В нашій організації ніяка кліка не рядить, а тільки воля більшості членів через своїх відпоручників на конвенції. Через це наш головний уряд і його езекутива завсіди числиться із голосом загалу членів, а газдівка в нашій організації є наскрізь взірцева. Найбільший ворог не годен найти ні найменшого закиду проти діловодства в У. Н. Союзі. Ніяка друга українська організація не може рівнятися із нашою. На всіх полях У. Н. С. перевисшує їх майном, порядком, дбайливістю про членів, демократизмом та ідейністю. У нас кожний член має рівний голос, у нас нема заскоружлої кліки правлячих і німого загалу членів. Через те у нас є найздоровіща система, яка запевнює для організації найздібніщих урядників і найпевніщий поступ на кожній ділянці нашого організаційного життя.

Що українська еміграція зрозуміла значіння і силу У. Н. С., то найлучший доказ у тім, що число наших членів більше ніж здвоїлося від послідної конвенції. Наш народ зрозумів, що тільки У. Н. С. має усі познаки загальної української інституції, збудованої

на кріпкій матеріальній і моральній силі.

У. Н. С. перебув неодну борбу, неодну кириню, неодну спробу ворогів, щоби підірвати його значіння на нашій еміграції.

Усі ті замисли ворогів розбилися об нашу організацію, як о скалу. Нині стоїть У. Н. С., як сильна твердиня поміж нами і ми з гордістю можемо дивитися на нього, як на нашу славу і пристань в разі потреби і недолі.

Кілько вдів і сиріт дістали поміч, кілько калік та нещасних дістало поратунку у великій потребі! У. Н. С. запомогає широчю і щедрою рукою.

Від послідної конвенції У. Н. С. добув собі такого значіння, що ніякі вороги не поспіли отверто виступити проти нього.

„Свобода” відкинула всяку особисту полеміку і ми не мали ніяких процесів, які в минушині так шарпали союзову касу. На всіх ділянках ми поступили великим кроком вперед.

За пару років мусить прийти той час, де не буде ні одного свідомого Українця, Українки, ні одної української дитини в Америці, які не належалиб до славного У. Н. Союзу.

Нехайже тямлять члени, що це за слуга теперішнього головного уряду, але хай і самі рук не закладають. Великим зусиллям усіх членів зможемо зорганізувати і обєднати усю нашу еміграцію під світлим прапором У. Н. С.!

РАДНІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА

Марія Мельник.

Константин Кирчів.

Анна Стадник.

Михайло Петрівський.

Володимир Яськевич.

Степан Кудрик.

Степан Барюс.

Микола Шевчук.

Великанський зріст майна У. Н. Союза.

	Разом всі фонди	Фонд сирітський під опікою У. Н. С.	Власність У. Н. С.	Загальні замкнення з кінцем року
З кінцем 31. грудня 1914 остало	261,729.46	62,178.02	199,551.44	261,729.46
в році 1915. прибуло	21,780.37		21,780.37	283,509.83
„ 1916. „	62,403.72	2,491.60	59,912.12	345,913.55
„ 1917. „	86,099.01	9,642.42	76,456.59	432,012.65
„ 1918. зівстав надобір задля інфлюєнці				416,196.02
„ 1919. прибуло	87,844.03	19,688.41	68,155.62	519,856.59
„ 1920. „	66,461.39	6,119.98	60,341.41	586,317.98
„ 1921. „	119,883.51	9,296.33	110,587.18	706,201.49
„ 1922. „	121,764.86	11,185.35	110,579.51	827,966.35
„ 1923. „	156,012.46	28,412.32	127,600.14	983,978.81
„ 1924. за 8 місяців прибуло	123,913.73	4,876.75	119,036.98	1,107,892.54
З кінцем серпня 1924 р.:	1,107,892.54	153,891.18	954,001.36	1,107,892.54

Повисші рахункові зіставлення це урядовий звіт нашої організації. Подані числа це неоспоримі факти, це гроші, які посідає У. Н. С. Це майно ульоковане як найкраще, а саме: на перших моргечах є поміщених \$412,475.00, на бондах Злучених Держав і на бондах міст поміщено суму \$463,416.48; готівка в банках \$185,001.06; на власнім домі поміщено суму \$19,500.00, хоча на ділі дім представляє тепер далеко більшу вартість; на друкарні „Свободи” поміщено \$27,500.00, — а і вона вартує тепер о много більше, бо на ділі друкарня з книгарнею представляє тепер вартість \$40,000.00. — Від уведення нової системи У. Н. С., за несповна 9 років, побільшив своє майно п'ять разів, а від послідної конвенції до кінця серпня 1924 майже с пів мільона доларів.

Усі ці мертві числа доказують наглядно, що ніяка друга заповомога організація, ані українська, ані чужа, не має тої маєткової сили, що має У. Н. С. Колиж до цього додамо еще, що У. Н. С. є на нашій еміграції одинокою організацією, яка стоїть непохитно на принципі всеукраїнського обєднання, без ріжниці політичних і релігійних пересвідчєнь, для помочі у створєнню незалежної української держави — то побачимо, що У. Н. С. є справді тою гранітною твердиною, біля котрої повинна згуртуватися уся українська еміграція. Ми пересвідчені, що на протязі пару років це станеться, що не буде ніодного Українця, ні Українки, ні української дитини, якіб не були нашими членами.

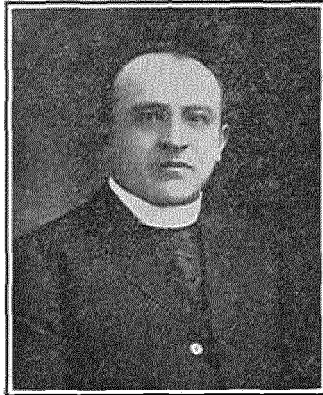
ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОМІСІЇ.

Микола Мурашко.

Дмитро Андрейко.

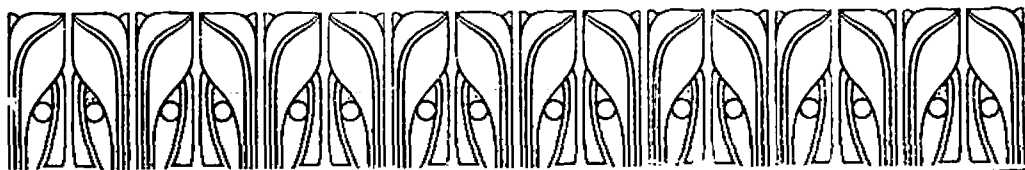
о. Микола Струтинський.

Омелян Ревук,
редактор „Свободи”.

Володимир Б. Лотоцький,
редактор „Свободи”.

У чому сила У. Н. Союза?

НЕЗВИЧАЙНИЙ зріст У. Н. Союза від послідної конвенції насуває на думку питання, яким причинам треба це завдячити. Бо чиж це не дивно, що за чотири роки подвоївся маєток і у двое збільшилося число наших членів?

На цім місці постараємося виказати всі ті добрі чинники, які причинилися до зросту і сили У. Н. Союза, а зробимо це для того, щоби дати вказівку і на будуче, що треба робити, а чого уникати для добра нашої організації. Подвоєння організаційного майна спричинилося тим, що У. Н. С. має розумну платничу табелю, зложену після статистичних дат американських асекураційних компаній. Наша організація не уклала платничої системи насліпо, як це чинять другі подібного рода організації.

Урядники У. Н. С. розуміли, що вони є відвічальні за безпечність обеспечень членів. Навчені сумним досвідом других стоваришень, які пороспадались і полишили тисячі старих людей біз ніякого заосмотрення, союзові урядники поклали під У. Н. С. такі основи, що він мусить остоятись на завсіді.

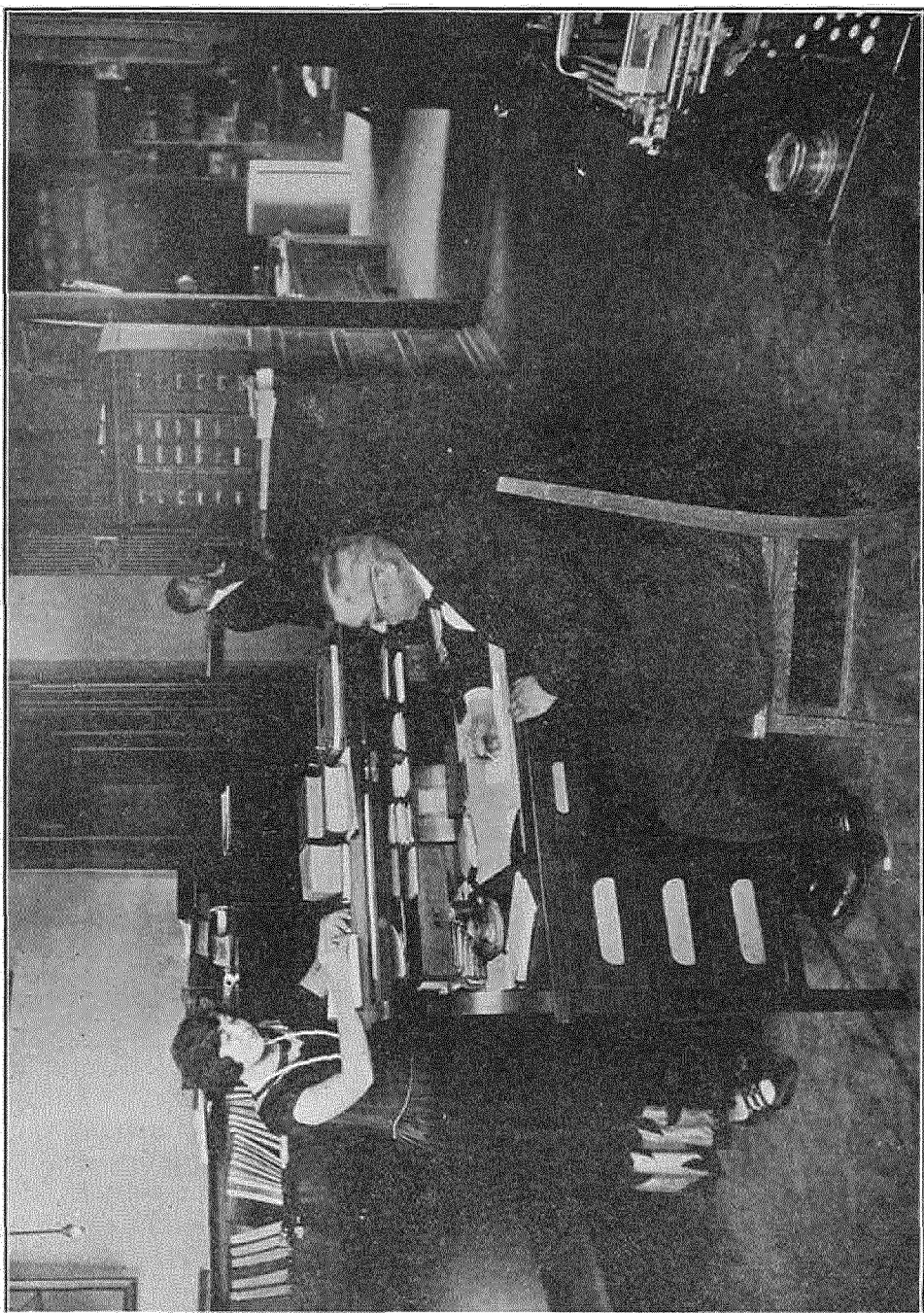
Колись буде велика біда із тими організаціями, які, щоби наловити членів, починили недостаточні табелі платень. Наділі це є крайна несовіс-

ність, бо вони граються із долею вдів і сиріт. Зі статистичними рахунками не можна ні жартувати ні ризикувати. Коли поглянемо тільки в недалеку минувшину, коли була інфлюенца, то побачимо, що ті нібито стоваришення для обеспечень стояли на самім краю руйни. Колиб інфлюенца була потревала ще пару місяців довше, із них усіх не булоби нині сліду. Навіть коли поглянемо на їх теперішній стан, у нормальний час, то побачимо, що їх фінансове становисько дуже слабе, а дійсне забезпечення члена у готівці або загальнім майні майже ніяке. Бо чи можемо назвати це безпечною інституцією, яка має на покриття тисячдолярового обеспечення пять, десять, або пятнайцять долярів?

На сю ціль У. Н. Союз має вже тепер приблизно на кожду тисячдолярову обеспеку по сто долярів, а ця сума збільшається еше з кождим роком о загальну суму стоїлькадесять тисяч.

Ті організації, що буцімто дуже тані, є наділі найдорожшими, бо хто доживе старшого віку, то мусить діждатися їх цілковитого розпаду. Там тільки той має щасте, хто скоро умре, для кого ще вистарчить заплатити по смертне. Але коли люди зостаріються, то для них не буде зложеної резерви, не буде для них відкладеного гроша. Аж тоді вони побачуть, що довгі літа платили задармо.

АДМІНІСТРАЦІЯ „СВОБОДИ”.

Для того є обов'язком кожного розумного чоловіка не належати до такої організації, яка є збудована на фальшивім обчисленню. Коли вони не можуть зашадити поважної суми тепер, коли нема ніяких пошестий, то що станеться, як би прийшло нове нещасте, таке, як інфлюенца? Для їх руїни вистарчить, колиб сподіялося масове нещасте в майнах або фабриках, де працюють їх члени. В один мент розсипалася їх будівля, оперта на самодурстві і дуренню других.

Проте, коли хто намовляє вас вступити до другої організації тому, що там „танше”, то ви відповідете йому, що ви шукаєте розумної безпечности, а не дешевого ризика.

Українці! Не ризикуйте із своїм посмертним, яке хочете оставити своїм жінкам і дітям! А коли хто вже й належить до тих непевних організацій, то утікай відти чимскорше і вступай до У. Н. Союза. Заплатиш може пару центів на місяць більше, але будеш знав, що належиш до найбезпечнішої української організації в Америці, якій рівної нема і поміж чужими організаціями того рода.

Друга причина маеткового зросту У. Н. Союза лежить у розумній господарці головного уряду. Усьо діловодство ведеться надзвичайно ощадно, тільки при тих силах, які абсолютно конечні для виконання роботи. Коли головний уряд подасть докладний звіт на конвенції, то кождий делегат, а відтак і усі члени довідаються подрібно, що ті ощадности придбали для У. Н. Союза тисячі долярів. Такі самі ощадности і якнайдокладнішу рахунковість заведено також в друкарні, книгарні і „Свободі”. Усюди зроблено уліпшення, посплачувано тисячі долярів старих довгів і доведено досі неоплачуючіс департаменти до вельми цвигучого і зискового стану.

Крім того головний уряд подбав щоби помістити як найкорисніше гс-тівку У. Н. Союза.

Нині головна часть маетки є улькована на перших моргечах і першої кляси бондах, так, що замість 3%, який дають банки, У. Н. С. бере 5 до 6 відсоток; значитьс при обороті одного міліона це приносить організації яких дваццятьпять тисяч долярів на рік більше, ніжби одержано з банків.

Ці неоспоримі факти є так переко-нующі, що навіть найбільші вороги мусять признати, що фінансова газ-дівка в У. Н. С. є знаменита.

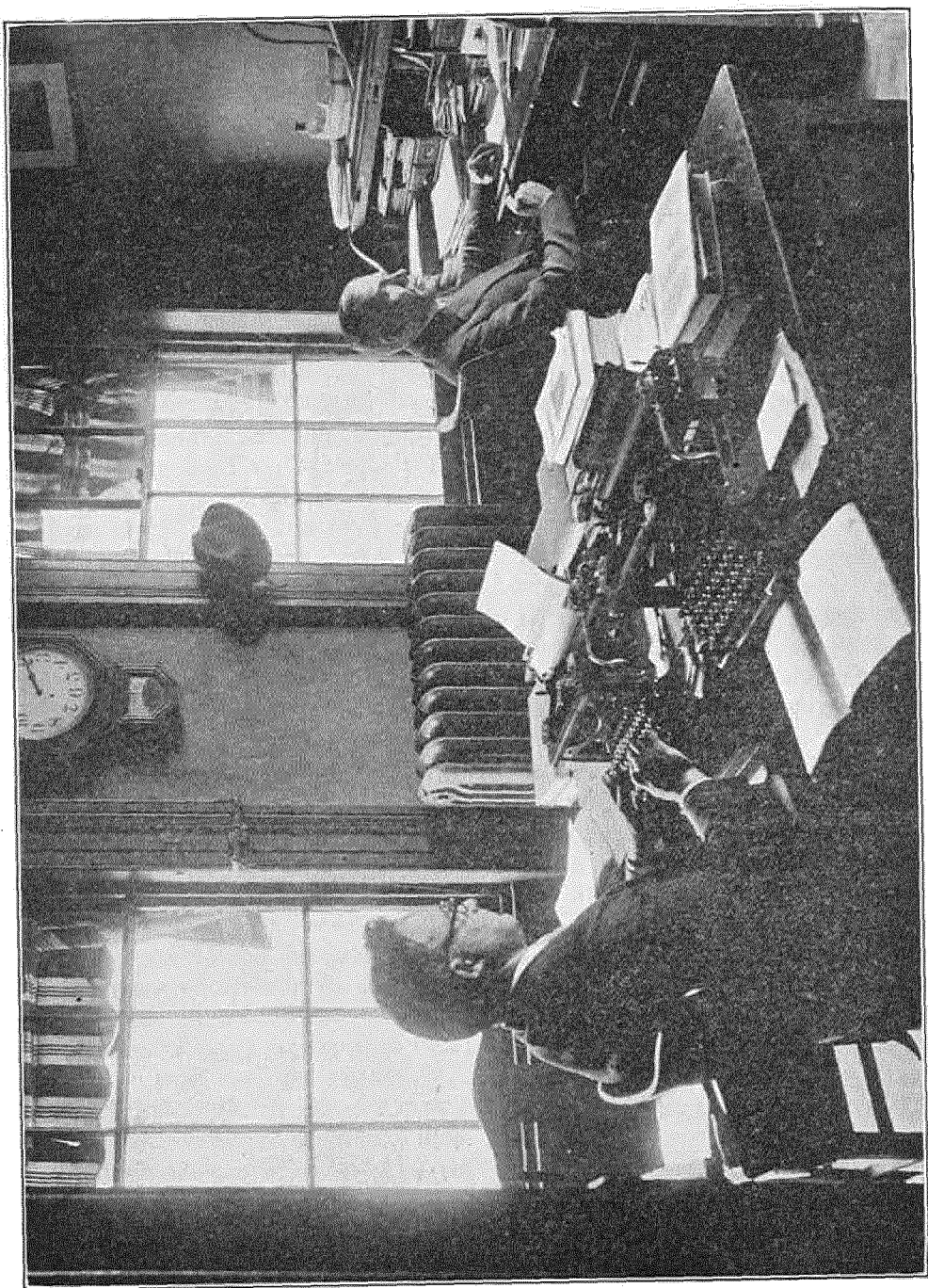
Колиж перейдемо до питання, чому тільки тисяч нових членів вступило за пару років, то мусимо сказати, що найважнішим чинником у тім зрості була і є збільшена свідомість нашої еміграції.

Наші люди набралися досвіду і розуму тай спізнали, що не всьо золото, що світиться. Вони вже не дають так легко ловитися на всілякі лесні слова і дешевенькі кличі. Вони навчилися й рахувати і вже спостерігають й самі, що більша часть т. зв. запомо-гових організацій збудована на піску.

До поширення тої свідомости причинилися дуже усі головні урядники, розсипані по різних сторонах Злучених Держав, а з ними урядники наших відділів.

У. Н. С. не визначував великих нагород за приєднання членів, як другі організації, але проте ми добули більше, ніж всі другі разом. І коли кампанія Союзова буде вестися і надалі в той спосіб, то певне діждемося того, що в нашій організації будуть членами усі Українці на цій еміграції, відповідаючі вимогам статутів.

Неприхильні нам люди закидують У. Н. Союзови, що ми не займаємося

РЕДАКЦІЯ „СВОБОДИ”.

церковними справами та що про них не хочемо друкувати в „Свободі”.

Чому ці самі люди не зроблять тих самих закидів асекурації „Дністер” у краю, або „Земельному Банкові”, або другим таким інституціям?

Так є, ваша правда панове критики! У. Н. Союз не займається ні церковними, ні релігійними, справами, а це з тої простої причини, що він до цього не покликаний. На однім з річних зборів головних урядників перейшла одноголосно ухвала, щоби не містити нічого у „Свободі”, що доторкається церковних справ. Це рішення запало на це, щоб не дати причини нашим членам до сварки за їх релігійні пересвідчення. Колиб ми містили справи церковні, то мусілибсьмо містити усі посполу: католицькі, православні, автокефальні і ріжних других сект, до яких належуть Українці — наші члени. Із того вийшлаби така суматоха, що відбилабся шкідливо не тільки на У. Н. Союзі, але на громадськім життю цілої еміграції.

Наша організація є передовсім на це, щоби дати забезпечення українським родинам в Америці, на випадок каліцтва, нещастя, або смерті. Ми робимо більше добра для наших людей, поставивши У. Н. С. на сильній економічній основі, ніж всі ті, ніби святці із ріжних таборів. Ми шануємо вірування кожного, коли воно щире, але надуживання віри на це, щоби придбати для других організацій більше членів, вважаємо за цілком невмістне.

Нам, пригадується один роман Золи, у якому він представляє кліку ошуканців, які під фірмою „християнського банку” натягають на великі суми десятки тисяч легковірних людей.

Проте наше міркування таке, що церкву і віру потреба лишити її властям, які певне знають лучше від нас,

що для церкви і віри потреба зробити.

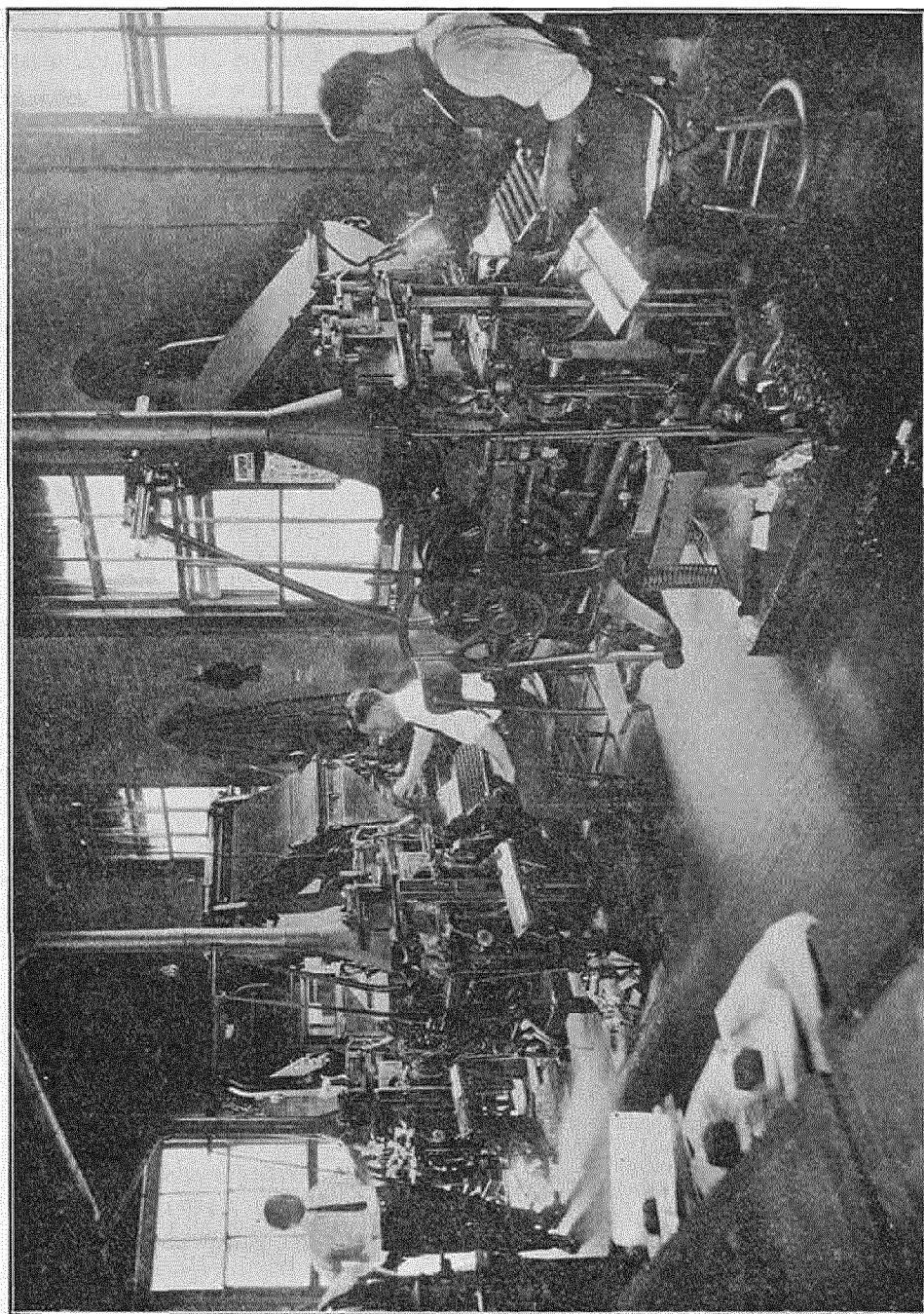
І ми думаємо, що український загаль розуміє і одобрює наше становисько, чого найлучшим доказом є незвичайний приріст членів від того часу, коли „Свобода” перестала займатися церковними справами.

Є також такі, що критикують нашу „політику”. „Праве крило” закидує нам, що ми опустили Петрушевича, підчас коли „ліві” приписують нам у вину, що ми містили поклики за „національною позичкою” і „негайною помічю”, що всьо пішло тоуж урядови Петрушевича в руки.

Надімі річ мається так, що ми робили спробу, чи не дасться яким світом виратувати Галичини із ляхських кігтів. Ця спроба, колиб вдалася, була певне варта тих гроший, які зложила наша еміграція. А що не вдалася, у цім не наша вина. Колиб ми тої спроби не вчинили, кождий мігби був відтак закинути, що через нас уся справа пропала. А так ми зробили усьо, чого від нас ждали і ніхто не може нам закинути, що ми були байдужні на долю рідного краю. Колиж ми побачили, що уряд Петрушевича не доконав сподіваного, тоді ми мусіли застановити цілу акцію, яка вже не представляла ніяких надій.

Щоби однак не заложити рук, У. Н. Союз порозумівся із другими українськими організаціями, чого вислідом було створення „Обеднання”. Яке „Обеднання” є, або буде, це залежить у великій мірі від членів У. Н. С. Колиб наші відділи посилали більше делегатів на річні збори „Обеднання”, тоді і уся „політика” велася там так, як бажавби собі загаль наших членів. На кождий спосіб створення „Обеднання” вийшло нашій організації у добро, бо відправило із неї політичні тертя.

У. Н. С. стоїть нині на безпартійнім всеукраїнськім становиську і підпирає

МАШИНЫ (LINOTYPES) НА КОТРИХ СКЛАДАЄТЬСЯ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА”.

тільки таку акцію, яка веде до загального національного ідеалу: своєї власної держави.

Розуміється, що ми радо містимо усякі поклики для помочі загальним і льокальним народним інституціям в краю і не жалуємо місця у „Свободі” ані на це, ані на звіти із збірок. Але не наша вина, коли часом наша суспільність не відізветься на ці заклики, як належить. Так н. пр., помимо дуже гарячих статей, наша еміграція не дала майже ніякої помочі, коли наш нарід міліонами гинув із голоду на Україні.

Не було навіть кому піти до американського комітету Гувера, щоб хоч частину добути із великанських припасів, які той комітет мав по різних чорноморських пристанях.

Таксамо непомітно переходить завиз, щоб помогти створити ремісничо-промислові школи та щоб дати належну поміч тому студентству, яке вчить ся технічних наук. Це всьо не є нічим иншим, а підготовкою будівельного матеріялу для української держави. Щож ми винні, коли наша еміграція не хоче відзиватися на наш поклик?

Добре бодай, що вживають „Свободу” для помочі народним домам та кооперативам. Дещо капне для наших сіл, хоч подекуди.

Таксамо розуміється, що „Свобода” все давала і дає місце відозвам на гуманні ціли. Через це пішли збірки на сиріт, інвалідів і на бідних студентів.

Поміж критиками є й такі, що гніваються, коли їм не помістити дописів, у яких повно особистих сварок і лайок. Хайже знають ці невдоволені, що за лайку поміщену в газеті, газета мусить заплатити.

Американські суди судять тисячі долярів за обиду чести. Крім того такі особисті суперечки понижують часопис і цілу організацію. Ми певні,

що загал членів є рад з того, що вже тепер не маємо ніяких коштівних процесів, які крім кошту приносили, ще чимало пониження нашим головним урядникам, організації і загалови нашої еміграції.

Коли „Свобода” провадила полеміку то не нарушувала особистих справ а тільки боролася з тими поглядами, які вважала за шкідливі для народньої справи. Оттак вона безвпинно боролася і буде бороти проти московського большевизму і загалом проти всякого рода зради, хрунівства і шкаралупництва.

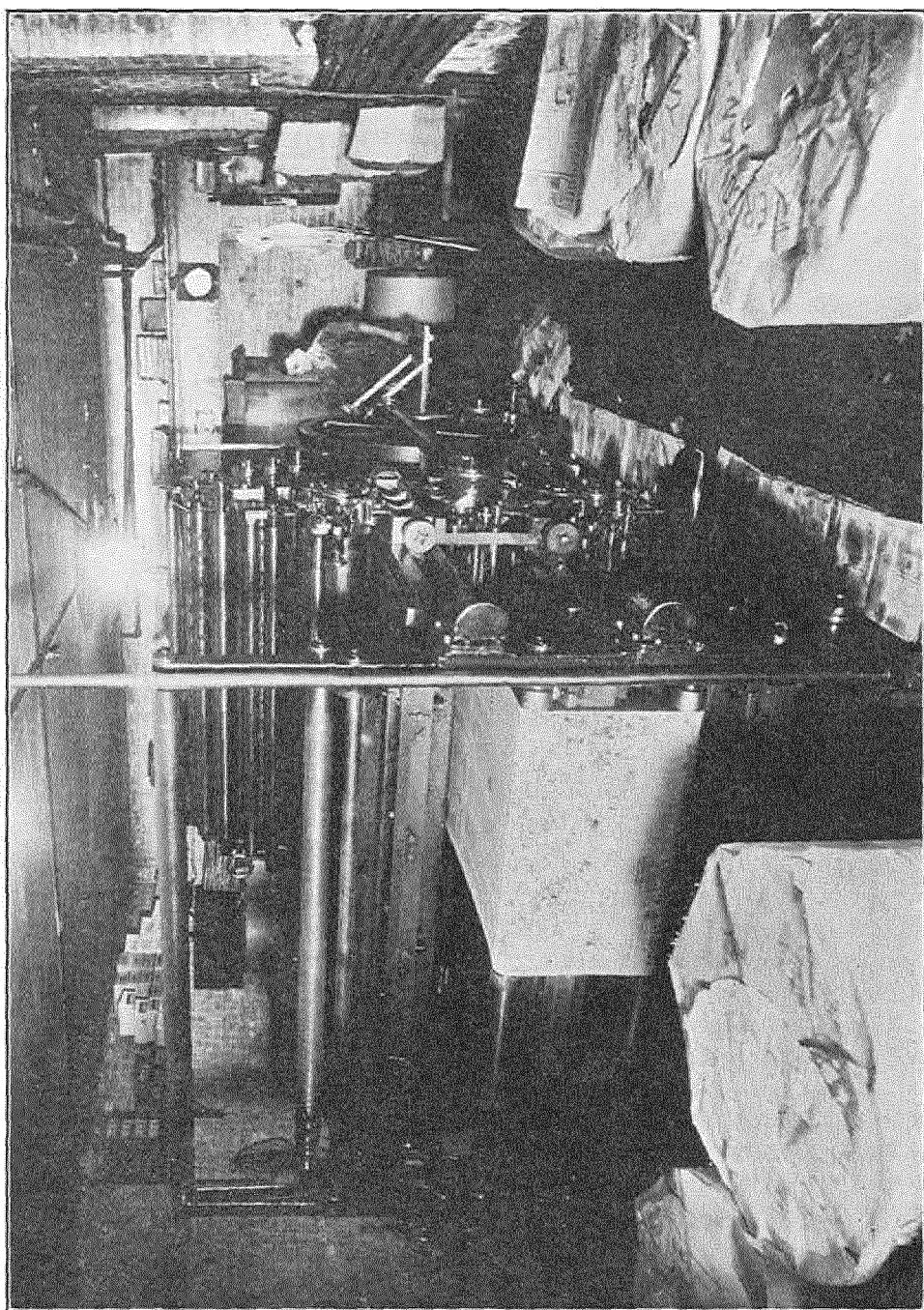
Заки чоловік стане з другим до борби, мусить вперед сам подужати. Длятого і ми мусимо розправитися передовсім із нашими власними ворогами, які пішли на службу ворогам нашої нації. В Галичині наші люди карають смертю тих, що стали наймитами Ляхів. На Україні, де тільки можуть винищують своїх перевертнів без пощади. А ми, тут, в Америці мусимо бодай нап'ятувати тих юдіз, що пішли на службу катам свого народу.

Ми пересвідчені, що робимо добру роботу, коли отвираємо людям очи на лукавство московських шпигунів і агентів. Ми стараємо наглядно показати усім той пролетарський рай, у якому рай неробам, а живе пекло робучому народови.

Нащасте на нашій еміграції не чути за недоляшків. Мабуть кожний Українець в Америці має таку погорду для Польщі, що ніяка примана не годна його зтягнути на службу нації із збанкрутованих підганків.

Бути слугою у льокая це вже занадто низьке.

Всеж таки це льокайське племя дається в знаки нашим людям у краю. Проте треба давати їм псміч доти, поки банька із мила не трісне,

РОТАЦІЙНА ПРЕСА НА КОТРИЙ ДРУКУЄТЬСЯ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА”.

цебто поки не розвалиться теперішня штучна польська держава.

До розвитку У.Н. Союзу причинилося також і це, що усі справи полагоджуються точно і скоро. Так н. пр. ніяка друга організація не виплачує по-смертного і запомог в такім короткім протязі часу, як У. Н. С. Таксамо правильно і хутко кождий відділ дістає відповіді на всі запити і звідомлення. Ціле діловодство представляється як справді досконала машина.

Коли додамо ще до того велику людяність, з якою відноситься У. Н. С. в усіх нещастях своїх членів і як щедрою рукою помагає бездољним із фонду бідних, то мусимо признати, що і це причинюється чимало до того, що У. Н. С. добуває щораз білше членів.

Коли оце пишеться приходить на думку одна організація, яка перейшла справді смертельну хворобу.

Цєю хворобою був тайний заговор бльшевиків, які хотіли загарбати організацію в свої руки. Кожний знаємо, що значить бльшевицька газдівка. Вони розуміють тільки одно, а це: як зрабувати те добро, яке наскладали інші. За короткий час булиб вони розбили організацію, а грішми булиб поділились їх головачі, а відтак щезли, начеб під землю запалися.

В У. Н. Союзі нема руйнуючого бльшевицького елементу. Для нас від них нема погрози, бо вони добре знають, що наші члени ніяк не виберуть на конвенцію таких делегатів, котрі помазалися бльшевицьким миром.

На конвенцію У. Н. Союзу прийдуть від всіх відділів найкращі люди, які заслужили собі на честь поміж членами через свій патріотизм і через роботу для добра нашої організації.

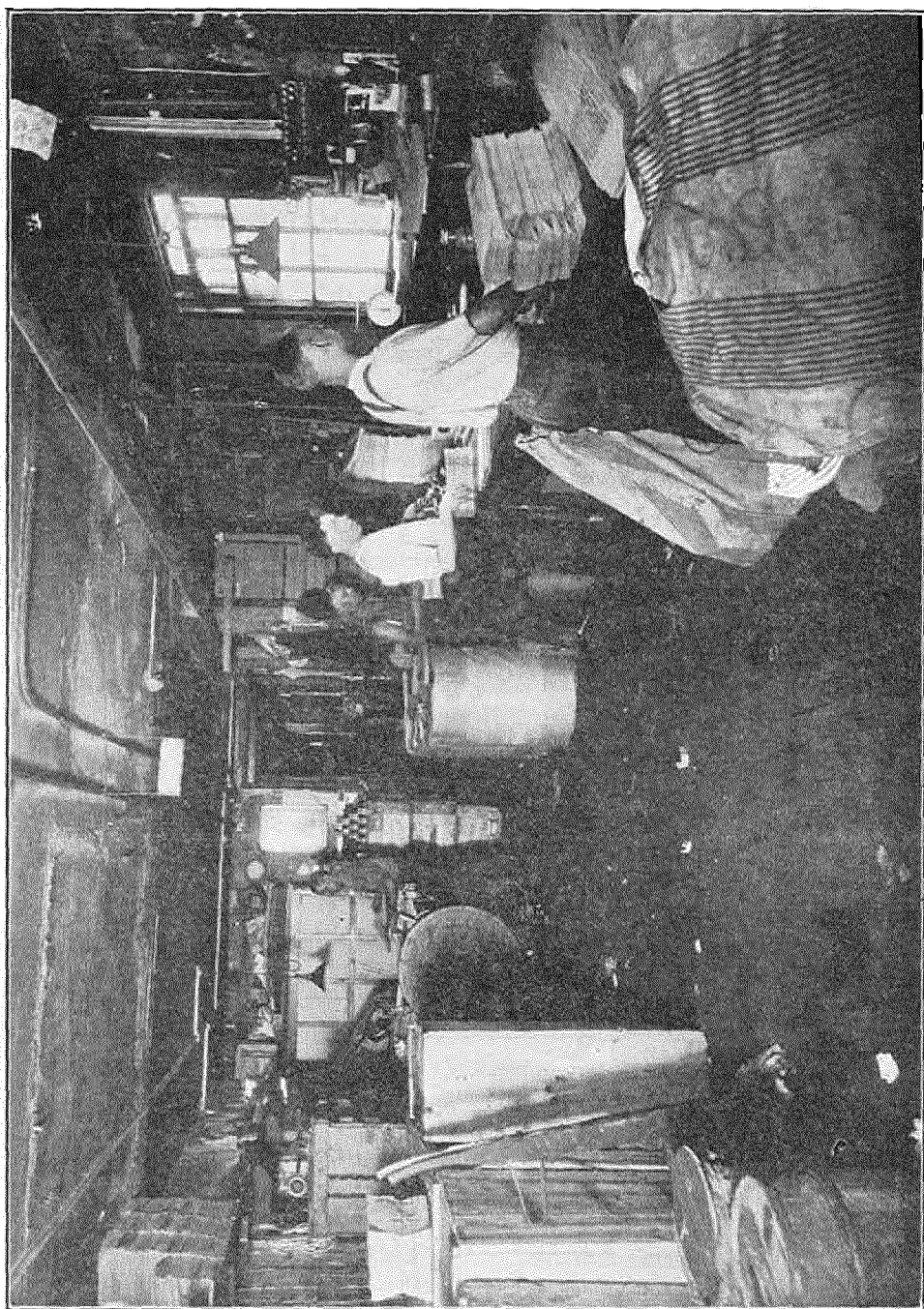
КНИГАРНЯ У. Н. СОЮЗА.

Книгарня У. Н. Союзу є певно найбогатшою зі всіх книгарень в Америці. Сотки ріжного рода книжок, можуть вдоволити хоч який вироблений смак читача. У. Н. С. являється і тут піоніром. Із нашої книгарні пішли перші розсилки українських книжок по цілій Америці, які ширили українську ідею по всіх закутках. Колиб наш клич прийнявся, то наші всі відділи, парохі а й приватні люди малиби свої бібліотеки.

Ми не годні зрозуміти, як може бути добра українська школа без книжечок до читання для дітей. Як і коли навчиться дитина любити читати і зрозуміти свою мову?. Хто хоче недо-

пустити до винародовлення, той найдасть дитині цікаві книжки, підготовані для дитячого віку.

А кожний дорослий чоловік повинен мати свою бібліотеку, у якій повинні бути щонайкращі книжки із нашої історії і красного писменства. З кожним роком треба докупити, що тільки вийшло нового, а доброго. Ї той спосіб зложимо собі гарну бібліотеку і допоможемо розвинути наші літературі. Через брак покупців книжок, у нас нема нікому охоти братись за перо. Американська еміграція має змогу піднести українську літературу через купно нових книжок.

ЕКСПЕДИЦІЯ І РОБІТНЯ „СВОБОДИ”.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА,

ПОМЕРШИ В ЧАСІ ВІД 1-го ВЕРЕСНЯ 1923 Р. ДО 31-ГО СЕРПНЯ 1924 Р.

- Михайло Амбіцький, від. 1., родився в селі Дудинці, повіт Сянік, Галичина, вступив до Українського Народного Союзу 27. жовтня 1902. † 7. січня 1924. прожив 49 літ.
- Стефан Кіш, в. 1. род. Комлошка, Земплин, Підкарпатська Русь, вст. 1. марта 1894. † 8. лютого 1924. проживши 69 літ.
- Петро Коритар, в. 1. род. Комловшка, Токай, Підкарпатська Русь, вст. 31. грудня 1917. † 21. лютого 1924. проживши 36 літ.
- Йосиф Поплавський, в. 1. род. Шамокін, Па., Зл. Держави, вступив 31. липня 1916. † 7. липня 1924. проживши 36 літ.
- Михайло Смакула, в. 4. род. Олифант, Па., Зл. Держави, вступив 20. квітня 1911. † 17. мая 1924. проживши 32 літ.
- Юлія Кривень, в. 5. род. Ферлин, Рогатин, Галичина, вст. 31. мая 1922. † 14. мая 1924. прожила 28 літ.
- Михайло Фітяк, в. 5. род. Тузилів, Калуш, Галичина, вст. 30. вересня 1915. † 31. жовтня 1923. проживши 30 літ.
- Михайло Чакльш, в. 7. род. Кремпна, Ясло, Галичина, вст. 31. січня 1916. † 8. жовтня 1923. проживши 41 літ.
- Трифон Ковальчик, в. 9. род. Сквіртне, Горлиці, Галичина, вст. 30. падолиста 1915. † 7. серпня 1924. проживши 41 літ.
- Марія Роговська, в. 16. род. Конюшки, Рогатин, Галичина, вст. 31. грудня 1918. † 6. вересня 1923. проживши 33 літ.
- Антоніна Зопко, в. 18. род. Колокоїн, Рогатин, Галичина, вст. 31. марта 1924. † 24. червня 1924. проживши 30 літ.
- Григорій Магун, в. 24. род. Єзупіль, Станиславів, Галичина, вст. 30. грудня 1916. † 7. квітня 1924. проживши 34 літ.
- Михайло Югас, в. 29. род. Тернавка, Сянік, Галичина, вст. 31. мая 1919. † 20. падолиста 1923. проживши 31 літ.
- Сильвестер Мирольський, в. 29. род. Воля цемельська, Ясло, Галичина, вст. 6. марта 1898. † 14. січня 1924. проживши 62 літ.
- Марія Вайда, в. 31. род. Криве, Ліско, Галичина, вст. 31. мая 1916. † 18. лютого 1924. проживши 34 літ.
- Йосиф Когут, в. 43. род. Крампна, Ясло, Галичина, вст. 6. липня 1898. † 23. липня 1922. проживши 57 літ.
- Йосиф Пех, в. 48. род. Воля Сенькова, Сянік, Галичина, вст. 31. серпня 1917. † 6. грудня 1923. проживши 33 літ.
- Іван Кузьмінський, в. 48. род. Синява, Сянік, Галичина, вст. 31. липня 1917. † 18. мая 1924. проживши 50 літ.
- Франко Коваль, в. 55. род. Філяделфія, Па., Зл. Держави, вст. 30. квітня 1923. † 12. квітня 1924. проживши 36 літ.
- Микола Малецький, в. 56. род. Максимовичі, Самбір, Галичина, вст. 30. квітня 1918. † 28. квітня 1924. проживши 37 літ.
- Іван Волошиневич, в. 63. род. Королик польський, Сянік, Галичина, вст. 21. вересня 1902. † 11. жовтня 1923. проживши 52 літ.
- Розалія Бобак, в. 63. род. Босько, Сянок, Галичина, вст. 27. мая 1904. † 6. падолиста 1923. проживши 37 літ.
- Іван Крижановський, в. 63. род. Леджик, Сянік, Галичина, вст. 30. грудня 1922. † 6. падолиста 1923. проживши 42 літ.
- Григорій Капустинський, в. 65. род. Пустилова, Ліско, Галичина, вст. 30. квітня 1919. † 12. червня 1924. проживши 40 літ.
- Василь Бенько, в. 65. род. Томашів, Мюблін, Україна, вст. 30. квітня 1921. † 25. грудня 1923. проживши 27 літ.
- Сидор Ференц, в. 70. род. Висова, Горлиці, Галичина, вст. в марті 1898. † 29. квітня 1924. проживши 57 літ.
- Володислав Руг, в. 72. род. Лирія, Рудки, Галичина, вст. 31. жовтня 1917. † 6. жовтня 1923. проживши 31 літ.

Павло Риткі, в. 76. род. Кізілів, Бережани, Галичина, вст. 31. серпня 1916. † 4. січня 1924. проживши 35 літ.

Михайло Свербівус, в. 76. род. Домамороц, Тернопіль, Галичина, вст. 28. лютого 1910. † 18. лютого 1924. проживши 38 літ.

Валентій Маційовський, в. 78. род. Мориківці, Сянік, Паличина, вст. 31. січня 1916. † 13. мая 1924. проживши 34 літ.

Ігнатій Ладна, в. 81. род. Шавник, Новий Санч, Галичина, вст. 19. липня 1903. † 11. грудня 1923. проживши 64 літ.

Блажей Свіржко, в. 81. род. Вишнівчик, Підгайці, Галичина, вст. 19. липня 1903. † 21. марта 1924. проживши 43 літ.

Ева Видра, в. 86. род. Любелі, Жовква, Галичина, вст. 30. вересня 1920. † 3. грудня 1923. проживши 30 літ.

Василь Москаль, в. 87. род. Воля Михова, Ліско, Галичина, вст. 25. грудня 1903. † 1. мая 1924. проживши 58 літ.

Дмитро Ковальчик, в. 94. род. Дрогобиць, Бібрка, Галичина, вст. 31. січня 1917. † 19. жовтня 1923. проживши 41 літ.

Павло Васирик, в. 8. род. Верхня, Горлиці, Галичина, вст. 31. січня 1917. † 8. грудня 1923. прожив 44 літ.

Василь Червінський, в. 96. род. Товарно, Старий Самбір, Галичина, вст. 30. жовтня 1920. † 2. червня 1924. проживши 39 літ.

Ізидор Дудич, в. 98. род. Висова, Горлиці, Галичина, вст. 25. жовтня 1903. † 31. грудня 1923. проживши 60 літ.

Андрій Яхвак, в. 100. род. Сьмільник, Ліско, Галичина, вст. 14. червня 1913. † 2. грудня 1923. проживши 40 літ.

Михайло Дарош, в. 102. род. Криців, Добромилі, Галичина, вст. 30. червня 1916. † 27. мая 1924. проживши 30 літ.

Олекса Каганяк, в. 103. род. Волове, Бібрка, Галичина, вст. 31. січня 1918. † 24. падолиста 1922. проживши 46 літ.

Іван Гіль, в. 103. род. Поріче Задвірне, Рудки, Галичина, вст. 31. грудня 1919. † 25. марта 1924. проживши 54 літ.

Юрій Баховський, в. 105. род. Корманичі, Перемишль, Галичина, вст. 31. січня 1913. † 5. грудня 1923.

Григорій Вус, в. 106. род. Нове Село, Чесанів, Галичина, вст. 30. вересня 1911. † 7. жовтня 1923. проживши 53 літ.

Катерина Віркійовська, в. 108. род. Накло, Перемишль, Галичина, вст. 31. серпня 1918. † 31. жовтня 1923. проживши 29 літ.

Михайло Сахар, в. 113. род. Височани, Сянік, Галичина, вст. 31. мая 1923. † 12. грудня 1923. проживши 42 літ.

Микола Вішук, в. 124. род. Городиславичі, Бібрка, Галичина, вст. 25. квітня 1923. † 23. грудня 1923. проживши 35 літ.

Юрій Цап, в. 124. род. Головичко, Самбір, Галичина, вст. 23. липня 1909. † 11. марта 1924. проживши 46 літ.

Марія Стопець, в. 125. род. Усковичі, Олеско, Галичина, вст. 31. жовтня 1912. † 29. квітня 1924. проживши 43 літ.

Розалія Папера, в. 125. род. Тиріг, Сянік, Галичина, вст. 30. червня 1916. † 30. марта 1924. проживши 35 літ.

Петро Приставський, в. 127. род. Безбруди, Золочів, Галичина, вст. 23. жовтня 1909. † 26. серпня 1924. проживши 53 літ.

Дмитро Дрозд, в. 131. род. Сіхів, Стрий, Галичина, вст. 26. грудня 1912. † 21. вересня 1923. проживши 37 літ.

Микола Терлецький, в. 137. род. Россохи, Старий Самбір, Галичина, вст. 31. грудня 1918. † 2. січня 1924. проживши 33 літ.

Михайло Кібало, в. 137. род. Стріліска, Бібрка, Галичина, вст. 30. січня 1915. † 7. квітня 1924. проживши 33 літ.

Йосиф Плевак, в. 137. род. Підгірці, Сасів, Галичина, вст. 31. мая 1923. † 11. квітня 1924. проживши 47 літ.

Ігнатій Городецький, в. 139. род. Мислятичі, Мостиска, Галичина, вст. 30. квітня 1920. † 23. марта 1924. проживши 43 літ.

Теодор Жеребний, в. 145. род. Душатиць, Сянік, Галичина, вст. 30. квітня 1921. † 7. вересня 1923. проживши 47 літ.

Григорій Салик, в. 147. род. Бутин, Жовква, Галичина, вст. 31. липня 1916. † 6. лютого 1924. проживши 29 літ.

Петро Стельмах, в. 147. род. Бутин, Жовква, Галичина, вст. 30. квітня 1913. † 20. лютого 1924. проживши 36 літ.

Іван Дупля, в. 157. род. Качанівка, Скалат, Галичина, вст. 30. падолиста 1923. † 28. квітня 1924. проживши 35 літ.

Станислав Рудавець, в. 157. род. Максимовичі, Самбір, Галичина, вст. 31. мая 1921. † 28. квітня 1924. проживши 36 літ.

Йосиф Гайда, в. 157. род. Грушка, Замойськ, Польща, вст. 30. падолиста 1923. † 28. квітня 1924. проживши 32 літ.

Томас Постол, в. 157. род. Піяновичі, Самбір, Галичина, вст. 31. марта 1921. † 15. серпня 1924. проживши 40 літ.

Анастасія Медвідь, в. 162. род. Дусанів, Перемишляни, Галичина, вст. 30. падолиста 1915. † 10. червня 1924. проживши 39 літ.

Анастасія Лоняк, в. 167. род. Гологори, Золочів, Галичина, вст. 30. червня 1923. † 24. лютого 1924. проживши 37 літ.

Іван Панків, в. 168. род. Вільховичі, Перемишль, Галичина, вст. 17. червня 1908. † 29. липня 1924. проживши 40 літ.

Анна Баралецька, в. 168. род. Вирбиця, Бібрка, Галичина, вст. 28. падолиста 1916. † 3. лютого 1924. проживши 42 літ.

Іван Пупіч, в. 169. род. Буковець, Ліско, Галичина, вст. 30. падолиста 1918. † 24. падолиста 1923. проживши 44 літ.

Микола Бумба, в. 170. род. Тешівниця, Сколе, Галичина, вст. 29. квітня 1916. † 17. падолиста 1923. проживши 46 літ.

Дорка Сандович, в. 170. род. Рихвалд, Горлиці, Галичина, вст. 30. марта 1912. † 25. січня 1924. проживши 38 літ.

Андрій Сандович, в. 170. род. Ждиня, Горлиці, Галичина, вст. 11. серпня 1897. † 20. лютого 1924. проживши 42 літ.

Іван Галів, в. 179. род. Бровиці, Дрогобич, Галичина, вст. 31. липня 1916. † 13. січня 1924. проживши 31 літ.

Франко Чупілівський, в. 183. род. Турява волоська, Сянік, Галичина, вст. 28. лютого 1923. † 29. мая 1924. проживши 46 літ.

Олена Костів, в. 189. род. Криве, Турка, Галичина, вст. 28. лютого 1923. † 19. грудня 1923. проживши 29 літ.

Яцко Гучко, в. 191. род. Терепче, Сянік, Галичина, вст. 30. квітня 1919. † 21. мая 1924. проживши 38 літ.

Ілько Борик, в. 211. род. Ліщина, Бібрка, Галичина, вст. 31. грудня 1917. † 27. марта 1924. проживши 52 літ.

Андрій Лазар, в. 211. род. Денківці, Рогатин, Галичина, вст. 7. падолиста 1908. † 10. грудня 1923. проживши 42 літ.

Вацлав Жебровський, в. 213. род. Вельче, Ліпно, Литва, вст. 25. грудня 1910. † 19. серпня 1924. проживши 49 літ.

Михайло Кущій, в. 217. род. Завадка, Калуш, Галичина, вст. 30. січня 1914. † в липні 1924. проживши 48 літ.

о. Василь Стецюк, в. 221. род. Гнилинки, Збараж, Галичина, вст. 28. лютого 1922. † 7. жовтня 1923. проживши 35 літ.

Василь Сеник, в. 221. род. Станків, Стрий, Галичина, вст. 24. жовтня 1913. † 9. жовтня 1923. проживши 47 літ.

Агнешка Містисин, в. 228. род. Тарновець, Шелець, Галичина, вст. 28. лютого 1919. † 15. квітня 1924. проживши 39 літ.

Теодор Брик, в. 229. род. Кульчині, Самбір, Галичина, вст. 24. червня 1909. † 5. грудня 1923. проживши 41 літ.

Дмитро Кулин, в. 230. род. Городок, Ліско, Галичина, вст. 16. липня 1914. † 16. грудня 1923. проживши 33 літ.

Марко Вислоцький, в. 239. род. Чорна вода, Новий Торг, Галичина, вст. 30. грудня 1909. † 18. падолиста 1923. проживши 51 літ.

Максим Соболев, в. 247. род. Брижава, Доброміль, Галичина, вст. 31. січня 1923. † 24. липня 1924. проживши 32 літ.

Левонка Полюга, в. 255. род. Торгановичі, Самбір, Галичина, вст. 20. січня 1914. † 10. жовтня 1923. проживши 47 літ.

Тимко Панас, в. 270. род. Карів, Рава Руська, Галичина, вст. 31. серпня 1915. † 13. квітня 1924. проживши 31 літ.

Ілько Домарацький, в. 276. род. Лупінка, Ліско, Галичина, вст. 31. грудня 1917. † 4. квітня 1924. проживши 32 літ.

Василь Гутник, в. 276. род. Чорна, Ліско, Галичина, вст. 31. серпня 1923. † 6. червня 1924. проживши 37 літ.

Петро Герлявський, в. 283. род. Самбір, Галичина, вст. 31. грудня 1918. † 13. вересня 1923. проживши 36 літ.

Анна Гредула, в. 291. род. Рускова, Земплин, Прикарпатська Русь, вст. 26. грудня 1909. † 19. падолиста 1923. проживши 53 літ.

Стефан Бабій, в. 292. род. Лукавець, Цішанів, Галичина, вст. 16. падолиста 1910. † 30. квітня 1924. проживши 39 літ.

Марія Фіна, від. 292. род. Ладанці, Перемишляни, Галичина, вст. 31. марта 1913. † 22. мая 1924. проживши 46 літ.

Іван Дорош, в. 295. род. Угнів, Рава Руська, Галичина, вст. 31. серпня 1922. † 11. червня 1924. проживши 48 літ.

Гаратор Лесняк, в. 295. род. Красна, Коросно, Галичина, вст. 29. лютого 1916. † 15. липня 1924. проживши 33 літ.
 Теодор Каліновський, в. 296. род. Гарбузів, Золочів, Галичина, вст. 25. жовтня 1903. † 24. січня 1924. проживши 41 літ.
 Онуфер Клапач, в. 300. род. Боднарко, Горлиці, Галичина, вст. 28. лютого 1919. † 24. вересня 1923. проживши 42 літ.
 Антін Процько, в. 300. род. Угерці, Ліско, Галичина, вст. 28. лютого 1912. † 18. квітня 1924. проживши 38 літ.
 Теодор Біжик, в. 300. род. Боберка, Турка, Галичина, вст. 31. грудня 1923. † 30. липня 1924. проживши 46 літ.
 Тома Філіпак, в. 320. род. Влушинек, Варшава, Польща, вст. 31. грудня 1918. † 25. квітня 1924. проживши 53 літ.
 Іван Гаранчук, в. 323. род. Бічшани, Городок, Ліско, Галичина, вст. 30. квітня 1923. † 20. квітня 1924. проживши 53 літ.
 Іван Кошельник, в. 324. род. Качанівка, Скалат, Галичина, вст. 28. лютого 1918. † 29. грудня 1923. проживши 36 літ.
 Михайло Бучик, в. 336. род. Володзь, Березів, Галичина, вст. 31. грудня 1917. † 16. грудня 1923. проживши 38 літ.
 Іван Петрович, в. 336. род. Люшнів, Тереховля, Галичина, вст. 27. мая 1913. † 22. липня 1924. проживши 35 літ.
 Микола Бачинський, в. 338. род. Луків, Ліско, Галичина, вст. 30. листопада 1915. † 20. вересня 1923. проживши 35 літ.
 Тимко Солян, від. 338. род. Середне, Ліско, Галичина, вст. 30. листопада 1912. † 8. листопада 1923. проживши 37 літ.
 Теодозій Лабойко, в. 338. род. Новосілки, Підгайці, Галичина, вст. 31. жовтня 1923. † 26. червня 1924. проживши 18 літ.
 Іван Марич, в. 338. род. Вовча діляна, Старий Самбір, Галичина, вст. 31. січня 1917. † 25. червня 1924. проживши 39 літ.
 Семен Бружина, в. 347. род. в Галичині, вступ. 31. січня 1921. † 18. серпня 1924. проживши 47 літ.
 Єлисавета Крайдович, в. 365. род. Модза, Братислав, Чехословаччина, вст. 31. серпня 1923. † 10. марта 1924. проживши 37 літ.
 Павло Рева, в. 365. род. Богданівка, Скалат, Галичина, вст. 31. грудня 1920. † 24. марта 1924. проживши 44 літ.
 Палагна Воробець, в. 379. род. Сихів, Стрий, Галичина, вст. 30. вересня 1919. † 17. червня 1924. проживши 34 літ.
 Еміліян Ключенко, в. 370. род. Отинія, Товмач, Галичина, вст. 18. жовтня 1913. † 19. лютого 1924. проживши 42 літ.
 Іван Ванчик, в. 381. род. Старе Місто, Ланцут, Галичина, вст. 25. лютого 1924. † 27. лютого 1924. проживши 40 літ.
 Григорій Карп, в. 384. род. Чуловичі, Рудки, Галичина, вст. 28. лютого 1918. † 18. листопада 1923. проживши 31 літ.
 Пилип Яців, в. 384. род. Надятичі, Жидачів, Галичина, вст. 31. серпня 1916. † 10. марта 1924. проживши 48 літ.
 Микола Подоля, в. 384. род. Ялина долішна, Добромиль, Галичина, вст. 30. листопада 1915. † 28. квітня 1924. проживши 35 літ.
 Зофія Левко, в. 385. род. Новосівка, Підгайці, Галичина, вст. 28. лютого 1921. † 3. квітня 1924. проживши 27 літ.
 Стефан Дверницький, в. 388. род. Варваринці, Тереховля, Галичина, вст. 28. лютого 1923. † 25. лютого 1924. проживши 36 літ.

ВІЧНА ІМ ПАМ'ЯТЬ.

ДІТИ ЧЛЕНІВ У. Н. С. МОЛОДЕЧОГО ДЕПАРТАМЕНТУ.

ПОМЕРШІ ВІД 1-го ВЕРЕСНЯ 1923. ДО 31-го СЕРПНЯ 1924.

Іван Урбан від. 2. Мт. Кармел, Па., вписаний 31. січня 1914. помер 5. серпня 1924. проживши 18 літ.

Іван Бреслявський в. 5. Асторія, Н. Й., вп. 30. падолиста 1921. † 27. жовтня 1923. пр. 7 р.

Петро Стасіцький, в. 7. МкАду, Па., вп. 3. червня 1916. † 26. січня 1924. пр. 11 р.

Катря Скольська, в. 90. Централія, Па., вп. 30. квітня 1922. † 31. січня 1924. пр. 8 р.

Ева Гальчак, в. 91. Мікіс Ракс, Па., вп. 30. грудня 1922. † 20. падолиста 1923. пр. 18 р.

Іван Баран, в. 121. Ром, Н. Й., вп. 25. вересня 1920. † 11. жовтня 1923. пр. 8 літ.

Юлія Іванців, в. 121. Ром, Н. Й., вп. 31. січня 1924. † 1. мая 1924. пр. 2 р.

Катерина Панчишин, в. 128. Лорейн, О., вп. 31. липня 1922. † 8. квітня 1924. пр. 7 літ.

Едвард Цвайкус, в. 149. Лакавана, Н. Й., вп. 29. лютого 1924. † 29. червня, 1924. пр. 2 р.

Теодор Кардаш, в. 155. Перт Амбой, Н. Дж., вп. 31. мая 1923. † 5. вересня 1923. пр. 5 літ.

Ростислав Турянський, в. 217. Рачестер, Н. Й., в. 31. марта 1923. † 17. грудня 1923. пр. 2 р.

Петро Онуфрик, в. 217. Рачестер, Н. Й., вп. 26. лютого 1919. † 28. червня 1924. пр. 7 літ.

Іван Мушинський, в. 218. Юнгставн, О., вп. 25. падолиста 1919. † 6. червня 1924. пр. 6 р.

Петро Сняданко, в. 220. Шікаго, Ілл., вп. 29. мая 1918. † 19. грудня 1923. пр. 6 р.

Зофія Левчишин, в. 237. Честер, Па., вп. 26. жовтня 1918. † 4. липня 1924. пр. 8 літ.

Крестина Тоганчин, в. 239. Філяделфія, Па., вп. 2. квітня 1918. † 8. мая 1924. пр. 8 літ.

Антін Бодак, в. 274. Юнгставн, О., вп. 31. мая 1923. † 27. падолиста 1923. пр. 6 р.

Гелина Міхоцька, в. 275. Джерзи Ситі, Н. Дж., вп. 31. мая 1923. † 6. січня 1924. пр. 2 р.

Марія Гутник, в. 276. Ембрідж, Па., вп. 22. вересня 1923. † 23. жовтня 1923. пр. 10 р.

Анна Морквян, в. 276. Ембрідж, Па., вп. 31. серпня 1920. † 8. падолиста 1923. пр. 8 р.

Теодор Шваничак, в. 278. Вілкс Бері, Па., вп. 20. вересня 1919. † 8. червня 1924. пр. 9 р.

Володимир Процко, в. 300. Джанставн, Па., вп. 25. липня 1919. † 18. квітня 1924. пр. 12 р.

Катерина Процко, в. 300. Джанставн, Па., вп. 25. липня 1919. † 18. квітня 1924. пр. 11 р.

Зофія Процко, в. 300. Джанставн, Па., вп. 30. червня 1922. † 18. квітня 1924. пр. 4 р.

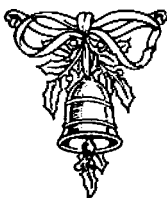
Семен Медик, в. 301. Шікаго, Ілл., вп. 30. квітня 1922. † 16. грудня 1923. пр. 10 р.

Стефан Богда, в. 371. Ньюарк, Н. Дж., вп. 30. липня 1918. † в серпні 1924. пр. 14 літ.

Василь Пазюк, в. 388. Честер, Па., вп. 30. падолиста 1923. † 19. серпня 1924. пр. 2 роки.

Михайло Пайкош, в. 399. Елизабет, Н. Дж., вп. 27. липня 1917. † 22. квітня 1924. пр. 12 р.

ВІЧНА ІМ ПАМ'ЯТЬ.

НА НОВИЙ РІК.

ТАРИЙ РІК, як потік
Прошумів, прогудів,
Але щастя він нам
Принести не хотів.

Той сам жаль без ваги,
Та сама скрізь печаль,
Ті самі вороги,
Тутки Лях, там Москаль.

Що новий принесе
Не думай, не питай,
Тільки праця спасе,
Обездолений край.

Не марнуймо часу,
Не розтрачуймо сил,
Сіймо розум, красу
Серед рідних могил.

Сіймо жито-овес,
Там де був переліг,
Не чекаймо чудес,
Щоб нам хто допоміг.

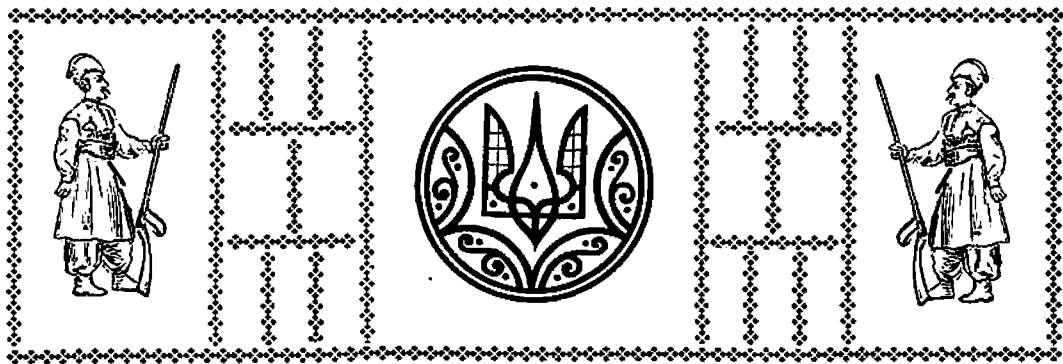
Не допоможе судьба,
Ні випадок сліпий,
Де іде боротьба,
Там борись, хто живий.

В кого плуг, в кого кріс,
В кого книжка в руках,
Кого вітер заніс
На важкий, чужий шлях.

Всі на рідний прапор
Повертаймо наш зір —
Злодій йде до комор,
Ворог йде, — гей, позір!

Семен М.

УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО.

СЯ земля на південь від дніпрових порогів аж по Крим була власністю Запорожа.

Сама ж кріпость Запорожців звалася Січ. Це було сильне укріплене місце, побудоване звичайне на недоступнім острові. Осідок Січи змінювався час до часу задля військової потреби. Положення Січи зберігалось Запорожцями у великій тайні.

Січ була військовою школою для всіх українських козаків. Тут приходила буйна молодь з усіх сторін України, щоби заправитися до воєнного ремесла у твердій, запороській школі. В спокійний час вона вчилася від січових мистців, як орудувати збруєю, як добувати табори й кріпости, як творити оборонні обози серед чистого поля, як підходити ворога, як боротися на суші і на морі — одним словом: усіх хитрощів козацької стратегії.

По нинішній день славні козаки у світі як найлучша кіннота; наділіж перевага козаків була у тім, що кожний з них умів приноровити себе до обставин так, що коли була потреба, козацька кавалерія перемінювала

себе в одну мить у відділ знаменитої піхоти, або й маринарки — у морських виправах.

Січова школа була ще й тим добра, що вона вчила військової штуки не тільки по теорії. Безвпинна боротьба із Татарами, Турками й Ляхами давала змогу кожному новикови понюхати пороху, почути свисту куль і впробувати свого хисту в орудуванні списом та шаблюкою. Вона показувала практичне, як треба підходити необачне ворога, як перевести наступ та як обороняти свої позиції.

Крім того приклад безмежної відваги і маловаження життя вироблювали у нашої молоді на Січі справді героїчну вдачу.

Тільки невелика частина козаків оставала на Запорожжю цілий свій вік. Звичайне по кількох роках молоді вертали назад на Україну, де женилися і заводили хазяйство.

Найрадше оселялися ці бувші Запорожці на нових землях, здалека від заселених місцевостей. Тут вони будували хутір, а побіч нього господарські будинки, а відтак ціле

обійсте огороджували частоколом й другими укріпленнями, щоби могли оборонитися на випадок несподіваного нападу степових хижаків. На службу до них горнулися радо утікачі селяни, що не хотіли жити під ляцьким ярмом.

Під охороною тих козацьких хуторів-городищ, український селянин посувався чимраз далше на схід. Для того цілком певне можна вважати українських козаків, як піонірів, котрі давали охорону тим нашим селянам, які шукали лучшої долі на вольній, степовій землі.

Коли нещасний Ягайло перевів клятву злуку литовських й українських земель з Польщею, тоді козацький стан вже був сильно укріплений на Україні. Хоч, як бажалось Польщі повернути усіх Українців в рабів польської шляхти, так не змогли учинити цього з українським козацтвом. Ляхи видумали були такий спосіб, що хотіли визнати вольними людьми тільки частину козаків, яких списали в реєстр. Ці козаки й називалися ре-

єстровими козаками. Але поза козацтвом, що було поміщене в списі, було далеко більше таких козаків, що не стояли у ніякім реєстрі, а проте вважали себе свободними людьми, а не панщиняними рабами. Ці непризнані Польщею українські козаки, були провідниками тих народних рухів, які мали на цілі цілковите визволення України з під ляцької кормиги.

Розуміється, що Запорожці давали їм поміч при кожній важнішій нагоді та що Січ ставала завсіди захистом для тих, які мусіли втікати з рідних сторін перед ляцькою силою.

На чолі усього українського козацького війська стояв гетьман, який однак аж до Хмельницького (за виїмком Конашевича) не мав ніякої влади в цивільній управі України.

Запорожці не були під владою гетьмана; вони творили свою незалежну військову республіку, на чолі котрої стояв вибраний вільними головами: Кошовий.

Забрали волю нам і землю нам забрали,
Остався спомин лиш недавних, світлих днів,
Та ще остались там великі ідеали,
Не здійснені кличі, мов спадщина батьків.

Плекаймо братя їх, і бережим, неначе,
Неугасимого огня, хоч храм згорів.
Гасить огонь слізми своїми той, що плаче,
Докиньмо діл нових, щоб жар не спопелів!

Богдан Лепкий.

а десятки тисяч української молоді повернули щасливо домів, визвалені від живого пекла, яке їх ждало в неволі.

Ці виселенці рознесли славу Сагайдачного по всіх закутинах України. Зі всіх сторін стали йти на Запороже молоді люди, а деякі околиці переводили ухвали, що підчиняються під владу Запорожа.

Рівномірно з сим зростом поширилося козацтво на всій Україні. Польща не мала ніякої змоги спинити цього свободного руху, бо саме тоді провадила війну з Московщиною. Польський Королевич Володислав, хотів добути собі царський престол. Але замість того опинився в великій біді. Польське військо побите кілька разів Москалями, було майже розбите. Володиславові і його здеморалізованій армії, грозив московський полон. Притиснений королевич післав гінців до Сагайдачного просячи о поміч. Гетьман обіцяв допомогти, але під услів'ям, що за виручку він буде мати таку саму владу на цілій Україні, як досі мав на Запорожжю. Королевич згодився.

Тоді Сагайдачний рушив на чолі двайцять тисяч козаків у Московщину. По дорозі розбив московську армію під проводом князів Пожарського і Волконського і добув два оборонні міста, Лівн і Елец. У скорім поході станув під Москвою, де друга велика армія Москалів оточила була Поляків.

Перед козацькою силою пішло в ріст московське військо. Королевич Володислав і його недобитки зістали спасені і вернули домів, під охороною хоробрих військ Сагайдачного.

Гетьман вже не вернув на Запороже, але осів в Києві, де проголосив себе гетьманом усього козацької України.

Однак віроломні Ляхи, як тільки біда минула, не хотіли додержати тих обітниць, які дали, коли їм було тісно. Їх сойм наказав Сагайдачному уступити з Києва. Гетьман не хотів війни з Польщею, бо ще тоді організація козацтва не була цілком переведена. Він уступив з Києва. З тяжким серцем він покидав українську столицю, але роботи не покинув. Він зорганізував цілий край, поділивши його на полки. Козацька сила стала рости в непереможну силу. До козацтва приставало усьо, що було молоде й здорове. Польща сиділа тихо бо на ню збиралася хмара від Туреччини. Польща ніколи не могла зміритися з сильним ворогом і для того удалася о поміч до козаків. На це Сагайдачний відповів, що козацтво, тільки тоді допоможе Ляхам, коли вони признають отсі українські домагання: 1) Польща признає козакам право на цілковите самоуправління; 2) На Україні має бути своя незалежна церковна організація. — Польський король Жигмонт, не пристав на це. Тоді козаки остали дома і не дали помочі Ляхам.

Під Цецорою Турки розбили польську армію (1620 р.). Турецький султан, Осман, збирався завдати поспільний удар Польщі.

В тім скрутнім положенню Польща мусіла пристати на всі домагання Сагайдачного. Його проголошено гетьманом України і віддано йому під провід навіть реєстрових козаків.

Доперва тепер вирушив гетьман на чолі 60.000 козаків, під Хотин, де була півміліонова турецька армія і куди ішов з військом польський гетьман Ходкевич.

Перші пішли в бій, як завсіди, козаки. Від їх удару стряслася майже в десятеро сильніша турецька сила. Козаки перебилися через самий осередок Турків, а відтак, завертаючи,

ПЕТРО КОНАШЕВИЧ САГАЙДАЧНИЙ.

ДИНОКИМ гетьманом до Хмельницького, який зумів добути собі великий вплив на управу України, був Петро Конашевич Сагайдачний. Це був чоловік, який лучив в собі безмірну особисту відвагу, знаменитий військовий талант і незвичайну політичну мудрість.

Сагайдачний родився в Самборі, в Галичині, зі старого українсько-дворянського роду. Він був дуже освічений чоловік, бо скінчив вищу школу в Острозі, на Волині. За свого гетьманування він дуже дбав за школи, бо знав, що тільки освіта може вчинити наш нарід на все свобідним.

За молоду він перебував чимало літ на Запорозжю. Своєю хоробрістю і розумом він добув собі такої поваги на Січі, що кількома наворотами був вибраний Кошовим. Під його проводом Запорозжці пішли морським наступом на турецьке місто Варну в 1605 р., яке добули і спалили. Звідси вивезли велику добичу, яку перевезли до Січі на здобутих десятиох

турецьких галерах. Цей смілий похід прославив ім'я Сагайдачного на всій Україні.

Але найголосніше залунала його слава в 1616 р., коли добув Кафу. Нинішня Теодозія на Криму звалася тоді Кафа і була осередком торгівлі невольниками. Найбільше було тут українських бранців, яких забрали в полон Татаре. Тут відбувалися великі торги, на яких тисячі українських дівчат продавалися до далеких, східних гаремів, а другі тисячі парубків ішли невольниками до всіляких найтяжчих робіт або до найгіршої зі всіх неволі на галерах, де приковані мусіли марне коротати цілий свій вік.

Цю страшну Кафу добув Сагайдачний на чолі Запорозжців і визволив много тисяч хрещеного люду від страшної долі. При тій нагоді козаки спалили велику турецьку флоту, яка стояла у пристані і вирізали впень всіх турецьких торговців невольниками поруч із жовнірами. Із тої виправи привезено на Січ великанську добичу,

справили таку різню, що розірвали цілу армію на двоє. На розірваних, помішаних і сполоханих вдарили козаки з таким завзяттям, що уся армія перемінилася у перелякану чернь, яка тільки бажала спасти життя. Тоді вже вдарили і польські війська, докінчуючи страшне жниво смерті. Велика перемога під Хотиним — це перемога Сагайдачного і його бравих козаків. Польська історія, як завжди і всюди, вписала цю славу перемоги у лаври „ляцької хоробрости”. Ляхи не тільки загарбали нам нашу землю і волю;

вони вкрали нам чимало найсвітліших картин української історії. Покинуті самі собі, під Цецорою, хоч мали славного полководця Жолкевського на чолі, зазнали від Турків страшного погрому. Під Хотиним українські козаки спасли Ляхів від розгрому і від національної неволі.

Сагайдачний був під Хотиним тяжко ранений. Від тих ран він помер в Києві, дня 10. квітня 1622 р. Його поховано в богоявленській церкві Київського братства.

БОГДАН ЛЕПКИЙ.

НЕ ЗАБУВАЙ!

Хоть ти живеш далеко на чужині,
Де иньші люди, иньший обичай,
Про рідні ниви, гори, ріки сині
Не забувай! Не забувай!

Хоть ти багатий і свободний нині,
За океаном віднайшов свій рай,
Про тих, що ходять у підраній свитині
Не забувай! Не забувай

Живеш в Бразилії, чи в Аргентині,
Поїдеш в Мексико, чи в Парагвай,
Про те, що діється тепер на Україні
Не забувай! Не забувай!

Яким богам і у чийй святині
Не молишся, своїх святих благай,
Щоб відчинили шлях твоїй дитині
В свій рідний край, в свій рідний край!

Хоть наша слава і воля в домовині,
Хоть спину поре нам чужий нагай,
То щастя наше лиш на Україні, —
Не забувай! Не забувай!

Вбрався пан писар у нові чоботи
та й іде до своєї дівчини; неділя.

Аж на дорозі болото; шкода заваляти чобіт.

Бачить писар надходить дядько, здоровий низький і в таких чоботисках, що на них ще торішнє болото.

„Дядьку! — каже писар, — перенеси мене, диви, які у мене лякери. Шкода заболотити”.

Гадає собі дядько — писар, може

колись у пригоді стати; взяв його на плечі й несе.

Серед болота каже писар: „я тобі, чоловіче того не забуду, як знов писарем стану”.

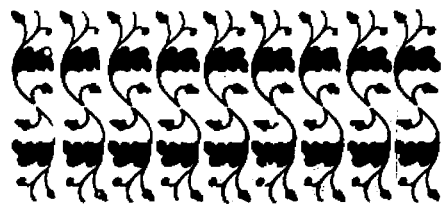
„А хібаж ти не писар?”

„Та ні, бо вчєра мене скинули”.

„Як тебе скинули, то й я тебе скину,” — каже дядько і геп писаря у болото.

Братство Сожествія св. Духа, відділ 7. У. Н. Союзу в Мекаду, Па.

Богдан Хмельницький

НЕМА в новітній добі нашої історії другого такого чоловіка, як Богдан Хмельницький. У своїй особі він лучить усі ті прикмети, які чинять ідеал нації. Знаменитий вожд, геніяльний політик, розумний володар, наскрізь ідейний патріот — він заслужив вповні на імя Батька Народу, яким прозвали його Українці.

Наші вороги, Ляхи і Москалі старалися і стараються, як мога очернити величну постать преславного гетьмана, але усяди на зустріч брехні виходить свідectво правди: його діла. В людській історії нема майже прикладу, який підходивби до велитенської роботи, яку доконав наш „Хміль”.

Богдан Зиновій Хмельницький був сином реєстрового чигиринського

сотника Михайла. Він родився під кінець XVI віку. Хлопцем пішов у київську брацьку школу, а підростком до колегії в галицькій Ярославі. По укінченню науки він записався до реєстрових козаків і разом з ними та батьком брав участь в битві під Цецорою. В цім бою його батько поляг, а він сам дістався в турецький полон. Коротка неволя придалася йому на це, що навчився турецької і татарської мови. Визволений із пліню пішов прямо на Запороже. В хотинській кампанії бачимо його на чолі 10.000 Запоріжців, із якими здобув 12 турецьких галер, а решту фльоти загнав аж під Царгород. Ця столиця султана задрожала вдруге в 1629 р., коли Хмельницький, знова на чолі Січовиків, добув приступом а відтак спалив передмістя Царгороду. Ця

виправа придбала Запорожцям велику добичу, а ще більшу славу молодому героєви Богданови. Скрізь на Україні бандуристи і кобзарі прославляли відважного юнака, що поважився піти до самого султана з мечем та огнем у „гості”.

По цім морським поході Хмельницький вернув на Україну, де оженився з Анною Сомківною і переймив по батькові уряд чигиринського сотника.

Український народ переживав тоді дуже важкі хвилі. Від смерти Сагайдачного минуло кілька літ. Не було вже чоловіка, який умів би своєю повагою спинити нахабність Ляхів.

На Україну, мов круки, позлітали польські пани, займаючи великі обшари землі та приневолювали на них осілий люд, щоби відробляв їм панщину. При допомозі наємних військ, ляхських авантюристів а й наших первертнів, вони старалися повернути наших селян, а й нереєстрових козаків, у панщинних рабів. Свобідний нарід повставав раз за разом проти того безprawства, але насила ворогів була ліпше зорганізована, ніж народний відпір. Надармо пробували повстанчі вожди боротися з наїздниками. Чотири рази здіймався народ під проводом Тараса Трясила, Павлюка Острянина і Гуні, щоби відперти ляхську напасть.

Накінець обезсилений, по посліднім повстанню в 1638 р., затих і наче завмер. Те обезсилення Ляхи використали в той спосіб, що стиснули наш нарід наче в кліщах. Позаводили різні тягарі поводитися з людьми наче з худобою, а для більшого насміху, в богато місцях, віддали українські церкви в оренду Жидам. Щоби знизити силу козацтва, вони зменшили число реєстровців та ще й наставили

над ними ляхську старшину. Навіть польські історики не годні перемовчати про всі безprawства, які чинила їх шляхта на Україні. Наш селянин не мав тоді ніякого права. Ляхські наїзники могли забрати йому його майно, жінку, дитину — могли вбити його як собаку без ніякого страху перед законом. Польські пани не признавали ніякого права над собою. Законом для них була їх власна сваволя. Польські магнати удержували своє власне військо і глузували собі із свого короля і постанов свого сойму. Перший ліпший шляхтич мав право спротивитися якій нбудь соймовій ухвалі ославленням „не позвалям”. Який нбудь авантюрист міг зірвати соймову ухвалу, хочби за нею були всі другі послі, крім нього. В Польщі царила анархія, без ніякого закону і справедливости. Хто мав більше майна, найшов собі більше війська і насильно видирав слабшому його добро. Пани пили і гуляли у всю широту, а для забавки посилали своїх посіпак, щоби „пошарпати”, якого там немилого сусіда. Те „шарпання” відбивалося завжди найболючійше на українським „хлопі”.

Шляхтич сидів собі безпечно у своїм замку, коли його ворог чинив „заїзд” на його посілости. Гайдуки напали на село, підпалили його в кількох місцях, забирали від села усячину, назбиткувалися над людьми і оставивши кілька селянських трупів, відходили домів. У відплату за це, обижений „пан” посилав знова своїх посіпак на села того магната, що „пошарпав” був його.

І так ішло воно блудним безвихідним колом, що „пани” між собою „воювали”, а на українським „хлопі” тріщала шкіра.

Щоби ж селяни не втікали на Запорожжя або на лівобережню свободну

Україну, то Ляхи побудували над Дніпром сильну кріпость, Кодак.

В тім часі був королем в Польщі Володислав IV., тойсам, котрого Сагайдачний виратував від московського полону. Коли він став королем, він бачив, що серед польського безладу, він є тільки забавкою в руках магнатських п'янюг. Він добре знав козацьку силу і хист та хотів, щоб при допомозі українського козацтва приборкати ляхських панів. Щоби мати нагоду збільшити козацький реєстр і скрипити королівську владу, Володислав пер цілою силою до війни з Турками. Підчас війни король ставав дійсним головою держави, а крім того він мав нагоду збільшити дуже ряди козаків, без котрих не можна було й думати про перемогу над „бисурманом“.

Хмельницький використав вповні ці заходи короля, а це в той спосіб, що добув від Володислава королівські листи, у яких була обіцяна козакам повна самоуправа, а Україні цілковите уступлення ляхських військ і урядників.

Ці листи Хмельницький переховував у великій тайні, підготовлюючи на Україні загальне повстання проти „панів“. Думка Хмельницького була така, що коли удасться добути Україні волю при допомозі короля, то гаразд, а колиб король не годен порадити нічого так тоді треба буде злучитися з Татарами і Турками і при їх допомозі розвалити цілком шляхоцьку Польщу.

В тім періоді бачимо Богдана, як він безвпинно їздить то до короля, то на Запорожжя, то умовляється з Татарами, а через своїх довірених друзів підготовлює визначних людей на Україні, щоб лагодилися до неминучої розправи. Тільки одному Хмельницькому і більше нікому мусимо завдя-

чити, що повстання було зорганізоване, як слід

Ляхським знущанням і сваволі не було стриму. У народній пам'яті записалися живими красками ті страшні звірства, яких допускалися польські магнати по невдачнім повстанню Гуні коли то Потоцький протичив шибеніцями і палями дві милі дороги, коли цілим повстанчим відділам рубано руки таї ноги. Кипів народ пімстою проти свого ж перевертня, князя Яреми Вишневецького, який ще гірше лютував над народом, ніж ляхські недовірки.

Це була велика штука, щоб здержати народ до слушного часу, щоб не пустити неприготований народ на певну неудачу.

Скрізь по Україні швиндалися агенти Хмельницького. На прощах, ярмарках та празниках, на усякій okazji, де збиралося більше народу, являлись несподіване бандуристи, кобзарі та лірники, які були перебраними висланцями Богдана. Усюди співалися такі самі думи і пісні а саме про колишню волю й теперішнє горе, про козацьку свободу, про героїв і мучеників, про звірства ворогів, про запродані Жидам церкви, про усі муки, колись свобідного та щасливого народу. І всюди було це саме слово до розхвильованого піснями народу: Готовтеся і ждіть!

Єще плян Хмельницького не був готовий, коли Ляхи впали на слід заговору. При кінці 1647 р. Хмельницького арештовано. Але, на щасте, його віддано в руки полковника реєстрових козаків, — Кречовського, який був спілником заговорників. Богданови „удалось втечи“ з в'язниці. Він втік на Запорожжя. Січовики прийняли його з одушевленням, признаючи його провідником визвольного руху на Україні. Тут показав він вперше коро-

Братство Преображени Спаса, відділ 29. У. Н. Союза, в Рон-Гановер, Па.

лівські листи, у яких король потверджує „давні козацькі привілеї” і признає право на самоуправу України. Із Січи поїхав Хмельницький на Крим до татар. хана Іслям Гірея, якому представив наміри Польщі, що вона хоче вдарити і поневолити кримських Татарів. Замість того він радив, щоб Татаре не ждали, а злучившись з козаками вдарили на Польщу. Хан не хотів ужити цілої сили, але післяв козакам на поміч 4.000 Ногайців під начальством мурзи Тугайбея.

Коли про це довідалися Ляхи, зараз післяли гінців до Москви з просьбою о поміч, а тимчасом зібрали 20 тисяч війська, яке пішло походом проти Запорожа, під проводом молодого Степана Потоцького. Із того відділу не остало і сліду. Біля урочища Жовті Води Запорожці вдарили на Ляхів і вирізали всіх до щенту. Там погиб і молодий Потоцький.

Вістка про цю світлу побіду рознеслася лисавкою по всій Україні а й Польщі. Ляхи сполохалися але й розсердилися до краю, що „хамство” посміло піднести свою руку проти їх „вельможного” режиму. Натомість на Україні усьо ожило. Народ відкопував давно сховану зброю, селяне перековували рільничі знаряди на списи та шаблі — усі зоружувались тай чинили порахунки з катями. Широко заясніли заграви від палених панських дворів та замчищ, а ляцьке кодро дідичів, економів і посіпак гинуло від розбудженого народнього гніву. Панські підлизні, Жиди, мусіли покутувати за те, що далися ужити на орудіє ляцької сваволі.

Міжтим Хмельницький вичікував. Його висланці організували народні юрби у військові ватаги, перебирали владу по селах та по місточках, а він вислав гінців до польських гетьманів, що він хоче миритися і коритися.

Причиною до тих „мирових кроків” не була охота погодитись з Ляхами; Хмельницький добре знав, що Поляки еще ніколи не додержували умови з Українцями, він знав що вони все були і позістануть віроломними. Але Хмельницький збирав силу; він мусів доперва створити армію з непідготованих народних мас. Йому потреба було часу, щоби заправити українських селян до воєнного ремесла.

Однак розюшені Ляхи ані чути не хотіли про мирову. Ледви тиждень минув від Жовтих Від, коли під Корсунем стала велика польська армія під проводом трьох гетьманів.

Тут Хмельницький виявив себе в повнім світлі, як знаменитий воївник. Він так хитро підготував увесь плян битви, що Поляки навіть не знали, коли українська армія наблизилася.

Щоби відтяти Ляхам відворот, козаки потворили засіки і пастки позаду польської армії. Коли вже всьо було готове, тоді козаки вдарили з такою силою на Ляшню, що уже в першій наступі розірвали польський боевий фронт і счинили загальне замішання. Пішов загальний крик сполоханого панства: „ратуй се, хто жив!”, і уся армія пішла у рости. Козацька кіннота рубала безвпинно грубі карчила панських трусів, які і встояти не змогли проти козацької бравури. Укрилось густо поле бою кармазинами, парчами, та різноколіровими контушами ляцьких трупів. Що не згнуло в першій бою, то полягло в лісі від козацьких засідок. Тільки невеличка частина недобитків передала Ляхам вістку, що вже їх армії нема. А трьох гетьманів опинилось в полоні.

Богато нас Українців дивується, чому Хмельницький зараз по корсунській побіді, не пішов війною у польську землю. На це відповідь така, що

вислід виборів. Під його натиском Ляхи вибрали королем Яна Казіміржа. Гетьман міркував, що обійдеться вже без дальшого проливу крові, та що Україна потребує спокою, щоб скріпити себе у сильну і щасливу державу.

Той час він використовував на введення на Україні українських установ. Він поділив цілий край на т. зв. полки, з котрих кожний мав свою територію під управою полковника і полкової старшини. Головою держави був гетьман, а державним урядом генеральна військова старшина.

Заведення такої адміністрації вказує, яким генієм був Хмельницький. Він дав доступ найширшим народним масам, щоб ставали козаками. Особиста відвага і талант давали змогу кожному добитися і найбільших почесностей на Україні. Ця установа була на ті часи вельми демократичною, а притім давала сильні основи під державну будівлю. Козацтво було державним військом, яке охоронювало працюючий люд від зовнішньої напасти нахабних сусідів. За цю охорону селяни давали козацтву свою дачку у грошеч, чи в натурі, чи в полевій роботі. Ці податки були вельми легкі і не чинили з наших селян панщинних рабів.

Кажуть ще, що у Хмельницького не було ясного державного ідеалу, що народня струя винесла його на верх державних аспірацій. Вистарчить вказати, що союзник Богдана, Тугайбей коли його питалися Ляхи чого хоче Хмельницький, вже по корсунській битві заявив, що Хмельницький не заспокоїться нічим, а тільки незалежною українською державою.

В лютім 1649 р., коли польські комісарі передали Хмельницькому, як дар від короля, признаки гетманської влади, то полковник Дзеджалик глузував собі із Поляків кажучи: — Хитрі Ляхи хотять, щоб ми ярмо панське

скинувши опять його наділи. Уже тепер не зануздаєте нас своїми солодкими дарами. Майте ви свою Польщу, але Україна нам, козакам останеться.

Еще перед пилявецькою битвою Хмельницький заявив турецькому послови, що його наміром створити з України окрему республіку.

Дня 23. лютого 1649 Хмельницький отверто заявив воеводі Кисілеви: — Вибу з ляцької неволі увесь український народ. За границею війною не підю; буде з мене України, Поділя, Волині, досить достатку в князівстві нашім по Холм, по Львів та Галич.

Коли весною 1649 війна наново розпочалася, Хмельницький обляг у Збаражі зібране проти нього польське військо. Коли Ляхи пробували згоди, гетьман відповів, що тоді погодиться, коли Ляхи уступлять йому всі краї аж по ріку Вислу.

В серпні тогож року сам король рушив проти Хмельницького на чолі усіх польських сил. Прийшло до битви під Зборовом, в якій знова Українці побили польську армію і самого короля вже мали в полоні. Але татарська зрада перешкодила цілковитому знищенню польської армії. Хмельницький мусів помиритися. В зборівськім договорі він узискав те, що Поляки мусіли визнати незалежними воевідства: чернігівське, кіївське і брацлавське, над котрими він був незалежним державний начальником-гетьманом.

Але тої угоди не визнали Ляхи, коли почулися в силі. Сойм польський, який зібрався в грудні 1650 р., відкинув зборівську умову підписану королем.

Хмельницький предвидів це ляцьке лукавство і шукав на всі сторони союзників. Коли бачив, що з Московщиною не дійде до кінця, признав себе вазалем Туреччини, щоби від неї дістати поміч. Коли в червні 1651 та-

у Богдана було більше розуму, ніж у нас, що його критикуємо. Поки Хмельницький стояв на Україні, поти він був на своїй землі, де увесь нарід підтримував його цілою силою. На чужій, ляцькій землі, він опинився серед ворожого населення і не мавби помочі від українських мас. Крім того Хмельницький знав добре про коншахти Польщі з Московщиною. Він переловив московських гінців з листами від царя і царського воеводи Болховського, у яких Московщина обіщувала дати Ляхам поміч, колиб Хмельницький переступив польську границю.

Коли Хмельницький написав до Москалів докірливий лист, тоді ці хитруни відпекались всього і впевняли, що вони ніяк не підуть проти своїх „одновірців”. Але наділі, вже й тоді, Московщина була смертельним ворогом свободолюбної України. Єї азійська рабська душа не могла стерпіти Українців, що любили свободу над усьо. В короткім часі козаки переловили знову гінців з Москви, які їхали до найбільшого ворога православія, до клятого Яреми Вишневецького із запевненням, що московські війська не дозволять українським „бунтівникам” видобутися з під влади „його королівської Милости”.

Наші критики обвинувачують Богдана, що він „змарнував” дорогий час, стоячи під Білою Церквою — повних чотири місяці. Не прогаяв він цього часу а використав його на вишколення народньої армії, на заведення всюди української адміністрації, на обезпечення українських земель і народу — на перетворення етнографічної маси у державний народ.

Кажуть наші своєрідні „дипломати і стратегіки, що Хмельницький сповнив „великий блуд”, що позволив

Ляхам очунятись від погрому і створити на ново велику польську армію.

Якраз у тім є велика геніяльність Хмельницького, що він не вганявся по усіх польських закутках за поодинокими ляцькими відділами, а виживав, щоби усю польську силу знищити відразу.

Наслідки сього розумного виживання було це, що Богдан розбив знова до щенту велику польську армію під Пилявцями, а при тім укрит соромом цілу Польщу. У тій битві Ляхи показали себе цілковитими трусами; їх „герой” Вишневецький утік нічю з обозу, не дожидajući козаків, а решта польської армії розсипалася у страшному переляці, не видержавши ані одного приступу українського війська. Як тільки побачили підїжджających козаків, уся ляцька армія розсипалася, як стадо воробців перед яструбом. Пилавці це така чорна пляма у польській історії, що ніякі їхні писателі негодні закрити нечуваної трусоватости, яка лежить у характері польського жовніра. Під Пилявою було самих шляхтичів вище 60.000, а з „шереговими” біля 200.000 жовнірів, крім безчисленної ватаги чурів, слуг і т. и.

Битва під Жовтими Водами сподіялася 8. мая 1648 р. під Корсунем 16. мая, а вже у вересні тогож року, в пилавецькім погромі був переломаний хребет польської потвори.

І знова наші критики не мають спокою, чому Хмельницький хоч тепер не добив Польщі. Наділіж він мусів остати на Україні, не тільки, щоби позаводити порядки, але й тому, що Московщина нагрожувалася піти проти нас війною. Мусів проте Богдан держати своє військо на поготівлю проти московської інвазії.

Крім того тоді помер король Володислав і Хмельницький чекав на

Сестрицтво Рожд. Пресв. Богородиці, відділ 36. в Рочестер, Н. Й.

тарська поміч наспіла, вирушив Богдан проти Ляхів, з якими стрівся під Берестечком. Поляки зібрали усі останки своєї сили, та ще й найняли чимало військ, які перебули послідну компанію трицятьлітньої війни в Німеччині.

Колиб цю армію знищив був Хмельницький, то певне бувби обєднав разом всі українські землі, а Польща булаб щонайменше — підчищеною під Україною.

Але коли вже перемога перекинулася цілком на сторону Українців, татарський хан зрадив Хмельницького, а навіть силою пірвав його особу до татарського обозу. Славний полковник Іван Богун, уратував козаків і військо, але не міг вратувати обозової служби і другого безборонного народу, який тягся за армією. Цих безоружних людей змасакували Ляхи, вчинивши ославлену берестецьку різню, яку оспівує по нинішній день український народ.

Наслідком татарської зради і берестецької неудачі Хмельницький був зневолений заключити вже більше некорисний договір, ніж під Зборовом. Цей договір у Білій Церкві (17. вересня 1651) обмежив незалежню козацьку територію тільки на одно кіївське воевідство. На другі українські землі вступили польські війська і чинили страшні звірства над безборонними людьми. Це впрочім признака всякого труса, що мститися на тім, хто не може стати в своїй обороні. І теперішня Польща не відродилася від своїх предків поганих. І тепер Ляхи уміли найлучше показувати свою „валєчність” над вязнями, старцями та жінками.

Щоби добути для України союзника, Хмельницький постановив оженити свого сина, Тимотея, з донькою молдавського „господаря”. При цій

нагоді молодий син Хмельницького показав, що у нього великий военний талант, бо коли Ляхи заступили йому дорогу, то він в пух розбив їх 20.000 армію під Батогом, 22. мая 1652, з дуже невеликою козацькою силою. Але на жаль цей знаменитий нащадок Богдана помер в Молдавії від зтроєння крови, спричиненого зраненням у битві. Смерть Тимоша була великим ударом для гетьмана і цілої України. Другий син Юрась, вже не вдався у свого великого батька і для того був відданий на монастирську науку, щоб відтак зістати духовним.

Хмельницький, чуючи що вже старіється, зважився на послідну пробу, а саме, щоби довершити персональну унію України з Московщиною. Передше він просив московської помочі, як одновірець, а тепер, як той, що хоче охорони України під „царською рукою”.

Цього акту не можна ніяк звати злукою з Московщиною, як стараються представити московські і москвофільські історики.

Хмельницький годився тільки, щоб кожночасний цар був монархом для України, але що Україна має мати в своїм нутрі цілковиту самоуправу. Ніякі російські уряди, ні установи, ні війська не мали бути на Україні. Український гетьман мав навіть мати право приймати послів чужих держав. Цей персональний союз мав мати на цілі спільну оборону проти ворогів. За царем було право приймати до відома вибір гетьмана, а в Кіїві мати свого представника в особі воеводи. Москалі не мали вмішуватися до ніяких українських порядків, а тільки жадати козацької помочі на випадок війни. Таксамо і Московщина обовязалася таку поміч достарчити для України в разі потреби. Однак тої помочі від царя не було. Хмельниць-

У Дмитра Вітовського.

ВЕСНОЮ, під вечір, двох му-
щин підходило до брами
одного з численних берлін-
ських цвинтарів.

Старший низького росту і молод-
ший стрункий, як тополя.

Оба в цивільному вбранню, але з
ходу старшого і з того, як він себе
тримав, видно було, що це колишній
і недавній вояк і що він вояком зали-
шиться до смерти.

„Дядьку, — говорив молодший, —
невжеж то не дивно, що ми по цілїм
Берліні шукаємо гробу Вітовського?
Булиж люди на його похоронах і ні-

хто не тямить, де він лежить. Тільки
літ не навідувався ніхто до могили
одного з наших героїв”.

„Чи одно дивно, хлопче? Ось ба-
чиш ми не знаємо де похований Ви-
говський, Богун і Мазепа, не знаємо
певно сказати, що сталося з порохами
найбільшого і найгрізнішого з них
батька Богдана. А булиж люди і на їх
похоронах, чому не описали їх і чому
сини не подбали про пам'ять великих
батьків? Кілько то плит нагробних
допчемо біля сходів наших старих
церков, а під ними теж якісь замітні
люди лежать і може не оден з них

кий мусів сам з козаками оборонятися від влізливої Польщі. Саме тоді на Польщу напали Шведи. Скористав із того Богдан і пішов з козаками добувати Галичину. Під Городком він розбив Поляків і обложив Львів. Коли до нього приїхали послы від польського короля, то він сказав, що тільки тоді буде згода між Україною і Польщею, коли Польща не задержить при собі найменшого шматка української землі.

Від мешканців Львова взяв невеликий окуп і відступив від облоги, змилосердившись над своїми людьми, над українськими міщанами, які прийшли до нього в делегації.

Побачивши московську нездарність, темноту хитрість, Хмельницький зрозумів, що московська опіка не вийде в користь Україні. Він старався добути союзників, щоби забезпечити батьківщину і проти Польщі і проти Москви. В 1655 він відновлює союз з Туреччиною, а трохи пізніше з Кримом. При кінці 1656 він вів заключив угоду з мадярським князем Раковцієм. В 1657 він в порозумінню з досішними союзниками та Шведами уложив плян, щоби розібрати Польщу. Цього він хотів доконати за всяку ціну, бо дізнався, що московський цар

має тайну умову з Польщею, щоби розділити поміж себе Україну. Поляки обіцяли цареві Олексієви, що по смерті Яна Казіміржа, виберуть його своїм королем, а він за те обіцявся „приборкати” козаків і віддати правобічну Україну назад в руки Ляхам.

Нажаль не удалося Хмельницькому перевести свого пляну, що до розбору Польщі, бо смерть захопила його, заки він зумів свій плян доконати.

Хмельницький був знаменитий політик. Він числився з неудачею і пробував представити Ляхам другий плян, а це, що Україна буде незалежною державою, яка однак визнасть своїм монархом польського короля, коли Польща загварантує, що ніколи й ніяк не буде мішатися до внутрішніх справ на Україні.

Оттакто наш Батько Богдан пробував у всякий спосіб вратувати наш нарід й нашу державу і колиб був прожив, бувби певне своїм генієм утвердив нашу незалежність. Але нещасна судьба забрала його нам у найбільшій потребі.

Найбільший син України помер 27. серпня 1657 р., в Чигирині. Від того часу надармо ждемо на такого провідника, як був Хмельницький.

НЕ НАРІКАЙ!

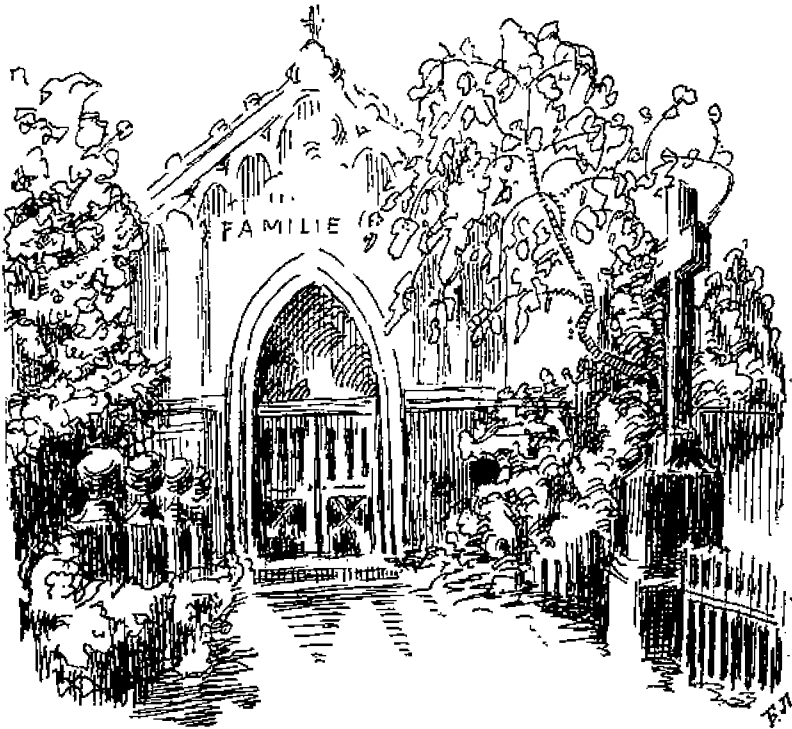
Не нарікай, що в нас нема держави,
Що й досі ми не скинули кайдан,
Спитай себе, що ти зробив для справи
Як ти орав і сів рідний лан?

Яке кому до твоїх злиднів діло,
Яка охота слухати плачів?
Берися краще за роботу сміло,
В роботі ще ніхто не зікчемнів.

Не говори, що скривдили нас люди,
Свої гріхи задавлені пізнай,
Бо кривда в світі є і була всюди,
Та кривдити себе ти не давай.

Не думай, що ворожа більша сила
Перемогла українських борців,
Колиби нас ідея зєдинила —
Не требаб нам боятись й чортів!

Богдан Л.

Каплиця на St. Hedwigs-Friedhof у Берліні, в якій лежить Вітовський і його ад'ютант Чучман.

варт, щоби його згадати. Ми степовий народ...”

„Богдана Хмельницького кістки викинув Чернецький з його церкви і казав розкинути по полю”.

„То так пишуть в історіях, але в музею Чарторийського у Кракові є дуже докладний лист одного управителя панських маєтків до свого пана; він у подробицях описує, як ховали славного нашого гетьмана і каже, що його поховали на могилі в полі. Той чоловік був на похоронах, всьо бачив на власні очі і панови своєму він певно неправди не писав”.

„То сумно дядьку”.

„А вжеж, що не весело, хлопче. І про нас так колись забудуть, бо що ми в порівнанні з тамтими?”

І мине ще багато літ, заки навчимося цінити все, що до історії нале-

жить, отже і кости наших заслужених предків”.

Так розмавляючи підійшли вони до цвинтарної брами. „Лежить тут такий то і такий гріб?” — питають доглядача гробів. „А він якої віри був?”

„Греко-католицької”.

„То йдіть до третього цвинтаря на тій самій вулиці, там де праворуч коло брами червоний дім для управи. На тім цвинтарі католиків ховають, там певно і ваш небіщик лежить. У нас його нема. Я їх всіх знаю”.

Пішли.

Брама третього цвинтаря була вже зачинена по урядових годинах.

„От і дурно ішли” — каже молодший.

„Чому дурно? Подзвонимо, скажемо, що чужинці з далека приїхали,

розшукати гріб нашого славного чоловіка; може впустять.

Подзвонили. Вийшла панночка в чорнім убранні. Перепросили, що по урядових годинах турбують і вона їх впустила до канцелярії.

„Прошу тут заждати. Я попрошу управителя, щоби потрудився до вас”.

Вийшов управитель, здоровий, рослий мущина, ще не старий. Сказали пощо прийшли і чом так пізно. Шукають кілька днів, де лежить український міністер, що з літака упав.

„Вітовські?” — спитав управитель.

„Так, Дмитро Вітовський”.

„Він тут, недалеко, на право у каплиці. Прошу мені подати ключ, чи сло таке й таке,” — звернувся до панночки в чорнім.

Тая вишукала ключ, ідуть. Кроків може сто від заряду стоїть невеличка каплиця з залізними дверми. Відчиняються важко, ніби стогнуть. Вечірне сонце нерадо вбігає в сумерки мавзолея, в котрім лежать чотири домовини, в однім ряді, поруч себе. Дві скрайні великі дубові, дві середущі малі металеві. На лівій вирито латинськими буквами „Вітовський”, на правій „Чучман”. Ось вони.....

Відшукали! І з похиленими головами стають біля дорогих останків. Замість вінків павуки обсновують домовини. Павуки перестрашилися давно невиданих гостей і по своїх тонесеньких нитках тікають під склепіння. Оден великий, з хрестом, замотався у свою власну пряжу і не може рушитися ні в гору, ні в діл... Щось ніби ми.

Наші подорожні стоять. І їм пригадується Галич, 28 червня 1915 р. Бригада Штрімплфя. „Ihr sollt dort die ersten sein!” І вони перші увійшли. По кількох сотках літ столиця Романа і Данила побачила вперше своє власне військо. Коло десятої рано сотник

Вітовський обняв команду міста і в перве над ратушом замаяла блакитно жовта хоругов, блакитна, як погідне небо і жовта, як спіла пшениця. Сотник Вітовський...

І пригадався їм четвер дня 31. жовтня 1918 року у Львові. В пізніх годинах засідання Української Національної Ради. Отамана Дмитра Вітовського іменують командантом українських військ.

Дня 1. листопада о 3 год. рано, він відбирав присягу від колишніх австрійських полків на вірність українській державі, обсадив команду міста намісництво, почту, залізницю, двірці.

Сталось!

Отаман Дмитро Вітовський...

І пригадався день 4. серпня 1919 р. Вітовський летить літаком до Кам'янця. Вороги обстрілюють його, влучають і він, як орел, пробитий кулею паде на землю. Смерть у хмарах, бо він високо своїми думками понад сірою буденщиною знімався. Його ховають у Берліні. З Гедвігскірхе дві домовини, вінками геть укриті везуть на Лізенштрассе. Українське посольство, місії, делегації, військовий відділ з колишніх полонених, — Німці почести віддають. Це ховають українського военного міністра і його ад'ютанта.

Міністер Дмитро Вітовський...

А нині павутиння обсновує його домовину, нігде ні одного вінка, ні одного навіть сухого листка, ніякого сліду, щоб пам'ятати про нього.

Довго прийшлося шукати де він лежить.

Сумні думки!

Але перед брамою каплиці управитель чекає і видзвонює ключами. Треба до нього йти, він і так жертвував свій час і поза урядовими годинами трудився.

„Спасибі вам пане, що не відмовили нашому проханню. Ми щасливі, що знаємо де лежать дороги для нас кістки.”

„І я вдоволений, що врешті хтось навідався до них. А то, знаєте, я був у клопоті. Місце не заплачене. По законам треба було вже усунути ті дві домовини і тлінні останки кинути до спільної могили. Але гадаю, якже так? Всеж то військовий міністер, визначний чоловік, треба пошанувати його кістки. І на власну відповідальність не робив я того, що повинен. Місце бачите, гарне чільне, охотники на нього з часта бувають. Тепер, я заспокоївся, бо сподіюся, що потурбуєтеся своїм чоловіком, перевезете його до краю, а як ні то заплатите, щоб далше тут

лежав, бо так довше не можна. Тай домовину міністра треба занютувати. Бачили, в ногах слезить. Не гарно.”

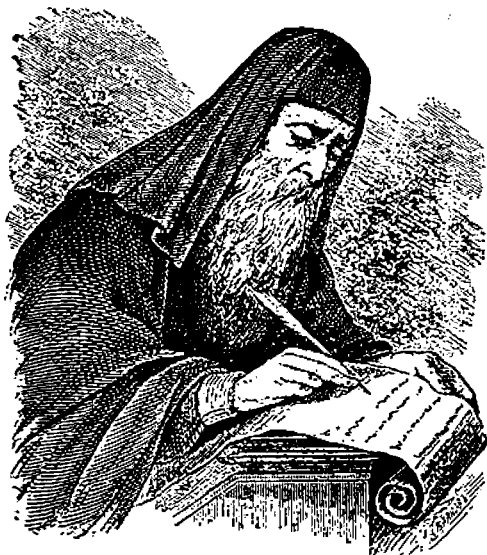
Ох, чи одно не гарно? Коротка пам'ять у нас. Вчора славили попід небеса вихвалювали, а нині — маємо інші турботи. До наших народних святинь стежки холпою заростають і діти наші не будуть знати, куди їм з молитвою іти.

Маємо иньшу журбу. Покійні можуть підіждати. Вони не чують ні голоду ні спраги, їх вже нічого не болять.

Так, — але ми навіть за місце їх вічного спочинку не заплатили, а вони за нашу волю заплатили своїм життям!

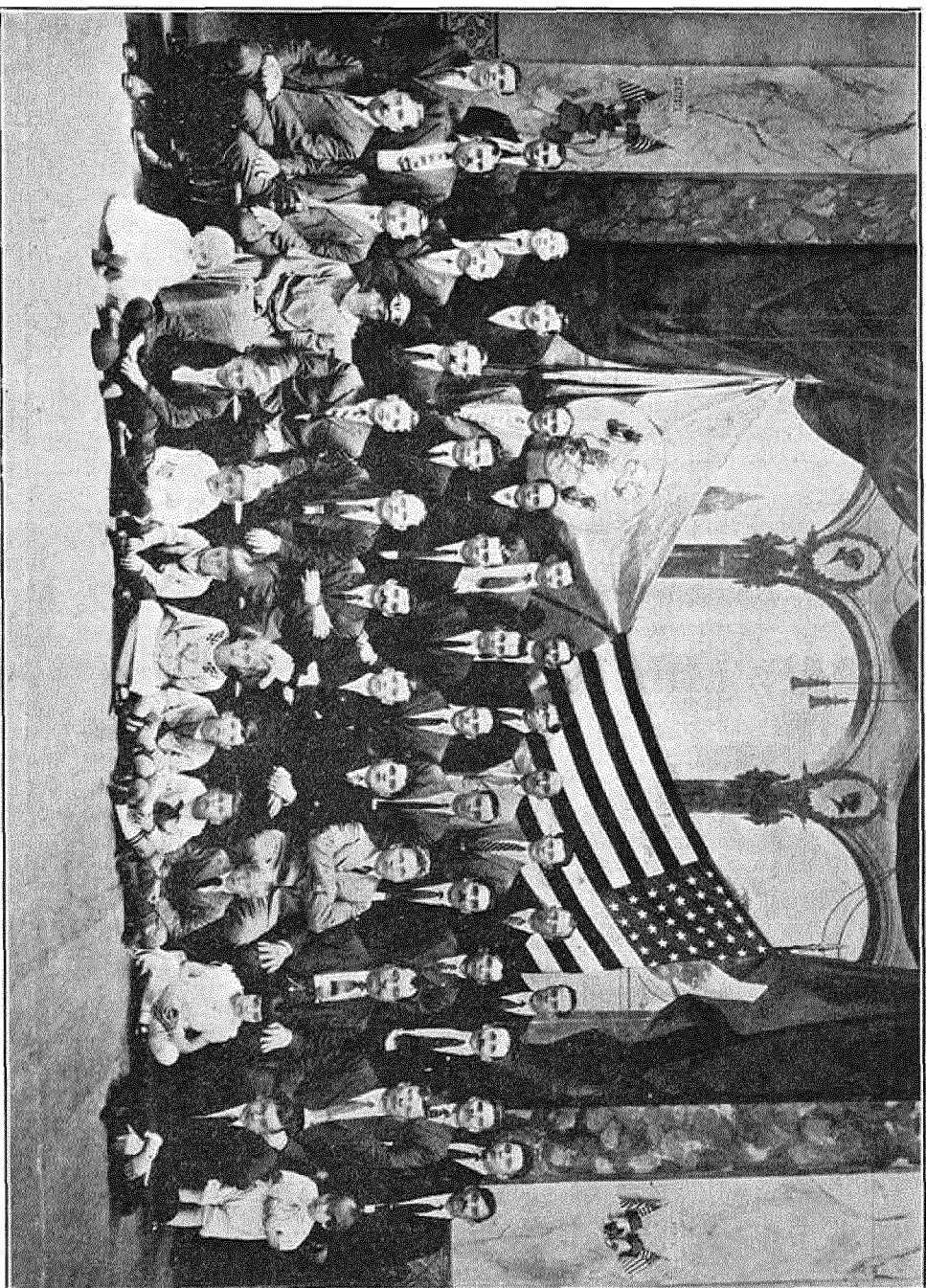
Богдан Л.

ЛІТОПИСЕЦЬ НЕСТОР.

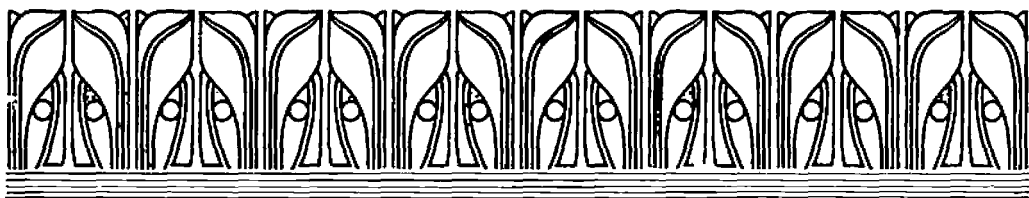

Монахови Кієво-печерської Лаври завдячуємо те, що знаємо дещо про бувальщину нашого народу перед тисяч літами. Його ім'я Нестор, до якого звичайне додається „Преподобний” на знак пошани для того нашого найстаршого історика. Нестор родився мабуть 1056 р., а помер 1114 р. Нестор вступив до монастиря, маючи 17 літ. Він пильно прислухувався до оповідань старих черців та мирян про давню минуле, а що почув, списував відтак докладне у своїй келії. Ті свої оповідання про бувальщину він назвав „Повѣсть временныхъ лѣтъ”. Поміж многими неймовірними казками находимо там чимало правдивих скарбів, які відкривають перед нами образ нашої давньої могутности і сили.

Тіло преподобного Нестора переховується у срібній домовині в підземних печерах кієвско-печерської Лаври.

Товариство „Любов“, виступ 45. У. Н. Союз в Філадельфії, Па.

ФЕДІР ДУДКО.

ЧОРНИЙ КРУК.

(Із циклю „Чернігівські оповідання”)

В БІК од того місця Десни, де вона блудячи і плутаючись серед зелених просторів Чернігівщини, рие свої стрімкі високі кручі на краечку глибокого провалля, порослого густою віковою дібровою, стоїть старий козацький монастир. Коли під Суярчиними хуторами переправитися перевозом на правий беріг річки і вийти на кручу, ви натрапите на широкий, у кучерявих вербах шлях, що біжить до вкритого туманною сизиною гребіня задумливих борів. Приставте руку до очей і вглядіться туди, і ви помітите над цими борами золоте мерехтіння далеких хрестів. То — Миколаївський старо-козацький монастир.

Тисячами потоптаних стежок по-можно сходиться до нього з усіх сторін старої Гетьманщини український лир на прощу. З Борзни з Сосниці з Батурина, з Кролевця, Ніжина, Конотопа-Глухова, Новгородка на Сіверщині, з Путивля, з далекого Стародуба — з усіх кінців подесенщини і задесенщини від ранньої весни до золотої осені тягнуться до нього довгими низками богобоязні прочане. А раз на рік, на Спаса, зїздиться туди на ярмарок ціла Чернігівщина.

Не тільки монастирські гостинниці, усі подвіря, майдани, узлісся навколо монастиря — усе заповнене тоді возами й людом. А на зеленому майдані перед брамою нема де голці впасти. Роїться, товчється народ коло розставлених на ньому білих наметів, в яких монахи продають усе, чого душі забагнеться — пахучий липовий мед, найкращий на цілу подесенщину, медівники, маківники, сластьони, пряники, кавуни, запашні дині, винні яблука, грушки, сливки, хлібний квас із родзинками від якого приємно шпигає у носі, мистецьки різані з дерева ложки, іконки, дудки, свищики-коні, поливані півники — чого-чого нема там, в тих ятках і наметах!..

Старий козацький Миколаївський монастир... Хто на Чернігівщині не знає Миколаївського старо-козацького монастиря!

Вилискуючи білими мурами на сонці, купаючи верхи своїх розкішних, чудернацьки вигнутих бань у небесній голубині, обкутаний задумою старої темно-зеленої діброви, гостинно розчиняє він свою широку браму всякому, хто шукає релігійної втіхи в молитві або в замилюванні до рідної старовини, приїздить оглянути рідкі пам'ятки давноминувшини. А є чим

попишатися старому монастиреві! Кожен з гетьманів ціле значне козацтво і старшина козацька подбали свого часу про те, щоби своїми дарами і цінними жертвами піднести велич і славу монастиря і передати своє ім'я на вічний спогад благочестивій братії і всьому чесному миру українському.

Високу вежу над брамою з дорогими дзвонами, литими з міді зі сріблом, побудував великий добродій монастиря гетьман Богдан Хмельницький. Зі сторожових вікон цієї вежі видно всю околицю навкруги так далеко, як далеко може сягнути своїм зором птах піднесшися високо над землею, а чистий, оксамитно-ніжний переспів монастирських дзвонів чути ген ген аж у Корпі по той бік Десни. Хмельницький опасав також навкола монастир міцними мурами і повісив у великій церкві монастирській золоте старомолдавське паникадило.

Лівобережний гетьман Самойлович подарував монастиреві кований срібний ковчег із мощами, майстерньо оздоблений старим українським орнаментом із масивними прегарно зробленими підставками й ручками зі щирого червоного золота. На золотій тонко різьбленій таблиці на віку ковчега зробив він напись: „Милостю Божою Самойлович з усією Україною в літо від Різдва Христового 1677 на вічний дар святого Миколая Чудотворця козацькому монастиреві”.

Мазепа перебудував головну церкву і вивів нові пишні бані над усіма вежами й церквами монастирськими. У головній церкві поставив він дорогий, із кипарису різаний іконостас, з гербом гетманським над царським входом.

Гетьман Скоропадський дарував монастиреві кіот із срібла з великим образом єпископа Миколая Мирлікійського, в золотих шатах. Безліч рай-

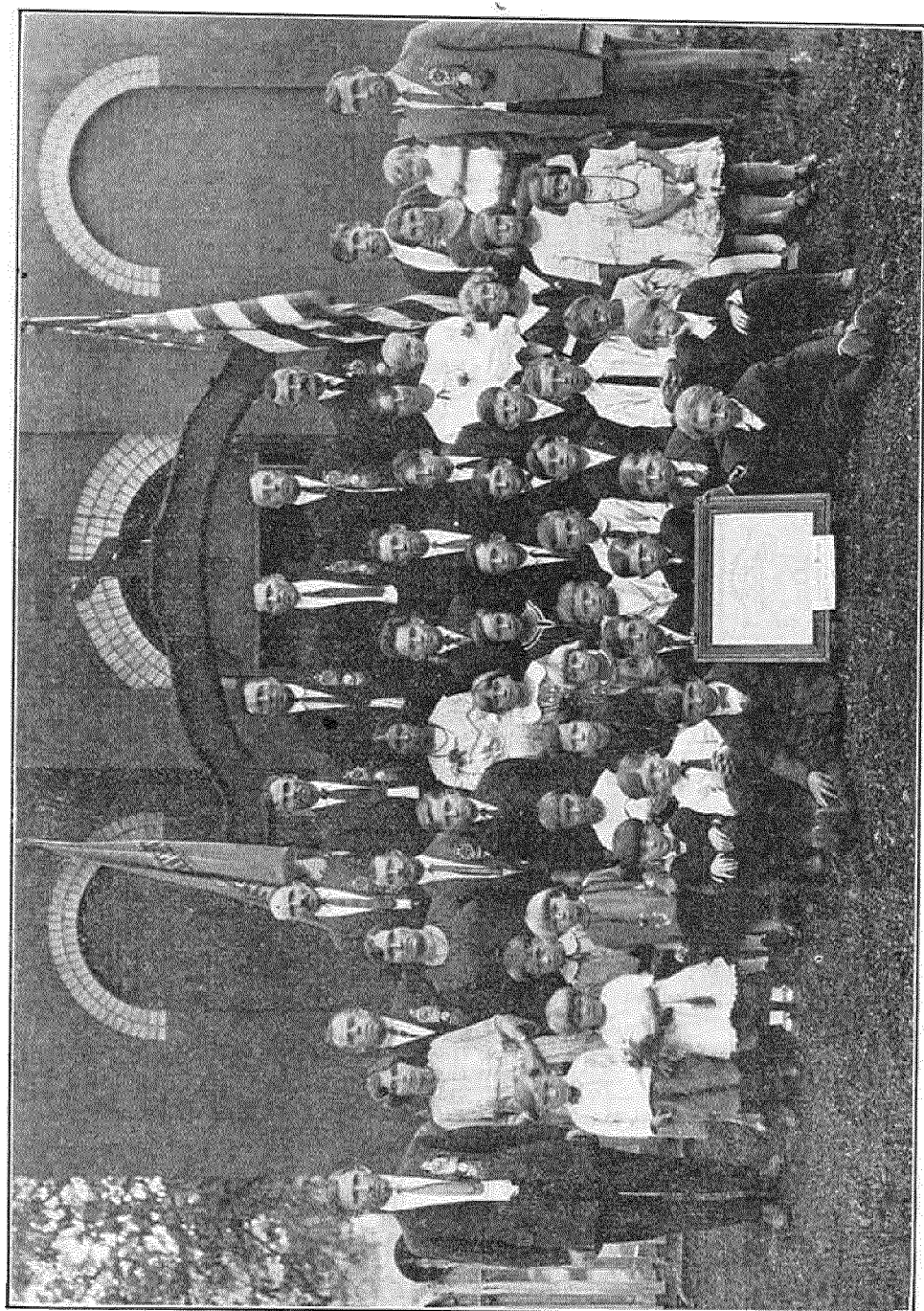
дужних самоцвітів, крівавих рубінів, білих перлів і зеленкуватих смарагдів прикрашало одіня святого, а поздовж цілого образу подвійною рамкою перемежалось велике каміння опалів, софірів, діамантів і фіолетових аметистів.

Гетьман Апостол Данило дарував чаші золоті на престол, старовинну в золотій оправі іноканами Київської Печерської Лаври, писану євангелію, дорогоцінні ризи із золотої і срібної парчі і шовковий антимінс із найтоншої пурпурової персіянської тканини, багато орнаментований золотом і бісеровим шиттям, із написом по краях.

І цілий ряд інших гетьманів і старосвітських родів козацтва городового і запорозького — Товстолісів, Домонтовичів, Войнаровських, Дорошенків, Мокриєвичів, Сухосієнків, Часників, Марковичів, Гамаліїв, Забїл, Судієнків і їмже ність числа — багато потрудилися для прикраси монастиря жертвою різних висококоштовних, тонкої артистичної роботи стародавніх річей в пам'ять по собі і в поучення прийдешнім поколінням.

Але найбільшою святинею і найціннішим пам'ятником цілої обителі, яку як дорогу реліквію, беріг старий монастир, була величезна, по оба боки просторої монастирської брами розписана картина давнього козацького письма. Всякий хто переступав поріг монастирський, мимоволі зупинявся і довго простоював перед цим образом, охоплений почуттям побожного розчулення й святої пошани до староминувшини. Була то картина Пекла і Раю.

Цілу праву сторону брами займала картина Пекла. На величому просторі посеред диких скель і урвищ горіла червоним полум'ям смола і в ній пеклися грішники. Високими крівави-

Братство св. Благовіщення, відділ 50 У. Н. Союзу в Деслодж, Мо.

ми язиками здіймався вогонь у гору і лизав з усіх боків зігнану туди отару людей, засуджених на вічні муки, з повним розпуки страждання і каяття лицями. Кого-кого там не було: архиереї, манахи, князі і царі в золотих коронах, блудниці з голими тілами, лихварі, ненажери, зрадники, брехуни, невіри, лиходії, розбійники й інший грішний народ. Посеред них на найвигіднішому місці, стояв апостол Юда, а коло нього, якийсь грішний митрополит зі схрещеними на грудях руками. Чорні постаті рогатих володарів пекла з блискучими, налитими злорадством очима, в яких відсвічувалися виблиски пекольного вогню, з закрученими хвостами, з ратицями на ногах — господарили коло грішників. Вони кололи їх залізними вилами, били канчуками, пекли на величезних пательнях, виривали кліщами язика зрадникам, примушували брехунів лизати язиками розпечені сковороди і чинили інші незнані ще які речі. Чадний дим густими багряними стовпами здіймався в гору і ніс до неба даремні благання і зойки із страшного місця плачу і скреготу зубного. В густих хмарах, що висіли над пеклом, палахкотіла крівава заграва величезної пожежі.

За хмарами червона фарба враз бліднішала і поволі переходила на середину скліпіння в блідорожевий тон, на тлі, якого вирисовувалися великі постаті чотирьох ангелів. Довгими сурмами, зверненими на всі чотири кінці світу, сповіщали вони про настання страшного суду.

З вершин склепіння блідорожева фарба починала голубіти і переходила на лівій стороні брами в чисту небесну блакить. Легкі білі хмарки, як човники в морі, пливли у високости над великим райським садом. Розлогі дерева кидали тіння на ніжну шовкову

траву і красувалися своїми золотими і червоними овочами. Чепуристі пави порозпускавши хвости, гордо походили по саду, пишаючись своєю вродою. Повні соняшники світилися золотом на сонці. Тигри і льви лежали в затінку дерев і спокійно поглядали на зелену поляну посеред саду, на якій безжурно веселилися праведники. На цій поляні стояв довжелезний стіл, накритий білою скатертиною з стародавнім українським вишиттям вздовж по краях. На столі було наставлено силу всякого печива й питва, як на великодні розговіни, і круг нього сиділи праведники. Передній, найближчий до глядача, край столу по театральному був не зайнятий. Зате вздовж інших трьох сторін густо засідав чесний народ і живився чим Бог послав. Полумиски зі сливками, з медом, з яблуками, кавуни, дині, поливані миски з ковбасами, різним печивом і варивом від краю до краю заповнювали стіл. Кілька баклаг з оковитою підогрівало радість в серцях у праведників. Посеред столу сидів Христос. Перед ним стояло на столі печене порося з крашанкою в зубах і пасха. З одного боку Христа — ученики його, з другого — старі гетьмани сивоуса старшина і праведне козацтво. За ними в оба боки сиділи інші праведники. Кілька сліпих кобзарів і лірників примостились по боках столу на траві і грали на лірах і бандурах. А на муріжку під райською яблунею в широченних червоних штанах, і в пишно розшитих білих сорочках, хватсько повіваючи козацькими чупринами, рвало підборами землю кілька веселих Запорожців.

Дуже старий був цей образ. Від часу в багатьох місцях на ньому повищувалася вже фарба, а на лівій стороні, там, де був Рай, уздовж цілого образу заціловано було широку смугу.

гу на висоті, до якої сягали людські уста. Проте навіть на думку не спадало його поновлювати. Цінуючи всяку памятку минувшини монастир з особливою святостю беріг цей стародавній образ, який був у великій пошані у народа і саме тому, що дійшов до наших днів у своїй непорушній первісній красі.

Чи дивниця було бачити, як раз-у-раз підводив до цієї картини своїх онуків якийсь сивоусий козак із задесенщини, в пам'яті якого жили ще спогади староминувшини, показував їм рукою на Рай і поучав:

— Глядіть, діти — це ще діди наші картину цю писали... Бачите, то предки наші благочестиві в раю веселяться...

І дивились нащадки на старий образ, і святою побожністю світилися їхні очі.

II.

Два роки вже живе на послуху в монастиреві молодий інок Павло. За ці два роки нечислене число разів доводилося проходити йому святою брамою, незлічене число разів пробігали його очі вздовж потемнілих фарб старої картини Раю, але ніяк не може він привикнути спокійно дивитись на похмурі обличчя своїх сивоусих предків. Усякий раз, як тільки погляне на картину, в молодій палкій уяві його встануть живі образи сивої давнини.

В якійсь солодкій тумані вживається йому колишнє кипуче життя, уявляються живими ці померхлі обличчя, він чує гомін навкруги, чує рух, скрипіт возів шарварок, гуркіт далеких гармат, бачить, як вється курява з під ніг козацьких коней, ловить вухом брязкіт зброї і звуки великих закликів на боротьбу за святе діло, що привело цих лицарів до Раю — і ки-

пить серце в брата Павла, і повно запала в його душі, і ломляться груди від молодого палкого завзяття... Озирається брат Павло навколо і горять огнем його молоді блискучі очі... Але враз гаснуть, і сум налягає йому на душу: те саме сонце світить, як і колись світило, ті самі бори тихо шумлять, що гомоніли своїм верховіттям над головами його предків, той самий вітрець повіває, який обвівав їхні гарячі спітнілі обличчя, та сама земля навколо, по якій ступали їхні ноги — а життя нема... Тихо мертво... як на цвинтарі... Глухі мури навкруги, мовчазне каміння, німі плити, ікони, хрести, келії...

І дивиться брат Павло в стосотий раз у очі Христа, що сидить за столом посеред його предків, і у стосотий раз питається його:

— Скажиж, скажи, Христе, невже отак-таки навіки все й померло?

Мовчать очі Христові. Недвижно висять тяжкі сиві брови над очима в праведників, мовчазно біліють довгі вусса на обличчях козацьких, застигла в своєму рухові весела купка січовиків, що на очах у Христа безжурно сидить гопак під райським деревом. Лише всміхнені очі старого гетьмана, що сидить обіч Христа, лукаво дивляться на брата Павла і гостро проймають душу його якоюсь загадковістю.

Глухо гуде під склепінням стримана хода прочан. Тяжкі зітхання, шепіт... Побожне цмокання вуст...

Брат Павло озирає людей і з тяжким сумом відходить. Але куди не піде, куди не озирнеться — одно й те саме. Че на срібний ковчег погляне, чи на пишний іконостас з гербом, гетьманським, чи на старі козацькі корогви подивиться, чи на шведські гармати на монастирському подвіррі, що в чорних пащах своїх таємниче хова-

ють віковий сум — те саме питання повертається на думку і настирливо товчється в мозгу: чи вже отак навіки?... чивжеж?...

Рішучо махає він рукою і йде шукати свого побратима, брата Кирила, щоби в сердечній розмові з ним придушити душевний біль.

З того часу, як за „мазепинський дух” звільнили його і брата Кирила з семінарії і з наказу владики Антонія заточили на послух до монастиря, вони немов поріднилися. Манастир злучив їх. Не було ні одної думки у брата Павла, якої б того ж дня не знав брат Кирило. Ні одно бажання брата Кирила не залишилося невідомим братові Павлові. Манастир із німою тишею своїх старовинних мурів і глухих переходів, із таємничим гоном вікових дубів і сосен, і, можчазними стародавніми кіотами, написами, іконами, паникадилами — обгорнув їх обох романтичною задумою і окинув у спогади давноминувшини.

— Що, Павлику, знов сумуєш? — питає брат Кирило.

Не можу, брате... Повіриш? Сил нема.

— Та що вже... Знаю добре... А ти пиши свої ікони... Пиши й забудеться...

— Не сила, брате... ..Вже і ключар на мене гнівався, вже й ігумен кликав, грозив владиці скаржитись — коли ж не можу розумієш?... Ну що ж, хай скаржиться... Піду з монастиря та й край... До діда Гната на баштан кавуни стерегти піду...

І дивиться в смутній задумі брат Павло крізь ґрати келії в туманну сизину і рветься душа його кудись далеко, далеко. Куди?... Або він знає куди?

Іноді він слухає поради брата Кирила — береться за пензлі і горячково починає писати ікони. Обличчам святих намагається він надати вираз

тої старосвітської простоти, яку бачить на лицях праведників у брамі і це йому коли-не-коли вдається. Щасливий тоді брат Павло, тремтить з радощів його серце. Але коли пензель його не слухав, він кидав роботу і хутко, неозираючись, нікому нічого не кажучи, тікав із монастиря.

Куди? Та не куди ж, як до діда Гната на баштан!

Біліють молоком гречки навколо, переливаються жита... Регочуться в повітрі срібним сміхом веселі жайворонки... Бджоли гудуть... Перепеличка питькає... Ех, земле-мати!

Зупиняється брат Павло посеред моря гречок і озирається навколо. Манячать то сям, то тут зелені пасіки. Он туди, по-під ліс, простяглася величезна монастирська пасіка.. Там отець Хома з братом Терешком, як святі Зосима і Саватій, живуть своїм окремишнім відірванім від інтересів цілого світу пасічницьким життям. Не любить їх брат Павло. Завжди поважні похмурі, мовчазні діловиті... Сумно з ними, нудно... Он Одуденьківська пасіка... А он і дідів баштан...

З ревом вискакують на супроти нього злющі білі чабанки. Ох, як несуться!.. Але помічають свого стидаються і, помахуючи кудлатими хвостами, незграбно лестяться до брата Павла. Навкруги на горячій землі лежать зелені кавуни і гріють свої череваті боки на сонці. Півні, тугі, мов мамчині груди, наливаються стигнуть. Рядками зеленіють огірки в ґрядках. Довгі опуклі дині безвучно насмоктують із землі солодкі соки. Бовтухи, дубівки, татарки...

Дід Гнат у білих широких штанах, у білій розхрістаній на грудях сорочці, в солом'яному ширококрисому брилі сидить на ослоні коло буди, латає щось.

— А-а, це ти сину!.. Здоров!.. З чим добрим прийшов?

— А от ізнов до вас, діду... Хоч із вами трохи душею спочину.

— А що ж, гуляй... Може кавунця іззівби, га?

— Спасибі... Теплі вони.

— Там у буді в мене холодні є... Піди, візьми... А хочеш, іди на грядки, диню вибери... Там, з того боку, спілі бураки є...

— Ні, неохота їсти... Щось дуже в грудях пече...

— О! Що ж то, хлопче? Може тужиш за чим? Від мене ти не крийся...

— А тужу, діду... Все за тим самим тужу — ви знаєте...

— А так, так, сину... Ну що ж поробиш! Така вже доля наша нещасливая... Стривай лишень, прийде пора, ще може й тее...

— Е-е, діду, тоді прийде, коли вже нас із вами на світі не буде... А може й зовсім не прийде...

— О, що ти, сину! Не попусти, Боже!.. Є ж якась правда в небі, що?

— У небі, діду? Така ж, як і на землі.

— Е, сину, не гріши... Так не годиться...

— Та я ж не грішу. Я тільки кажу, діду...

Ні, сину, ні... Постривай... Я вже старий став підтоптався, мені не доведеться дожити... А ти — ти доживеш... Побачиш, сину, доживеш... Правду говорю...

Брат Павло лягає черевом на траві, підпирає голову обома руками і дивиться поперед себе. Широкі лани навколо, блакитний небозвід, далеко на обрії блищить Десна пісками золотими...

— Оповідайте, діду, щось... Послухаю... Ще щось про старовину скажіть, нуду розважте...

Дід виймає з-за пазухи любяну та-

бакирку, постукує легонько по ній пальцем і набірає щіпку пахучої табаки.

— А що ж би я тобі ще розказав? Усе вже переказав, що знав... Он дивись, як заяць подався ач!.. Мені на вдивовижу — уже й лісів нема, повирубували скрізь, а зайці ще є... Колись було, куди не ступиш — у ліс... Та який ліс! Шапка було з голови падає, коли захочеш на вершечок дерева заглянути... Нема тепер, і сліду того лісу, сину... І якого тільки звіря в йому не було! І ведмеді і вовки і бурсуки... А що зайців було тих — страсть!..

— Були й ведмеді, діду?

— О, якого ще багато! Було залізе лахматий у пасіку, чисто усі колоди поперевертає... Якось було — малим тоді ще я хлопцем був — сидимо ми з братом Василем, що десь на Таврію подався та там у мандрах і пропав, — я вже тобі якось оповідав про нього... — отож, кажу, сидимо сидимо з Василем у пасіці, балакаємо собі, от так, як це тепер ми з тобою, коли чуємо — хрустить хмуз... Дивимося — ой лишенько!.. ведмідь лізе... Здоровенний такий, кудлатий... Прямцем на пасіку простує...

Дід сильно нюхає табаку. А брат Павло лежить, дивиться на золотий пісок у долині і бачить, як щось курить за сизим лісом.

— А що то, діду, гляньте?... Он там, за лісом... Дим, чи що це?

Дід озирається настановляє руку над очима, дивиться.

— То димак — десь пароплав Десною йде... Отож, кажу, він лізе, а ми з Василем причаїлися, сидимо ні мертві ні живі, з ляку всі помороки нам поодбивало...

Чорний димок ліниво лізе в гору. Зовсім, як мрака. Брат Павло пильно дивиться на нього і лине думками ку-

дись далеко, за сизий ліс, до Десни, до того пароплаву, і рветься серце Павлове у грудях, і просить кудись на волю, в світі широкі, у таємничі далекі просторони...

Дід щось говорить оповідає про ведмедя. Кортить брата Павла спитати діда, чи їздив коли він пароплавом, але мовчить, не важиться — розсердиться ще дід, що перебиває часто, оповідати перестане. А він же знає, добре знає, що ведмедем не скінчиться, що дід перейде на щось інше і піде розповідати про часи колишні, про панщину, про чумаків, про козаччину, про Таврію, Азов, Кубань, Туреччину, про Чорне море... Ах, і вміє ж розповісти дід Гнат! Так, день і ніч все його слухав би, та слухав... Великий майстер розповісти, що й казати!.. От, учора, чи коли це, оповідав старий, як на лиман по сіль колись їздив... Ну що там такого, здавалося б лиман? Лиман тай годі!.. А от дивись — і вуха порозвішував, слухаючи... Або про ту війну турецьку колись оповідав, у якій йому ногу прострелено... Або про ті степи широкі...

А що — хіба він не вгадав! От уже про Шведів щось дід оповідає...

— ...Старим шляхом отим повз самий монастир, сину, проходили... Воно й тепер іще коли-не-коли знаходять люде по ровах по-над шляхом якусь шведську зброю. Років із п'ять тому сам я бачив, як пастухи знайшли стару шаблюку їхню... У пана Розумієнка тепер на стіні в покої висить та шаблюка...

Брат Павло простягає руку, обсмикує рожеву борідку з кашки і висмоктує з солодких маленьких міхурчиків цукор...

Гм, солодка яка... Не дурно ж її так коні люблять... Шведи! А так — проходили колись тут Шведи... То

оце цим вони шляхом ішли, дід каже?

І бачить брат Павло велику куряву на старому шляху. Скриплят важкі шведські вози, пирхають коні... Блищать запорошені шаблі, дзвенькають остроги... Щетиною стирчать рушниці над возами... Воли круторогі тяжко ступають — армату везуть... Гей, волики, гей!... Соб!... Цабе!...

Кладе брат Павло горячу голову на траву і дивиться у сизу, задумою поволочену далечінь. Димок над лісом усе ще курить.

То шведські гармати ревуть за Десною.

...Гурр — гурр... Гурр — гурр...

Вітрець від Десни повинув. Брат Павло нюхає вітрець і чує, як шведським порохом запахло у повітрі.

...Гурр — гурр... Гурр — гурр...

А он зеленим полем, пригнувшись до луки, птицею козак летить від Десни. Вється гадюкою довгий червоний шлик над головою, рушниця на плечах беться. Он повернув круто коня, геть до монастиря подався...

А он ізза монастирського лісу козацький полк виступає. Просто сюди, на баштан, прямує. Густо стирчать над ним, як тички у горосі, високі списи. Старий полковник спереду... Сиві козацькі вуса висять, як у того гетьмана у брамі... Густі навислі брови над очима... Шук—шук—шук—шук... —толочать коні траву... Ге-ге, та як же ж швидко летять! Встати б на ноги, ще розтопчуть...

— Гей діду... Поздоров Боже!.. Кудою тут на Десну виїхати ближче?

Дід Охрім підводиться, показує рукою.

— А он туди, на ту он могилу держить, пане полковнику... Прямцем на Десну виїдете.

— Ага, спасибі... А чи не показувався де часом Москаль тут, діду?

— Москаль? Ні, Москаля не бачив... Тут шведська валка шляхом переїжджала... А Москаля не бачив...

— Ага... Не бачив, кажеш... Ну бувай здоровий, діду...

Полковник повертає коня, тисне острогами у боки, і полк шумить травою до Десни. Тільки хвости кінські помахують та вються довгі шлики на вітрі...

...Гурр — гурр... Гурр... — гурр... гуркотить далеко за Десною. — Гурр... гурр...

Брат Павло бачить, як над лісом снується, якась прозора тінь, немов туман гарячий. А он і громова хмара з білою гривною висунулась, підносить ся у гору.

— Гурр... — гуррррр...

— Здається, діду, дощ буде.

— Що кажеш, дощ?... А й справді. Треба б піти, сіно згребти.

Дід бере граблі і йде згребати сіно. А брат Павло лежить стежить за хмарию.

— Гур — гурр... — гримить за лісом.

— Вуд — вуд... вуд — вуд... — кричить вудвуд на шляху.

Вихориться, закруглюється хмара. Все ближче насувається. Все ближче... Пів неба вже закрила... Нахмурилась земля, притихла. Пташки летять, ховаються.

Враз заколихалося усе навкруги, закрутилося, заспівало, загомоніло, застогло і потягнуло в чудному шумі. Блиснула в небі вогненна стріла і хрюпнув грім.

О, треба до буди ховатись!

Брат Павло хутко стає на ноги, і в туж мить тяжко падають на землю перші великі краплини дощу. Лоп-лоп... Лоп-лоп... І залопотало все навкруги.

Гуркають, котяться вози по небу. Крешуть вогнем об хмару залізні кін-

ські підкови — блись-блись... блись-блись...

Дід Гнат входить до буди — трохи змок, обтріпується.

— О, добрий дощ! Ну, хай іде... Давно не було... Треба вже трохи зеленину освіжити...

Михтить мокра сітка перед очима, січе дощ у буду, січе по калюжах надуваючи бульбашки.

Небо розпанахкують вогневі змії, хрюкає грім.

Але не довга літна громовиця. От уже й стихло все. От вже й сонечко сяє. От вже й регочуться жайворони в небі.

Гур — гур... — гримить ще в хмарах. Сміється висока веселка. Сороко пуд деська кричить. Як любо! Як весело!

Дід Гнат виносить ослін із буди, сідає на сонці і залатуючи скаблюченими пальцями стару сорочку, затагає:

Курилася доріженька,

Журилася дівчинонька...

...Курилася доріженька... Ех, діду, вмієш серце вразити! У саму глибіню влучаєш...

...Плаче тужить і ридає —

Козак в похід виступає...

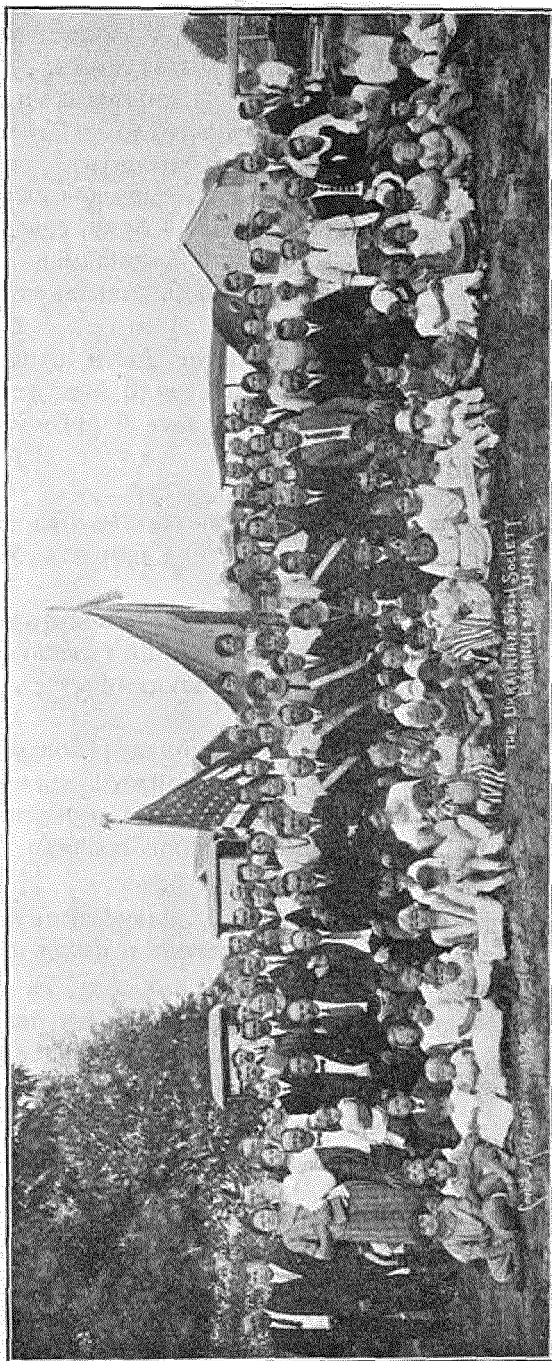
— А, що, діду, як думаєте, коли б козаком я був, чи розрубав би шаблюю поздовж ворога лихого, що?

— Таке! та ти ж чернець, тобі хреста в руках держати, а не шаблюку.

— Хреста, кажете... Ох, діду, коли б хрестом можна було здобути те, чого я хочу, пішов би хрестом ворога косити, не подивився б!..

Лисніють зелені черева пузатих кавунів, мов ляком облиті. Блищать дощові краплини на сонці, як самоцвіти на образі у Миколи. Михтять над лісом золоті чисто вимиті хрести ма-настирські.

Скажіть, діду, а вудка є у вас?

Тов. Українська Січ, відділ 59. У. Н. Союзу в Бриджпорт, Конн.

— А є там десь у будці. Що може рибу йти надумав ловити?

— А піду трохи на Деснище.

— Не піде по дощі на вудку — вода каламутна... Проте йди, коли охоту маєш. Наловиш, — принеси — куліш зваримо.

— О, добре, діду. Іду.

Брат Павло бере вудку і йде межею до деснища. Сідає коло обніжка хробаків накопати і чує, як старечі греди доспівають:

Дрібні сльозоньки полились,

Щоб доріжка не курилась...

Вогнем пече сонце, парко в повітрі. Покиль дійшов брат Павло до Деснища, вже й сухо. Немов і дощу ніякого не було.

Спить старе Деснище. Несе свої німі сонні води до дочки Десни. Тихо.

Риба иноді кинеться, блисне сріблом.. Розбіжаться широко круги по воді і знову мертвий спокій.

Сідає брат Павло на березі, закидає вудку у воду.

Чайка десь кигикає. Плисковочка ходить понад водою, довгим хвостиком трусить. Он чапля поважно берегом походжає міряє землю ногами.

Не хочеться сидіти, — брат Павло припадає грудьми до землі. Лежить, дивиться на поплавець. Тихо, тихо. І чує брат Павло, немов щось глухо стугонить під ним. Що, не дочув? Ні ні таки стугонить. То земля мати стогне...

Лежить брат Павло і слухає, як земля стогне. Хробака вже давно риба обіла, а він не бачить, все слухає...

І чує, як гуде у повітрі монастирський благовіст.

Бум — бумм — бумм — бумм...

— О, благовістять уже! — і брат Павло дивиться на сонце.

Хай благовістять!.. Він у діда Гната сьогодні гість, він на куліш запрошений...

— Бум! — бумм!.. — Пливуть срібні хвилі у повітрі.

І раптом бачить брат Павло перед собою розгнівані очі владики Антонія, бачить ріденьку русяву московську борідку і чує орловську вимову жорстоких слів архипастирської догани:

— Что ж это ты, братец, бунтовать вздумал? Протів закона, протів власті ітті захател? Фантазіям глупим волю дал?... Так вот же — паді, да паживі в монастире, да, крепка малясь Богу і святим єво угоднікам, атмалівай свой мерзкой грех...

І щось тяжке налягає на душу брата Павла і душить його... От і на землю воно налягло, і землю воно душить. Хрусь — хрусь — хрусь —хрусь — чує брат Павло. Це під важким невольницьким тягарем западають старі могили, ломляться святі кістки козацькі...

— Бум — бум — бум — бумм... — розглядається навкруги.

— Хай дзвонить... Не піду!... Сьогодні в діда я ночую...

І націпляє нового хробака брат Павло на гачок і закидає вудку в воду. Сіпнуло поплавець, блиснуло у повітрі, затріпотіла рибка в руці у брата Павла.

О, є вже щось на куліш дідові! А ну ще кілька таких... А ну!...

А в вечері сидить брат Павло на траві насупроти діда Гната, обгорнув руками ноги, поклав голову на коліна і слухає. А дід мішає ложкою у казані й оповідає про панщину.

— ...Ох, сину, що вже ми натерпілися під тим ярмом панським, що вже наруги прийняли, бодай і не згадувать ніколи!..

Дер-дер... Дер-дер... — кричить деркач у траві.

— Пугу-у... Пугу-у! квилить пугач...

І дивний казковий сновид снується

в уяві у брата Павла і хочеться йому сміятися з радощів і хочеться від суму плакати...

Булькає куліш у казані, клекотить... Пси напорошивши вуха, лежать коло вогнища слухають тиші. А дід усе розповідає...

— Ну, тепер, сину, ложку бери, куліш їсти мемо...

Тихо. Сидить дід Гнат, простягає раз-у-раз руку до казана і сьорбає з ложки. Простягає і сьорбає... Щирс допомагає дідови брат Павло...

Ну й куліш! Ну й куліш! Та хіба може бути в світі що смашнішого від цього кулішу!

Миготять зорі у небі. Он Віз перевернувся, он Волосожар моргає... Безшумно покотилася зірка в небі — менше одною душею на світі стало...

...Або може хто в цілому світі такий солодкий кавун їсть, як він оце з дідом Гнатом! Або таку запашну диню! А тож пак!

— Ну тепер спати, сину... Бери рядно, укрийся — над ранок холодно буває...

Пахне свіже сіно. Пахне земля... Пахне свята тиха українська нічка...

Дід хреститься в бік монастиря, лягає. Але побачив чумацький Шлях над очима і пригадалася йому давня подорож по рибу в Крим... І ну розповідати... І ну...

Але й коротка ж літня нічка! Не чуєшся, як вже на сході й світова зоря займається, як уже й пташка якась рання у полі зацвіркала...

— О, вже й на світі благословиться!.. А ну, сину, спати...

III.

Перед жнивими, саме тоді, коли такий гарячий пил лежить на сонних шляхах, коли так пахне полинем понад ровами, коли такого багато кло-

поту гомінкому жукові у полі, коли вітрець так ласкаво повіває у прохолоді монастирської брами, — саме в цей час наспіла до монастиря вістка — владика виїхав на епархію і буде в монастирі.

Заворушилася тиха обитель. Закипіло в ній, як у вулику підчас узятку. Прудко бігають манаші ноги по камінних плитах, шуруються підлоги, мастяться стіни, шряботять заступи по садових доріжках. Метушня хватанина.

Брат Павло лазить по драбинах, стирає порошок з іконостасів, чистить старе срібло й золото, вмиває обличча святим.

— Дивися, сину, щоб усе в тебе, як сонце блищало! — наказує отець Порфир. — Постарайся вже, сину!

Але брат Павло й без нього знає.

Блищить старий іконостас. Вилискують паникадила. Поясніли потемнілі обличча на іконах. А в брамі — аж сяють козацькі лица, аж світить ясний лик Христов.

Два дні метушився монастирь, а на ранок третього дня урочисто приготувався приймати у себе високого достойника.

З ранку за Десну, звідки мав надїхати владика, послано найліпший повіз, запряжений чвіркою баских випасених коней. На дзвіниці двоє дзвонарів стоять коло старих сторожєвих вікон, пильно вглядаються в далекий шлях за золотими пісками десенськими. Вся братія зібралася коло брами, стоїть наготові з хрестом, корогами, поставцями, іконами.

День соняшний, погідний. В небесній голубіні, немов повмивані, ніжно пливуть білі чисті баранці. Дзвінко розлягається у лісі веселий спів пташний. Як гарно, любо!

Стоїть братія, чекає. Настрій урочистий, піднесений.

Враз бовкнув на дзвіниці старий гетманський дзвін, заколисав повітря і полився оксамитом далеко навкруги. Його гудіння підхопили менші дзвони, зателенькали, загомоніли і радісно залилися в дзвінких голосних переспівах.

Стрепенулась братія, заколихались корогви, і похід вирушив із брами на зустріч владиці.

Весело моргає золото на парчевих корогвах, мерехтить срібло на хрестах, вилискує іскриться дороге каміння на старих іконах козацьких.

Лунають співи. Пливе шляхом довга чернеча лава..

На скруті дороги під тихим манастирським бором зустріла братія високого гостя.

Виліз владика з ридвана, двоє келейників накинула на него довгу лілієву мантию, і білі пухкі архипастирські руки захрестили в оба боки повітря. Поцілував владика старий образ Миколи Мирлікійського, повітався із братією і попростав пішки до святої обителі під урочистий спів канонів.

Коло святої брами чекали на нього старі схимники.

Привітався владика із схимниками і увійшов у браму. Ступив кілька кроків і зупинився.

— Что ета? — спитав він встромивши очі в картину пекла, і похмурилось лице владики.

Повернувся владика в другий бік і ще похмурнішим стало лице його.

— Что ета, спрашиваю? — прошипіли губи владики і гнівом налились очі його, зустрівши всміхнений погляд старого гетьмана, що трохи пильно дивився в чужі єпископські очі.

— Старий козацький образ Раю, владико! — пояснив ігумен. — Дуже народом шанується...

— Казацкій образ? — прошептав владика. — Казацкій образ? Сейчас

змазать етот образ!.. Чтoб і следа ево не oсталось!..

І гнівно креснувши очима на гордого гетьмана під веселий перелив козацьких дзвонів, владика попростав далі. По чисто вимитих камяних плитах наблизився він до головного храму, вийшов на гору по темних старих сходах і земно вклонився перед входом. Піднесли його з боків старі інокі і гордо, владно увійшов у старовинний тихий храм всесильний князь церковний.

Обіг очима золото пишного іконостасу і зупинився посеред церкви.

— А ета што? — спитав вказуючи на золотий роздвоєний в горі хрест над царським входом.

— Це герб гетьмана Маз.... — і попірхнув старий ігумен. — Це герб фундатора святого храму сего, владико, — поправився ігумен.

— Убрать ево! Гербам ізменніков не место в святых храмах... Я не пройду в алтар, пока будеть на іконостасе етот ізміннічеській знак...

І повернувся владика до виходу.

— Есть лі у вас здесь церков без етіх ізменнічеських знаков?

Переглядаються перелякано інокі, тихо шепочуться:

Де у нас церква без цих знаків?.. Кажіть же, отці, скорше, де у нас така церква?.. Хіба трапезна?

Взяли владика під руки і повели в трапезну церкву.

Оглянув церкву владика і почав правити службу.

А тимчасом молодий ігуменський келейник брат Сидір задихавшись бігав по монастирю і шукав брата Павла. Найшов він його в келії.

— Ти Павле тут? — здивовано спитав брат Сидір. — А я тебе шукаю по всіх усюдах, цілий монастирь оббігав... Ігумен послав мене по тебе. Наказано тобі негайно замазати образ

у святій брамі і виломати герб гетманський з іконостасу...

— Що? прошептав із жахом брат Павло.

— Що чуєш, брате.

— Не зроблю я цього!

— Наказ владики, Павле...

— Це не владики, коли дає такі накази. Це ...

Швидко затулив йому брат Сидір рукою уста і тривожливо озирнувся.

— Ша-ша, брате!.. Що ти, простибіг! Про себе думай!..

— Не виконаю я цього наказу! Не виконаю, — так і скажи... Самому кацапиську проклятому так переказати можеш...

І брат Павло упав на ліжку і нервово затрусився.

Перелякано вибіг од нього брат Сидір, але через пару хвилин вернувся зі старим отцем Порфиром.

— Що ж це ти, сину! — приступив до нього отець Порфир. — Наказ від самого владики, розуміш ти?..

Бери мерщій пензлі і виходь у браму. Та скорше, покість владики не дізнався... Не ти відповіси за це перед Богом...

— Не піду! — рішучо сказав брат Павло.

— Павле! — суворо приказав отець Порфир і в тоні завжди мягкого, завжди лагідного, сердечного голосу отця Порфира почув брат Павло нотку, якої злякався.

Мовчки він встав, перехрестився, взяв пензлі і вийшов.

Довго дивився брат Павло в усмінені очі старого гетьмана.

Піднесе руку з пензлем і пустить до долу, піднесе і знову спустить. Але біжить вже отець Порфир, здалека питає!

— Ну, що там? Скоро?

Махнув пензлем брат Павло і не

стало гетьмана. Махнув ще раз — не стало Христа. А через якусь годину не залигло й сліду від старого козацького образу. Пішов із брами брат Павло до головної церкви, виліз по драбині до герба Мазепиного, виломав його, затулив дюрю іконою святого Івана Мученика і, не озираючись пішов до себе в келію. Ліг і вже не встав із ліжка, покість перебував владики в монастирі.

Два дні пробув у монастирі владики. Усе розглянув, обдивився, наказав зібрати всі старі ікони, книжки, і манускрипти, скласти на купу і спалити і ранком третього дня під переспів старих козацьких дзвонів виїхав.

Випровадили його монахи аж на другий бік Десни, виплатили йому на дорогу із скарбу монастирського велику суму грошей і з полекшею в серцях вернулися назад.

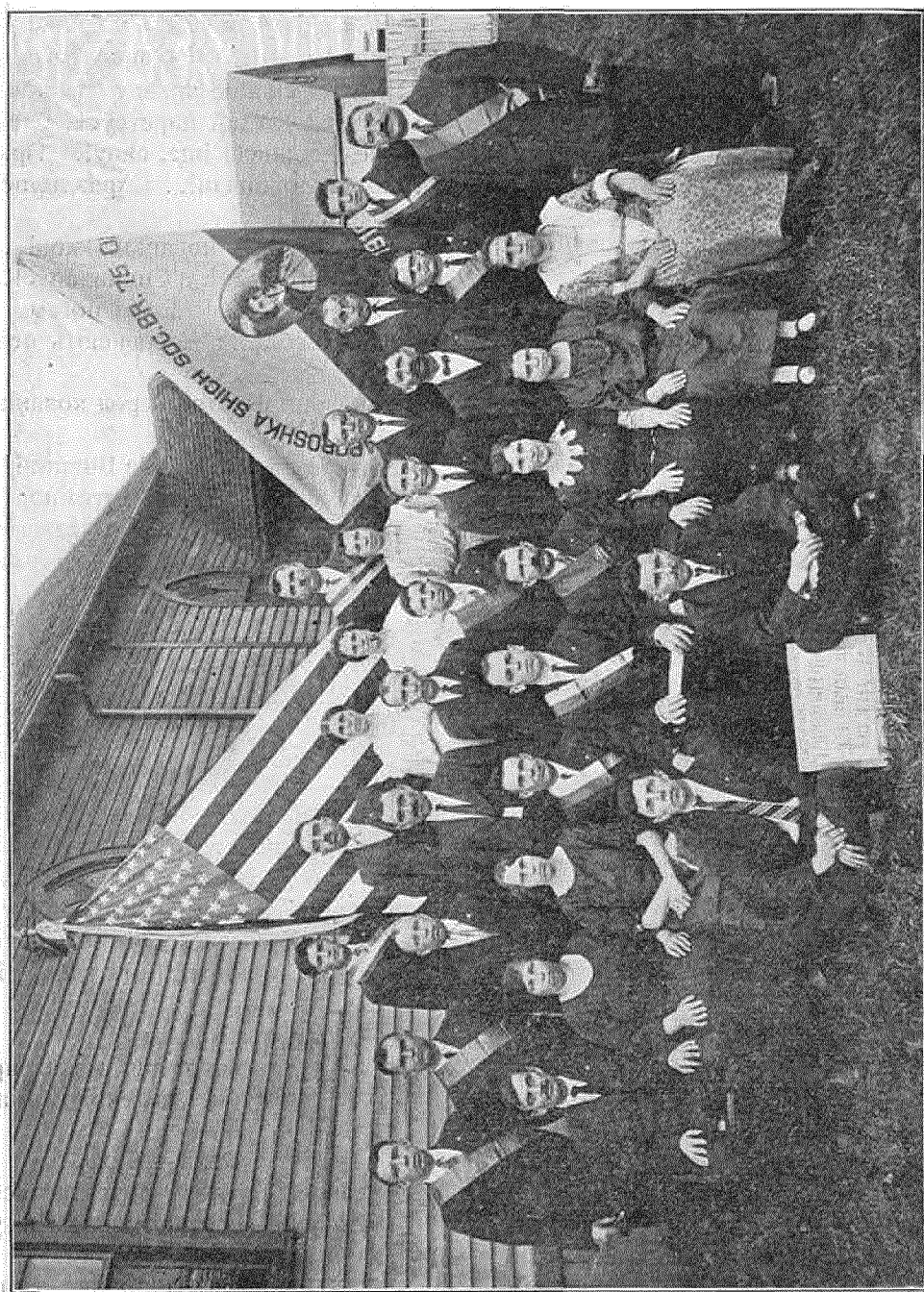
Дивується тривожиться народ, не бачучи старого образу у брамі, розпитується, кому й для чого треба було його замазувати. Але минув час звикли прочане до голих стін у брамі, привикла до них братія і все забулося.

Довго не міг забути старого образу лише один брат Павло. Сумні спогади і тривожні сни не давали йому спокою. Ввійде у браму подивиться на голі мури і стисне його щось коло серця. А якось приснилося йому, що в келії, де спав він, розчинились раптом двері, ввійшов тихесенько Христос із козаками, став коло порога і каже:

— Хотіли позбутися нас але даремне. Довіку ми тут житимемо, так і перекажи всім, хлопце.

Скрикнув брат Павло, скочив на ліжку. Привид щез.

Довго жило в душі брата тяжке чуття докору за невільний гріх, але з часом і воно поволі зникло. Лише коди-неколи помітить він у юрбі про-

Тов. запорозьська Січ, відділ 75. У. Н. Союзу в Дніроїт, Мш.

чан сивоусого діда-козака, встане в його памяти болючий спогад старого образу і запече серце скруха...

..

IV.

Минуло два десятки літ. Багато за цей час води перетекло Десною й старим Деснищем, багато де-чого змінилося в монастирі. Нема вже старих іноків, вічним сном спочивають на цвинтарі під церквою. Колишні молоді послушники, вже в каптурах ходять, місце старих монахів позаймали. Брат Павло уже від кількох літ чорний каптур носить — не брат Павло тепер він, а отець Нестор, — брат Кирило отцем Савою став і багато інших змін зайшло в старому монастирі.

Змінилося життя й поза його мурами. Тривожні, неспокійні часи настали на Україні. Гомін в народі, рух, поголоски. Шумить навкруги люд, як вир десенський на весні. А тут вже чути, й лихий ворог з півночі надходить, знову до послуху Україну повернути собі хоче. Що день, то нові чутки, що година, то трівожливіші поголоски...

А одного дня якось зявилося під монастирем козацьке військо. Довгі шлики на шапках, криві шаблі, високі списи... Старий полковник сивоусий підїздить під браму, злазить з коня, ігумена питається.

— Що, пане полковнику?... Полк розташується в монастирі?

Ну, щож... Чеменько просимо.. якось вже місце знайдеться і козакам і коням...

Клопочеться ігумен. Ходить накази віддає: Велика гостинниця — для козаків, мала — старшинам!.. Речі пана полковника перенести до ігуменських покоїв!..

Отець економ, коло стаєн метушиться. Не жарти — шістьсот коней примістити якось треба...

Стоїть отець Нестор, дивиться на молодих козаків. Тішиться, радіє серце чернече. А гляне на полковника — стара картина в брамі оживає...

Ну, що — хіба не правду казав колись дід Гнат, нехай царствує!.. Стривай, каже, доживеш іще, сину!.. Правду говорю, доживеш!.. Справдилися слова старого...

Хрумають сіно козацькі коні... Їжте, їжте, небораки!.. Спочивайте!.. Багато ще роботи нашим ногам... Брязкають шаблі... Дзенькають остроги...

Стоїть отець Нестор серед козаків, розпитує:

— А звідки, хлопці?... Із Винниці?... З Прилук, Кременчука, з Житомира?... Го-го, й з під Львова є?... Хто, кажете, з Борзенщини?... Я сам з Борзенщини, сам з козаків походжу... Що, що? Ранених маєте?... Чом же не кажете — у нас шпиталь є монастирський... Он там, за тою он капличкою... Ходіте проводу...

Весело на душі в отця Нестора. Весело, любо. Як на Великдень, ясно.

Дві ночі солодкі сні йому ввижаються... І все повеселішало... Дзвони старі, козацькі якось урочисто гудуть у повітрі... Осіння прозолоть сміється в лісі. Веселе сонечко у небі грає... Ну от, хвалити, Бога, таки діждалися!..

Але не довга втіха.

На ранок третього дня монастир прокинувся під гуркіт далекої гарматної стрілянини.

...Бух — бух... Бух — бух...

Моторошно, глухо розлягається далеке бухкання серед німих полів, у журній тиші лісу...

Нашорошилося гайвороння, крикає на голих вітях.

З рання лаштується в дорогу полк. За Десну вибирається.

По раній службі старий полковник

з ігуменом цілувався за гостину дякував, сердечно прашався з братією.

Виводять козаки із стайні коней, сідлають. На майдані перед брамою збираються.

Вийшов полковник з монастиря, до козаків привітався. Підвели йому коня, залунала команда, шасть— і ввесь полк на конях. Повернув коня полковник, і потягнулося козацтво до Десни.

Похмурно. Сумно. Дрібна осіння мряка засіває землю.

Стоять монахи, дивляться.

— Прощайте, браття! Щасти вам, Боже! Благослови вас сила небесна на святе діло!..

Пройшло козацтво. Тихо. Порожньо. Немов мерця із хати винесли.

Бухкають, гуркотять далекі гарматні стріли.

Тоскно, в якісь тривозі минав похмурий довгий день. А присмерком, над вечір затарахкотили в браму:

— Аткрой!.. Атварі, черті пузатие!

Прийшли.

— Где ваш старшой? Где етот, как ево, ігумен ваш?

Вийшов ігумен.

— Я тут ігумен. Що вам, браття?

— Ти? Прекрасно... Тебя вот нам і надо... Пайдьом!

Пішли. Ігумена з собою взяли.

Незабаром вернулись. Крики, галас, лайка...

— Ми вам покажем, как гайдамаков прінімать! Ми вот покажем вам!.. Чаво пузо — та виставіл?

Ляск по лиці. Сердега отець Прохор — це йому так... За що?

— Атправілі ігумена вашева в царство небесное — всем вам так будет, дармоеди!.. Где ваші конюшні? Кто старшой?..

Подвірря повне коней. Скриплять

вози. Десь вибивають рушницями двері.

— Где ключі?... Ключі давай!.. Скарей там паварачівайся, черті толстопузіе!..

Вже темно... Дош... В келіях повно народу... Крик, сороміцькі пісні, гармонійка пищить, танцюють „комаря...”

Отець Нестор тихенько входить на подвірря. Мокнуть вози. Жують монастирський овес коні. Ясно горять у темряві вікна трапезної. Що там?

Нестор тихо підходить до вікон, крадькома заглядає.

Повно людей. Накурено. Сизими хмарами ходить, стелиться над столом дим. Люди в брудних чоботях лежать на столах, на лавах, на підлозі. Двое матросів у шапках на бакир сидять за столом, грають у шашки. Лунає пісня:

Я мілова узнаю па паходушке,

Он носіть чорние штани,

Шляпу носіть он панамочку,

Батіночки он носіть на рипу...

У великій церкві світиться. О, хто ж то там?

Іде Нестор поміж возами до церкви, хреститься, тихенько, на шпиньках заходить.

Двое салдатів у кашкетах ходить зі свічкою по церкві, уважно розглядаються. От зупинилися коло старого срібного ковчега, лапають його руками, постукують пальцями по віку.

— Што, брат, нікак сребное, а?... І здаравенная ж, брат, штука — паді, з палпуда весом будет... Хорошая вещьшка, прігадіться... А што там, пасматрі?..

Серце в отця Нестора здрігається і беться часто-часто. Почуття на душі таке, немов на очах у нього гвалтують рідну матір.

— Ну, ладна, Ідьом... После ужіна прійдьом, всему дадім парядок...

Отець Нестор хутко виходить із церкви і що духу, прожогом кидається до келій.

— Де Сава?.. Не бачили отця Саву?.. Скажіть же, де він!..

Мовчить братія. Збилась до купи, мов сполохана овеча отара, зиркає прибито, тупо, перелякано. Отець Нестор шукає очима серед братії Саву, не знаходить його і швидко вибігає на коритар. Тихими тінями сновігають по темних кутках монахи, приголомшені, безживні, як осінні мухи. Де ж Сава? Де?..

А от він.

Хутко хапає його Нестор за рукав і мовчки тягне в сторону.

— Що ж це, Саво!.. Грабують нас... Діди наші благочестиві, як мед до вулика, збирали, зносили сюди народні скарби, а вони невідь хто й звідки, якісь, простибіг, зайди, заволоки, приходять і розтягують... Що ж це таке?.. Що ж це, брате?.. Не попустимо!.. На моїй душі і так вже тяжкий гріх лежить за той старий образ у брамі... Не попустимо, брате!..

Стоїть замислено Сава, хитає сумно головою.

— Коли ж не сила, Несторе... Хто рятувати ме?..

Ніхто ж, як ми з тобою, Саво!.. Бери мерщій лантух!.. Бери заступ!.. Та швидче!..

У церкві темно. Двері відчинені.

Нестор із Савою крадькома заходять, намагаються руками — ціле... Цілий ковчег, цілі чаші, ціла стара ікона в кіоті... Усе ціле...!

Похапцем зносять, складають все до лантуха і швидко волочать тяжку ношу до виходу.

Висунув Нестор з дверей голову, прислухався — тихо.

— Сюди, Саво!.. Сюди!.. Скорше!.. Садам до яру...

Тихо посуваються дві чорні постаті посеред мороку, пролазять діркою у мурі до лісу і сходять на дно яру.

Тріщить галуззя під ногами. Холодні краплини падають з дерев за комір. Слизотять під руками стовбури мокрих осик і лип... Ну й темно ж!

— Сюди, сюди, Саво!.. Тут десь стежка мусить бути... А вот вона, натрапили... Ну, тепер з Богом!.. Просто до Десни!..

Тяжко дихають чернечі груди. Гарячий піт мішається з холодними краплинами дощу. Але то що — аби якось донести...

Ще трохи... Ще трохи... От і Десна...

— Сюди, Саво, під кручу... Тут у піску і закопаємо... Дивися примічай — три вязи над кручею... Запам'ятай!..

Скрегоче мокрий десинський пісок під заступом, чорніє яма. Ну, годі!

— Так просто з лантухом і покладемо... От так!.. Закопуй брате!.. Яма закопана. Притоптана. Ну, слава Богу!

Перехрестилися монахи, кинули заступ у Десну, ще раз озирнулись — ну, так: три вязи і кущик глоду на крутизні!.. — і мовчки пійшли геть.

Хлюпають калюжі. Дрібний дощик густою сідкою заволікає все навкруги. Темно.

Ідуть ченці, тихо перекидаються словами. От уже і ліс монастирський перед ними чорніє.

Враз отець Нестор хапає Саву за рукав і зупиняється.

— Цить, Саво! Що це?.. Чуєш?

Нестор і Сава стоять трівожно прислухаються.

З монастиря долітають глухі крики.

— Чуєш, брате?

— Чую.

— Що це?

І враз один по одному звідти ви-

ривається і гучно прокочується лісом кілька рушничих стрілів.

— Може то наші в ночі надійшли, монастир одбивають?..

— Ой, щось не так!.. А про те... Ходім скорше до лісу!..

Чорно у лісі. Хрустить галуззя. Тяжко йти серед дерев із простягненими наперед руками.

Крики не вгавають. Он чути вже, як щось хльоскає в повітрі.

— Е, брате, чи не наших часом бють.

В грудях неспокій... На душі жах... Куди подітись?

От і доріжка... От і мур монастирський... От і діра в мурі...

Сава і Нестор пролазять крізь діру у сад, прислухаються.

Ну, так і є! Бють братію... Чути, як січуть.

.. Гаварі, стерва!.. Гаварі, дьявал!.. Гаварі, где спрятали?.. На смерть забью гаварі!..

— Е-е, брате, біда!.. Шукають... Тікаймо хутче!..

Хутко повернули ченці назад, але в ту ж мить їм навперейми вискочив хтось із пільми і дико крикнув:

— Стой!

Закаменіли Сава із Нестором.

— Кто тут?

Мовчать монахи.

— Кто? Атвечай! Стрелять буду!

— Свої! — тихо озвався Нестор.

— Кто — свої?

Мовчання.

Кущі заворушилися і перед монахами виринула із темряви чорна фігура салдата.

— А-а, міліє галубчіки! Вот ви куда?!

Момент — і враз із пільми щось плюнуло на них сліпучим снопом вогню і в вухах ляснув стріл.

Сава пронизливо скрикнув і хрюпнув на землю.

Страшною блискавкою пронісся в мозку у Нестора жахливий привид смерти. Здрігнувся Нестор, пригадалося моментом усе його життя, пригадалися три вязи і кущик голоду на крутизні... І враз він хутко зобгався, присів, напружив усі сили і, кинувшись прожогом на салдата, зі всього розгону ткнувся головою йому в череву. Йойкнув салдат од болю, змахнув руками і грузно гримнувся на взнак.

Притьмом вискочив Нестор колінами йому на груди, вирвав із рук рушницю й що сили хрюпнув прикладом по голові. Салдат коротко квекнув і мовчки простягся.

— Убив! — із жахом подумав Нестор. — Убив!

Але в ту ж мить почув лиск у кущах і скочив на ноги.

З боку недвижно лежав на землі Сава.

Нестор схилився над ним і тихо поспитав:

— Що тобі, брате?

Сава мовчав.

Швидко зірвав Нестор з убитого салдата простягнений через плече пазок із патронами і кинувся притьмом до лісу.

На дні яру він зупинився, перевів дух і озирнувся.

— Куди тепер!

Чорно навкруги. Мокро, непривітно, слизько.

А монастирі раз-по-разу вибухали і розлягалися страшно луною серед ночі громові стріли...

V.

Шумить, виром крутить по-над Десною повстанчий загін Чорного Крука. Як зимова хитровина снігові намети навертає, так гори ворожих трупів накладають гострі шаблі роз-

лючених козаків страшного Крука.

Як вихор налітає він на ворожі ставища, перевертає усе шкереберть, вирубає до пня усе, що чужим духом пахне. Ні стогін ранених, ні слізна клятва не проймають жалем його серця. Не пристав йому жаль. Заприсягся на хресті святому Чорний Крук, покіль живий і покіль стискає рука його шаблю мститися люто на ворогові за всі його вікові врази і кривди. Даремні зойки благання.

— Проситися не час тепер. Треба було сидіти в дома, а не їхати свого носа до чужого проса, задріпанці чортіві, зайти, заволоки... Рубай, хлопці!..

Даремне носяться по слідах Чорного Крука ворожі стежі. Даремне оголошено смерть усякому, хто його пригріє, хто притулить, хто дасть прихилити наніч у себе буйну голову або чимсь йому допоможе. Марно висять оповістки на всіх перехрестях, якими обіцяється велику грошеву нагороду тому, хто викаже на нього або принесе його голову. Невловимий Чорний Крук зі своїми страшними гайдаками. Його в Глухові шукають, а він перевертає догори ногами Ніжин, за ним женуться до Почепу, а він гуляє в Коропі.

Відважний, як орел, — меткий, як заяць, — слизький, як вюн, — носить за гін Чорного Крука по-над Десною і страшним криком смерті змітає все вороже на шляху своєму. Висять ворожі трупи скрізь по шляхах, укрито ними дороги, завалено рови й яри десенські.

Звірячий жах і смертний дикий трепіт наводить він на ворога. А в надрах народніх, з хати до хати, з вуха на вухо розноситься гомінка-слава про нього і хоробрих його козаків і ши-

рокими кругами, як плескіт риби на південь, зі сходу на захід...

На весні, коли завилися білою габою дерева по садках, не чути стало Чорного Крука. Пропав, як на льоду заломився. Радіє ворог, кінець йому сурмить.

А він у ярах по-над Десною станом стоїть, від кількох днів у пісках по-під кручами дорогого скарбу шукає.

Не шукай, Чорний Крук, не знайдеш! Марнуєш тільки час дорогий! Бурхливі на весні каламутні води десенські. Киплять, шумлять, кидаються з боку на бік, із берегів тісних на волю вирватись хочуть... Падають тоді у дикі вири високі стрімкі кручі, цілі ліси зриваються у воду, з ревом несуться у її страшних потоках... Так і ті три вязи з кушиком глоду упали із кручею у Десну й поняла вона своїми водами те місце, де твій скарб закопано. Саме, як раз там би-стрина тече... Таке-то, Чорний Крук!..

— Ну що ж, з Богом не битись!.. Скарб наші внуки-правнуки колись знайдуть, — ніде ж, як у святій землі нашої лежить, — а ворогові смерть люта... На коней, хлопці! Гайда!

Насунув Чорний Крук на брови каптур монаший, поправив криву козацьку шаблю при боці, вдарив острогами коня і винісся з яру на шлях широкий...

І закрутився знову страшний вихор повстанський, мов снігова метелиця.

Тремтить ворог, гуде море людське, росте слава козацька від краю до краю землі. З вітром по полю розноситься, річками за водою пливе, буйним квітом цвіте по ланах широких, по левадах зелених, по привільних степах українських...

Тов. ім. Маркіана Шашкевича, відділ 94. У. Н. Союза в Гамтрамк, Мінс.

МОСКОВЩИНА І ЇЇ НАРІД.

УКРАЇНСЬКИЙ нарід замешкує свої землі над Дніпром і над Дністром від непамятних часів. В далекій минувшині наш нарід прозивав себе ріжними іменами. Так н. пр. ті Українці, що жили на степах, звали себе Полянами, бо мали багато поля; ті, що жили в лісових околицях звалися Деревлянами; ті, що мали багато пасік і улив прийняли назву уличі і т. п. Де нині Галичина, там колись наші люди звали себе Білими Хорватами.

Наші прадіди сиділи мирно на тих самих оселях, бо земля була дуже урожайна і не було їм ніякої потреби шукати нових садиб.

В 862 р. зайшли до нас скандинавські авантюристи, які шукали пригод по цілм світі. Скандинавська земля скалиста і плоха, проте тамошня молодець збиралася у ватаги, які шукали наживи і добичі по чужих краях.

Оттака ватага скандинавського племені Русів, під проводом свого князя Рурика, передісталася до наших старинних городів Новгороду і Києва. Відважна і добре узброєна дружина проголосила свого князя володарем нашого краю, надаючи йому свою назву: Русь.

Із того скандинавського роду Рюриковичів походять наші князі. Військо, яке вони привели з собою, поженилося із нашими дівчатами і з часом затратило так само, як і князі, усі признаки своєї первісної національності. Зновуж наш нарід затратив свої давні племінні прозви і прийняв накинену загальну назву: Русь.

Наш нарід через довгий час, не міг привикнути до твердої влади руських князів, бо передше звик був жити сво-

бідно. Задлятого чимало невдоволених із нових порядків збирались разом у громади і пішли на північ та схід шукати собі свободних земель.. Одна із більших таких еміграцій сподіялася під проводом князя Андрея Боголюбського, який завів багато нашої молоді далеко на північ.

Наші хлопці застали на тій півночі багато ріжних монгольських племен, які перейшли там із Азії і поселилися.

Тота еміграція тревала аж до 1224 р., аж до того часу, коли Татари побити наших українських князів в битві під Калкою. Від тоді ця еміграція спинилася, бо між нами а північю бушували безвпинно татарські орди, які вбивали емігрантів, або забирали їх в полон.

Усі ті українські виходці були парубками. Коли вони зайшли на далеку північ, вони поженилися із монгольськими дівчатами. Супроти напів диких племен наша еміграція являлася дуже культурною. Наші люди навчили Монголів, як треба газдувати, які громадські порядки позаводити, а притім це й навернули їх на християнську віру. Через це Монголи поважали дуже наших емігрантів і мало-помало навчилися по нашому говорити, а відтак прийняли й собі назву Русь. В 1238 р. т. зв. Золота орда підбила увесь той північний край, у якому столицею був город Москва.

Від тепер перериваються усі зносини межі північю і півднем. Наші емігранти зливаються в одно із монгольськими племенами і створюють окремішню державу, яку звемо Московщиною.

Дійсним оснувателем державної сили Московщини є цар Іван Грозний,

який панував висше 50 літ. Він перший став вживати назви „цар всіх Руссий”. Із безпощадною жорстокістю він нищив усьо, що стало йому на перешкоді до самовладства і розширення московської території. Він зруйнував до тла городські републики в Новгороді і Пскові, змасакував усьо населення, спалив і розвалив оба міста а відтак казав усьо заорати і посипати сіллю. Коли старинні московські бояри стояли йому на дорозі до безконтрольної влади, він створив із всілякої голоти т. зв. опричників які були його прибічною сторожою.

При помочи тих опричників він вигубив усіх непокірних боярів, а із решти учинив собі таких слухняних рабів, що не сміли піднести і слова протесту проти усіх його звірств. Іван Грозний є проте творцем азійського деспотизму в Московщині, якого наслідки тривають і досі. Ціла психологія московського народу виробилася такою, що знає віддати пошану тільки насилі і безправству. Коли розглянемося, кого найбільше величають Москалі, то побачимо, що тих, котрі найбільше виссали крові із народу. Петро Великий, Катерина II, Николай I. це правдиві божища для пересічного Москаля. Таксамо культ Леніна має за правдиву основу це, що він потрафив вигубити міліони людського життя. Колиб Ленін був людяним чоловіком, який стремівби перепроводити

реформу в мирний, людяний спосіб, він не остоявбися на Московщині ані місяця. Московські маси обожають Леніна за його чрезвычайки, за масові розстріли, за усі звірства і страхіття які діялися під його іменем і при його згоді. Ленін є героєм для Москалів, хоча він ніколи ніякого геройського вчинку не вчинив. Вони клонять свої голови перед його спомином таксамо, як ті азійські релігійні секти, що почитають діавола. Коли зважимо, що селяни розібрали панську землю самі, навіть проти волі Леніна і комуністів, які хотіли ту землю забрати для держави — то побачимо, що усі „реформи” Леніна & Ко. є тільки деструктивні, нищачі. Робітникам живеться деде гірше, ніж навіть за царщини; свободи немо ніякої; кождий живе в страху, щоб не попасти в руки чеки; ціла влада спочиває в руках жмені авантюристів; на всіх ділянках життя-буття бачимо обух тиранії.

А однак Москалі терплять вже більше ніж сім років усьо ту різню і нужду і ляк! Чому? Тому, бо вони так звикли до кнута, до знущання над собою, до насилі і безправства, що не розуміють, як може бути така влада, аби не казнила смертю, не саджала по тюрмах, не виганяла в далекі сторони. Їм здається, що „Росія-матушка” мусілаб пропасти, якби не годувалася кровю жертв.

—o—

НАЗВА „УКРАЇНА” ДУЖЕ СТАРА.

Згадуючи про смерть Володимира Глібовича в 1187 р. літописець каже так: „о немже Украина много постоиша” Тут бесіда про землю переяславську. В тій самій літописі згадується про Ростислава Берладнича, який приїхав **къ Украинѣ галичской**”. Відтак пише літописець, що князь Данило відібрав

в 1213 р. від Поляків „Бересты, Угровськѣ и Вершинѣ и Столпѣ, Комовѣ и всю Украину”.

Наділі назва Україна є старша і справедлива наша власна, підчас коли назва Русь зістала нам накинена варяжським племенем, яке називалось „Рус” і яке зайшло до нас із Скандинавії.

ПЯТНАЙЦЯТЬ РІШАЮЧИХ БИТВ.

Один історик подає, що в людській історії є тільки п'ятнацять битв, які були справді рішучими. Ці битви були:

1) Битва під Маратоном (490 перед Хр.), у якій Греки, під проводом Мільтіада, побили Персів і відвернули азійську навалу.

2) Битва під Сиракуз (413 перед Хр.), у якій зломано силу Атенців і перепинено поширення грецького панування.

3) Битва під Аргеля (331 перед Хр.) у якій Александер Великий побив Дарія, заняв його місце і завів європейські звичаї в Азії.

4) Битва під Метаврус (207 перед Хр.), у якій Римляни побили Ганнібала і довели до упадку Картагіну.

5) Битва під Армініус (9 по Хр.), у котрій Гавлі побили римське військо і стали незалежними.

6) Битва під Шальон (451), у якій Атиля „Кнут Божий” зістав побитий через Астія, а Європа спаслася від спустошення.

7) Битва під Тур (732) у якій Карло Молот побив Сараценів і зломив магомеданське ярмо над Європою.

8) Битва під Гастингс (1066), через яку Віллієм з Нормандії став англійським королем.

9) Битва під Орлеан (1429), у якій Іванна Д'Арк відперла англійську облогу і добула незалежність для Франції.

10) Морська битва (1588), у якій знищено іспанську флоту і учинено Англію панею моря.

11) Битва під Бленгайм (1704), у якій Марлборо побив Французів і знищив імперіялістичні пляни Людвіка XIV.

12) Битва під Полтавою (1709), у якій Петро I. побив армію шведського короля, Карла XII. і Івана Мазепи, гетьмана України, через що усталив панування Московщини.

13) Битва під Саратогою (1777), у якій генерал Гейтс побив Бургойна і через те рішив долю американської революції.

14) Битва під Валмі (1792) у якій прусько-австрійські союзні війська, під проводом князя Брунсвику зістали побіджені армією французької республіки. Ця битва вирішила долю революції.

15) Битва під Ватерльо (1815), у якій англійський вожд, Веллінгтон побив Наполеона і виратував Європу від французького насильства.

Раз Патьомкін, невдоволений Запорожцями, казав до них. „А знаєте ви, хахлаї, що в мене, в Миколаєві, будується така дзвіниця, що як задзвонять, то в Січі буде чути.”

„Овва, — відповів старий Запорожець, у нас є такі бандуристи, що як вони заграють на Січі, то так будуть в Петербурзі гуляти.”

Гетьманови Розумовському, як він жив на заслання, позбавлений булави, казали раз, що в нього рішучо за багато слуг, і що деякі з них йому не потрібні.

„Не перечу, відповів гетьман, що вони мені не потрібні, але спитайте ви їх, чи я їм потрібний?”

Тов. ім. Івана Франка, відділ 103 У. Н. Союзу в Милвакі, Віс.

ОБРАЗКИ ІЗ НАШОЇ ЕМІГРАЦІЇ.

ГЕРОЇ.

На сали тихо, хоч мак сій. Заслухана тисячна товпа ловить кожне слово, кожен рух великого народнього бесідника. Його слова падають важко, наче каміння під сильним ударом молота. Так і бачиш перед собою легендарну статть із „Каменярів” Франка. Під силою його вимови, бачиться, падають усі вороги України. Він кінчить бесіду твердим запевнення, що „підем усі, підем а криваву розправу з ворогами. Розбуримо до щенту Варшаву, а московських дикунів рознесемо під копитами наших козацьких коний”.

Одушевлена товпа кричить „славно”, деякі горячіші зриваються з крісол з окликом „підем, підем”, другі співають „Ми гайдамаки”, ще інші „Не пора” — бесідник кланяється на всі сторони і сходить із сцени.

Предсідник зборів заповідає збірку на ціль оружно́ї розправи.

Саля випорожнюється. Найголосніші „герої” тиснуть стрімголов до дверей на вулицю... Задними дверми виходить бесідник...

На сали остають тільки мовчазливі „зимні” люди, і вкидають свої лепти до капелюхів, які підставляють збираючі дівчата.

СТАРИЙ ПАТРІОТ.

Його всі знають, як старого випробованого патріота. Колиб хто посмів виразити свій сумнів зглядом його любови до України, то це рівналобися богохульству. Коли дивишся на його старечу статть, то приходить на думку, чи не був він на раді, колись ще із самим Хмельницьким. І його бесіда така

якось дивна; начеб його польонізми датувалися ще із тих часів, коли наші гетьмани зачали складати свої універзали. Але лучше, ходім самі і послухаймо, як „старий патріот” говорить.. Він представляє свій плян, як створити ріжні ступені народнього патріотизму. Коли являється на сцені, всі бють в долоні і кличуть „слава, слава!”

Він кланяється, шпотається ногою о ногу, опирається одною рукою о стіл і говорить: — Високоповажані пані і панове! **Всяди** в Америці є **огульний** звичай, **ажеби** жєнщинам віддавати перше місце.

(На сали бють оплески). **Поневаж** і я хочу бути джентелменом, длятого і я поставив у першім **шерєгу** наші прекрасні пані. Прошу **пребачити**, **єжели** невідразу приступив до річи, але моїм **заміром** є, **ажеби** ми наслідували **америцьку** культуру і все розпочинали „лейдіс енд джентелмен” **альбо** по нашому „пані і панове!” (На сали нові „брава”).

А **тераз** приступимо до „**бізнесу**”. Я **випрацьовав** плян, **ажеби** в наших **контрах** заложити школу патріотизму. Там будуть **побирати науку** наші **будучні** Ярослави Мудрі, Великі Володимирі і **вшелякі** Бісмаркі. Там они научаться нашої **прешлости**, як Данило бив Пяста (?!), як наш князь Лев трутив Ванду до води (?!!), як Володимир Великий забив смока у Кракові (?!!) та як Хмельницький їздив на бричці, до котрої був припнятий російський цар і польський круль (?!!), та як крульова Ядвіґа **зручила** єму чоботи із ніг (?!!) **Опруч** історії ми будемо вчити економії, **ажеби** **куждий** міг бути в разі потреби, **єжелиби** була Україна

і українські пани, економом денебудь на фільварку у дворі. Куждий буде міг навчитися, чого схоче, так, що може бути потому і міністром або й **едно-ралом**, **ежели** зайде потреба. У тій школі буде **одзнак** для **куждого ученика**, для ліпшого ліпший, для гіршого гірший. Таких **одзнаків** буде чотири **подлуг** евангелистів.

Перший одзнак має **салітерувати** **вшиткім** тром висшим, другий тільки двом, третій одному, а четвертий нікому.(?) **Даймо на то**, що оден із нашої школи їде з Бофало до Нью Йорку, а другий з Нью Йорку до Бофало і здибуються разом (???) в однім трені. Так той, що має перший **одзнак**, **салітерує** тамтому, бо тамтой має другий **одзнак**, а той питає першого: А чи ти знаєш, брате (бо ми всі браття) яку то юшку найлучше любив наш князь Роман? А коли він відповість добре, що молочну кашу з пшона, бо тогди ще рижу ні кукурудзи не знали, він завдасть йому друге питання, а іменно: Чому одного нашого князя звали Руриком? А той має відповісти, що для того, **поневаж** він коло рури, коло **пєца**, любив сидіти. А коли відповість ще, що Ягайло звався Ягайлом, бо був сином баби Яги, то і **єгзамент** готовий. **Втогди** той з другим одзнаком напише до мене, що оттакий та оттакий, під такою а такою адресою, заслугує на другий **одзнак**, бо здав добре **єгзамент**. А я йому пішлю і заохочу, щоби добивався єще більшого **градусу**.

Але мабуть вже досить для читачів, щоби впізнали нашого світоча на еміграції, нашого „батька народу” і т. д. і т. д.

Той вельми заслужений „працьовник” на поли освіти, організації і на всіх ділянках нашого еміграційного життя має деяких ворогів, які шепчуть, що той народний „труженник” звичайний „старий дурень”, який дур-

нем вродився а ще гіршим дурнем зробився і такий зійде зі світу. Але коли таке почуєте, то затикайте вуха і втікайте від тих богохульників.

Ці самі вороги кажуть, що він кумається із Ляхами і з большевиками, що він ніколи, хоч богач, ніякої поважної суми на жадну українську ціль не подав, що він скупяга, що темний, як ніч і безхарактерний, як млинок, що під вітром сюда й туди крутиться.

Але усім тим сплетням не вірте, бо він має бути заслужений чоловік.

У чому його заслуга, де й коли він показався патріотом, мене не питаєте, а тих, що назвали його здавна „старим патріотом”.

ЩУРІ.

Добродій Обжора поти був на службі австрійського консуляту, поки цей консулят платив йому правильну платню. Поправді казати, усі ті гроші були викинені на дармо, бо користи із услуг д. Обжори не було для Австрії і тільки, що кіт наплакав. Коли Австрія вже валилася, зажурився д. Обжора не її розвалом, а порожнечею своєї кишені, якої наповнити не було надії. Оттоді то, саме так, як ангел пророкови Ілії, явився д. Обжорі „товариш” Пелехач. І як Ілію ангел справив до вдовиці, так Пелехач завів д. Обжору до редакції большевицької газети. Для д. Обжори нова служба видалася достоту такою, як служба для найяснішого цісаря.

Тамтому служив вірою і правдою і з такою самою ревністю посвятив своє перо на услуги ще яснішим, бо ярко червоним цярям.

Д. Обжора був завсіди філософом, а ця філософія була у тім, що моє „я” найважніше у цілій вселенній. Він ніколи не був „дураком”, щоби розпи-

натися і терпіти для якоїсь ідеї. Це здавалося у нього химерою, якої не можна ні зісти ані замінити за гроші. Зате він добре бачив перед собою свій великий шлунок, який що хвиля допоминався свого права бути заповненим.

Зразу для його офіцерської шаржі було дуже болюче чути, як його така „каналія”, як Пелехач, Блазневич і друга зволоч звали „товаришем”, але згодом привик. Череву великий пан!

Обжора розумів дуже добре, що гроші, які йому платять, то гроші здерті від голодуючих українських селян, але він ніколи не одушевлявся, ні „хлопами” ні „хлопською” Україною.

Йому цілком припав до вподоби большевицький режим, який під покришкою „диктатури пролетаріату” завів деспотизм невеличкого числа комісарів. Його офіцерському сумлінню сподобався дуже цей мілітарно-шляхоцький устрій, дарма, що ця комісарська шляхта вийшла із найгіршого шумовиння людства. Його ненависть до „черни” найшла своє заспокоєння у звітах з діяльності „чеки”, яка масакрувала ту „чернь” мільонами.

Обжора щасливий; йому не дістає до щастя тільки того, що непевний як довго ще большевицька тиранія видержить. Він потішує себе тим, що московський мужик з природи глупий, лінивий і терпеливий, як осел. Він вірить, що той ослячий хребет годен ще багато витримати.

Впрочім він роздумує так, що якби впали большевики, то по них прийде цар. Колиб така переміна й настала, то йому нічого журитися. Пречінь і царям потрібно буде таких людей, що будуть розбивати українські сили. Одним помахом пера увесь напрям газети переміниться, а українство прийде-тьсЯ бити якнебудь. Вилізеться на славянського коника, або на суцільність

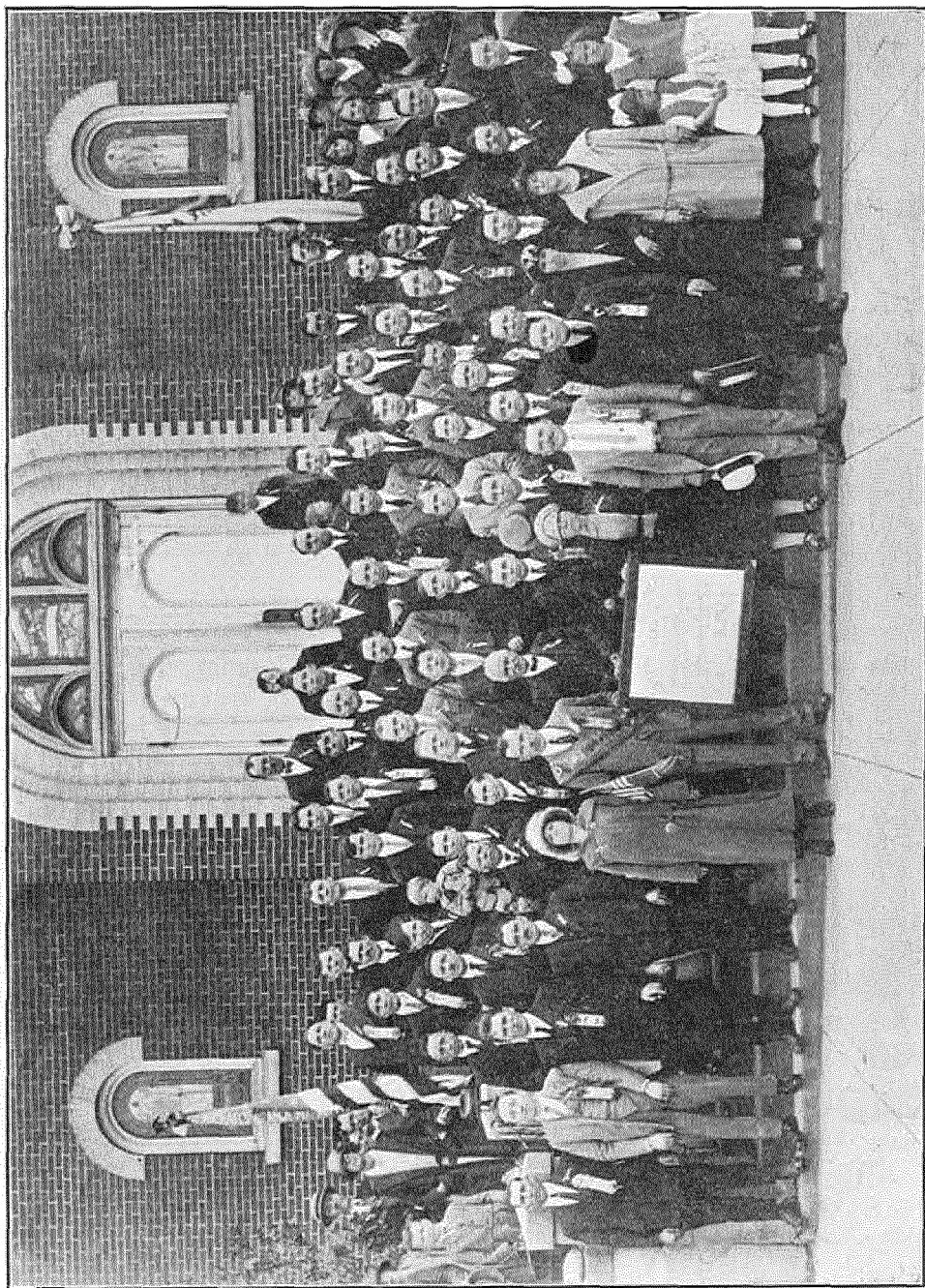
економічних та політичних інтересів України з Московщиною, або на ко-нечність оборони перед Польщею та Румунією — ех, та вже щось конче найдеться, щоб піддурити і надалі усіх тих збаранилих неvigласків — „товаришів”.

„Товарина, а не Товариші”, глузує собі стиха д. Обжора, чоловік, якого душа влізла в вантаж і відти на цілий світ і усі його справи дивиться. Большевики на нашій еміграції представляють себе, як порода щурів, які гризуть усьо, що їм підпаде під зуби, а всьо в імЯ одноЇ тільки ідеї а саме, щоб як небудь заповнити живіт.

Всілякі Пелехачі, Блазневичі і ціле большевицьке кодло — це шкідливі щурі, різної великості і масти. Вони гуляють поти, поки Московщина і свої дурні їм жертви дають. Ці щурі головачі готові продати себе кому небудь, але крім Московщини ніхто не потребує їх услуг. Бо тільки межі дуже великими дурнями такі Пелехачі і Блазневичі можуть мати значіння, хочби, як провокатори і шпиги. Мудрі держави не наймають таких темняків і до найпідліщої роботи. Якимиж темними мусять бути і ті Українці, які підпали під вплив оттаких ідіотів. Але як каже приповідка: не жалуй дурня, бо дурня і в церкві бють.

САМОГОНКА.

„Ще не вмерла Україна” — широко і славно несеться спів із української хати. Почуєш свій народний гимн то аж лекше на душі стає, бо от, мовляв, росте народна свідомість. Зайдім до середини і погляньмо, що робить там наш патріотичний гурток. Біля стола заставленого всіляким добром, сидить яких десять осіб — самі муштини.

Братство св. Арх. Михайла, відділ 147 У. Н. Союза в Алентавн, Па.

Чи іменини чії, чи яка друга нагода, це байдуже, бо у нас все якась „оказія” найдеться.

Переспівали пісню і подають один другому пляшку та чарку, яка кружить безвпинним кругом довкола стола. Острій напій спричинює крехтанне гортанок і штучний моторний настрій. Приходить нестримна охота до балачки. Хочеться сказати щось такого, щоб всі присутні заплескали в долоні і закричали „славно”. Один з молоді дзвонить ножем о склянку, а коли втишилося, підіймається і говорить горячо і з страшним запалом про Україну, про славу бувальщину, про неситих ворогів, про пімсту над ними, про посвяту життя за волю народу.— Скінчив, роздалися горячі оплески і оклики: „славно, славно!”...

Відтак начеб хтось невидимий дав знак, усі разом встають і цілою силою грудий дають світові знати, що вже не пора Москалеви й Ляхови служити.

Посідали. Свіжа пляшка являється на столі і починає кружляти. Солов'ють очі, на всіх приходить задума. Збирає велика охота до плачу, але біда, що приводу до нього нема. Другий парубок ратує ситуацію. Хмурий встає, начеби кого з рідні ховав. Спрова заговорив, а в його голосі так і тремтять сльози. Сумним тоном та ще сумнішими словами малює страшні переживання українського народу. Описує голодні муки замучених сіл, скитання безприютних сиріт по широких степах, смерть тисячів дітей від голоду і холоду, страшні картини тюрем, розстрілів і знущань — усе горе, якого повну чашу випив наш бездольний рід.

Довкола стола чути хлипанне зворушених слухачів.

Бесідник вриває бесіду, бо від плачу не годен далі говорити.

Усі втирають хустинками мокрі від сліз обличчя.

Аж одному приходить на думку взяти пляшку до руки.

Наливає повну чарку і кричить: На смерть запюся, щоб не тямити усіх тих мук. На погибель ворогам!

— На погибель! — відгукує громада і десятки рук простягаються до пляшки і чарки.

А мені прийшло на думку, що від самогонки не буде погібели ворогам, а тим, що її пють.

Якби ті гроші і та сила, що витрачуються на п'янство ми зужили на визвольну справу, не булоб у нас причини до плачу і до туги за втраченою свободою. Тверезий нарід добуває розум, а для розумного народу нема ніякої тюрми, щоб він її не розбив.

НЕГОЛОСНІ, А ПРАВДИВІ, ЯК ГОСПОДА СЛОВО.

Ви певно не знаєте старих Івана та Ганни. Деби вам знати? Вони непомітні люди — сірі, буденні, як ціле їх життя. А проте їх ніколи не бракує на народніх зборах. Сидять у купі як сивих голубків пара. Вона дуже чутлива і любить сплакнути, як тільки почує за сиріт, за вдів, або за калік. Він твердий на вдачу; сидить тихонько цілий час і слухає уважно бесіди. Вони обоє неписьменні і для того не оминуть ні одних зборів, щоби довідатися, як там у краю. Десь відкись добули вони собі образок, на котрім Україна розпята на хресті. Обоє старушки до того образка щодня моляться.

Коли збирають збірку на народні ціли, то старий Іван все отвирає свій старокрайський „пуляруш”, а звідти папірка чи два і кладе побожно до капелюха чи кошика, яким збірка переводиться а стара Ганна розв'язує зу-

бами вузлик і собі мече свою лепту.

Коли на Україні був великий голод, у нас було віче і збирали жертви на голодуючих. Тоді старий Іван висипав із „пуляруша” усьо, що в нім було, а стара Ганна ще й побігла додому і принесла цілу двайцятку, як свою данину.

Богато на нашій еміграції є таких невидних людей, як той Іван і Ганна. Якби не вони то прийшлобся зневірити у життєздатність нашого народу.

Вони, той сірий, буденний народ, вони, що ніколи не кричать про свій патріотизм і людяне чуття, вони є підвалиною нашого народнього життя і тут і в старім краю. Добросердечні, чутливі на людську біду, вони дають, що тільки можуть, щоби бачити свій нарід щасливим. Неголосні, а правдиві, як Господа слово — скажемо про них за Шевченком.

СЕКТА КВЕЙКРІВ (ПРИЯТЕЛІВ)

Секта Квейкрів, які звать себе „френдс” повстала в 17. віку Єї заложив Юрій Факс. Вони не мають священників і нераз провадять свої богослуження в цілковитій мовчанці, если не трафиться хто небудь із вірних, якого „натхнув св. Дух”. Вони ніколи не складають присяги, і є рішучими противниками війни і не сповняють військової служби, не скидають капелюха хочби й перед найбільшим достойником, а кождому тикають, особливеж між собою.

Вони не люблять ні танців, ні музики, ні співу, а одягаються дуже невибагливо в одяги темних красок. Вони дуже чесні і людяні. По війні, а й тепер вони провадять дуже широку ратункову акцію в Європі. Із їх помочі користало багато наших людей на Придніпрянщині і на європейській еміграції. Їх головний осідок є у Філадельфії, еше від часів їх провідника, Віллієма Пена, який спровадив Квейкрів із Англії і з ними скольонізував Пенсильвенію.

ЩО Є НАУКА.

Під наукою розуміємо цю часть людського знання, яка зістала цілковито справджена і уложена в систему.

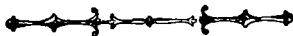
Наука ділиться на теоретичну і практичну. До теоритичних наук зачислюємо: математику, хемію, фізіологію і зоологію. Теоретична наука займається особливим відділом природи і є так уложена, щоби дати, в як найціпкішій формі, усьо можливе знання в своїм обсязі.

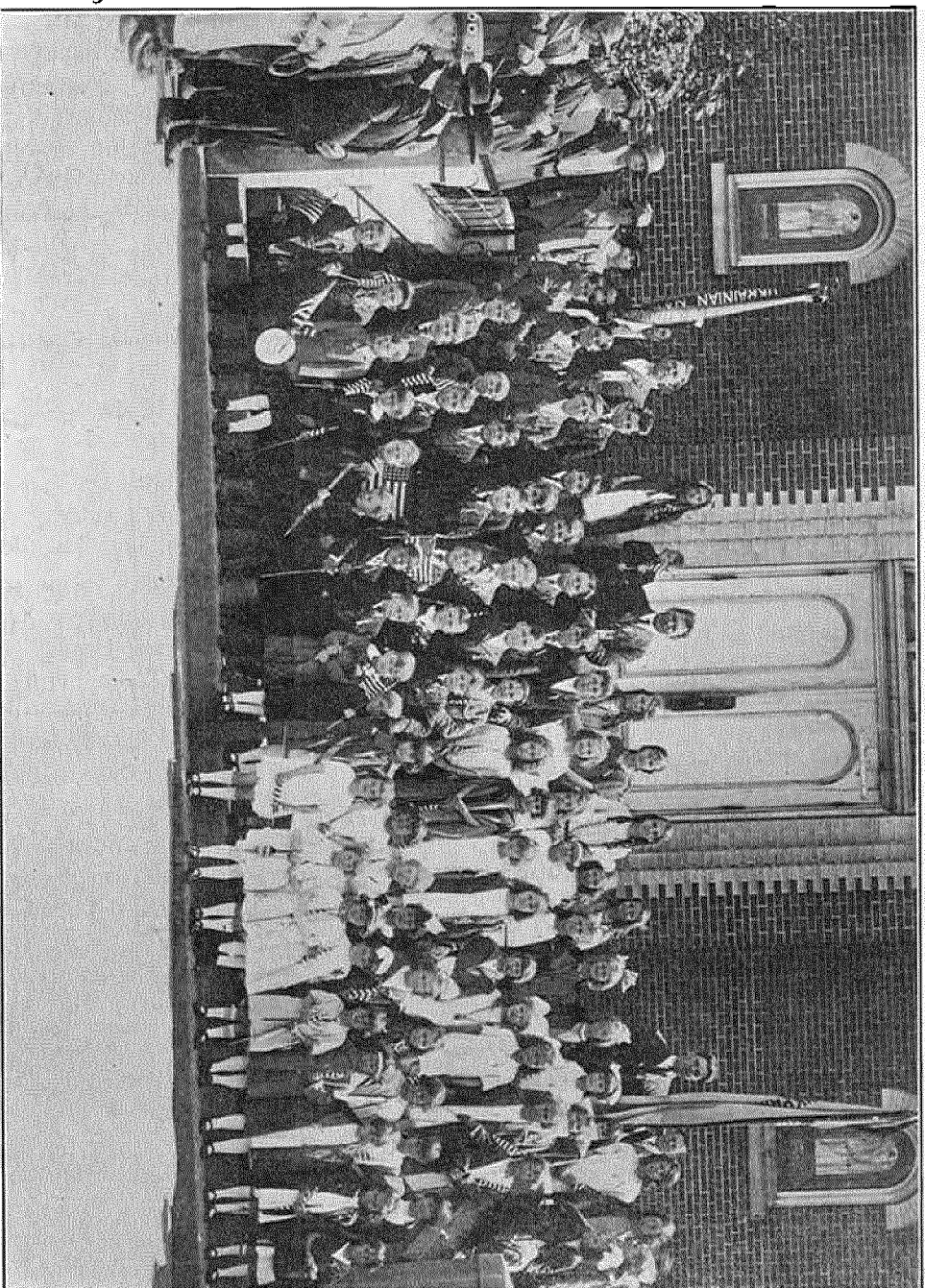
Практична наука є нічим иншим, а пристосованнем знання до практичного ужитку, як н. пр. інжинірство, медицина, мореплавство і т. д.

Другий поділ наук є на науки: відорвані і пристосовані.

До відорваних наук належить: математика, фізика, хемія, біологія психологія і соціологія.

До пристосованих наук зачислюють: метеорологію, мінеральогію, ботаніку, зоологію, геологію, географію і почасті астрономію.

Молодечий Департамент Бр. св. Арх. Михайла, відділу 147 У. Н. Союза
в Алентаві, Пя.

НА РІЗДВО.

І АКРИЙТЕ СТІЛ ОБРУСОМ БІЛИМ, ЧИСТИМ
І СІНА ПРИНЕСІТЬ І ПОКЛАДІТЬ ДІДУХ,
НЕХАЙ НАД ВАМИ СЯЙВОМ ПРОМІНИСТИМ
ХОЧ РАЗ У РІК ВІТАЄ РІДНИХ ДУХ.

ІДЖТЕ БОРЩ І ГОЛУБЦІ І КУТЮ,
ТАК ЯК КОЛИСЬ, ЩЕ ЗА ДІТОЧИХ ДНІВ;
НЕХАЙ ЗДАЄТЬСЯ ВАМ, ЩО НА ПОКУТЮ
ЗАБУТИЙ ПРЕДОК ДО ВЕЧЕРІ СІВ.

ВДИВЛЯЄТЬСЯ У ВАС І ХМАРИТЬ БРОВИ,
А НА СОРОЧЦІ БІЛИЙ В НЬОГО КРОВ,
І НІБИ ВІН ПИТАЄТЬСЯ ВАС, ХТО ВИ?
ЧОМУ ВИ З РУК СВОЇХ НЕ СКИНУЛИ ОКОВ?

ПОСЛУХАЙТЕ, ЧИ ВІН ВАМ НЕ РОЗКАЖЕ
ІСТОРІЮ ДАВНО ЗАБУТИХ ДНІВ...
НАРОДНИЙ ЗВИЧАЙ, НІБИ НИТКА ВЯЖЕ
БАЖАННЯ ВНУКІВ З МРІЯМИ ДІДІВ.

БОГДАН ЛЕПКИЙ.

М. К-ий.

ПОВСТАНЧИЙ РУХ НА УКРАЇНІ в 1924 р.

БОЛЬШЕВИКИ впевняють при кожній нагоді, що вони ліквідували остаточно селянські повстання на Україні і довели до поєднання („смички”) між українським селом і радянською владою. У цім твердженню большевиків стільки правди, що їм вдалося зламати на деякий час **загальний** повстанський рух на Україні в тих формах, в яких він проявлявся від 1919 до 1922 року. Тоді повстання охоплювали відразу більші райони і повстанці зводили з большевицьким військом цілі битви. По даним самих большевиків за ці чотири роки виступило на Україні біля **6.000 повстанських відділів**. Керували ними повстанські комітети, які підлягали одному Центральному Повстанському Комітетові. Це була **відкрита збройна боротьба** українського села проти большевицької окупації.

Цей загальний опір українського селянства большевики здушили огнем і мечем по довгій завзятій боротьбі. Українським селянам не по силі було встоятися у відкритім бою проти окупаційних військ, що йшли на них озброєні всіми засобами військової техніки. Большевики криваво розправилися з повстанцями. Десятки цвітучих сіл було зрівнано з землею, тисячі українських селян замучено або розстріляно. Большевицька „чека” заливала кровю кожну іскорку повстанського пожежу. На протязі 1922 року повстанський рух на Україні в цій загальній формі був подавлений.

Однак на цій підставі ще не мож-

на говорити про ліквідацію опору українського населення проти большевицької влади. Той сам дух бунту проти большевицького режиму живе далі, тільки примушений був перейти у форму дрібних, **відокремлених місцевих виступів** проти представників радянської влади і всього того, в чім населення бачить видиму ознаку цієї влади. Большевики охрестили цей рух „бандитизмом” і стараються представити його, як звичайний розбишацький бандитизм. Таксамо Поляки старалися колись пояснити гайдамацький рух і гуцульських опришків як кримінальне розбишацтво. Але як Полякам не вдалося зробити з гайдамаків кримінальних розбишак, таксамо важко це зробити большевикам зі своїми „бандитами”. Бо як би навіть цей „бандитизм” проявлявся у грабунку й розбою, то й таке розбишацтво набирає цілком іншого значіння, коли воно стає **масовим організованим явищем**. Це розуміють добре большевики, коли ходить про подібні прояви „бандитизму” на польських „східних кресах”. Тут вони вже не так скорі заперечувати, що „бандитський” рух на українських і білоруських землях під Польщею, це прояв бунту населення проти окупаційного режиму. Та сказати те саме про себе большевикам надто не вигідно.

Зрештою в багатьох випадках большевики самі признають політичний протирадянський характер окремих „банд” на Україні. Серед українського населення слово „бандит” стало почесним прізвиськом. Село вважає це за честь для себе, коли про нього ходить

слава, що воно „бандитське”, тому що з нього виходили „банди”. Поняття „бандит” стає рівнозначним з поняттям „бунтар” і відноситься до тих, що не звикли миритися з неволею.

В останніх часах „бандитизм” на Україні не тільки не притих, але **замітно зростає**. Радянська влада має інтерес в тім, щоб затушовувати його розміри, але вже навіть ці вістки, які прискакують в харківську урядову пресу, вказують на масовий характер цього явища. „Бандитизм” проявляється звичайно в нападах на урядові радянські будинки, магазини товарів, банки, залізничні потяги та убивств офіційних большевицьких осіб. Ось кілька прикладів з харківських газет з **кількох останніх тижнів**:

Дня 8. серпня 20 „бандитів” напало на пасажирський потяг в мелітопольському районі і пограбувало 60 осіб. В ніч на 6. вересня 35 бандитів захопило залізничну станцію Більмачівка на шляху Прилуки—Бахмач і ограбили переїзжаючий потяг. Вечером 9. вересня інші бандити напали на поштовий потяг, що йшов з Черкас до Одесси. Бандити острілювали потяг між стаціями Сердюківка—Каштанівка і вбили та поранили багато осіб. В ночі на 4. вересня між станціями Кам'янським і Верхньодніпровськом, біля села Паньківка, бандити ограбили на Дніпрі пасажирський парохід, що їхав з Катеринослава у Київ. В уманському районі, недалеко від станції Христинівка, бандити напали в половині серпня на товарний потяг. — В селі Миколаївка, бердичівської округи був вбитий в ніч на 20 серпня председатель казятинського районного „комнезаму” Фрібер. В селі Каміннім, 18. верстов від Лебедина, бандити вбили председателя сільради, а його хату підпалили. В селі Іванівці, канівського району, було спалене большевицьке колективне ха-

зяйство. В селі Іванівці бориспільського району, бандити обстрілювали хату бувшого председателя волосного „іспокому” Козлова. — Це все далеко неповний витяг з кільканайцятьох чисел харківських газет з другої половини серпня і початку вересня.

Большевицька преса повідомляє про „банди” на Україні звичайно аж тоді, коли їх вдасться „зліквідувати” або коли робиться суд над її учасниками. Але навіть ці скупенькі вісти про ліквідацію банд, арешти бандитів і судові розправи над ними показують своєю кількістю, що тут діло не з одиничними випадками. На протязі одного **останнього літа** по даним большевицьких газет зліквідовано було на Україні такі більші „банди” політичного характеру: банду отамана **Пасішника** в бердичівському районі, банду **Нудієнка** в білоцерківському районі, „**Чорного Ворона**” в мариупольській окрузі, **Рабченка** в районі Білгород-Курск, банду неназваного провідника в районі Ізюма, банду **Страшка-Шевчика** в білопольській районі, сумської округи. Крім того арештовано в Будах біля Харкова отамана банди **Колосаря**, а в селі Мальці, біля Полтави найдено склад зброї, серед якої був грузовий автомобіль, велосипеди, кріси і амуніція. В камянець-подільській окрузі був вбитий бандит **Мамалига**, учасник наскоків отамана Палія. В чигиринському районі большевицьке військо розбило банду **Оняжка і Цибульського**.

Не менший реєстр **судових розправ** над учасниками „банд”, які відбулися **останнього літа**. Згадаємо тут знов лиш розправи проти таких „банд”, яким політичний характер признають самі большевики. В Чернигові відбувся суд над бандою отамана **Самуся**. Чотирьох провідників банди розстріляно, решту учасників засуджено на

довгочасну тюрму. Перед полтавським губернським судом відбулася розправа проти учасників банди Матюха, що існувала від 1918 р до 1923 року. Банда пробувала на островах біля села Ковалівки на Полтавщині і звідси напала головно на органи радянської влади. Коли проти банди був посланий відділ міліції, бандити звели з ними формальну битву. Суд присудив Матюха і шість його співробітників до кари смерти, решту на 10 і менше років позбавлення волі. — В початку серпня верховний суд в Харкові розглядав в касаційнім порядку справу банди **Федора Білінського**, що оперувала в Білоцерківщині. Білінський стояв в порозумінні з отаманом **Трейком**, з бандами **Шкарябенка і Возбранного**. Діяльність банди мала явно протирадянський характер. Білінського присуджено до розстрілу. Також в початках серпня губернський суд в Харкові судив 9 членів банди **Семена Бичка**. Ця банда перебувала через три роки в лісах біля села Печеніг, харківської округи. Селяне привозили бандитам харчі і подавали відомости про все, що їх цікавило.

Загальну увагу звернула на себе судова розправа проти 70 учасників політичної банди **Дерещука**, що відбулася в серпні перед надзвичайною сесією київського губернського суду в Умані. Ця банда оперувала довгі часи головно в Уманщині і виступала під прапором УНР. (Укр. Народної Республіки). В 1920 році загін Дерещука числив до 6.000 людей, мав свою кінноту і зводив безліч боїв з червоними військами. Після того загін розділився на декілька відділів, які вдержалися були аж до початків цього року. Харківські „Вісти” признавали з нагоди судової розправи, що Дерещук був не аби який організатор та що він на протязі кількох років був невловимий. „На

суді, — писали „Вісти”, — Дерещук тримає себе бадьоро. Погляд у нього рішучий, зір бистрий, упертий, як і личить військовому”. Дерещука і кількох його найближих помічників засуджено на кару смерти, інших підсудимих на карі позбавлення волі.

При кінці серпня відбувся в Полтаві процес проти 26 учасників банди **Скрипниченка**, яка була зорганізована в 1921 році під прапором У.Н.Р. Банда напала на радянські установи і доконала багато вбивств радянських співробітників. Вісьмох керівників банди присуджено на смерть і замієно цю кару на кару позбавлення волі. В половині вересня відбувся перед київським губерніяльним судом процес проти бувшого священника **Добринського**, селянина **А. Петляшенка** і проф. **Гулака-Артемівського** за участь в повстанській організації, яка мала на меті повалити радянську владу і встановити владу УНР.

Врешті перед Найвищим Судом в Харкові відбувся в вересні процес проти 77 членів банди **Івашенка і тов.**, що оперувала в попівському і вовчієському районах Лубенської округи на Полтавщині. Справа цієї банди цікава тим, що ця банда була зорганізована в травні минулого року, а це доказує, що ще й тепер творяться нові повстанські організації на Україні. „Банда, — як пишуть харківські „Вісти”, — мала політичний і протирадянський характер, мала свої окремі прапори з національними гаслами і проповідувала ідеї бувшої УНР.” За час діяльності банди було зроблено біля 20 виступів з метою підірвати повагу радянської влади і нанести їй втрати. Були грабунки потягів, радянських установ на селі, вбивства радянських співробітників, членів „комсомолу”, червоноармейців і ин. Пять чле-

нів банди засуджено на смерть, інших на різні кари позбавлення волі.

Можна припускати, що останній неврожай на Україні і немилосердне стягання податків з селян большевицькою владою викличе нову хвилю невдоволення з большевицького режиму і нове оживлення повстанського руху. Вже тепер доходять чутки про відмову селян видавати збіжжя радянській владі, задержуванням потягів зі збіжжам, призначеним для вивозу з України, і таке инше. Такі вісти надхо-

дять поки що головню з Одещини. На жаль, вигляди таких повстанських виступів на Україні при теперішній ситуації не надто добрі. Большевики держать на Україні досить війська і поліції, щоби розправитися люто з такими місцевими виступами. Всеж таки залишаться вони як доказ невмиручого духа бунту проти чужого поневолення, що живе серед українських народніх мас і скорше чи пізнійше мусть вивести їх на шлях вільного життя.

ГАЛІЛЕО ГАЛІЛЕЙ.

Галілей родився 1564 р. в Пізі, Італії. Він був перший астроном, що уживав телескопу до оглядання звізд. Перший телескоп він зладив із кусня рури від органу, на котрої обох кінцях він помістив помільняючі сочки. Він довів до того, що одержав телескоп побільшующий 30 разів. При допоміж його він відкрив гори на місяці, дізнався, що „молочна дорога” складається із множества звізд і відкрив 4 сателіти планети Юпитера.

Усі ті відкриття доказали йому правду твердження Коперника, що земля обертається біля своєї осі, та що вона обігає довкола сонця. Усі свої спостереження він видав книжкою під написом „Великі системи всесвіту”. Поява цієї книжки була причиною його церковного процесу в 1632 р. Церковна інквізиція приневольила його відкликати свої наукові досліди.

Коли Галілей мав 19 літ він побачив правильне гойдання лямпи у пізанській катедрі. Це спостереження навело його на думку, що гойдаючий маятник можна ужити як мірило часу. Він проте є першим творцем маятникового годинника.

Одного разу він виліз на похилену вежу в Пізі і став відти скидати різні предмети. Його спостереження при цім скиданню довели його до заключення, що всі предмети, тяжкі, або легкі, спадають після того самого гравітаційного права.

Він дослідив також, що усі кидані горизонтально предмети творять у своїй дорозі не пряму лінію, а лук (пароболу). Він зладив також перший тепломір (термометер).

Галілей був професором математики на університетах в Пізі і Падуї. В 1610 він перенісся до Фльоренції, де пережив майже цілу решту свого життя.

СИЛА КОНЯ.

Силу кожньої моторової машини обчислюють так звану „силою коня”. У фабриці або при купні автомобіля ми часто чуємо, що ця або та машина має силу 10,20, 100 або більше коний. Це мірило завів Джеймс Ват для парових машин. Після нього сила одного коня, значить така сила, що може піднести 33.000 фунтів до висоти одної стопи, на протязі одної мінути.

НЕ ДАЙМО ЗАГИНУТИ УКРАЇНІ.

А нашої еміграції є різні погляди, як треба допомогти старій вітчизні. Ізза тих різних думок творяться тертя, які спричиняють роздори і ворожнечу. А на ділі не повинно між нами бути ніяких непорозумінь; хай тільки кожний гуртом збирає гроші і шле на таку ціль, яку вважає за найліпшу.

Нашої допомогі треба на всіх ділянках народнього життя і вона надається всюди. Нема потреби перечитися тим, що збирають і дають, хіба із такими, що не хочуть дати нічого на ніяку народню справу. Проти таких невжитків-себелюбів повинен бути між нами загальний, громадський, бойкот.

На тих українських землях, які загарбані Польщею ми бачимо тепер дуже здоровий рух. Там побачили наші люди, що їм бракує незалежної інтелігенції, яка не бере платні із державної каси, а удержується із заріbkів свого фаху. За Австрії, найбільша часть світської інтелігенції були урядовці, які працювали по судах, податкових урядах, почасти, як адміністраційні урядники, або як учителі при гімназіях і різного типу народних школах. Польська влада багато наших урядовців цілком не приняла до служби, а тих, що приняла, переносить раз-враз у корінно-польські сторони. На місце перенесених Українців, польський уряд присилає Поляків а на місци оставляє хіба хрунів, які цілковито перекинулися в ляцькі обійми.

Сотки характерних людей остали без хліба. Вони є інтелігентні люди, але, нажаль, вони не приспособлені до ніякого фахового заняття. Однак тих людей можна і треба ужити для на-

родної роботи. Кожний з них може бути дуже ужиточним при кооперативнім русі, який поширюється й по найбільше глухих кутах. Богато із них може стати учителями при своїх українських школах, чи то при народних, чи при ремісничих та промислових.

Наша суспільність повинна використати теперішню ситуацію і не дати пігнутися тим характерним людям, яких Польща викинула зі служби за їх патріотизм.

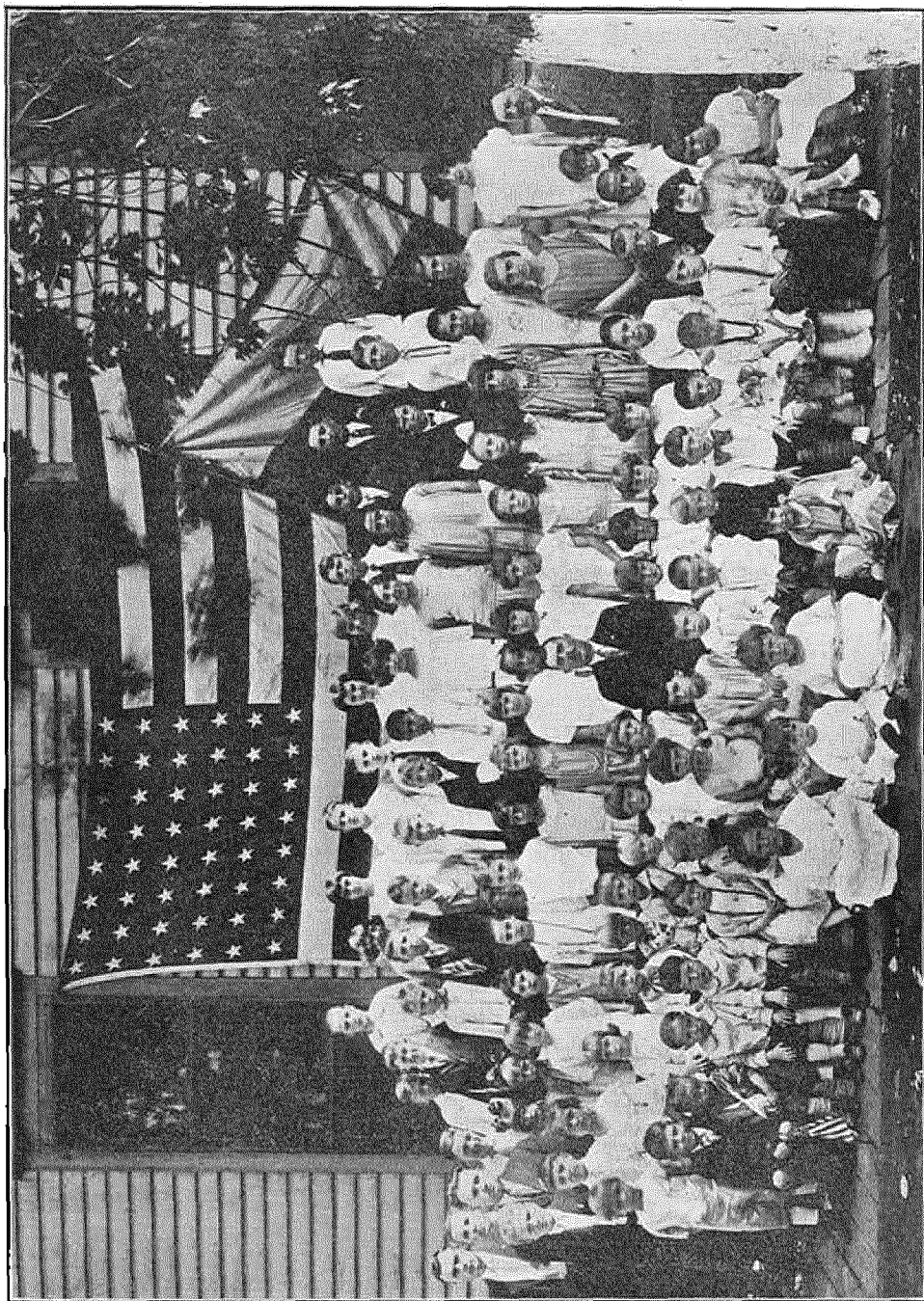
Трапляються людиска, які люблять базікати, що вони на жеброту не дадуть гроший. Оттак було чути голоси, що не треба давати жертв на інвалідів, ані на сироти, бо від тих „жебраків” не буде ніякої користи для України.

Розуміється, що така балачка відразу зраджує, що це не говорить людина, а звір у чоловічій постаті. Бо если не треба дати на прожиток тим, що стали каліками в обороні свого народу, або сиротами по тих, що за рідний край віддали життя, то де є така ціль, щоб на ню справді варта пожертвувати?!

Притім вже тепер показується, що наші інваліди ніяк не стануть тагарем для нашої суспільности. Довідуємося із краю, що інваліди мають стати учителями ремесла при українських ремісничих школах. Ті бідняги, що вже віддали здоровля для України, тепер навчилися різного ремесла і віддадуть своє знання для молодого українського покоління, яке схоче стати ремісниками.

Таксамо українські сироти, виховані в українських захоронках і приютах, стануть колись корисними і свідомими громадянами нашого народу.

Цей приклад наведений для того,

Молодечий Департамент відділу 155 У. Н. Союзу в Перг Амбою, Н. Дж.

щоби наша еміграція знала, що кожний цент зложений на інвалідів і сироти, це не тільки милосерний учинок, але разом і підготовка будівельного матеріалу для нашої державности.

В тім змаганню, щоби створити свою незалежну інтелігенцію, наше громадянство у старім краю порішило зірвати із традиційними гімназіями, а у першу чергу висунути фахові школи, які дадуть абсолювентам незалежний хліб до рук. В Чехословаччині сотки нашої молоді вчиться технічних наук, а між ними чимало учиться агрономії, цебто розумного способу газдовання.

В Галичині засновуються промислово-ремісничі школи.

Товариство „Рідна Школа” розпочала гарячу кампанію, щоби такі школи створити у всіх сторонах краю.

Коли ця кампанія удасться, то, на протязі кількох літ із тих шкіл вийдуть тисячі українських промисловців і ремісників, які відіграють чималу ролю у наших визвольних змаганнях.

Для того обовязком кожного Українця-емігранта є піти на стрічу тій великій роботі „Рідної Школи”. Ніодин з нас немає ніякої партійної причини не дати на таку ціль.

Вишколених промисловців та ремісників, потреба для кожної української партії, для кожної української влади, для української держави, в якійби вона і не була формі.

Таксамо потреба нам агрономів і ріжного рода техніків, щоб одні навчили наш нарід поступової господарки, а другі, щоб уміли збудувати добрі дороги, залізниці, фабрики і усього буде потребувати Україна. Австрія була для нас мачухою, а Московщина була й є нашим смертним ворогом.

Ціла Україна, без доріг, без лісів, без залізниць, без справлених ложиск рік, із невідкритими багатствами по-

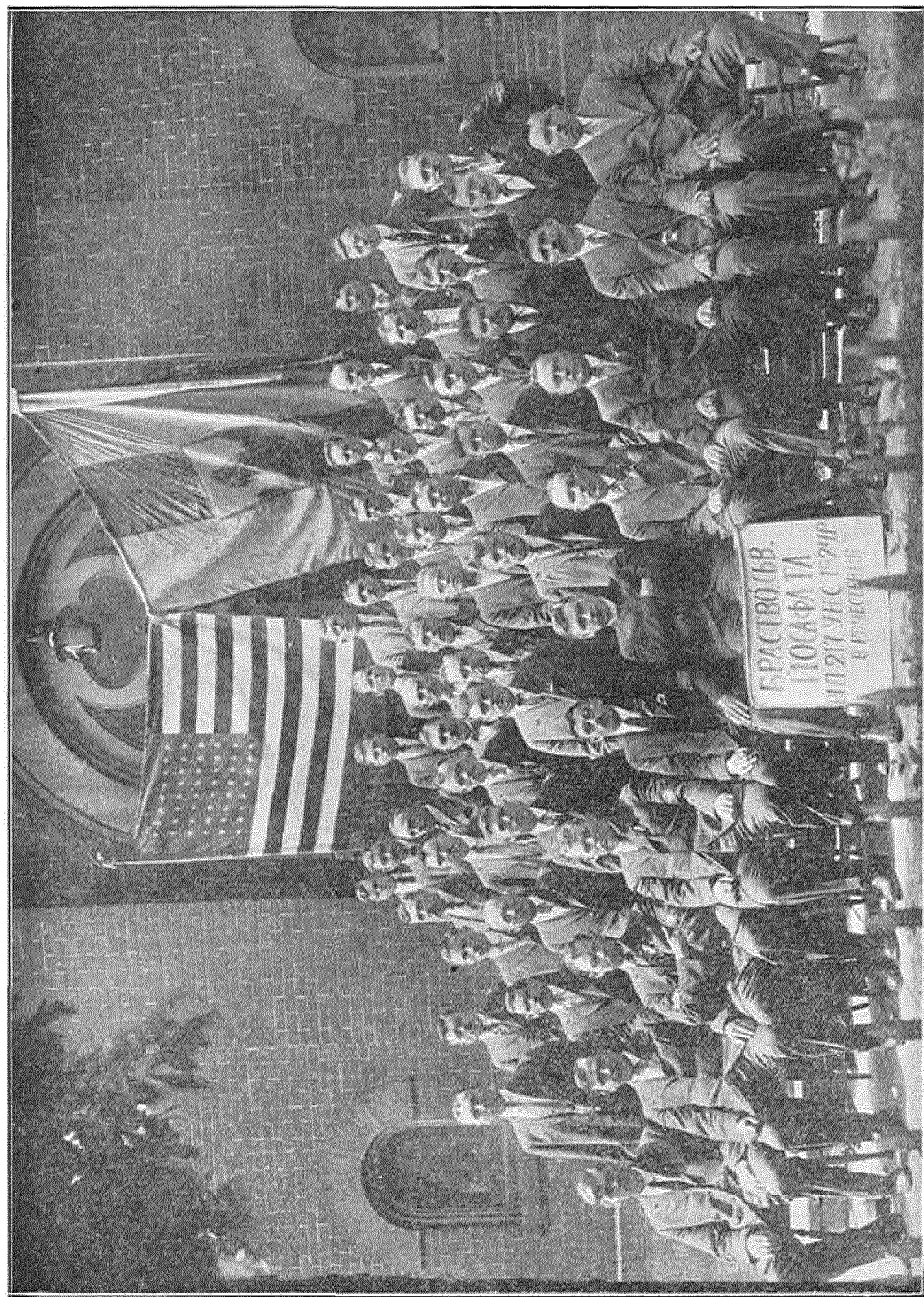
кладами мінералів в землі, є краєм наскрізь зацофаним.

Вона жде на своїх інжинірів, які одні можуть вчинити Україну справді щасливою для українського народу.

Коли не подбаємо о своїх техніків, то прийдуть чужі, а за ними прийдуть на нашу землю різні зайди, які використають добро української землі для своєї користи, а наш нарід повернуть в цілковиту економічну залежність — неволю.

Таксамо використають нас чужі промисловці і ремісники, як не спроможемось завчасу виховати своїх. Вже тепер Поляки поотвирали сотки польських промислово-ремісничих шкіл, на це, щоб їх учнями засипати наші місточка і села. В той спосіб Ляшня готується втиснути клином поміж нас, щоби при допоміг своїх колоністів урядів, промисловців і ремісників — спольонізувати, як найбільший шмат української землі.

На півдні, на бувших запороських землях, Москалі визначили для Жидів вісім мільонів акрів — на жидівську республіку. Уперед виголовили населення, а тепер цю січову землю передали Жидам — на створення європейської Палестини. Забрали нам вісім мільонів акрів пребогатої землі на яких моглоби щасливо прожити усьо українське населення Галичини, ще й з Буковиною та Підкарпаттям докупи. Такий шмат краю віддали тим, які показуються найбільше неприєднаними ворогами усього, що українське. Віддали Жидам, які і тут, в Америці, безвпинно нацьковують усіх проти України і нашого визвольного руху. Віддали їм нашу землю, хоч кожний знає, що у нас тої землі не є за богато. Віддали найкращу часть України, освячену кровію січового лицарства, не питаючи господаря, яким є український народ.

Братство св. Йосафата, відділ 217 У. Н. Союзу в Рочестер Н. Й.

Пустили українське ім'я на сміх та глум у цілм світі.

Другі народи дивуються, як може такий великий числом нарід так низько впасти, щоби всілякі заволоки верховодили і порядкували ним, як їм захочеться.

А що Московщині видається замало одної жидівської хороби, то на українським тілі заціплюють ще нові а саме в формі молдаванської, німецької і польської республік.

Оттак вам, прокляті „хахли” за те, що посміли стати проти московсько-жидівської тиранії. Вимордували ваших десять мільонів голодом і розстрілами, а тепер шматуємо вашу землю, а колись разом із усіма тими галапасними республіками, винищимо вас до коріння, щоб і знаку не остало із вас, прокляте отроддя Хмельницького.

Є між нами карточки, на яких Україна розпята на хресті. Але цей образ недокінчений. Там потреба було ще помістити юрбу кацапів, та Жидів, як вони тій розп'ятій Україні плюють в очі.

Та чи вони одні? Є свої на Україні, є і ту, в Америці, які плещуть в долоні з утіхи, що їх вітчизна у такій нарузі. Якби у других народів були такі вироки, як наші большевики, то їх давно б убили. А ми читаємо їх „літературу”, і ходимо на їх „лекції”, віча тай слухаємо терпеливо, як ці зрадники й душогуби насміхаються із стонів мученого, кровю отікаючого, народу.

Якаж є рада, щоби не дати загинути нам, як народови?

Одинока рада є така, щоби, як найскорше перевести організацію народних мас. До тої роботи треба вжити тої всьої інтелігенції, яку вже маємо, а яка опишилася тепер без хліба. Поможім нашому народови створити усюди спілки, читальні і народні до-

ми. Поможім створити ремісничо-промислові школи. Поможім поставити в краю тільки інституцій, щоби вони могли дати удержання тисячам наших патріотів. Поможім, щоби у кожному селі могла бути своя українська школа, та щоби крім свого священника і учителя міг бути ще хоч оден цілком незалежний інтелігент при громадській спілці та декілька своїх патріотів ремісників.

Не плачмо і не бундючмося. Хвалитися нема чим, а плач не допоможе. Знаймо одно, а це, що кожний з нас мусить дати і дати тільки, кілько у кожного є любови і почести для вітчизни

Ми живемо на переломі, із якого можемо вийти, як свобідний нарід, або можемо щезнути, так, як вже загинули сотки других народів. Американська поміч може бути тою тонікою, яка вілле нове життя у нащ нарід в в старім краю.

Коли відкажемося допомогти, то вже лучше і перестаньмо звати себе Українцями, бо чужі люди сміятимуться, що ми такі себелюби, чи нездари.

Ми можемо всьо зробити для України, коли тільки схочемо. Ми можемо дати поміч в старім краю грішми, а тут, в Америці, ми можемо розкрити усі затії наших ворогів. Коли наша поміч буде велика, то ще більшу можемо добути від Американців.

Коли Американці побачуть, як живо ми интересуємося долею нашої старої батьківщини, коли вони побачуть, що ми даємо наші жертви, з правдивою посвятою, як личить народови, тоді і вони не відкажуться дати свою лепту для народу, який не тільки балакає і співає за волю, але за ту свободу жертвує після своєї найбільшої можности.

Крім вище згаданих справ є ще політична і боева акція. На це повинні дати всі, що вірять у доцільність цієї

роботи. Є приповідка, що всі дороги ведуть до Києва. Оттак і у визвольних змаганнях треба пробувати всіх середників, щоби дійти до цілі.

Боївка має цю добру сторону, що не дає заснути народови в тюрмі, а крім того кидає ляк на напасну владу, яка мусить хоч трохи рахуватися із відплатою местників.

Політична акція на світовій торговиці важна тільки тоді, коли за нею стоять зорганізовані народні маси. Коли чужі дипломати будуть переконані, що Українці справді готові до повстання за свою незалежність, тоді і голос наших політиків буде мав справжню силу. Тоді і поміч найдемо і союзників здобудемо; — але аж тоді.

Поки ми незорганізовані, поти ми не є народом в повнім розумінню слова.

До тої організації народних сил мусимо допомогти ми. Українці в Амери-

ці. Ця поміч мусить бути велика і шкоро. Не збуваймо свого обов'язку для України марною лептою кількох доларів, а даймо свої пожертви десятками сотками й тисячами.

Коли цього не зробимо в 1925 році то знаймо, що протягом кожного року наші байдужности сама земля висувається з під ніг нашого народу.

Ми маємо можливість спинити може й саму смерть нашої нації, коли енергійно візьмемося не тільки до складок, поміж нами, але й розголосимо нашу справу перед Американцями. Це далеко важніше, ніж політична акція в Європі, а це тому бо нам тут легше заінтересувати американську суспільність, ніж кільком нашим людям заінтересувати цілу Європу, яка і без нас має своїх клопотів досить.

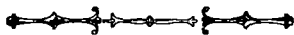
Українці в Америці! Не дайте загинути своєму народови!

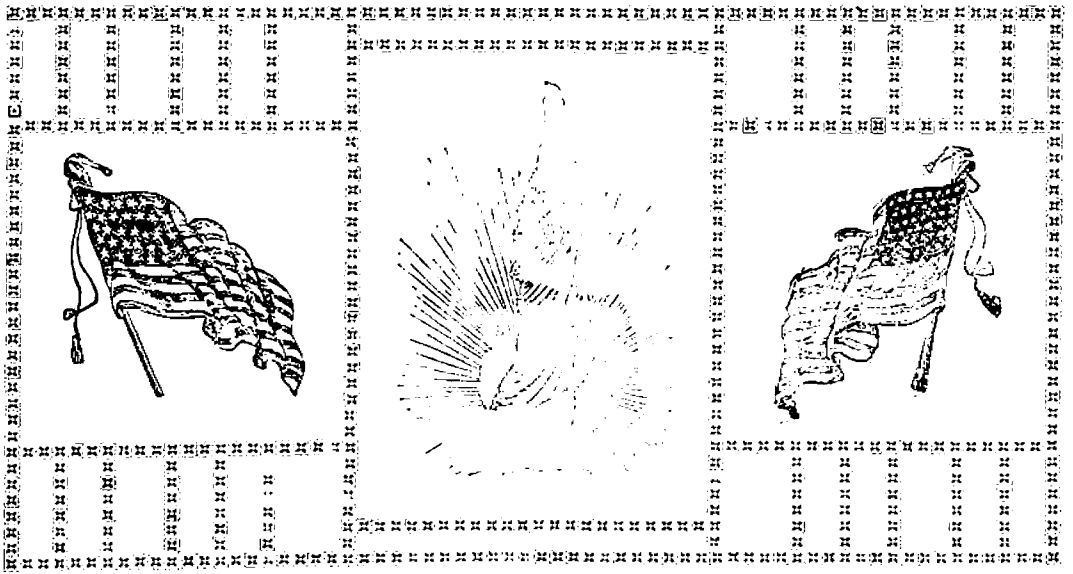
ДЕЩО ПРО ЗВІЗДИ.

Хоча ми привикли казати, означаючи черезмірно велике число „як зізд на небі” — наділі голим оком можна побачити тільки яких 3.000 зізд. Через телескоп можна достерегти біля 20.000,000 зізд, із чого на самій тільки „Молодечій дорозі” около 18 міліонів. Найблищі від нас зізди є віддалені 500.000 разів дальше, ніж земля від сонця. Через цю величезну віддадь не можна ніяк означити їх великості, але це певне, що вони богато раз більші,

ніж земля. Краска їх світла буває біла, червона, помаранчева, сина або зелена. що всьо залежить від їх хемічного складу і температури. Деякі зізди є так далеко віддалені, що потреба соток літ, заки їх світло дійде до землі. Колиб був такий фотографічний апарат, що мігби фотографувати ті зізди, то ми бачилиби на тих фотографіях не те, що там тепер є, але що було парусотліт назад.

—o—

ДЕЩО ПРО АМЕРИКУ.

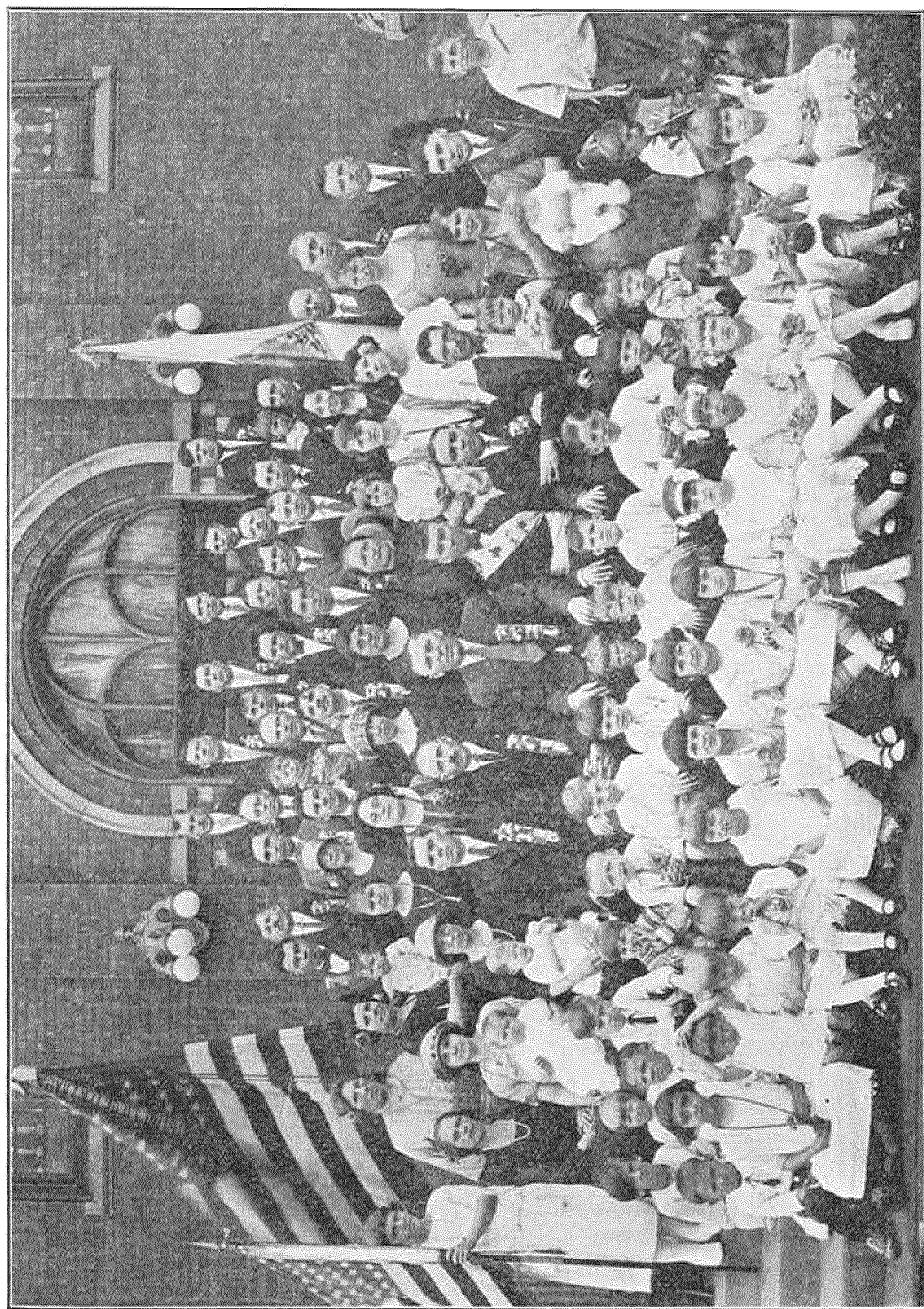
У СТАРИННИХ норманських думах згадується про відважного Лайф Ериксона, який відважився поплисти кораблем поза Грінляндію і відкрив нову землю, на якій росло повно винограду і дикої пшениці. Він назвав відкриту сушу краєм винограду (Вінленд) і зложив там оселю для торгівлі. Дослідники старини домірковуються, що відкрита земля була в околиці нинішнього штату Массачусетс. Ця подія мала скоїтися біля 1.000 р. по Христі, але відтак ціле відкриття пішло в непамять і заховалося тільки в народніх переказах і думах жителів Ісландії.

Дійсним відкривцем Америки є Христофор Колумб, який родився в Італії, в Генуї 1446 або 1447 р. Його батько був вбогим вичісувачем вовни. Христофор навчився читати і писати, а відтак, як самоук, довчився сам багато через пильне читання книжок. Вже за молодю він став моряком.

Тоді саме європейські держави шукали морської дороги до Азії, відки приходило різне пахуче коріння, шовк і дорогі камені. До цього часу усі ті товари спроваджувалися караванами, але коли Турки завоювали Схід, тоді майже цілком перервалася отта караванна торгівля із Азією.

Через своє самоцтво Хр. Колумб дійшов до пересвідчення, що земля є кругла та що коли все плисти в однім напрямі, то можна обплисти землю довкола, а по дорозі добитися до Азії, до якої тепер сухопуття дорога була замкнена. Свій план він представив в Італії, Португалії і Англії, але всюди відравили його, як чоловіка, у котрого „нема всіх вдома“.

Доперва іспанська королівська пара, Фердинанд і Ізабеля, далися намовити до підприємства. Колумбови передано до розпорядку три кораблі, з яких найбільший мав ледви 100 тонів поємності. Він виплив із пристані Пальос. 3. серпня 1492 р. і по великих

Братство св. Ап. Петра і Павла, відділ 220 У. Н. Союзу в Шикаго, Ілл.

перешкодах добився нарешті 12. жовтня 1492 р. до малого острова, який він назвав Сан Сальвадор. Відси він поплив аж до Куби і Гайті, потім вернув назад до Іспанії, де проголосив, що відкрив дорогу до Азії. Колумб ще три рази був в Америці де доплив був аж до континенту південної Америки, але проте і умер, а не знав, що він є відкривцем нової землі. Йому все здавалося, що він добився до берега Азії.

Назва „Америка” походить від подорожника Америго Веспуччі, який приплив до Америки в 1491 р. і описав багато землі, яку бачив в південній і північній Америці.

В 1506 Жан Дені відкрив затоку св. Лаврентія.

В 1512 Понс де Леон відкрив Флориду.

В 1519 фльота Магелляна переплила через магелянську тіснину, виплила на Спокійний Океан, потім обплила Африку і через це доказала, що справді земля має форму кулі.

В 1540 Де Сото вийшов із Флориди і перейшов землю аж поза Міссісіпі, де нині лежить Арканзас.

В тімсамім році Коронадо вийшов з Мексико і дійшов аж до Оклахоми і Канзас.

В 1579 Френсис Дрейк дійшов аж до Каліфорнії.

Від 1603—1608 Французи, під проводом Шамплена закладають колонію в Квебек.

В 1609 Генрі Годсон поплив горі рікою, яка нині носить його назву.

Найперші колонії в північній Америці були засновані Іспанцями. Найстаршим містом в Злучених Державах є Сейнт Августин в Флориді, заложене в 1565 р.

Французькі поселенці осіли в Канаді, а 1699 р. посунулися на південь до Люїзіяни.

Англійська колонізація зачалася від дослідів того побережа Атлантики, яке нині носить назву Вірджинія, де повстала перша англійська колонія в 1607 під назвою Джеймстаун. В 1620 англійські біженці, які втікли з Англії перед релігійним переслідуванням, знані в історії під назвою „Пілгрімс” (Прочани), приплили на кораблі „Мейфлавер” до берегів Нової Англії, де заклали оселю Плімаут.

В 1630 р. релігійна секта Пуританів перевела еміграцію з Англії на велику міру. Пуритани осіли біля того місця, де є нині Бостон. Вони є творцями колоній в Массачусетс, Мейн, Каннектикат, Нью Гейвен, Род Айленд і Нью Гемпшайр.

На півдні колонізація поширилася на Меріленд і Кароліни.

Поміж південними і північними повстала колонія Нью Йорк, яку Англійці відібрали від Голляндців і колонія Нью Джерзі.

В 1682 Вільям Пен заложив славу колонію Пенсильвенію, де осіла релігійна секта „Квейкерс” або „Френдс”.

У тих первісних колоніях на атлантийським побережжю переважаючим елементом були Англійці, але чимало було також виходців з Франції, Голляндії, Швеції, Шкотії та Німеччини. Всюди були також Мурины, яких спроваджено, як невольників до роботи. Цілий сей край вважався власністю Англії, яка прислала сюди намісників, інспекторів мита, колекторів різних оплат і т. п.

Місцеве населення, тубульці, яких тут застали відкривці і колоністи, були Індіани. Вони смугляво червоної краски шкіри і мабуть монгольської раси. Подекуди, (як в Мексико) вони мали свою велику цивілізацію, а деінде (як в Злуч. Держ. і Канаді) вони займалися полюванням і ловлею риб.

Колоністи відносилися до Індіан

ріжно: Іспанці насилу хрестили їх і чинили рабами, Французи наvertsали їх до християнства і женилися, споріднювалися із ними, а Англіїці не вважали їх за людей, тільки забирали їх землю силою і витискали чимраз дальше на захід.

Ізза безглядного становиська Англіїців витворилися у Індіан велика ненависть до кольоністів, яка спричинила цілий ряд так зв. індіанських воєн, які перетяглися аж до другої половини XIX століття.

Нині осталося вже дуже мало Індіан, тільки на показ, що колись їх нарід був власником американської землі.

Після національного накорінка мапа Америки виглядає нині так, що в Південній Америці і Мексико володіють нащадки Іспанців і Португальців, а в Північній потомки виходців із Англії. В Канаді заховали вплив Французів переважно на Сході.

На цілім Континенті обох Америк є республіканський лад, за виїмком Канади, яка вважається посілостю Англії, хоча на ділі Канада править собою сама.

Українські виходці є порозсівані кольоніями по цілім просторі Злучених Держав, найчисленніше в Пенсильвенії і Нью Йорку, а відтак в Нью Джерзі і других прибережних стейтах

Досить велика числом є кольонія в Шикаго, Дітройт і Клівленді, а відтак більші і менші кольонії сягають аж до Тихого Океану. Всіх Українців в Злучених Державах можна рахувати на три чверти міліона душ. Українці є заняті при різних промислових роботах; тільки невелике число займається фармерством. В кожній кольонії є певна скількість своїх „бізнесменів”. Молодша верства еміграції старається і сама навчити якогось фаху і подати своїм дітям висше шкільне образование. Фахової інтелігенції покищо обмаль. Загал нашої еміграції доробився в Америці так, що має свою власну хату і готівку, відложеноу на старі літа. Зарібки в Злучений Державах є найлучші на цілім світі.

В Канаді наші люди осіли переважно на фармах, на Заході, де доробилися дуже гарних маєтків. Досить великі кольонії є в містах, Виннипегу, Едмонтон, Торонто і др., де люди займаються при різних роботах, або виїзджають на сезонів роботи у поли. Українців в Канаді начислюють на більше 300.000 душ.

В Південній Америці є наші кольонії в Бразилії і Аргентині, де вони займаються переважно управою рілі і випасом худоби. Там буде Українців біля 150.000 душ.

—o—

ЯК ПОВСТАЛО КАМІННЕ ВУГЛЄ

Камінне вуглє, яке добувають майнери спід землі, повстало із хемічного розкладу різних ростин, корчів і дерев, які колись запалися під землею. Під натиском покладів землі, при браку доступу воздуха, при піднесеній теплоті і вогкості, уся та ростинна маса не могла ані зігнити, ані збутвіти, ані

зотліти. Вона перемінювалась у плин, який остигаючи кристалізувався у теперішний вигляд мінералу. Крім правдивого вугля (карбону) є еще в каміннім вуглю примішки водня, кисня, азоту і сірки, а також неорганічних субстанцій, які остають, коли вуголь вигорить.

ГОЛОВНІ АМЕРИКАНСЬКІ ПАРТІЇ.

Найстарша зі всіх американських партій є партія демократична, яка повстала в 1828 році. Вона стоїть за стислим задержанням конституції, так як вона була уложена спершу, за широкими правами для „стейтів” та острим обмеженням прав федеральної влади.

Демократи хотять низького мита. В 1896 рю. вони заявили за срібною валютою, означуючи 16 фунт. срібла на один фунт золота. В 1900 і 1904 р. вони боролися особливе, проти задержання при Злучених Державах Філіппинських островів. Порто Ріко і гавайських островів.

З їх партії вийшли оці президенти: Андрій Джексон, Мартин Вен Бюрен, Джеймс К. Полк, Френклин Пірс, Джеймс Букенен, Гровер, Клівленд і Вудров Вилсон.

Республіканська партія повстала в 1856 р. із невдоволених членів різних партій, особливе із т. зв. „вольно-земельної партії”. Її ціллю було пе-

редовсім обмеження невільництва Мурунів. В 1860 р. вони вибрали президентом Аврама Линкольна, рішучого ворога невільництва. Крім нього президентами республіканської партії були слідуєчі: Уліссес, Ірент, Рутерфорд Гейс, Джеймс Гарфілд, Честер Артур, Венямин Гаррисон, Вилієм Мек Кінлей, Теодор Рузвелт, Вилієм Тефт, Воррен Гардинг і Калвін Кулідж.

Республіканська партія стоїть за сильною центральною владою, за золотом валютою, за високим, охоронним митом і за задержанням набутих територій.

В 1924 р. повстала нова т. зв. **прогресивна партія**, яку створили невдоволені члени з партії демократичної та республіканської під проводом сенатора Лафоллета. Ця партія має підтримку партії соціалістичної і америк. федерації праці. Ця партія має у програмі далекосяглі реформи в напрямі узискання більшої політичної сили для американських мас.

ВІДКИ БЕРЕТЬСЯ КАВЧУКОВА ГУМА.

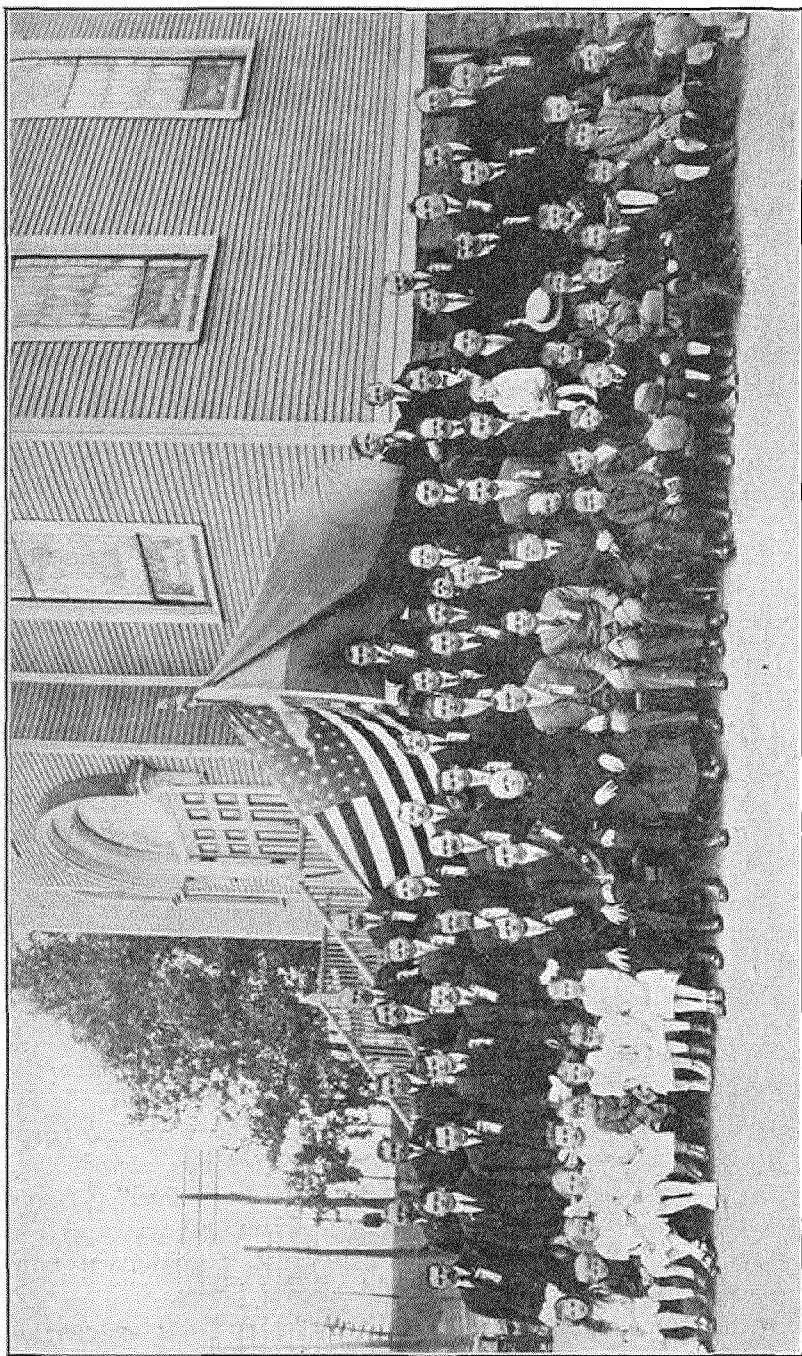
Гума твориться із молочної на вид течі, яка випливає із гумового дерева і многих рослин та корчів, які ростуть в горячих краях.

Найбільше гуми достарчають Південна Америка і Мексико.

Найлучша гума походить із околиць над рікою Амазонкою.

Гума получена із малою кількістю сірки уживається на вибір кальошів, гумових чобіт, рукавиць, газових і во-

дяких рур, пасів, обручів до коліс, пружин, штучних губок і т. п. За додатком більше сірки і при відповіднім тисненню й температурі, гума вживається на виріб гребнів, ручок до пер, чорнилиць, гузиків, паличок, гігієнічних приладів, дешевих окрас і т. п., а за крашена верміліоном як насада для штучних зубів. Гума в полученню із асфалюм, олієм і сіркою уживається до покриття телеграфічних дротів.

Бр. св. Івана Крестителя, відділ 223 У. Н. Союзу в Вільєс Баррі, Па.

Авраам Линколн.

АВРААМ ЛИНКОЛН родився 12 лютого 1809 в повіті Гардин, Кентокі. Його батько був піоніром, якого сім'я мусіла переходити тверду школу життя. Неотесані пні складали стіни, а бита земля підлогу вбогої хатчини. До школи було 5 миль, а у ній був учитель, що сам ледви умів читати й писати та дещо із найпростіших рахунків. Як Линколнови було 21 літ, то він мав тільки 5 книжок: Біблію, Байки Езопа, Арабські Ночі, Життя Вашингтона і Статут держави Індіана.

В 1816 р. рідня переселилася з Кентокі до Південної Індіани, де осіла на Фармі, недалеко від ріки Огайо. В 1818 р. мати Линколна померла через брак лікарської допомоги. Дев'ятилітній хлопчик мусів допомогти своєму батькови зладити простеньку домовину, щоб було у чім похоронити маму. Линколн споминав все свою покійну матір і її слова: „учися синоньку усього, чого зможеш навчитися, щобись міг щось значити у світі”.

На щасте для малого Авраама, його мачуха, була дуже доброю і розумною людиною, якої добра вдача причинилася чимало до утворення характеру Линколна.

В 1830 р. його батько перенісся знова, цим разом до держави Ілліной, біля ріки Сенгемон. Авраам поміг батькови побудувати будинки і поставити довкола фарми огорожу. В осени тогож року А. Линколн розпрощався із своєю ріднею та й пішов шукати своєї долі у широкий світ.

Зайняття молодого парубка було дуже різноманітне. Двічі перевозив він товари на сплавах до Нью Орліну; був відтак капітаном добровольців у війні з „Чорним Яструбом”, (Індіанами), відтак помічником у склепі, сільським почмайстром, робітником при залізничній дорозі і т. п.

Увесь зайвий час посвятив Линколн на самообразування. Він сам навчився землемірства, а відтак знання законів. Він був дуже веселої вдачі і умів знаменито розповідати усякі гу-

морески і анекдотки. Його дотеп і розум були причиною, що в 1834 р. його вибрали на посла до стейтового союму. В 1837 р. він здав адвокацький іспит і перенісся до Спрінгфілд, який тоді став столицею Ілліной.

Його адвокатська практика була дуже велика, бо він умів знаменито заступати своїх клієнтів. Але Линколна не вдовольняла його особиста удача; він дуже болів над нещасною долею невольників-Муринів, які вважалися майже за худобу у полудневих державах Злучених Держав. При його допомозі створилася „республіканська партія”, яка поставила у свою програму знесення невольництва у Америці.

Імя Линколна дуже славне від того часу, як він кандидував на уряд секретаря Злучених Держав. Його противником був Дуглас, який обстоював за правом невольництва. Линколн визвав його на публичну диспуту, яка відбулася в сімох різних місцевостях стейту Ілліной. Линколн своїми аргументами так припер до кута Дугласа, що той мусів в багато дечому признати слушність Линколнови. З тих часів є славне виречення Линколна про хату, як розділилася проти себе і яка не може остоятися. Я вірю — казав він — що уряд не може рядити державою, у якій половина має невольництво, а половина ні”. — Линколн був знаменитим бесідником і він ужив вповні усеї сили, щоби визволити Муринів із рук білих плянтаторів південних стейтів.

В маю 1860 р. республіканська конвенція в Шикаго, поставила його кандидатом на президента. Великою більшістю голосів його вибрано. Цей вибір розявив дуже усіх прихильників невольництва.

Коли Линколна введено до Вашингтону, як президента в марті 1861 р.,

сім південних стейтів відлучилися сейчас від Юнії і створило окрему „Федерацію Держав”. Коли Линколн про це довідався, він заявив, що не піде війною на збунтовані стейти, хиба, що вони перші окажуться напасниками. В місяць потім, Конфедерати напали і добули Форт Самтер. Доперва по цім нападі президент видав заклик до мобілізації армії. Оттак розпочалася цивільна війна поміж північними і південними стейтами, яка тревала чотири роки. Війна провадилася з великим завзяттям і хоробрістю та зі змінним щастем по обох сторонах. Дня 1. січня 1863 р. Линколн видав проклямацію о знесенню невольництва. Він заявив публично, що його завданням є недопустити до розриву Злучених Держав. Він вказував, що його черезмірно болить братовбійчий пролив крові, але що правда є по стороні північних стейтів, які бажають заховати злуку всіх Американців і знести ганьбу цивілізації — невольництво і торгівлю людьми.

В 1864 р. його вибрано знову президентом великанською більшістю голосів. По виборах Линколн виголосив знамениту промову, у якій зазначив, що по закінченню війни він не має нікого жалю і злоби, а тільки любов до всіх потерпілих. В місяць потім війна скінчилась здачею головного команданта Конфедератів, генерала Лі.

В пять днів по тій здачі, дня 1. квітня 1864 р. Авраам Линколн зістав застрілений через актора Джана Вилкс Бута, підчас преставлення в театрі у Вашингтоні. Линколн помер досвіта слідуячого дня, не відзискавши притомности. Убийник був орудієм в руках заговорщиків. Смерть Линколна спричинила неописаний смуток серед американського народу, без ріжниць політичних поглядів. Його память шанують усі, бо це память дуже харак-

терного і надзвичайне людяного чоловіка.

Заходом патріотичних фермерів держави Іллиной збудовано біля того місця, де Линколн родився, пропamтний музей, у якому зберігається, як національний скарб, убога хатчина, у якій родився великий еманципатор і патріот.

Линколн був високого росту, костистий, дуже сильний, чорноволосий, з глибоко осадженими, сивими очима. Він звертав дуже малу увагу на одeжу і на поведінку з людьми.

В однім і другім він заховував незвичайну простоту. Із далеку мож було його розпізнати по високім рості, високім капелюсі, довгім сюртуку та шалику, яким накривав плечі, коли було холодно. Його дуже любили фермері і робітники, які збиралися біля нього в якій небудь гостинниці, де

він розповідав їм ісітні смішні речі. Вже здалеку мож було чути, що хвиля зриваючийся рев сміху, коли Линколн забавляв своїх чорноробів-співгорожан. І нігде він не чувся так добре, як поміж трудовими людьми, з мозолями на руках та з робітничими блюзами на хребті. Він до самої смерті позіставав вірний тій верстві, із якої сам вийшов і ніколи не цурався „черни”.

По ньому остало багато надрукованих бесід і висказів, які малюють його, як знаменитого спостерігавця, незвичайного льогіка, великого знавця людей і дуже широкоглядного філософа.

Притім був Линколн незвичайне відважним, у всім послідовним, а що найважніше — людяним аж до ніжності. А ця людяність це найбільша чеснота і у звичайного чоловіка і у державного мужа.

Київський губернатор Бібіков не міг терпіти нечиткого письма. Раз достав якийсь урядовий документ з підписом одного справника, котрого ніяк не міг розібрати. „Покликати мені його тут!” — приказав губернатор.

Поїхали жандарми десь недалеко Поділля і привезли того справника, як якого злочинця. Що він страху наївся за ті дві добі їзди!

„Це ваше письмо?” — питає губернатор.

„Мое, ваше високопревосходительство!” — ледве вимовив справник.

„А щож під ним підписано?”

„Сидоренко”.

„Сидоренко... Гарно... Можете їхати до дому”.

З тої пори Сидоренко не писав а рисував свій підпис.

Хвалився Москаль перед Українцем.

„У нас, каже у Москві, є така велика церккв, що моглоби туди ціле ваше село влізти”.

„А в нас, — каже дядько, — є така церква, що піп на білій кобилі по даху їздить”.

„Ого!”

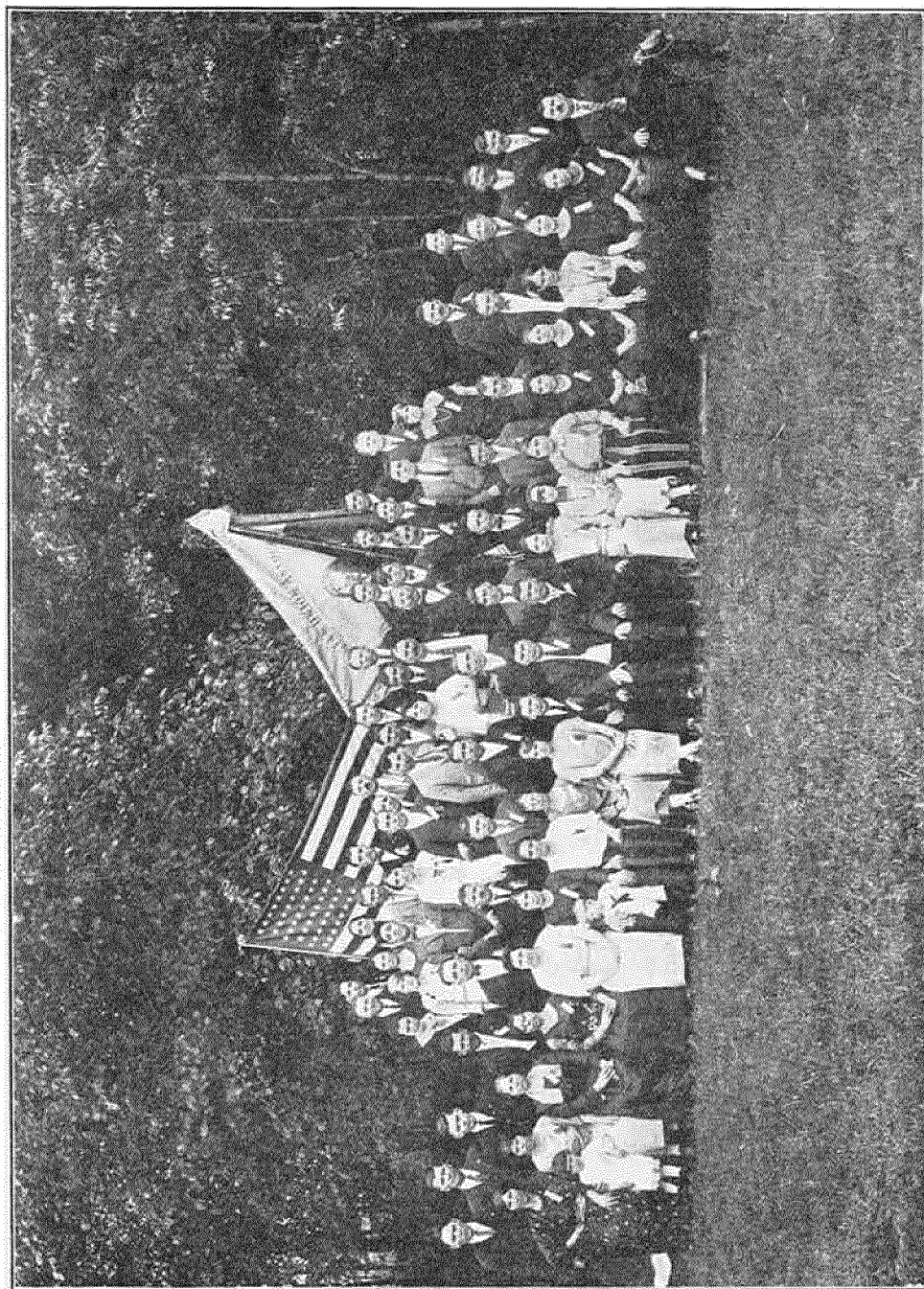
„Та то ще не велике диво, але наш дяк, як співає, то аж до міста чути”.

„Щож то за такий голос?”

„То такий тобі голос, що коло нього на хорах двох хлопів стоїть і лопатами той голос горнуть, щоб люди не поглухли”.

*
* *
*

Як хочеш, щоб про тебе добре говорили, то не говори про себе добре.

Братство св. Івана Хрестителя, відділ 230 У. Н. Союзу в Йонгстави, Огайо.

Венямин Френклин.

ВЕНЯМИН ФРЕНКЛИН був сином незаможного емігранта, який прибув з Англії до Бостону 1682 р. Його батько займався виробом свічок і мила.

Венямин був десятою дитиною у сім'ї і родився 1806 р. Амбіцією його вітця було виховати свого сина на священника. Тому, що родичі були бідні, Венямин мусів сам заробляти на своє удержання. Він скоро навчився друкарської штуки і тим робом перестав бути тягарем для родини. Молодому хлопцеві не припав до смаку духовний стан і задлятого він втік, маючи 17 літ до Філадельфії. Цілим його майном було знання друкарства і одинокий срібний доляр. Але його підприємчивість і витревалість довели до того, що вже шість літ пізніше, маючи ледви 23 літ, він мав свою власну друкарню і видавав свій власний часопис „Пенсилвенія Газетте”, яка існує й по нинішній день під іменем „Сатордей Івнінг Пост”.

Через 20 літ В. Френклин був найвизначнішим журналістом в Америці. Увесь свобідний від газетної праці час він зуживав на виучення чужих мов, на запізнання з чужими літературами і природними науками. Крім того він вмішувався енергійно в кожную важнішу справу. На протязі 50 літ він займав ріжнородні публичні уряди — за всіди без ніякої платні. Його публична праця була всесторонна. У нього не було ріжниці поміж „великими” і „малими річами”. Із такою самою енергією він організував пожарні сторожі, міліцію, як академію наук, або церкву для всіх віроісповідань. Він особисто ходив від дому до дому, щоби при-

бирати книжок на першу публичну бібліотеку.

Він винайшов колишуче крісло і переносну ватру, але не хотів брати патенту, бо казав, що тішитися тим, що може дати якусь вигоду людям. Як генеральний почмайстер через 20 літ він уліпшив поchtову систему і затіснив звязи поміж американськими кольоніями.

Френклин перший відкрив, що блискавка і електрика це те саме. Йому приписують винахід першого громозводу.

Від 1747 р. Френклин перебував ріжними часами, яких 25 літ в Європі, як делегат американських кольоній. Перед англійським правительством він все сміло оборонював інтереси кольоністів. Колиж побачив, що в ніякий спосіб не годен довести до порозуміння він вернув до Америки, щоби помогти Конгресови зложити заяву незалежности. При тій нагоді він передав Конгресови цілий свій маєток, яких \$20.000 на справу визволення Злучених Держав.

В 1776 р. він хоча вже 70-літний старець, не пожалував труду а поїхав до Франції, щоби запевнити поміч для Америки.

Аж в 1785 р. він вернув до рідного краю, щоби накінець спочити. Але і тепер його країни не дали йому спокою, бо потребували його досвіду для молодой республіки. Його вибрано губернатором Пенсильвенії і членом Конституанти, яка уложила федеральну конституцію. Вісімдесятьлітний старик не відказувався і тепер послужити своему краю, якому вже тільки поміг у добуттю волі.

Посліднім його публичним вчинком було підписане пропам'ятного письма до пенсильванійського союму як предсідника товариства для знесення неволі Муринів.

В. Френклин помер 1790 р., проживши 84 літ вельми діяльного повного заслуг життя. Він визначається, як пи-

сменник, винахідник, публичний діяч, а найбільше, як незрушаний борець за волю, який бажав тої волі не тільки своїм країнам, але усім людям на світі. Його енергія та людський правий характер, укупі з геніальним розумом чинить його одним з найбільших мужів, яких видало людство.

Тома Едисон.

НАЙСЛАВНІШИЙ винахідник наших часів і правдивий мистець в електриці, це Тома Алва Едисон. Він родився в сільці Майлен, Огайо, 11. лютого 1847. В школі, до якої він ходив, за ціле своє життя, ледви три місяці, його мали за тумана. Нащасте він мав добру матір, яка розуміла свого хлопця і знала, що її хлопець ніяк не туман, а що радше тодішня шкільна система забиває у дитини його охоту до науки. Вона сама навчила його читати й писати, а відтак дала хлопчині в руки відповідні книжки до читання. Коли рідня перепровадилася до Порт Гюрон, Миш., малий Тома пересиджував цілими днями в публичній бібліотеці і читав усьо, що попало під руки. Але вневдовзі надоїло живому хлопцеві сидіти цілий час за книжками. Від десяти літ він найбільше любив студіювати хемію.. Одного разу він дав був зажити одному зі своїх товаришів дуже багато мусуючих порошоків, бо надіявся, що витворені в жолудку гази дадуть йому змогу літати!

Коли Едисонові було 12 літ, він продавав всячину подорожним по залізничних возах, а крім того зладив був собі маленьку хемічну лабораторію в однім кінці возу для курення. Раз якось ті його хемікалія вибухли і спри-

чинили пожар частини воза. Розлючений кондуктор викинув цілу лабораторію на двір а з нею і молодого хеміка, почастувавши його на дорогу позаушником.. Від цього удару Едисон став приглухий на ціле життя.

Трапилося раз, що Едисон виратував від смерті дитину стаційного начальника. З вдячності за це він навчив Едисона телеграфувати. Хлопець дуже скоро навчився свого фаху, так що маючи ледви 15 літ він був вже телеграфічним урядником. Але цікавий Тома хотів знати не тільки своє ремесло, але усі тайни телеграфічного знаряддя. Він поти робив досліди, в пивниці свого батька, при допомозі старої електричної батареї, аж поки не порозумів телеграфічної операції цілковито.

Першим його винаходом було заведення на своїм офісі т. зв. повторювача, цебто такого приладу, що повторював спровода кожню телеграму.. Це улекшувало йому роботу, бо коли часом за багато на раз телеграмів приходило — Едисон мав тільки часу, кілько хотів, щоби телеграму відчитати і переписати. Цей винахід приніс йому таку нагороду, що його нагнали зі служби, як „хитрого лінтя”.

Едисон не дуже зажурився утратою роботи, бо міг тепер свій увесь час посвятити для другого свого винаходу,

а саме, щоби могли тимсамим дротом пересилати рівночасно кілька телеграм. Але минуло досить часу, заки йому ця штука удалася.

Рад-нерад мусів Едісон шукати заробітку. В той час він одягався дуже нужденно, ходив задуманий, так що всі мали його за молодця, який віддається „дурним мріям”. Через п’ять років Едісон мандрував з місця на місце, як мандрівний телеграфіст (тремп-оперейтор) — дуже часто без праці. Коли йому було 21 літ, він винайшов прилад для друкування биржевих звітів. За цей і другі винаходи, потрібні для біржевих брокерів він дістав \$40.000 і за ті гроші він заложив в Ньюарку, Н. Дж. лябораторію і фабрику для виробу електричних приладів. В тім заведенню працювало 300 робітників а сам Едісон працював майже без відпочинку. В оден час він мав нараз около 50 різних винаходів, більше або менше викінчених! Черезмірна праця підірвала його здоровле, так що,

маючи 30 літ, він покинув свою фабрику і переніс свою лябораторію до Менлов Парк, Н. Дж., де посвятив цілий час винаходам.

Як тільки відзискав сили, взявся до роботи з нечуваною енергією. Досить сказати, що перебував у своїй робітні по 18 і 19 годин щоденно, находячи у своїй праці усю розривку і-вдоволення з життя.

Найбільше розповсюджені і знані є отсі його винаходи: фонограф, телефон на далеку віддаль, електричне світло, мегафон, система почвірного і шістьразового телеграфу і рухомі образки. Але на ділі це тільки дуже незначна частина його винаходів; їх далеко більше. але щоб їх зрозуміти, на це потреба електричних знавців.—Нині знаходиться великанська фабрика Едісона в Орендж, Н. Дж., а цілий світ віддає честь великому „чародієви електрики”. Едісон каже, що ціла штука в людськім життю є витривалість і терпеливість.

Гетьман Розумовський був дуже добрий для своїх слуг і офіціалістів.

Оден панок, Гудович, хотів конче дістатися до нього на службу.

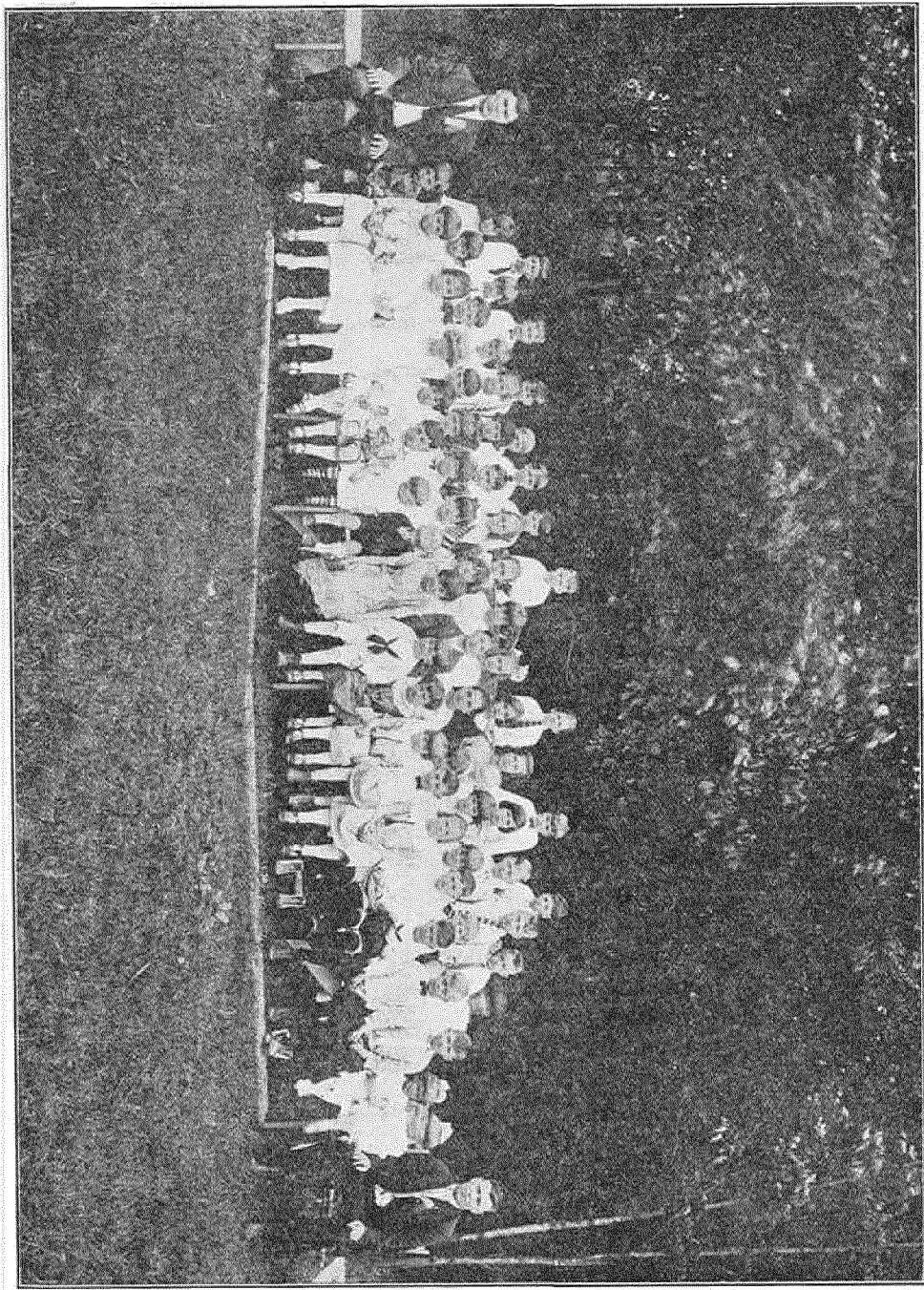
Проходжуючись з гетьманом, показував на дім, який будував собі гетьманський управитель і каже:

„От пораб його відправити. Дивіть, кільки він уже накрав, який дім собі буде!”

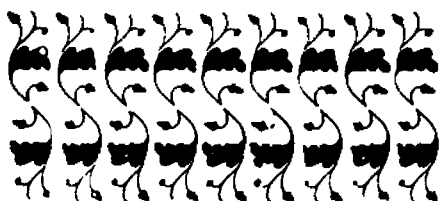
„Ні, брате, — відповів Розумовський. — Йому вже лиш дах треба поставити, а новий зачне будувати від основ.”

По російськи місяць серпень називається август, а вересень — сентябр.

Оден московський дідич, написав просьбу до царя, щоби його сина прийняли до якоїсь царської школи. Він знав, що царя титулуют „августійшим”. Чому я не маю піти о місяць дальше і затитулувати: „сентябрійший!” Так і написав: „Сентябрійший імператор”! Цар прочитавши просьбу, розсміявся і дописав. „Безумовно прийняти, щоби син не був такий дурний, як батько.”

Молодечий відділ 230 У. Н. Союза в Йонгсавн, Огайо.

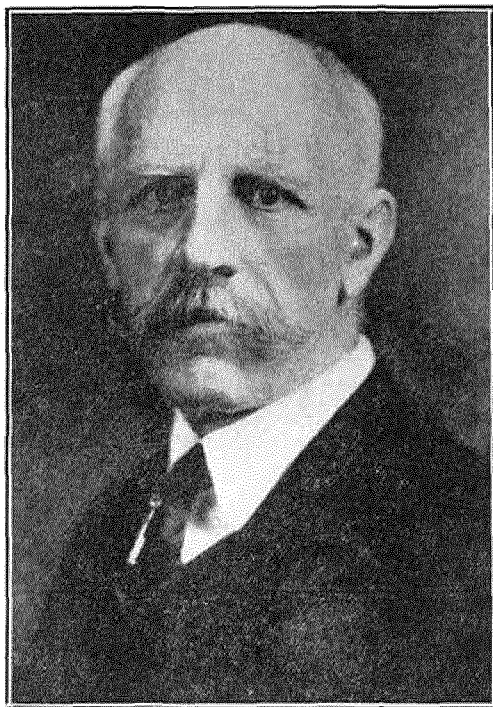
ФРІДТЙОФ НАНЗЕН.

МАБУТЬ ніхто із тепер живучих людей не варта слави так, як Фрідтйоф Нанзен, великий норвеський подорожник. Це правдивий лицар-герой, який лучить у своїй вдачі надзвичайну відвагу героя із правдиво лицарською любов'ю для всіх терплячих і пригнетених.

Ф. Нанзен родився біля міста Христіанії, в Норвегії, 1861 р. Високого росту, дуже сильно збудований, з великою, розумною головою, із котрої глядять сумовиті сині очі, він є справжнім представником давних норських вікінгів, для яких океан був живлом, а небеспечні пригоди роскошью життя.

Нанзен відмалку любив студія над природою. Він покінчив школи досягнувши ступінь доктора природних наук і був якийсь час професором зоології. Він завжди дуже любив гімнастику і йому приписують відновлення спорту на снігових лижах в Норвегії. Він не знав іншої розривки, крім гімнастики, яку управляв у трьох гімнастичних товариствах, в яких був членом. Крім того він дуже гартував своє тіло і коли був молодий ніколи не но-

сив „оверковта”, хоч яка є люта норвеська зима. Першу свою славу він завдячує розслідуванню нутра Гренляндії. До того часу ніхто не знав, як виглядає той великий, ледовий край, бо навіть Ескімоси жили тільки на побережжю. В товаристві п'ятох смільчаків Нанзен пустився в подорож, хоча кождий пророкував йому смерть. Усі причадили вони несли на плечах і на санчатах, які за собою тягли. Мороз досягав 49 ступенів нижче нуля. Через 28 днів потреба було йти під гору, серед бовдурів ховзких скель і накопиченого від віків льоду. Дуже часто западали відважні подорожні у глибокі розколини, прикриті непомітно снігом.

По 70 днів вони добилися нарешті до берега моря і тут збудували яку-таку лодку із звірячих шкір, щоб добитися до людських осель. Нанзен всім з одним товаришем до того небезпечного судна і по страшних

пригодах найшов накінець невеличку оселю, із якої післав людей по решту своїх товаришів. Це сподіялося 1889 р.

Ця подорож прославила Нанзена по цілм світі і в нагороду його іменували куратором при анатомічнім музею на університеті в Христіянії. В тім часі він оженився із славною атлеткою, яка прославилась у спорті їздження на снігових лижах.

Але спокійне життя не вдовольало Нанзена. Він думав, як би то дістатися в околиці північного бігуна, де ще ніхто не був. Він достеріг, що до берегів Норвегії припливає чимало дерева з Сибіру і додумався, що Північний Бігун не є скрізь покритий льодом, але що помежи льдовими полями перебігають ніколи незамерзаючі струї, які творять ріки, що плывуть зі сходу на захід.

Він задумав проте дістатися до гирла такої підбігунової ріки і переплисти нею через льдову околицю таксамо, як перспливає сибірське дерево.

Він збудував відповідний корабель, який мав дуже грубі (2 стопи) стіни і заокруглене, мівке дно.

Він зробив це для того, щоби від часу до часу замерзаючий лід не роздушив корабля, але щоб випучив його на верх льдової поверхні. Під сподом корабля були сильні, сталеві штаби, щоб корабель міг легко сховзуватися і підніматися на леді. Цілу будову корабля перевів Нанзен під своїм доглядом, а при тім і сам працював, як звичайний робітник.

Дня 20. вересня 1893, корабель Нанзена, „Фрам”, виїхав в льдові околиці від сторони Сибіру. Кождої днини замерзаючий і таючий лід підносив „Фрам” або опускав на кілька стіп, без ніякої шкоди. Кождої днини корабель посувався чимраз глибше в середину льдових піль несений струєю морської ріки. Зимно доходило до 63 ступенів,

але ціла залога сиділа вигідно і тепло за грубими стінами судна. Але оттак життя навприкрилося Нанзену, а ще до того він спостеріг, що струя не понесе корабля на бігун, а на яких 300—400 миль від нього. Щоби цьому зарадити, Нанзен в товаристві поручника Йоганзена, із трома санками, запряженими в пси, вийшов із корабля, щоби розслідити льдову околицю на північ від морської струї.

Оттак самохіть пішли ці два смілячки на майже очевидну смерть, щоби зладити свої научні помічення із підбігунових околиць. Через чотири тижні вони все мандрували на північ, зазнаючи нечуваних труднощів. Щоби скорше могли іти, вони не забрали з собою теплої одежі, а натрапили на такий мороз, що мало не позамерзали. Оба подорожні мусіли спати в тімсамім футрянім мішку, щоби хоч як так оґрітися.

Вони дійшли, яких 200 миль ближе, ніж якінебудь подорожники перед ними. Накінець мусіли таки вертатися бо дальша подорож була цілком певним самогубством.

Вертаючи вони мусіли позбутися сенок і псів, бо натрапили на розкалини, поміж якими видніло море.

Вони мусіли вживати шкіряних човен „каяків”, щоби передістатися з одного берега роспуклини на другий.

Одного разу їх човна поплили з водою і Нанзен мусів переплисти в льдовій воді, яких 200—300 ліктів, заки їх виратував, а з ними їду і одежу, яка там була поскладана.

Відтак прийшли страшні замети. і снігові бурі, які не дали їм посунутися ні кроком наперед. Тоді у них не було вже майже жадної пожиги. На їх щасте вони натрапили на стадо мопсів, з яких богато успіли убити, а відтак ще застрілили кілька медведів.

Вони збудували собі хатчину із каміння, снігу і шкір, а комин зробили з леду. Той комин з бігом часу топився і вони мусіли класти новий. Товщем мопсів і медведів вони опалювали, мясо їли, а зі шкір поробили одержу, леговище і двері.

Оттак вони перебідували через зиму, а як наспіла весна вибралися в дальшу дорогу. Необавки вони стрінули подорожника Джексона, який прийшов робити розсліди в краю Франц Йосифа. Він мав дуже гарно зладжену виправу і до нього прилучилися тепер Нанзен з Йоганzenом.

В кілька тижнів опісля надплив і корабель „Фрам”, який струя перенесла безпечне через ледові околиці.

Коли в серпни 1895 р Нанзен і товариші прибули до Християнії, то ціле місто вийшло їм на зустріч.

Цілий научний світ нагородив його великими почестями за його досліди, а загал людий пошанував його особливе за його героїчну відвагу, з якою він так довго боровся проти ворожих сил природи.

Нанзен був завсіди горячим патріотом. Його впливови треба завдячити, що Норвегія стала незалежною від Швеції державою. І його вплив був у тім, що ця розлука сподіялася без пролиття крови.

Відтак, коли вибухла світова війна, а Норвегія потребувала поживи, якої антанта боялася допустити, зі страху, щоб тою поживою не покоришувалася Німеччина, Нанзен поїхав сам до Вашингтону і своєю щирістю переконав Американців більше, ніж уся дипломатія. Слово Нанзена було достаточним запевненням; Норвегія дістала усьо, чого потрібувала.

Підчас війни Нанзен зорганізував опіку над военними плінниками, через що дуже поліпшив долю тих нещасних.

Від того часу аж до тепер ми бачимо Нанзена всюди, де тільки розходиться о це, щоб облекшити терпіння людства. Оттак н. пр. тільки йому треба завдячити, що який міліон военних плінників могли повернути додому. Він особисто збирав на сю ціль гроші і створив відповідні комітети. Найтяжша річ була, що зробити з російськими полоненими, які були в Німеччині і Австрії. Коли ніяка дипломатія не помагала, він особисто поїхав до Москви і поти представляв злидні і воєнні терпіння вязнів, поки советський уряд не дав дозволу на поворот і не обіцяв доставити всіх до їх місця переживання. Таким робом він спричинив поворот яких 400.000 плінників, а між ними чимало політично підозрілих. Треба однак сказати, що советський уряд додержав обітниці, яку дав Нанзену і не переслідував нікого з повернувших за його бувші „провини”. Це була справді велика побіда для характеру і для особи Нанзена.

Він занявся також долею російських і грецьких біженців, які були розсіяні по цілій Европі.

Підчас повоєнного голоду в Европі він був головою европейської ратункової акції, а підчас голоду на Україні він старався усьою силою, щоб зібрати відповідну поміч. Йому, Нанзену, тисячі українських дітий і людий завдячує своє життя.

Коли в 1922 р. Нанзена нагороджено надгородою Нобля, др. Станг знаменито зясував роботу і вдачу великого мужа. Він сказав, що так, як в 1892 р. Нанзен відкрив теплу струю поміж ледовими полями, так тепер він відкрив струю співчуття і милосердя поміж людством, помимо усіх зверхних признак ненависти і взаїмного підозріння поміж народами.

І так, як досі усьо пощастилося доконати Нанзену, таксамо пощасти-

тється йому і в тім, що на місци злоби поставить доброту правити на світі.

Отся бесіда малює нам Нанзена таким, як він є: наскрізь людяним, співчутливим для недолі усіх і усіх людей. Коли увесь побідний світ намагався знищити німецький нарід, він апелював до людяности, виставляючи фотографії виголоднілих дітей, калік безвихідно хорих. **Він перший звернув увагу на голод на Україні**, про який московські большевики цілковито мовчали, бо хотіли зібрати поміч тільки

для своїх, для Москалів на Приволжю. Він являється рішучим ворогом усіх воєн, бо думає що усі спори мож залагодити у мировій дорозі. Він словом і ділом поширює усюди думку про дійсне братерство всіх людей і вказує як плян створення одної європейської держави із об'єднаних народів, з яких кождий буде мати таке саме право у цій всенародній сім'ї.

Ф. Нанзен це правдивий ідеал чоловіка.

—o—

Джюзеппе (Осип) Гарібальді.

БОРотьба за волю вимагає від чоловіка не тільки відваги і самопожертви, але уперед усього залізної витривалости. Чимало людей годні пожертвувати собою під вражінням великої хвилі, але дуже мало є таких, що їх не зломить цілий ряд невдач. Якраз ми, Українці, грішимо тим, що легко піддаємося пригнобленню і зневірі, як тільки противні вітри подують нам в лице. Ми не хочемо розуміти, що „солом'яний запал” не може відперти ворогів, що для створення своєї держави потреба постійного, сильного вогню, цебто безмірної любови до свободи і свого народу.

Тут подаємо короткий життєпис такого чоловіка, який через довгі роки бачив і зазнавав самих тільки невдач, а однак не зневірився, тільки працював, ждав і діждався, що побачив свою вітчизну свободною.

Цим чоловіком був великий італійський патріот-повстанець Джюзеппе Гарібальді. Родився він 1807 р.

Перший раз він прилучився до повстання проти австрійської тиранії в

1834, яке скінчилося розгромом повстанців.

Гарібальді зістав засуджений на смерть, але успів втечи перед засудом до Південної Америки, де брав участь в революційній боротьбі в Бразилії і Уругваю. Тут визначився він великою хоробрістю і заслужив собі ім'я „героя спід Монтевідео”. Тоді то він сформував славний „Італійський Легіон”, який пізніше брав дуже визначну участь у борбі за визвіл Італії.

По 14-літнім скитальстві Гарібальді вернув 1848 р. до краю, зорганізував нове повстання і став вождом республіканських військ новоствореної республіки Риму. Проти нього виступили союзні війська чотирох держав, проти яких він не годен був остоятися. Однак Гарібальді не попав у полон, а передерся з жменюю смільчаків через ворожі сили і втік до Нью Йорку. Тут він занявся підприємством і скоро добув собі досить гарне майно. Але його патріотична душа не вдовольалася вигідним життям, яке дає маєток; він тужив за вітчизною і болів, що вона карається в ярмі.

Третий раз він повертає до Італії в 1859. коли Сардинія-Піємонт, при допомозі Франції, розпочала війну проти Австрії. Гарібальді сформував славу альпейську піхоту, яка виперла усюди ворога, але на нещасте Наполеон III. заключив мир з Австрією і через те положив кінець визвольним змаганням.

Однак Гарібальді не упав духом, а тільки навчився, що волю треба добувати без чужої помочі. В 1860 р. він на чолі одної тисячі „Червоних Сорочок” (так звали його повстанців) поплив до Сицилії і дуже скоро прогнав ворожі війська, займаючи цілий остров в імені Віктора Емануїла, як короля об'єднаної Італії. Цей смілий виступ учинив Гарібальдого божисцем не тільки Сицилії, але усьої Італії. Старі й молоді—усі Італійці вступали масово до рядів смілого й завзятого вождя.

Коли в серпні 1860 р. Гарібальді вернув з Сицилії назад до Італії, то його похід із Реджіо до Неаполю був наче тріумфальним торжеством. Вистало щоб денебудь Гарібальді явився — зараз уся зала піддавалася. В одній місцевості 12.000 неаполітанських жовнірів піддалося сейчас, хоча Гарібальді мав тоді з собою тільки парусотлюдий.

На стрічу йому в Неаполи, вийшло ціле місто співаючи зложений в його честь „Гимн Гарібальдого”, який від

тоді став загально народним гимном.

Великий патріотизм Гарібальдого бачимо також у тім, що він був завзятим прихильником республіканського державного устрою, а проте для добра Італії, підпірав короля Віктора Емануїла, думаючи, що через це скріпиться сила молодой держави.

Свою любов до свободи він проявив і на старість тим, що старався допомогти Франції у її безвиглядній боротьбі з Німцями в 1870 році.

По скінченню тої війни Гарібальді усунувся в свій затишний кутик на острові Капрера, який був даром італійської нації для свого славного повстанця-визволителя. Тут він помер 1882 р.

Гарібальді буде все жити в людській памяті, як завзятий борець за волю свого народа, як чоловік, що над усьо любив свободу, як удалець, що не числився із накопиченими перешкодами, а найбільше, як такий чоловік, що помимо всіх неудач, вірив твердо, що „слухний час” для його народу мусить прийти.

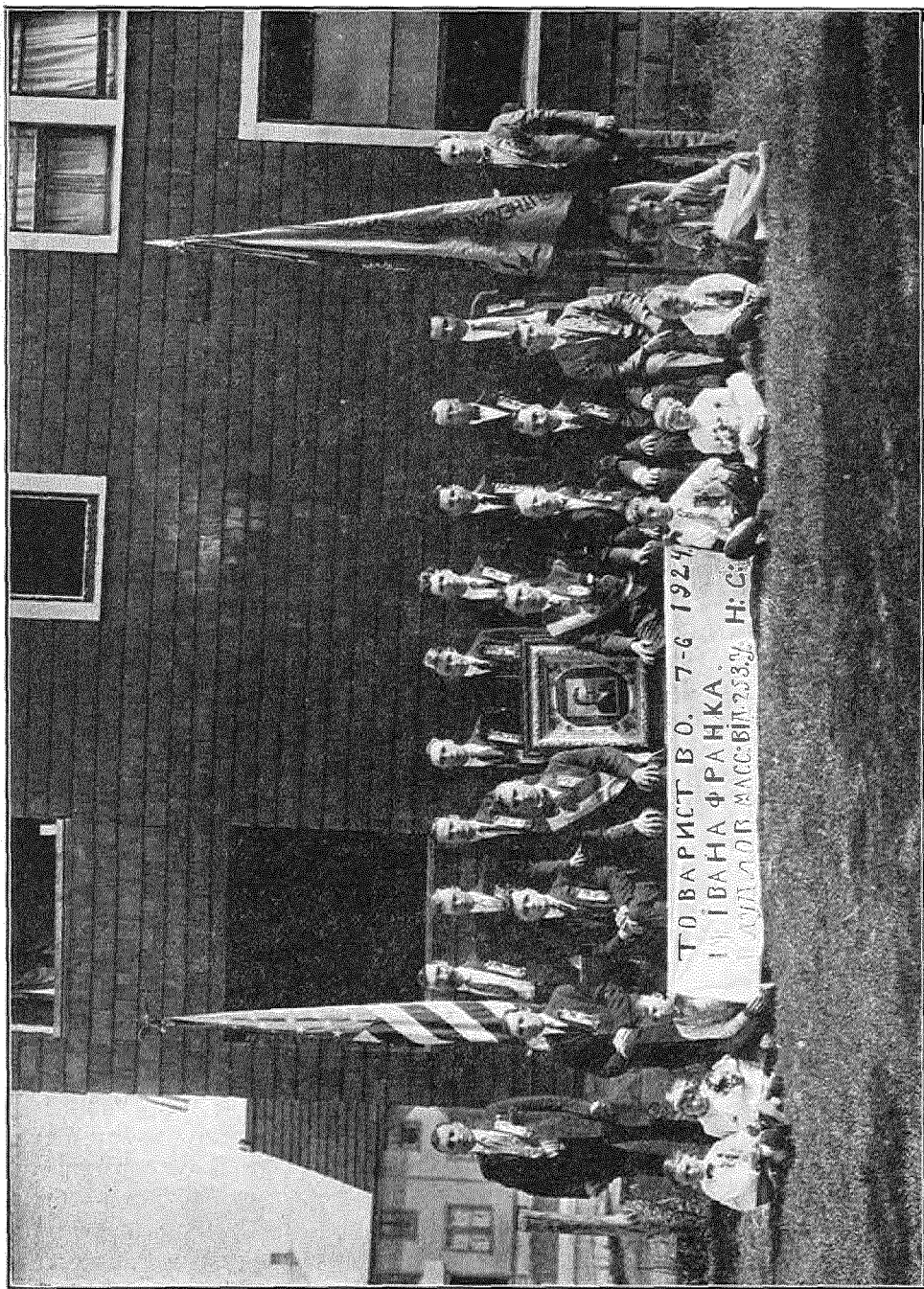
Як емігрант, що пережив четвертину століття в Америці і зуживав той час на формованне італійського легіону і на розбудження на еміграції патріотизму, він служить і нашій еміграції, як світлий приклад, що потреба і нам робити, коли хочемо мати Україну свободною.

—о—

Богато я навчився від своїх професорів, ще більше від товаришів, а найбільше від учеників, казав оден старий педагог.

Той, хто нічого не боїться могутнійший від того, кого всі бояться, — сказав німецький поет Шіллер.

—о—

Товариство ім. Івана Франка, відділ 253 У. Н. Союзу в Лудлов, Масс.

ДЕЩО ПРО ВЕЛИКУ ФРАНЦУСЬКУ РЕВОЛЮЦІЮ.

ДВІТОРА віку, цебто 150 літ, це зовсім не багато в історії людського роду. Правда — бувають страшні катастрофи, які нищать цілі народи на далеко короткім протязі часу, але доля чи недоля одного народу це таксамо, як випадок одного члена родини у великій сім'ї. Хтось родиться, хтось вмирає, кому пощаститься а кому ні — і всьо то забувається, з бігом часу, у безвпиннім розвитку чисельної рідні. Але бувають в життю родини такі події, що потрясають і перемінюють у ній цілий склад і лад: — загальна семейна катастрофа або загальна підойма, від яких цілій рідні стає гірше або лучше жити на світі.

Таке саме трапляється і в історії цілого людства. Оттакою великою подією, яка потрясла цілим людством і перемінила усюди суспільний устрій, є: велика французька революція.

Колиб яка чарівна сила перенесла нас назад у ті часи, які були у Франції, а і майже у цілій Європі, стопятьдесять літ назад, то ми побачилиби оттакий суспільний лад. На чолі держави стояв самовладний монарх, який вважав себе особливим любимцем Бога і який був еще переконаний, що увесь край і люди в ньому це його особиста власність, яку він дістав, як законну спадщину по своїх королівських чи царських предках. Йому уявлялося, що він має цілковите право розпоряджати землею і людьми, як тільки йому сподобається.

Підпорою королівського самовла-

дного правління була шляхта і духовенство, особливше висші церковні достойники.

Вони були увільнені від податкових тягарів і користувалися різними привілеями за свою службу монархови. Ця служба полягала головно на тім, щоби придержати цілий народ у сліпім послушенстві до самодержця.

Усі державні тягарі, як утримання війська, розкішного королівського двора, безлічі різних урядників і любимців двірських, а відтак цілої хмари неробів шляхтичів і бутних церковних прелатів, які жили наче магнати, — усьо то спадало на плечі селян, ремісників, купців і різних фахових робітників. Найгірша доля була селян, яких обдирав кожний, хто тільки захотів. Не було усталеного рівно для усіх податку, бо король віддавав в аренду збірку податків, так, що податковий арендар міг дерти тільки, кілько йому удалося. Крім королівської данини треба було селянинові оплатитися еще дідичови і заплатити церковщину, яка припадала на його округ. Усі ці драчки винищували села так, що вони не мали ані де порядно мешкати, ані в що одягтися, ані навіть достаточно зісти. Зате упривеліювані класи могли гуляти у всю широту. Так н. пр. французькі королі виправляли всякі дива для своїх любовниць — будували для них розкішні палати, витрачували величезні суми на їх убори і всілякі забаганки. Оттак одній любовниці короля забаглося серед літної спеки посанкувати. Вдовольючи цю примху своєї наложниці, король розказав висипати грубо сіллю кілька

миль дороги і сам, особисто, повіз її по тій дорозі санками.

Друга повія, коли сиділа у вікні своєї нової палати, зітхнула і сказала королеви, що булоби дуже гарно, як би довкола палати був сад і парк зі старими деревами.

Коли вона другого дня пробудилася і визирнула крізь вікно, побачила, що вже довкола її чудового помешкання, стоїть розкішний сад і парк, увесь зі старих дерев.

Королівський любовник, за одну ніч, сповнив вередливе бажання пустої жінчини.

За прикладом короля ішли всі пани і підпанки.

Усюди відбувалися бенкети, забави, гуляння, отверта розпуста—серед голодного і напівголоного народу. Селянин вважався за худобу, німу, нечуточку, неварту ніякого співчуття.

Його дерли, били, видаляли йому дочку чи жінку для панської утіхи, толочили його засіви на полюваннях, а колиб він зважися був убити панського заяця, що гриз його щепи, або цапа, що робив йому шкоду — його чекала смерть від ката, бо таке було тоді право, що за убитте „панської” звірки назначена була смертна кара.

Оттакі, або подібні установи, були тоді в майже цілій Європі. Але нашістє найшлися такі люди у Франції, що найшли спосіб, щоби спинити ту сваволю. Тими людьми були „Енциклопедисти” Монтескіє, Руссо, Дідеро і много учених письменників і журналістів, які піднесли нові думки про рівність, свободу і братерство всіх людей. Їх писання ширилися поміж грамотними людьми по містах та селах, а від них передавалися устно широким народним масам. Невдоволення прибитого і пониженого народу стало рости щораз більше. Всюди кипіло і

кождий ждав на ту хвилю, коли наступить вибух народнього гніву.

Та хвиля надійшла в 1789 р. У Франції королював тоді Людовик XVI.. чоловік слабої волі, який дбав тільки о це, щоб усьо остало по старому. Його жінка Марія Антоанетта, була цісарського австрійського роду Габсбургів. Вона була дуже гордої вдачі, а притім любила у всім розкіш і розкидати грішми, не питаючи відки ті гроші приходять.

Війни, які провадили попередні королі і страшне марнотравство, яке панувало на королівським дворі, виснажило королівську скарбницю до самого дна. Дійшло до того, що ніякі, ні чужі, ні свої банкири, не хотіли вже нічого позичити королеви, так, що не було чим обігнати двірських потреб. В тім скрутнім положенню пораджено королеви, щоб він скликав відпоручників усього народу, цебто представників шляхти, духовенства і простолюдиня, щоб вони найшли спосіб, як знова наповнити королівську касу.

Ці представники зіхалися до Версалу дня 5. мая 1789 і від того часу починається революція. Провід в нарадах взяли в свої руки представники народних мас, а до них прилучилися деякі гарніщі люди із шляхти і майже всі представники низшого, сільського духовенства. Обурені заступники шляхоцьких вельмож і багатішого духовенства покинули збори, але цей поступок не збентежив ніяк оставших, які прозвали своє зібрання „Народним Збором”.

Коли король казав їх викинути із призначеної для їх нарад салі, тоді вони перенеслися до місця, де уїжджали коні і там зложили присягу, що поти не розійдуться домів, поки не зладять і не виборють для Франції Конституції.

Коли король післав туди свого післанця, щоби і звідти їх прогнати. оден з послів, Мірабо, крикнув до післанця: — Іди і скажи своєму панови, що ми тут є на розказ цілого народу та що нас не вижене відси ніхто, хиба багнети. — Ця сміла відповідь дуже підбадьорила увесь збір.

Кілька миль від Версалю лежить Париж. Коли Парижани довідалися про безвпинні перешкоди, які ставляе король й його прислужники представникам нації, та що у Версалю збирають військо, щоби силою розігнати „Народний Збір” рішили, як відповідь на королівську провокацію збурияти Бастилю, політичну тюрму, що стояла майже серед самого міста, Парижа.

Дня 14. липня (1789) париські робітники й робітниці а й люди всіляких професій, вхопили за оружя, яке було під руками і потягли величезною юрбою добувати зненавиджену вязницю, у якій ріжними часами каралися щонайкращі люди за свою любов до народу й свободи.

Тюрму добуто приступом і збурено до основ.

По нинішній день Французи святкують день 14. липня, як памятку уродин французької свободи.

По упадку Бастилі вибрано в Парижі революційний комітет до заряду міста. Заразом створено національне військо під назвою „Народної сторожі”, а управу його передано ген. Ляфаетови, який брав участь у американській визвольній боротьбі.

За прикладом Парижа пішов край. Усюди заводжено революційні громадські окружні комітети і творено відділи „Народної Сторожі”. По многих селах селяни розправлялися зі своїми відвічними гнобителями, палючи панські маєтки, проганяючи та не раз вбиваючи дідичів та їх посіпак.

Коли вістка про цю розправу по

селах дійшла до „Народного Збору”, Викликала вона незвичайне одушевлення. Посли дізналися, що вони не стоять самітні, що за ними стоїть не тільки Париж, але цілий край. І на зустріч цим народним змаганням „Народний Збір” перевів однодушну ухвалу, якою скасував усю февдальну систему.

Праця над зладженням Конституції тривала аж до 1791 р. Шляхоцтво зістало знесене. Франція мала бути конституційною монархією, у якій законотатна власть мала спочивати в руках односкладної Державної Думи.

Народний Збір виробив і проголосив на всі часи славні „Права Чоловіка”, у яких найважніші точки отсі:

1. Всі люди родяться свободні і мають рівні права.

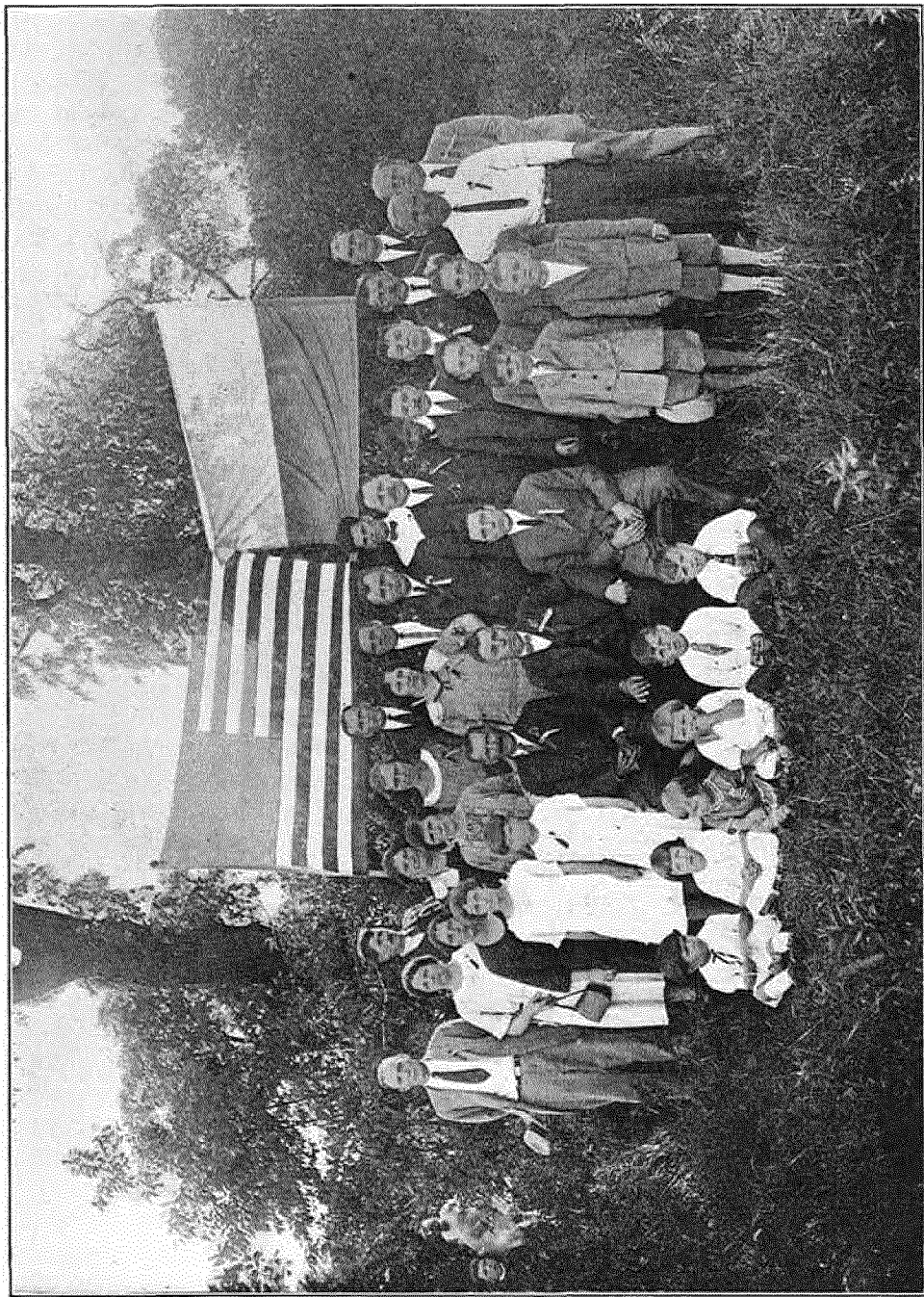
2. Всі горожани мають право вибрати послів для уложення законів.

3. Кожний чоловік має право говорити, писати і друкувати свої погляди, если вони не є шкідливі для загалу суспільности.

4. Кожний чоловік платить податок після своєї маєткової здібности.

Ці точки видаються нам нині, як цілком звичайні, але тоді це був переворот цілого дотодішнього порядку.

Еслиби Людвик XVI. був розумним чоловіком, він бувби зрозумів, що годі проти води плисти; принявби був усі переведені зміни і може Франція булаб і до цього часу монархією. Але на його нещасте того практичного розуму не було ні в нього ні в його до радників. Горда королева, де тільки могла, показувала крайню погорду до усіх нових установ. до народу і народніх представників і грозила більш або меньше отверто, що покличе до Франції австрійські війська, щоби покарати „бунтарів”. Тими бунтарами вона назвала велику більшість французького народу, який прямував до осягнення хоч яких-таким політичних

Товариство ім. Івана Франка, відділ 269 У. Н. Союзу в Рочестер, Н. Й.

свобід. Вона, королева Франції, погрожувала, що покличе вороже військо, щоби затопило у крові свободолюбні змагання тогож народу, серед якого вона жила і над яким була королевою. Роля її в історії є подібна до ролі нещасної російської цариці, яка інтригували з Німцями проти своєї власної російської армії.

Міжтим багато французького панства повтікало за границю і підмовило європейських самовладних царів, щоби пішли війною на Францію. Вони грозили що коли повернуть із допомогою чужих військ, то виріжуть в пень усіх, що посміли повстати проти їх тиранії. Із тими емігрантами королівський двір був у трітких зносінах і про це знав цілий край. Щоби достерігти і спинити ці інтригі, париський народ перевів силою цілий королівський двір із Версалу до Парижа в жовтні 1789 р.

Народний Збір переїсся також тоді до Парижа.

Коли конституція вже була уложена, тоді серед великого всенароднього торжества, король публично зложив присягу, що буде шанувати всі постанови тоїж конституції. Але вже в короткім часі показалося, що королівська присяга не значила нічого. В червні 1791 р. зловили короля і його родину, як вони вже були біля самої границі. Ця утеча виявила плян, що король хотів втекти із Франції на те, щоби стати на чолі ворожих армій і піти війною на свій власний край.

Його і його рідню спроваджено назад до Парижа, але від того часу доля монархії вже була рішена. Поміж провідниками а й народом стала пробиватися щораз сильніша думка, щоби створити у Франції демократичну республіку.

Десятого серпня 1792 р. народні маси добули приступом королівську палату, вбиваючи сторожу.

Королівська родина мусіла шукати захисту у салі, де радили народні послі.

У вересні тогож року послі перевели ухвалу, що у Франції зноситься королівську владу, а на її місце проголошується народню республіку. В чотири місяці потім, у січні 1793, засуджено короля на смерть. Він погіб на гільотині, а трохи пізніше і Марія Антоанетта, королева.

Свіжо створена республіка мала дуже важку задачу.

Довкола було повно внутрішніх і зовнішніх ворогів.

Богато духовенства і свіцких побожних людей перестали підпирати революцію через різні закони, які вважали ворожими для церкви. Перше всього держава забрала усьо церковне майно. Відтак порішено, що усьо священство, від єпископа до пароха, має бути вибиране народом і мусить зложити присягу на піддержання республіканської влади.

Купці і підприємці нарікали на паперові гроші, якими був засипаний край і які втратили усьо вартість.

Прихильники королівської влади підбурили селян у Вандеї і учинили повстання проти республіканського уряду.

В тім самім часі Австрія і Пруси, а з ними відтак і Англія учинили союз і пішли війною на молоду республіку.

Щоби боронитися з тими всіми ворогами, Французи вибрали нових послів і для уложення нової республіканської Конституції і щоби найти спосіб для відпору ворожих сил.

Цей новий збір послів прозався Конвентом. Споміж себе він вибрав „Комітет для Публичного Безпеченства“, який рядив Францією через 3 роки (1792—1795).

Цей комітет правив залізною рукою, а свою силу мав від революцій-

ного клюбу Якобінів, які мали тоді великий вплив поміж робучими масами.

Передовими людьми між ними були: Дантон, Марат і Робесп'єр. Ці люди і їх Комітет для Публ. Безпеченства були безпощадними у винищуванні ворогів республіки. Їх шпиги були всюди, а на кого донесли, що він ворог революції, того чекала певна смерть. По краю їздили спеціальні революційні трибунали, з військом і гільотиною та стинали голови всім тим, що не хотіли признати республіканського ладу.

Кожної днини у Парижі котилися вози наладовані у щерт засудженими на смерть королівськими приверженцями, а відтак і політичними противниками Якобінів. При війську і при всіх державних установах були відпоручники головного комітету, які стежили за найменшим слідом бунту проти нової влади.

Если який командат війська програв битву через свою нездібність або брак відваги, його чекала смерть на гільотині. Сотні тисяч пішли на гільотину підчас того періоду, який історія прозвала „Пануванням Ляку”. У ньому згинули й ті, що тим пострахом виратували французьку республіку.

Перший з терористичної трійці впав Марат. Його вбила дуже ідейна дівчина, Шарльотта Корде, яка не могла стерпіти, що так багато людської крові летіє. Вона вибрала Марата, як жертву тому, бо він здавався їй бути кровожадною потворою, яка любить у завдаванні людям терпіння. Він і справді був найбільше безпощадним із всіх і видавав свої присуди без належного осуду справи. Він післяв на смерть багато людей, які були добрими республіканцями, але не могли знести тиранії тероризму.

Але хоч як прикро вражає кожного цей кривавий період, мусимо однак

сказати, що терористи вратували республіканський лад. Вони зорганізували сильну армію, яка виперла пруських та австрійських наїздників та ще й здобула для Франції Бельгію, Сабавдію і Нісу.

Вдома вони приборкали роялістичні повстання і навчили усіх, що муситься піддержувати свою нову владу.

Найідейнішим із терористичної трійці був Дантон, який не бажав влади, а тільки хотів видіти свій нарід свободним і щасливим. Він був дуже відважної вдачі і знаменитий бесідник, через що мав велику любов у народа. Того впливу на народні маси позавидував йому Робесп'єр і так поінтригував, що Дантона засуджено на смерть. Коли Дантона вивели на гільотину він закликав: — Робесп'єре! В недовзі ти підеш за мною. Я потягну тебе із мого гробу на гільотину.

Так воно й сталося. В три місяці по страчєнню Дантона Робесп'єр поїхав тою самою дорогою, щоби бути страченим на тій самій гільотині. Це сподіялося 27. липня 1794 р. На цьому кінчиться доба великої французької революції.

Наслідки французької революції не дадуться обчислити. Вона внесла в цілий світ нові поняття про чоловіка і людську суспільність. Вона знищила до щенту старі забобони про святість королівської влади, про незрушимі привілеї шляхти і другі, злучені з цим теревені.

Єї наслідки очевидні кожному, хто бачить, який великанський поступ приніс для людства XIX. вік. За одно століття людство добуло більше у борбі з природою, ніж за тисячі літ передшє. Рівна нагода усім видістала на верх тисячі геніальних людей із тої верстви, для якої перед революцією наука і „світ” був запертий. Із понижених мас „черни” вийшли винахідни-

ки, учені і такі люди, що хочуть увесь поступ зужити на загальне добро людей.

Свобідних людей вільна думка не спічне доти, доки не довершить цілком великих ідей великої революції, а

саме, щоб усюди люди мали рівне право, щоб усі були свободні, та щоб усі були між собою братами.

Ми живемо на передодні тої великої хвилі.

—o—

Георгія і Азербайджан.

Поміж другими нещасними краями, які впали у кігті червоних московських імперіялістів є Георгія і Азербайджан.

Георгія займає 25.760 кв. клм.. Її населення виносить два і пів міліона. Її столицею є Тифліс, із 450.000 мешканців. Георгія лежить поміж Чорним і Каспійським морем. Кавказ становить її границі на північ, на сході Азербайджан, а на півдні Арменія. Із марті 1919 вона проголосила себе незалежною республікою. Московські тирані післали туди своїх агентів, щоб чинили замішання в молодій державі.

Наслідком їх провокаційної роботи наступили там заворушення в 1921 р. На це тільки і вижидали московські „пани”. Московська червона армія заняла край, стероризувала тортурами і розстрілами населення і завела свої московські порядки, настановлюючи нову аристократію, комуністів, як владу для поневоленого народу.

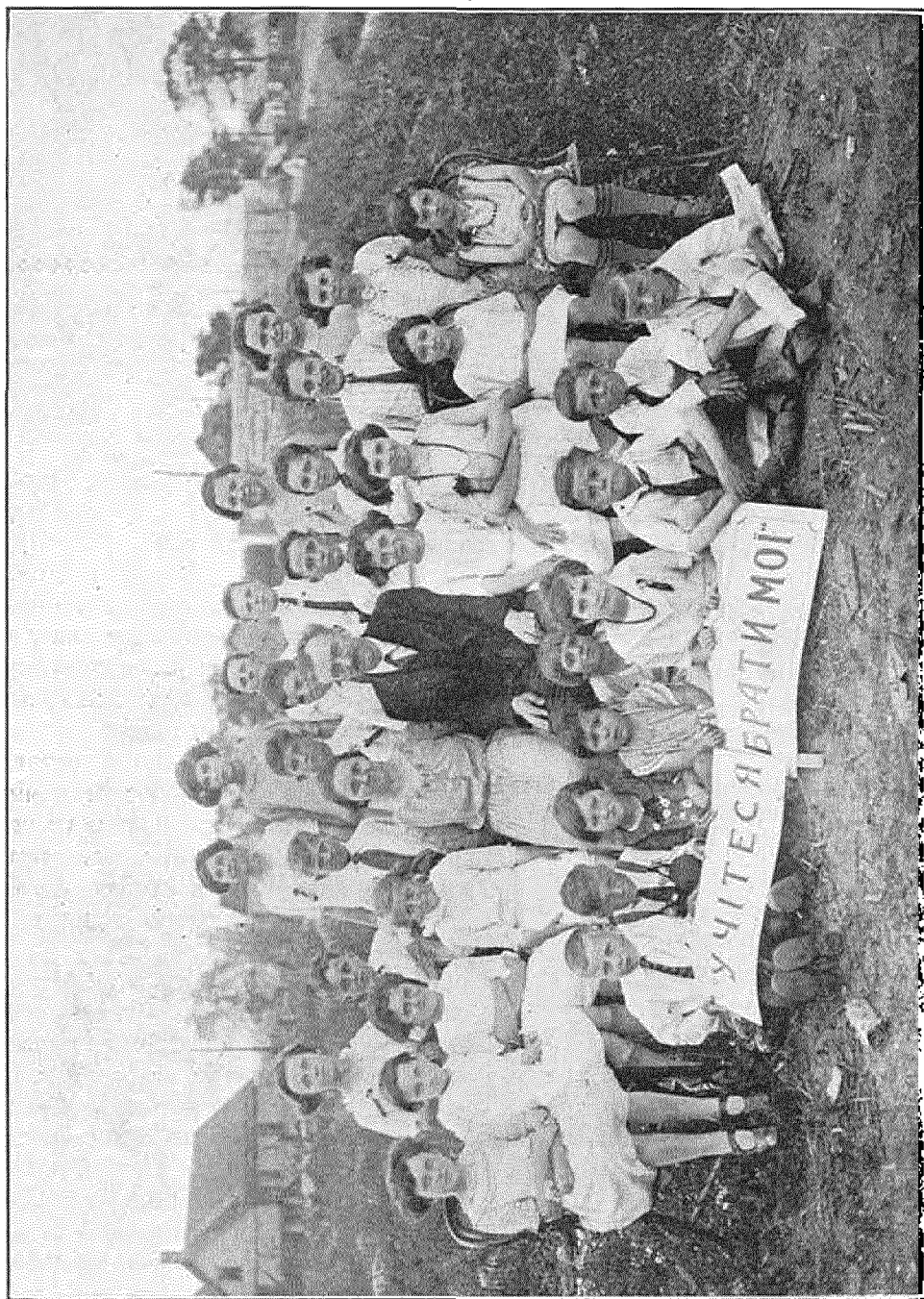
В Георгії народ визнає християнську віру. Девядесять відсоток населення займається uprawою рілі. Продукти Георгії є: кукурудза, вино, овочі, шовк, мід, худоба і всілякі мінерали.

Азербайджан займає 33.970 кв. миль. Його людність 2,100.000. Столицею є Баку (250.000) славне на цілий світ із великої скількості нафтової ропи. В маю 1918 Айзербайджан проголосив себе незалежною республікою. Але й ту повторилася цясама історія, що в Георгії. Підплачені московські агенти спричинили заворушення, що дало привід московським тиранам заняти край в цвітні 1920 р.

Населення є магомеданської віри. Найголовнішим продуктом краю є нафта, а крім неї: бавовна, риби, збіже і худоба.

В борбі за незалежність України ці два народи певне будуть нашими союзниками.

Українська Школа Тов. ім. Івана Франка, від. 269 У. Н. Союзу
в Рочестер, Н. Й.

ПРОЧ 3 САМОГОНКОЮ.

НАШ нарід розуміє, що добра річ сама себе хвалить і для того він не має багато слів на вираження чогось позитивного, справді доброго, для людини. Натомість для ворога, чи він чоловік, чи дух, чи таки звичайне лихо, він утворив цілий ряд висловів, щоби бодай оттак виразити своє негодовання.

Цікава річ, що на ніщо у нас нема тільки прозв, як на чорта і на горівку. Він у нашій мові і біс, і гаспид, і ліший, і куций, і злий дух, і нечистий, і рога-тий, і диявол, і сатана, і фрас,, і той що в болоті або бзині сидить, і той, що скаменівби, і антипко і — кат його дідьчу матір знає, як ще його, проклятого, не звуть.

Оттак і вона, тота горілиця, начеб і справді бісова жінка, бо тільки „титулів” має, що сільська богачка коралів на шиї. Кличемо її дрібненько горівочкою, злісно сивухою, ще гнівніше парухою, по лемківськи палюнкою, по американськи колись вискою, а тепер „гуч”, „буз”, „гвайт мюл”. „рейзінг джек”, або попросту „муншайном”, а по нашому самогонкою. Загально зноваж питаємося, чи не ма що „твердого” випити.

У горівки тільки доньок, що у Польщі уступивших міністрів; негоден перелічити. Відай найстарша з них оковитка, а за нею шнурком: шпагатівка, шумівка, шабасівка, контушівка, бараболянка, житнівка, сливовиця, вишнівка, кавівка, і так у безконечність, що аж п'яним стаєш, коли тільки подумаєш за увесь їх смак і силу.

Що то монахи а й ті не встояли проти горівки. Хто з нас не тямить бенедиктинки, яку препарували ченці Бенедиктини або Шартре, яку приладжували в других монастирях. От бачите — святці, а й до них найшла дорогу!

Кажуть старі люди, що сам чорт навчив варити горівку. Мусить це бути правда бо кожний знаємо з практики, що як її випемо то так стане, начеб і справді чорт до нас вліз. Спочатку той чортик веселий і смішний; як випемо оден чи два, то така у нас буйність і веселість, що цілий світ обіймалиб, співали, танцювали.

Але чим більше випемо, тим більше чортяк до нас влізає і мабуть їм тісно або не можуть між собою погодитися саме так як Українці між собою, і тоді і в нас приходить охота до бійки і до сварки.

Коли вже таки цілком за багато візьмемо „твердого штофу”, тоді дідьки починаються бити, а відтак оден другого викидає „на двір”, а разом з тим викидають вони і всьо, що в жолудку лежало.

Цей стан називав Джек Лондон, американський письменник, станом „пересвинення”. А що він сам, бідняга, занадто любив випити і боявся пересвинити (ту біком оверсвайнд) — шануючи свою людську гідність, застрілився.

Джек Лондон боявся давньої горівки; що сказав би він, колиб жив, як би спробував того сирого продукту, який нарід вироблює тепер сам і не ще теплий, не даючи і вистигнути?

Коли передше у горівці був оден чорт, то в „муншайні” є він із дітьми, із тещою, із дідьчою мамою і з цілим полком бісових гостей. Не диво, що відтак у губі воняє, як би там Жиди ночували, а в голові начеб ковалі молотами били; де вже годен чоловік тільки диявольської сили перенести!

Наш нарід навчився пити горівку за панщини. Тоді пани варили горівку по своїх „горальнях”, а відтак розділювали її на кожду хату по тільки а тільки ведер чи „гарнців”. Хоч, пий, а ні хоч і в болото вилляй, а заплатити до двора мусиш. Наш чоловік не любить нічого змарнувати, а вже певне не те, що його коштує гроші. От через це і навчилися наші люди пити за панщини ту отрую, через яку й до нині не можемо підвестися на ноги.

Горівка має страшний вплив на цілий організм чоловіка, який уживає її постійно. Нема такої частини тіла, щоб не зіпсувалася у податкового п'яниці. Мозок і нерви, кровні знаряди і сама кров, жолудок, печінка, почки, серце, легки, усьо псується і завмирає під впливом алкоголю.

Притім кожний чоловік, хоч і не

п'яниця, коли є у п'яному стані, затрачує цілком силу волі. По п'яному чоловік спосібний на найбільше гидке діло, по п'яному чоловік є склінний навіть до убійства.

Найгірше є це, що п'янство відбивається прокляттям на здоров'я і характері дітей. Вони родяться скрофулічні, склінні до сухот, а притім тумановиті, ідіотичні.

Із тих дітей виростають відтак душогиби, злодії, повії і загалом вироді різного сорта.

Як хто навчиться податково пити, то його не здержить ані згляд на жінку і діти, аї на своє власне здоров'я і життя.

Кілько нашої землі перейшло в руки Жидів і чужинців тільки через п'янство! Кілько людей поставало „хрунцями” задля п'ятики! А кілько людей померло наглою смертю через горівку!

Теперішня самогонка вбиває кожного року більше людей, ніж всі нещасливі випадки разом. І тут не говориться про це, кілько людям вона вкоротила життя, або спровадила невилічиму слабість, як хворобу почок, водну пухлину, задуху і т. п. — ні, не це у нас на думці, а тільки маємо на прикметі наглі випадки смерті, спричинені через новочасну, невістоялу горівку. Бо треба знати, що у кожній самогонці, хоч незнати, як очищеній, мусить бути і є дуже сильна отруя, далеко шкідливіша від алкоголю, а саме фузлевий олій (фюзел ойл).

Давніше, коли ще горівка вироблювалася під контролею уряду, то її тримали в випалюваних в середині бочках, на складах, що найменше чотири роки. Вуголь, який був у випаленій бочці, за чотири роки висав найбільшу частину фузолу, а крім того був час, щоб різні етеричні складники „посетлювалися”.

Нинішня сира свіжа самогонка це не напій, а сильна отрова, яка нищить кожного, а кожного здоров'я, цілком певне вкорочує життя, а дуже часто провадить до несподіваної смерті.

Можемо нелюбити прогібіції, можемо жалувати за пивом, вином а навіть за чаркою давньої горівки, але це ще не рація, щоб ми із жалю за всім тим убивали себе отруєю, яку самі виробляємо. Бо вважайте, що тут не бесіда про деревляний алкоголь і другі отруї; ми говоримо за ту самогонку, яку роблять з жита, з цукру, з кукурудзи, зі сливок, або чогонебудь іншого. Там-та отруя вбиває відразу, але таксамо певне вбиває, хоч може й повільніше і той муншайн, які люди самі собі готують.

Коли не хочете вірити, тому, що тут пишемо, то спробуйте навчити собаку їсти хліб, або що іншого з муншайном. Слідить відтак, що із нею станеться.

Але ви певно пожалуєте пса, бо знаєте добре, що не видержить довго клятої самогонки. Чомуж себе не пожалуєте?!

Ми наведемо тільки кілька страшних прикладів, що виробляє „муншайн” на нашій еміграції. Денебудь і хтонебудь буде це читати, той і сам знає, що пишемо правду, бо нині нема такої місцевости, щоби вже бодай кількоро людей не вмерло через самогонку.

І если наша еміграція не розбратается скоро із страшною чаркою, то з кожним роком число наглих смертей буде рости аж виросте до застрашаючих чисел.

Проте розумний чоловік повинен приложити свою пайку роботи, щоби завчасу викорінити страшне самогубство з поміж наших кольоній. Не пора жартувати і збввати глузуванням та насмішкою чимраз більше вкорінюю-

чогося налогу затроювання самогонкою. Через те, що її кожний може легко зварити, п'янство поширюється, як пожар, поміж емігрантами.

Передше люди пили пиво і потрохи доброї горівки, а нині не п'ють нічого іншого, тільки отрову, яка мусить знищити кожного на протязі кількох років.

Хто любить свій нарід, той хай перестерігає кожного, щоб не вбивав себе страшним напоєм!

*
* *
*

По п'яному вбиває жінку.

В місцевости Гвіппані, Н. Дж. жили собі чоловік та жінка. Хоча у них було восьмеро дітей, вони спромоглися купити кусень поля, на якому поставили гарний дімок. Мусіли обоє бути люди трудящі і ошадні. Жилося їм спокійно і щасливо, бо він мав добру роботу, діти не хворіли, а жінка була доброю газдинею, яка уміла дати обхід дітями невеличкому газдівству, яке вели. Підросли діти і вже декотрі зачали ходити до школи. Велика була втіха родичам, що діти ховаються здорові і розумні.

Пишучий ці стрічки оглядав своїми очима привітний гарно помальований дім, невеличкий садок зі свіжо посадженими щепами, зі слідами цвітнику перед хатою і цілим рядом грядок на досить спорім огороді. Ціле обійсте стоїть і досі на затишнім місці під гаєм.

Їй булоб усьо добре, булаб ціла рідня прожила щасливо хто-зна кілько років, колиб не самогонка.

Одного разу, мабуть в суботу вечер приніс газда галон „муншайну” додому. Прошу зважити, що він не був налоговим п'яком, а тільки, як то люди кажуть, любив випити чарочку,

Аматорський кружок Тов. „Запорозьська Січ”, від. 284 У. Н. Союзу в 1-ст Ст. Луїс, Ілл.
(Знімка з представлення „Ох не люби двох”).

або дві „для апетиту”, що нібито смачніше зість. Але того памятного вечера він випив трохи більше, бо якось засмакувала йому самогонка ліпше ніж звичайне. Поки діти не пішли спати, поти він остерігався і трохи випив, але зараз відложив галон на бік, повечеряв і закурив.

Однак, як тільки діти пішли на гору, він підняв галон і став переливати до фляшки. Налляв її повну і положив на столі. Пошукав чарки тай наллявши, засміявся до жінки тай каже: — Дай Боже здоровля! — Жінка усміхнулася й собі тай відказує: — Пий, чоловіче, на здоровля, але мене не силуй, бо мене буде голова боліти. — Але якось він її таки намовив, і она випила одну чарку, кривлячись та спльовуючи.

Він між тим сміявся із „бабського насіння”, що не розуміється на „поряднім трунку” і налляв собі тай випив ще одну. За нею випив ще щось зовні і цілий перемінився. Очи збовваніли, а ціле лице стало червоне, наче жар. Перелякана жінка підбігла до стола вхопила за фляшку, щоби її сховати від мужа. Але той зірвався, як звір, вхопив за поліно, що стояло біля печі і вдарив її з цілої сили по плечах. Жінка зачала плакати і заводити, бо він досі ніколи її не бив. Йому той плач жінки став дуже осоружний. Йому було, як він відтак казав дуже жаль, що він жінку побив, та що вона зойкає — і з того жалю став ще гірше бити її, куди попало. Бив її поти аж вона затихла. І коли вона так тихісенько на підлозі лежала, він підійшов до неї і став плакати і перепрошувати. Припав на коліна, щоби її із землі піднести та все приговорює: Вибач мені, моя люба тай солодка, вибач жіночко, то не я, а та горівка проклята... Тулить її до себе, й голову, очі, уста цілує. Але вона ані не порушиться.

Запізно здогадався перепрошувати. Вона вже була мертва!

Нині вона в гробі, він у вязниці, а діти порозбирали по різних сиротинцях — чужі люди. Велика, щаслива родина впала жертвою проклятої самогонки.

* * *

Достоту такасама трагедія споділася у Скрентон, хиба із тою різницею, що менше дітей остало. І тут чоловік, паний від самогонки, убив свою жінку.

Таких і подібних трагедій повно трапляється тепер в Америці.

* * *

Нагла смерть „муншайнера”.

В місті С. Ньюйорського „стейту” жив собі чоловік, який найшов собі ремесло, яке дуже полюбив, а саме варив самогонку. Жінку і діти мав у старім краю, а сам найняв собі помешкання і як наші люди кажуть „бечувався”, цебто сам собі варив, прав і т.д. У тім парубоцькім помешканню він зладив собі кітлик з „пайпами” і другі причандали потрібні до виробу „муншайну”. Люди заходили до нього і купували „твердий штоф”, а він сам то вже чувся наче в раю. Хоч тепер міг випити кілька заблаглося. І випивав сердега, з людьми і без людей. Коли хто, з добрих людей звертав йому увагу, що він себе забе тою п’ятикою, він сміявся і казав, що він ще ніколи не почував себе так добре.

Але самогонка, це не горівка, якою можна затроювати себе через довгі літа. Не минуло й кілька місяців, як нашого „промисловця” умираючого. Який страшний вид він представляв! З грудий добувався дикий рев, як у німнини в передсмертних судоро-

гах. Видно вибіг був з хати, щоб ратувати себе та не встиг вибігти далше, як у сіни. Лежав на долівці і вився у страшнім болю. На уста вийшла піна, очі стояли стовпом, а ціле лице поси-ніло і викривилося страшними скор-чами. Якийсь час метав собою, як ри-ба, викинена на беріг, аж поки смерть не закінчила його мук.

В другій місцевості Г. Л., в Пенсил-венії самогонка вибухла і спалила на смерть нашого чоловіка.

Подаємо тільки цих два випадки, бо місця для усіх нема. Але таких не-щасть дуже й дуже багато.

* * *

Кілька прикладів із соток.

В майнерській оселі М., в Пенсил-венії, пішов наш чоловік попрачатися із знакомим, бо збирався до краю, де на нього ждала жінка і діти. Куди зай-шов, всюди частували його чаркою. А він не такий, щоб „вливав за ковнір” — випивав. І так від кума до кума, від „бодія” до крайна, а крайнів було чи-мало — заки всіх обійшов, напився до безтями. Як вже вертав до дому, пе-реходив треску і прийшло йому до пя-ної голови положитися на треці спати.

Найшли відтак розбитого трупа, поховали і дали жінці знати, щоби не сподівалася „свого” дома, бо він так сердечне прашався, що і остав в Аме-риці на віки.

*

В містечку Г., також в Пенсилвенії, відбувався великий баль; чи на цер-ков, чи на дохід брацтва, не скажу, але баль був „першої класи”. Значиться було самогонки, тільки хто захотів. Було це в зимі і „бизнес” ішов дуже добре, бо кожний хотів „розігріти свою душу”. На тій забаві заробили парусот долярів. Алеж того ранка по-бали, як ішли до роботи, найшли лю-

ди замерзлого трупа одного із бале-вих гостей. Так собі догодив, що не був в силі зайти домів і ляг спати у бічній вулиці. Від морозу застиг на віки.

*

В містечку П. одна жінка напилася самогонки з кумами, а відтак, здурів-ши від отруї, обіллала себе нафтою і спалилася живцем.

*

В місті В. наш чоловік, арештова-ний за п'янство, повісився у в'язниці на своїх шлійках.

* * *

Загальні наслідки самогонки.

Через уживання „муншайну” серце стає таке слабе, що багато людей вми-рає на т. зв. „удар серця”. Смерть при-ходить цілком нечаяно, дуже часто у сні.

Під впливом п'ятики, люди втрачають моральну силу волі.

Через самогонку багато жінок пов-тікало з „бордінгошами”, оставляючи мужів і діти.

Кожного дня судять по „кортах” за убійства, dokonані під впливом „муншайну”.

Горівка іде все під пару із темно-тою та неволею.

Поки в Росії пили пани, царі і їх прихвостні раювали і тримали народ в ярмі. Коли, підчас війни, скасовано горівку, від тоді нарід став думати про волю. Нинішні червоні тирані, дер-жаться тільки тому, що дивляться крізь пальці, що нарід вироблює і пе самогонку. Колиб там народ був тве-резий, то комуністи вже давно пови-слиби на придорожних деревах.

Українці в Галичині стали просві-чатися і боротися за свободу, аж тоді, коли отверзелися.

„Муншайн” до пару років чинить кожного нездалим до роботи, бо він виснажує у чоловіка усі життєві сили.

Хто запивається самогонкою, той затрачує всяке людяне чуття. Його не обходить доля рідного краю, він не має співчуття для людської неволі, він не чує обурення, коли бачить кривду. Він має людську поставу, але не має людської душі. У нього завмирають всі гарні і добрі почування.

Наші козаки карали колись смертю такого козака, що був п'яний під час воєнного походу.

Цілий наш нарід є саме тепер у завзятій борбі з ворогами. У такий час не пора забивати себе самогонкою.

Нам треба усіх сил і розуму і витривалости і енергії, щоби відперти смертні удари, які хотять нам завдати наїзники.

Як би ті гроші, які ми витрачаємо на своє самогубство через п'ятику, ми ужили на нашу визвольну боротьбу, то в короткім часі могли б бачити свою власну незалежну державу.

Старі темні люди зложили п'яцькі пісні, такі, як:

„А хто пе, тому наливайте” або „Гейже до чарки”, або усі ті промови і склади до „горілоньки”.

Кличем розумних патріотів мусить бути: **Проч із самогонкою!**

П'яними устами не годиться співати „Ще не вмерла Україна”. бо нашим п'янством ми певне її уберемо.

Тільки тверезий народ найде у собі підойму, від якої розвалиться його тюрма!

Чуй-Дух.

Раз цар перебувачи в Німеччині на водах, пішов в цивільнім убранню на прохід, стрів якось бірґера і почав з ним розмову.

„Ви хто такий?” — питає його цар.

„Я маю в сусіднім городі масарню. Дуже мені добре поводитьсь. То певний інтерес. А ви хто такий, мій пане?”

„Я цар російський.”

„То менше певний інтерес,” — відповів добродушний Німець.

* * *

Раз гетьманови Розумовському доніс управитель, що кількох хлопів, покинули його і втікли в Новоросію.

„Який невдячний народ! — нарікав

управитель. Виж для них, як добрий батько!”

„Батько добрий, та мати воля ще ліпша,” — відповів гетьман.

* * *

Прийшов Німець до нашого старости жалуватися.

„Ти що за чоловік?” — питає староста.

„Та я не чоловік, я Німець,” — каже той.

„А чогож ти прийшов до мене?” — питає староста.

„Та я не прийшов, а приїхав,” — відповідає Німець.

Говори до нього, коли він Німець.

ДЕЩО ПРО АНГЛІЮ.

НАЙДАВНІШИМ знаним племенем, яке замешкувало Англію, були Бритони, які звали свій край Британією. Вони належали до раси Келтів. Були вони високого росту, русяві, з голубої краски очима. Їх одягом були звірячі шкіри, а обувем шкіряні постолі. Вони прикрашували свої тіла татуванням.

В 55 р. перед Христом Юлій Цезар прибув перший раз до Британії, а коли прибув в друге, то зайшов зі своїм військом аж до околиці нинішнього Лондону, який тоді був невеличким болотистим сільцем із низькими соломою вкритими хатами.

В 100 літ пізніше (43 р. по Христі) римський цісар Клявдій завоював Південну Британію і створив із неї римську провінцію. Цісар Гадріян (121) збудував кріпкий камінний вал впоперек найвузшого місця на острові, щоб спинити напади від півночі — диких Скотів і Піктів. По південній стороні того валу Римляни побудували багато доріг і 56 укріплених городів. Через 300 літ Римляни управляли південною Британією і завели римську культуру, а відтак християнство. В 410 р. римські війська уступили, бо саме тоді римська держава мала тяжку боротьбу з Тевтонами.

Як тільки Римляни вийшли, зараз почалися напади давних ворогів, Скотів і Піктів, а в 449 р. заплили ще сюди германські пройдисвіти із племен Англів, Ютів і Саксонів. За 250 літ ці зайти заняли цілий край і дали йому нову назву „Англія”. Германська мова стала випирати келтійську і римську і завелися германські порядки.

Англія поділилася на багато князівств. Доперва Альфредови Велико-

му (827 р.) удалося обєднати увесь край в одну державу..

В одинайцятім віку Данці, під проводом Канута, заняли були Англію і панували над нею через 25 літ, аж поки Едвард Ісповідник не випер наїзників.

В 1066 р. завоювали Англію Нормани під проводом Вільєма, який побив англійську армію під Гастінгс.

В тій битві погиб англійський король Гаролд.

Побідник Вільєм, розділив англійську землю поміж своїх дружинників, яких іменував баронами. В той спосіб заведено фєвдальний систем, значить ся земля вважалася королівською власністю, від нього одержували барони, а ті знова передавали селянам, вимагаючи від них панщини і данини.

Мало-помало Нормани переймили звичаї і мову Англьо-Саксонів, а з їх Французької бесіди остали тільки значні сліди у англійській мові, таксамо, як у перед із латинської та келтійської.

Король не видавав ніяких розпорядків без наради із своїми баронами і другими визначними людьми.

Коли оден з королів, Іван, пробував рядити самовладно, тоді барони приневодили його підписати так звану „Велику Карту Свобід” (Магна Карта Лібертатум) в 1215 р, де він зобов'язався, що не сміє вводити ніяких нових законів без поради із „Радою державною”.

Від цього випадку вийшов початок установи парламенту.

Англія стала світовою державою доперва в 1588 р., коли єї адмірал, Дрейк, побив великанську флоту Іспанії, звівшу під іменем „Армади”. Від того часу Англія стала паном на

всіх морях і не потребувала боятися нічийого нападу, бо мала до розпорядку могутчу флоту, яка давала цілковиту охорону її островам.

Як найбільша морська сила, вона поширює своє панування по всій землі. Її виселенці колонізують Злучені Держави і відбирають від Франції Канаду, її війська займають Індії, її моряки відкривають і колонізують Австралію й Нову Зеландію — її політичний культурний і торговельний вплив протискається всюди.

Вона зломилла імперіялістичні затії Франції за Наполеона I., вона недопустила до розширення границь царської Росії, вона і її англо-саксонська раса в Злучених Державах спинили імперіялістичні пляни Німеччини і взагалі у

історії білої раси, Англія являється як провідниця на всіх полях.

Англо-саксонська раса представляє собою найвищий тип людей. Вони сміливі, підприємчиві, витривалі, розумні і свободолюбні. Вони найперші добули собі свободу, а їх виходці не стерпіли навіть того ярма, яке накладал на них їх власний, матірний край. Вони не є шовіністами, а дають змогу кожному свobodно прожити укупі із ними. Англійці і їх одноплеменці мають пошанівку для звичаїв, релігії і культури кожного народу. Куди поширюється англійський вплив, там щезає невольництво і дикунство, а шириться освіта і свобода. Наша еміграція живе серед англо-саксонської культури і користується усіми правами уроженців.

Товариство „Любов“ у Філадельфії.

На сторінках цього річного календаря є поміщена фотографія тов'а „Любов“, від. 45 У. Н. С., в Філадельфії, Па. Воно засноване перед 22 роками. При заложенню воно мало усього 12 членів. Тепер тов'о числить 160 членів і має майна \$3.000.00. Це товариство було найпершим зорганізованим гуртком Українців в Філадельфії. За час свого існування товариство виплатило за допомоги хорим на суму \$ 3.200.00; на народні цілі, каса товариства жертвувала \$1.280.00, а крім того на допомогу ріжним місцевим українським інституціям ріжні пожертви при всілякій нагоді.

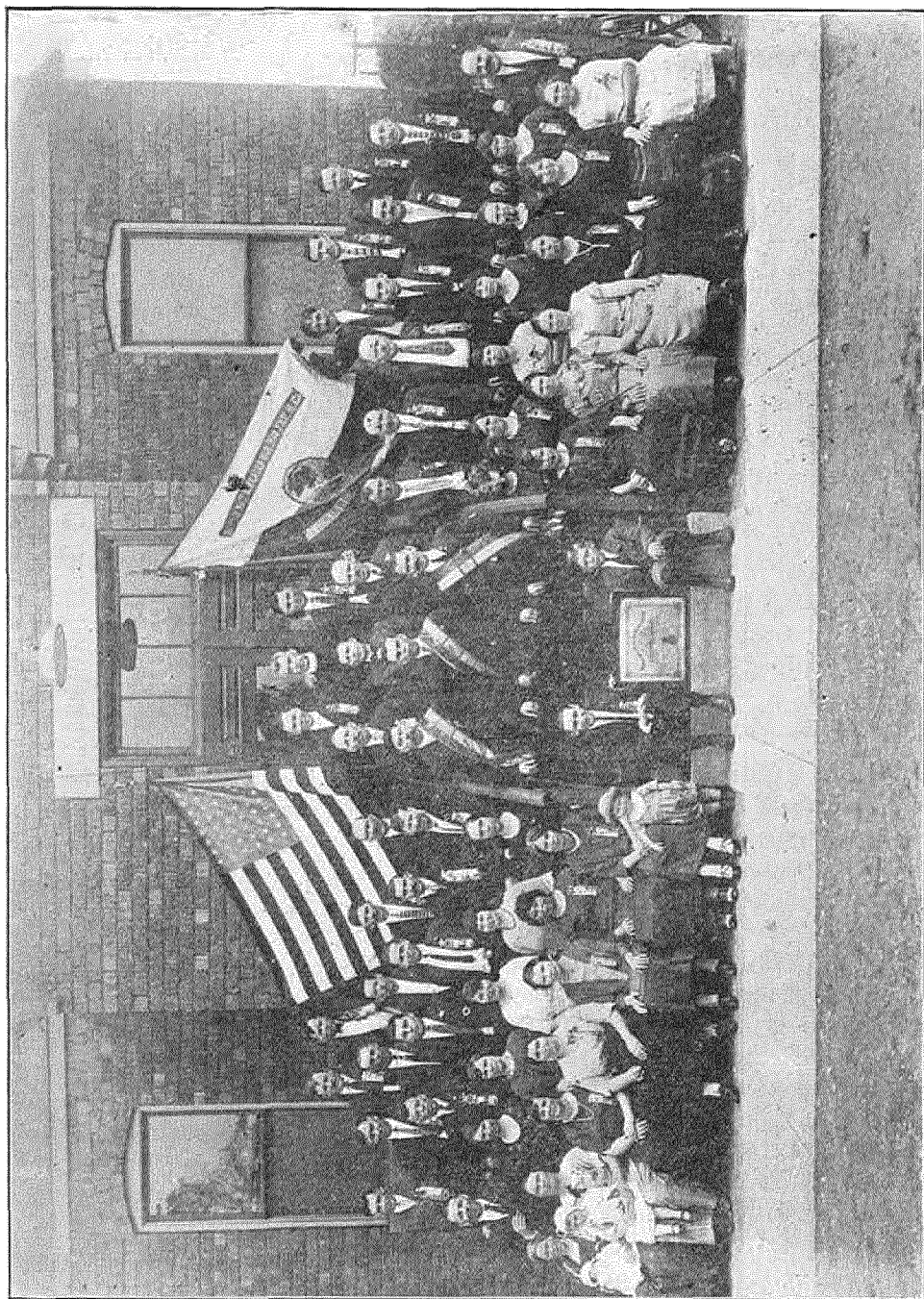
Зі своїх підприємств тов'о „Любов“

призначило 10 % на Академію Наук в Києві, а крім того що року шле свою жертву на „Просвіту“ у Львові і на допомогу українському студентству.

Осідок тов'а „Любов“ є в домі Американських Горожан Українського Походження.

Тов'о „Любов“ було піоніром українського життя в Філадельфії і завсіді держить високо патріотичний прапор. Біля нього гуртуються самі свідомі громадяни, які не тільки словом, але й ділом помагають національній, українській справі.

Слава його членам, як і слава усім добрим Українцям, що не забувають за свій нарід у його тяжкій потребі!

Братство св. Арх. Михайла, відділ 308 У. Н. Союзу в Ст. Луїс, Мо.

Старинна історія людства.

Наука геології і антропології вказує, що люди були вже на землі яких сотисяч літ тому назад. Той давний період зветься Старим Камінним Віком. Із тих часів переховалися в відвічних ледовисках різні камінні знаряди, які дають нам яке-такє поняття про культуру тодішніх людей.

Підчас четвертої ледової епохи люди повтікали на південь, або схоронилися по печерах, щоби тут перебути страшний катаклізм, який навістив землю. Цей період зветься Середнім Камінним Віком. Яких десять тисяч літ назад розпочався Послідний Камінний Вік, підчас четвертого теплого періоду, який триває по нинішній день. Доперва в тім посліднім періоді находимо дійсні історичні записки про різні народи, які в тім часі повстали і витворили свою культуру.

Найстаршу знану цивілізацію мали Єгиптяни, які мали свою державу в Африці, над берегом долішнього Нілю. По них позістали образкові письма, гієрогліфи, великанські будівлі, різби, малюнки і богато домашньої утвари, що всьо подало ученим людям спосіб, щоби пізнати докладне усьо життя-буття того історичне найстаршого народу. Перша історична дата рахується від заведення єгипетського календаря в 4241 р. перед Хрестом. В який спосіб витворилася єгипецька нація із Камінного Віку, який її початок і повний вік годі дізнатися.

В тім самім історичнім часі ми бачимо на низині, де плывуть ріки Евфрат і Тигр, другу державу, а саме старе Вавилонське царство. Про вавилонську культуру дізналися учені із клинообразного письма.

На півночі над берегами горішнього Тигра, повстало Ассирійське царство, около 3.000 р. перед Хрестом.

Яких 2000 літ перед Хрестом зачинається організування єврейської нації, яку знаємо відтак під іменем Ізраїльтян (Жидів). Жидівська культура не досягла ніколи височини цивілізації Вавилону або Єгипту, але за те дала людству віру в одного Бога. На тисячу літ перед Жидами повстає в Азії держава Китай, яка витворює свою власну цивілізацію.

Гіндуська культура витворюється в Індіях около 1500 р. перед Хрестом.

Найстарша європейська культура є грецька, якої початок сягає поза 2.000 літ перед Хр. Вплив грецької культури обіймав пізнійшу світову римську державу, а через неї цілу Європу.

Грецька філософія, штука і література, витиснула своє знамя на цивілізації всіх європейських народів.

*

Зі Старого Камінного Віку позістали до нині: кремінна і камінна зброя і з того самого матеріялу різні знаряди і домашня утвар. Дослідники находять ті річи по всіх закутках світа.

Пізнійше люди зачали виробляти потрібні їм річи із костий, з рогів та зі слоневої кости. В тім періоді ми бачимо вже шилети, гачки, для ловлення риб, гарпуни, голки і шила. Деякі приряди прикрашувано рисунками і різьбами.

В Новім Каміннім Віці ми бачимо вже дуже великий поступ у виробач річий. Тодішні люди навчилися вже, як вигладжувати різні предмети, як виострювати своє кремінне оружє, а найважніше з усього, як добувати ог-

ню через тертя двох куснів дерева або від удару кременем і підложення губки. Вони навчилися також, як вироблювати горці і миски з глини, як прости і ткати. В тих часах вони ставляли пам'ятники своїм заслуженим помершим. Із тої давної минувшини позістали до нині на Україні найстарші могили, кургани. У тім періоді стали люди освоювати звірята. Найперший присвоївся пес, якого потребував чоловік до охорони свого житла і до помочі на польованню. Відтак присвоєно kota, верблюда, коня, рогову, худобу, вівці, безроги і кози.

Старинні люди в Індіях здавна присвоїли слоня і буйволів, яких і досі уживають як домашні звірята.

Давно, дуже давно, заки існує писана історія, вже навчились люди, як управляти пшеницю, риж, просо, ячмінь, капусту, ріпу, фасолю, горох, і овочеві дерева, як: яблуні, брескви, фігі, дактильові пальми, бананові і олівні дерева.

Таксамо вже тоді вони сіяли льон і коноплі.

Супроти тої старини майже всі нинішні європейські народи являються дуже молодими. Мабуть найстаршим європейським народом є Литовці, значиться, що вони найперші зайшли і осіли в Європі. На цю старинність вказує їх мова, яка дуже зближена до санскриту.

Санскритом називаємо первісну мову, якою говорили предки всіх європейських народів. В санскриті є первістки грецької, латинської, славянської, келтійської і німецької мов.

Із того показується, що всі європейські народи походять із того самого індо-європейського, арійського накорінка.

Литовці зберігли свою первісну мову найчистішою для того, бо вони зайшли в лісові пущі і не перемішалися із другими народами.

Предки нашого, українського народу, прийшли в наддніпрянську землю ще перед народженням Христа.

ЩО Є Т. ЗВ. „СПАДАЮЧА ЗВІЗДА”?

Кожний з нас завважав не раз т. зв. „спадаючу зізду”. Темні люди звичайно ворожать, що це знак чієїсь смерті. Наділі це буває звичайно ареоліт, або камінь викинений вулканом місяця. Деякі учені кажуть знова, що той камінь твориться із злуки ріжних субстанцій, які пара піднесла в воздух, які відтак кружать якийсь час довкола землі, поки їх земля не притягне до себе. Хемічний розбір показує, що аероліт зложений із 22 елементів, таких самих, як находится в мінералах землі, з великою перевагою заліза і ніклю.

Троцький ночував у своїм поїзді і казав красноармейцєви, що стояв на варті, коло його спального купе збудити себе о 5 годині рано. Прийшла пята година і красноармєєць був у великім клопоті, як має титулувати Троцького.

„Панє Троцький!” — не вільно.

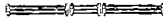
„Добродію Троцький!” — не йде, бо кому він що доброго зробив.

„Товариш Троцький!” — за мало.

І красноармєєць гукнув початок інтернаціоналу:

„Вставай прокляттем наклеимлений!”

Під гетьманською булавою.

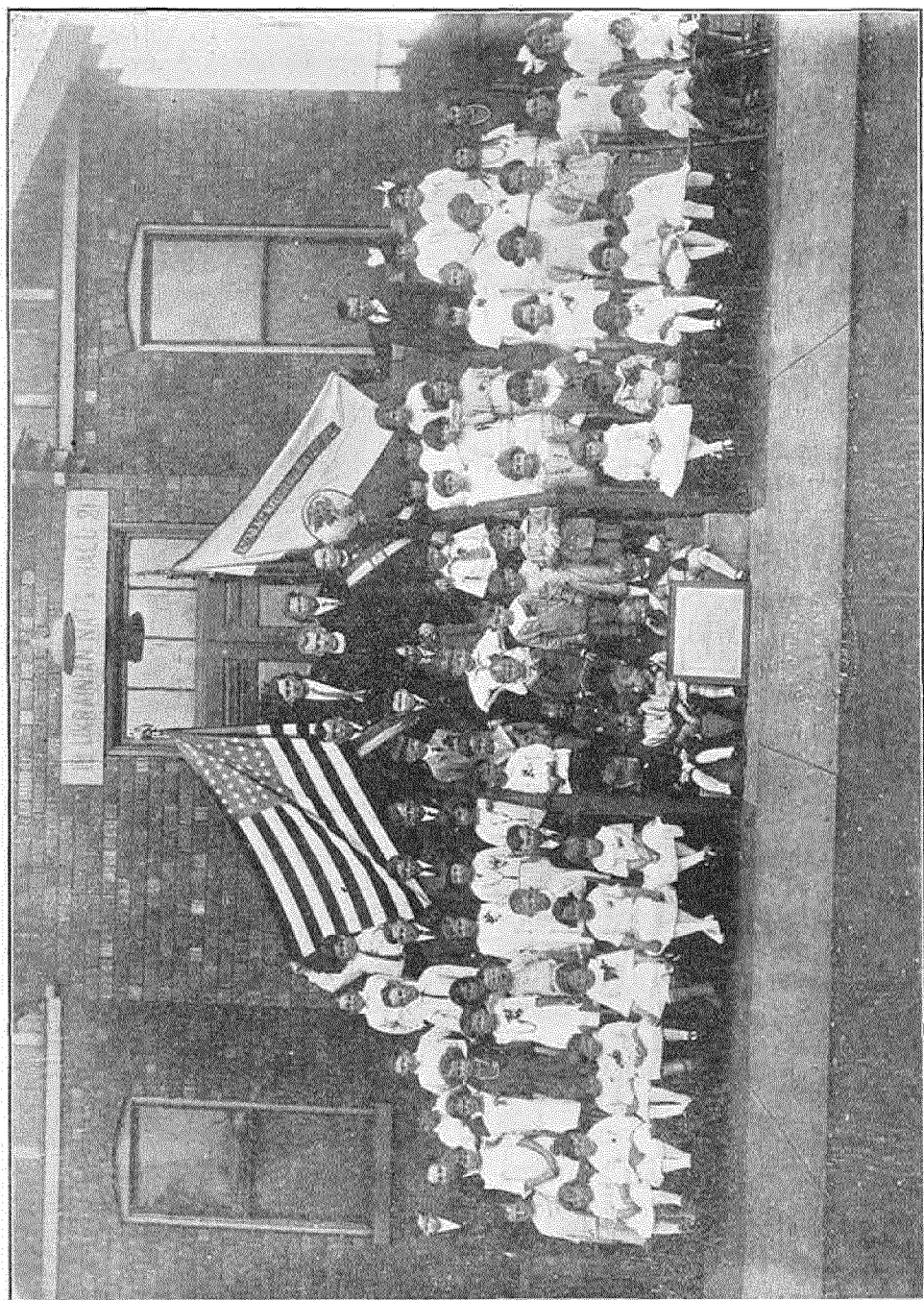
Оден достойник церкви оттак сха-
рактеризував ріжницю поміж Восто-
ком і Заходом: — На заході, — казав
він, — народ повний енергії, руху і жи-
ття. Він все спішиться, щоб зробити,
як найбільше роботи. Він меткий,
скорий у бесіді і в рухах. Його мова
річева і коротка. Коли він молиться,
то коротенько, але доцільно, — ось як:
„Боже, дякую Тобі за все добро.
Амінь”. Цю саму молитву чоловік зі
сходу говорить оттак: „Господи Боже
Всемогучий, котрий сотворив небо і
землю, на небі сонце, місяць і звізди,
на землі глибину морську і висоту гір,
який оперезав'єся ріками, потоками і
ручаями сушу земну, який сотворив'
єся птахів у воздуху, а звірів на землі,
який подбав'єся за найменшого хроба-
чка, що він не згинув від голоду і
спраги, який не забувся у своїй добро-
ті навіть за диких ослів, що живлять-
ся осетом і колючим зіллям на пусти-
ни, ані за журавлів, що високо пере-
носяться під самими хмарами з місця
на місце, який дав'єся леговище бор-
сукови, лисиці і другим земним звірам,
а гнізда великій і малій птиці, який
укрив'єся усю землю прегарним зеле-
ним ковром листя і трав, а поміж ними
розсипав'єся, як жемчуги ріжнопестрі
цвіти, з яких кожне дивує своєю кра-
сою увесь живий світ, який настано-
вив'єся чоловіка паном над усім сот-
ворінням, якого в безмірній благодати
Своїй сотворив'єся на образ і подобу
Свою, — я, смиренний раб Твій, що не
годен піднести очий своїх ід Твоїй ве-
личі, я грішний сповитий, тенетами
гріхів своїх, я мерзенний невдячник,
що переступив усі заповіді Твої, я
дрожу зі страхом перед гнівом Твоїм,

я бачу Твою всемогучість і корюся пе-
ред нею, я бачу Твою всевідучість і
знаю, що перед Тобою не скриються
ніякі людські тайни, я знаю про Твою
справедливість, про Твою святість і не
знаю де подітись із мерзотою своєю.
Всеж таки я знаю, що Ти милосерний,
що не погубиш каючогося і не відки-
неш від Себе жаліючого. Проте сми-
ренно прошу не відкинь моєї щирої
молитви, у якій дякую Тобі, Всемило-
серний Господи, Боже, за всьо одер-
жане добро. Амінь.”

Цей сам достойник оттак поясню-
вав психологію Сходу: — На сході
еще нині чимало людей живуть, як
Номади. Випасають худобу, живуть
по шатрах і переносяться з місця на
місце. Великої роботи нема, а і та,
що є, то її виконують молоді паруб-
ки. Старшим є багато свобідного ча-
су. Неписменні люди переводять свій
час на думання. В ночі, як сон не бе-
реться, вони виходять з шатер, ляга-
ють горілиць і дивляться на небо,
скрізь укрите зорями. Їх захоплює
безконечність простору і вони склада-
ють тоді у своїх головах усі ті поети-
чні вислови, якими так перенизана уся
восточна бесіда. Вони вважають прямо
за неввічливість коротку, неприкраше-
ну мову. А вжеж супроти Всевишнього,
ядерна, коротка мова Заходу, вида-
ється чоловікови зі Сходу прямим бо-
гохульством.

Розуміється, що коли розважимо
об'єктивно, то зрозуміємо, що суть
молитви не в її довжині, а в тім почу-
ванні, яке відчуває молячийся чо-
ловік.

От сей приклад прийшов на думку,
коли пригадав собі безмірну україн-

Молодечий департамент відділу 308 У. Н. Союзу в Ст. Луїс, Мо.

ську балакучість. Коли прислухатися до наших приватних і публичних бесід, то зараз вражає факт, що у тих бесідах дуже багато слів, а дуже мало змісту.

Оден Американець подаючи свої свої вражіння із побуту в Росії, описує Москалів, як майстрів до балакання. Він каже, що нераз цілі ночі прислухувався, як вони дуже горяче диспутували, але що ніяк не годеби передати змісту, про що там говорилося.

Такий самий осуд подає оден український військовий старшина про видних українських діячів на європейській еміграції. Він оповідає, що коли дійшла вістка про масові повстання на Україні, то зараз провідники скликали загальні збори еміграційних гуртків, щоби нарадитися над ситуацією. Але намість того, щоби поставити ясний плян, як допомогти повстанцям, щоби добути для них амуніцію, щоби постаратися о військових знавців, як перевести загальну організацію всіх повстанських сил та як здобути їм поміч ізовні, вони, передові люди нації, витратили цілу ніч на спірку, які „лозунгі“ (кличі) і які „прінципи“ післати повстанцям як поміч у їх боротьбі!

Ба навіть на тих лозунгах і прінципах не погодилися, а розійшлися по цілонічній нараді, з нічим домів.

Це вже нині історична річ, що оден із членів нашої влади висказався отверто, що коли Україна не має бути такою, як її хоче мати його партія, то України не треба!

Оттота вузька партійність, отта балакучість, отта хороблива охота поставити принцип партії понад принцип нації і єї державности, є причиною, чому не маємо незалежної України.

Той хто справді розумно любить свій край і нарід, той бажає передовсім, щоби той нарід мав свою власну державу, щоби він не був визискуваний

і помітуваний через чужинців. Він прилучиться до кожного руху, який має вигляди на удачу. Оттак Гарібальді, італійський патріот, хоча з переконання републиканець прилучився до короля Віктора Емануїла, бо видів, що тільки корлівська влада потрафить об'єднати і скріпити італійську державу.

На Україні шляхти і привилейових клас майже нема і для того нема ніякої причини боятися, щоби яканебудь українська верства добула собі перевагу на шкоду селян і робітників. І часи тепер не ті, щоби відновляти „кармазинів і дуків”. Загальна просвіта не допустить, щоби трудовому народови відібрати його права.

Ті права втратив український селянин і робітник тепер, коли Україну загарбали окупанти. Не питаючи ні селян, ні робітників, Московщина настановила всюди своїх урядників, Польща своїх, Румунія своїх. Українську землю московські наїзники віддали Жидам, Поляки своїм кольтоністам, Румуни своїм жовнірам. Висше десять мільонів селян згинуло на Україні, виголоджені Москалями, а під Польщею голод не покидає українських хат, ані під Румунією. Всюди наїзники здирають драчками, рубають ліси, вивозять з України добро всіяке на шкоду і убожінне українського населення.

Нема шматка української землі, де наш нарід правивби сам собою. Нема ніде „народовластя” і не буде ніколи під окупацією чужинців.

Через це ми не повинні перечитися за це, яка форма влади має бути на Україні, але пошукати способу, як до своєї влади дійти.

І в краю і тут в Америці персбивається думка, чи не булоби найлучше, щоби усім Українцям зеднатися під прапором українського гетьманату.

Коли подивимося на сучасне положення у світі, то побачимо, що всюди

видніють одиниці, які уособляють в собі стремління держав і нації. Оттак стоїть Мусоліні, як будівничий нової Італії, Масарик Чехословаччини, Пілсудський Польщі, Ленін нової Московщини. В Італії, Англії, Франції, Болгарії і Югославії, скрізь в Європі, політика персоніфікується у визначних одиницях, які перебирають владу і ведуть націю після свого наміченого плану. Навіть у нас на Україні, можна говорити тільки про двох людей, які справували дійсну державну владу, а саме: гетьман Павло Скоропадський і Семен Петлюра. Часи Центральної Ради, а відтак Директорії — це часи мраки у якій ніхто не годен визнатись.

І хоч як упереджено будемо дивитися, то мусимо признати, що дійсний державний порядок на Україні був тільки за Скоропадського. Тоді була справжня українська держава. Яка шкода, що наша інтелігенція не пішла укупі з гетьманом! Через свої партійні „лозунгі” вона збойкотувала Скоропадського, а відтак ще накинута на нього, що він понабирав урядників з Москалів!

Нині вже кождий бачить, що обсада урядів і високих шкіл чужинцями була тоді державною konieczністю, бо без цього насталаби анархія; але кілько громів посипалось на голову Скоропадського, що він зрадник, московський запроданець і т. п.

А той „зрадник”, за короткий час гетьманування, залишив вісімдесят середніх шкіл, два університети, безліч народних шкіл і військову українську академію! Той „запроданець” оставив в державній касі два мільярди карбованців в золоті і вартісній чужій валюті.

Американець Крейн, який переїздив тоді через Україну, не міг надивуватися, який порядок і спокій був

на цілій українській території — під гетьманською владою.

Та гетьманська влада зачала була давати повагу цілій Україні. Цивілізовані держави вважали Московщину, як дикий край, який у большевизмі проявив свою варварську вдачу, а на супроти тої азійської зволочі, Україна, за гетьманату, проявила себе справді європейським краєм із старою культурою, із охотою до порядку, спокою і труду.

Нажаль „прінципи” звалили гетьманат, а на його місце видвигнули партійне доктринерство із усіми причадалами особистих амбіцій і терть.

Колиб в Петлюри був військовий та адміністраційний талант, то його заговор мавби оправдання, бо це незаперечний факт, що Петлюра тішився надзвичайною популярністю на цілій Україні, а особливо в селянських кругах. Петлюра одержав по гетьмані велику спадщину, а саме готову державу з добре функціонуючим апаратом і дуже значний державний скарб. На нещасте Петлюра не мав ніякого визначного талану на голову держави, а ще й до того не умів зібрати собі до помочі відповідних людей. Петлюра і увесь погетьманський уряд подобають більше на акторів комічної оперетки, ніж на владу, великої, української нації.

В міжнародних зносинах Петлюри ніколи не трактували поважно, бо він на це на заслужив ні своїми здібностями, ані добром своїх представників. Ми хочемо вірити, що Петлюра по свому любив Україну, але проте він не повинен був висуватися на чоло такої акції, якої він не умів розчовпати. Хто захоплює силою провід у народі, той мусить бути відвічальний за всі неудачі, які зазнав нарід під його кермою. Тому кождий свідомий Українець мусить вважати Петлюру за най-

більш винного у всіх нещастях, які від його захоплення влади впали на Україну.

Він змарнував великий державний скарб, він не ввів оборонити України і виставив її на поталу московській дичі, він передав частину України відвічним нашим ворогам, Ляхам, він спонукав народ до безнадійних повстань, в яких впали жертвою найкращі сини України — він спричинив період руїни, яка триває аж до сього часу.

Петлюра мав повну змогу показати, чи він надається на провідника нації і він тої спроби не оправдав ні на одній точці. Його роля скінчена, а жаль тільки, що українська суспільність дала йому можливість цю ролю відіграти. Він запишеться в нашої історії, як нещасний чоловік, що мав нічим неоправдані амбіції.

В погляді на гетьманат мусимо передовсім зважити, чи становисько гетьмана не є противне інтересам наших селян. Не сміємо ніколи забути, що у нашої нації селяне становлять 90 процент.

Гетьманську владу можемо собі зясувати такусаму, як є королівська влада у Англії, Норвегії, або Данії. Хто придивиться до державного ладу у тих краях, то мусить сказати, що там є справді більше свободи для кожного, ніж у якій небудь республіці. Король є номінальним головою держави, але наділі народом править більшість, яка змінюється час до часу і допускає до влади найздібніших людей, з яких кожний приносить свіжий засіб добра для розвою і поступу народного життя. Там ривалізуючі партії не чинять заколоту та революційного нищення, а вливають в суспільність нові думки, з яких виходять щораз лучші пляни, як учинити державу такою, щоб її го-

рожани могли почуватися щасливими.

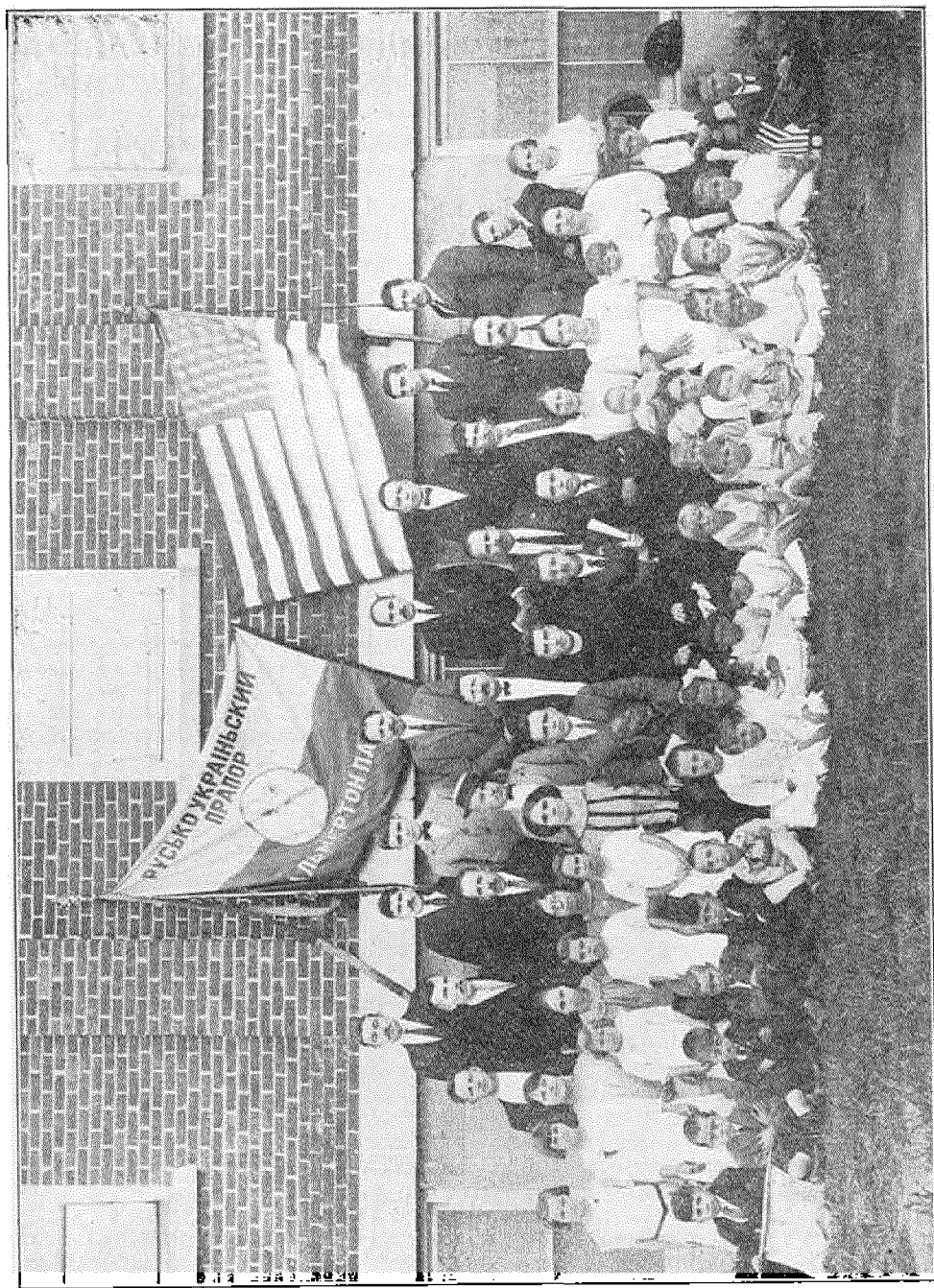
Таксамо треба побажати і Україні, щоби замість руйнних переворотів у нас був тривкий державний центр та щоб партійна ривалізація не приносила з собою революцій, а тільки висловлювалася через політичну агітацію і мирне поле бою голосування.

Такий тривкий державний центр може в нас бути в особі гетьмана, який бувби достоту таким головою держави, як ним є англійський норвеський, або данський король. Йому байдуже, котра партія добуде найбільшу силу, а його обовязком є тільки вважати, щоби кожний горожанин мав повну свободу подати свій голос на того кандидата, на якого йому хочеться. Інакше сказати: гетьманат є на це, щоби не допустити до тероризму і насилля поодиноких партій, а дати усім змогу представити свої пляни на добро держави й народу.

Гетьманат повинен захопити кожного Українця не тільки задля історичної традиції, але й тому, що така державна форма забезпечує найліпше особисту свободу кожного.

Ми бачимо, до якого наслідку над особистою волею довела соціалістична республіка на Московщині. Вона повернула усіх горожан в державних рабів; вона дала змогу невеликій партії комуністів стерроризувати ціле населення і захопити владу виключно у руки своєї кліки, яка чинить всілякі божевільні експеременти, ніяк не питаючи волі великанської більшости. Чи можна зобразити собі щось подібного в Данії, Англії, або Норвегії?

Чи поваживбися хтонебудь там, щоби оттак знасилувати майже цілий загаль суспільности? Чи можна там уявити собі, щоби жменя авантюристів вигубила кільканайцять мільонів людей, як це вчинили большевики?

Братство св. О. Николая, відділ 369 У. Н. Союзу в Палмертон, Па.

Деякі наші люди міркують, що це назадництво, коли схотілиб мати гетьманську владу. Коли це назадництво, що хочемо будувати свою державу на зразок Англії, Данії, Норвегії і багатьох інших цивілізованих держав, то дай Боже чим скорше, щоб такими назадиниками ми стали.

Коли найкультурнішим народам не встид мати короля, то й нам певно не буде сорому, як будемо мати гетьмана.

Яка користь нашому народови, що Україна зветься соціалістичною республікою? Яка користь селянам та робітникам? — В ім'я соціалізму рабують Україну, виголоджують селян та робітників а на місце нашої старої культури насилу заціплюють нам московське дикунство.

Селянин і робітник потребують порядку і спокою. Той спокій і порядок може завести у нас тільки гетьман. Він тільки має змогу вивести нас із замішання і руїни, до якої довели нас партійники свої і чужі.

Нині наш нарід платить драчки ворогам, які виснажують Україну у ко-

ристь собі. За гетьманату наш народний податок буде обертатися виключно на потреби України. Кождий шеляг остане дома, на свій обхід, на добро виключно тільки нашої нації. Нашим добром не будемо збогачувати Москалів, Ляхів та Румунів.

Колись казав Гарібальді, що злучився з чортом, аби тільки добути волю Італії.

Наше положення таке, що крім гетьмана, нема ніякого чоловіка, біля котрого можнаби зорганізувати українського державного центра. Задля того і найбільший республіканець повинен зрозуміти, що треба посвятити свої особисті пересвідчення для державного інтересу України.

Шевченко був республіканець і найбільший приятіль-брат селянам, а проте плакав над упадком гетьманату, як над розвалом української державности і в Бога просив та сподівався, що в степах України „дай то Боже милий, блисне булава”.

За Шевченком і ми цілим серцем бажаймо, щоб уся Україна обєдналася під одною гетьманською булавою!

Марко Скритий.

ТИМ, ЩО ВПАЛИ.

Ви, що кров свою пролляли
У нерівній боротьбі,
Щастя й молодість віддали,
Свої голови поклали
На жертвенник вітчизні
— Не звичайні ви мерці...
Ви герої, ви борці!
Ви будете вічно жити,
Живих мете ви будити
До життя і до борні.
Кров червона, кров проллята
Видасть плоди із землі:
Вона скріпить серце брата,
Поведе його на ката

Відомстите смерть рідні;
Ми і Москві і Ляхам
Справимо пскольний храм!
І впадуть важкі окупи,
Прийдуть дні життя й обнови,
Люде всі будуть вільні!

Ви спокійно мете спати
Бо сповнили заповіт!
Ми-ж будем ріллю орати,
Щоб кров ваша і наш піт
Замінились в елемент,
Що зоклеїть мов цемент,
Всіх осібняків, всеціло,
У одно могуче тіло,
В один український рід!

Ню Гейвен, Конн.,
13. серпня 1924.

Микола Бурлака.

ПОХОРОН.

— o —

Легенький вітрець колисав підсохлими травами, що шелестіли, начеб плакали за своєю утраченою молодістю, зеленю. Між ними високі буряни вигойдувались повагом; горді і пишні невжитки. Густим чагарником підшита балка шуміла й собі кланяючись вітрикови галузками лознику, карловатої вільшини, ожиннику, ліщини та всіляких других куштів.

Бороздою, яку серед степу вимила дощєва вода, ступала обережно мати-куропатва, а за нею гусакom вісім під-ростків-дітей.

На купині кілком сидів суслик, насторошивши вуха і випуливши круглі, чорні, як терен очи. Пара вандрівних голубів присіла на самім вершку берізки, чи відпочити по довгій дорозі, чи може заночувати. Сонце вже склонилося їд заходови.

Нараз залопотіло в ярку і з куштів вичкурнув сплух. Вуха положив на хребті і дужими скоками пігнав у степ.

В одну мить стадо куропатів розпирслося і причаїло в траві.

Суслик коміть головою чмихнув у діру, а голуби почали шукати спокійнішого місця. Тільки дрібна пташня притишилась по своїх гильках, дождаючи цікаво побачити, що сполошило зайчика.

Із гушавини висунувся хильцем чоловік, увесь в лахміття, до якого начіплялося повно репяхів і других колючок.

Густа чорна щетина покривала довго небрите лице, засмалене від сонця і вітрів. Лискучі очи і чорне, як у крука,

волоссе, вказували, що це молодий парень. Його пошарпана одежа і споловіла шапка носили сліди військового однострою. На ногах мав він рештки колишньої обуви, повязаної ганчірками і перевеслами з трави.

Колиб його рідна мати встала із гробу, куди її загнали червоні кати, не впізналаб у такій дикій постаті свого любого сінка, Івана. Погадалаб певне, що це примара з того світу, де душі свої митарства відбувають.

Парубок розглянувся уважно довкола, випрямився у весь ріст і показав струнке тіло атлети. Дужі плечі виявляли силу, а тонка поясниця вказувала, що зайвого сала в тілі не було.

Козак прислонив долоню очи і глядів на схід, відки на далекім обрії було видно зелений перстінь дерев. Понад ту зелень підносилися прямими стовпами, наче хмарки, дими. Це хазяйки вже лагодили вечерю на селі.

Зітхнув молодець; насупились чорні брови, а лице скривилося сумовитою усмішкою. Прийшлося йому оттак витати своє рідне село. Втікачем обідранцем появиться на очи тим що знали його найпершим парубком в громаді.

Оттакого дослужився захищаючи Україну від напастників.

На ніщо не придалася ні його сила, ні відвага. Замало було таких, як він. Тільки невеличка частина українських хлопців послухала заклик своєї влади і пішла на ратунок вітчини.

А тих псубратів, що йшли зо всіх сторін на грабіж України, їх ішло, як

саранчі, як комашні у мокраве літо.

Невжеж усьо пропало? Чи уся по-
свята найкращого молодого цвіту не
принесе ніякого хісна?

Задумався Іван і на хвилю пожа-
лів себе. Чи не шкода його молодого
віку? От сидівбим був спокійно і прий-
мав таку долю, як і другі. Оженивбися,
газдував та чекав дома, поки уся буря
не перемине.

У ньогож і дівчина, як зоря. Не зна-
ти, чи Ганна все ще на нього жде? Та
що буде, як такого бурлаку перед со-
бою побачить?

Подивився по собі і в голос засмі-
явся. — Оце раз красавець із мене, а
вбраний, як той князь у казці. Страхо-
пуд, хоч воробців страш!

* * *

Коли Ганна почула знакомий свист,
який понісся із садку, то і посудину
опустила на землю, яку тримала в ру-
ках. Зворушена зашепотіла до матери:
— це він, матусю, це Іван.

Метнулась із хати під стару грушу,
де він на неї чекав.

І плакала і сміялась, глядючи на ми-
лого. А він щасливий побаченням її
раз враз тільки питав: — І ти не цура-
єшся мене бездомного бурлаки, що му-
сить ховатися, як дикий звір, щоб не
зловили і не вбили, як собаку?

Вона намість відповіді обняла його
шию і вкрила поцілуями щетинясте
обличчя і палкі очі парубка.

А далі схопилася вона тай тихенько
скрикнула: Ось лишенько мені. леда-
мент надійде той плюгавий Василь, що
у городі по панах та жидах служив.
Він тепер у нас велика особа; в кому-
ністи записався — у селі старшує.

— Хто той опуд, що вивалювся по
усій міській грязюці? Той лінтай і зло-
дюжка, якого старшина насилу прогна-
ла із села, щоб людям шкоди не ро-
бив?

— Самісенський той, але він тепер у
великій повазі. Павою по селі бундю-
читься, бо за ним сила кацапів прокля-
тих. Вони його настановили, щоб
порядкував громадою, а він допікає
усім, що колись порядними хазяїнами
були.

— Звичайне, як голота. Собі добра
придбати не вміє, а на чуже лакомить-
ся і завидує.

— Та той навіжений до мене причі-
пився — засміялась Ганна — сватати
хоче.

— Такий голодранець! Таке опуда-
ло мерзке! Каправий, рябий, косоокий,
вуха розвішені, як у лилика, а губи
ковбасами аж вилискуються. І таке
страшило сміє поглянути на тебе.
Ганно?

Дівчина засміялася весело. — Не
журись Іване! Не заступило і мені очий
та ще й до того у мене здавна другий
на прикметі. Тут дівчина склонила го-
лову йому на груди, а відтак скоро за-
шепотіла: — Іванку; ти сховайся до
клуні, а я за часок вийду і принесу
якої одежі, щоб не ходив у тих підра-
них ганчірках.

— Та коли ласка, то дістань ще де
небудь якої бритви або й коси, щоб
збрив із себе кацапську подобу.

Дівча вернуло до хати, а Іван крадь-
ки посунув до клуні.

* * *

Отта нещасна бритва зрадила бід-
ного біженця. Десь хтось дочувся, як
Ганна просила позичити її у сусіда. От
і рознеслось по селу, що дівчина пози-
чала бритви, де всі знали, що крім неї
та матери-вдови нікого у хаті не бу-
ло. Пішли докази і хтось із під лиз-
нів доніс голові незаможників, Васи-
леви, а той зараз зміркував, що певне
хтось на обійстю скривається, а най-
певнійше ніхто інший, тільки Іван, су-
джений Ганни. Добра нагода показа-

ти себе енергійним урядником перед владою, а рівночасно позбутися ворога, який стояв йому на дорозі до Ганни.

Всеж таки Василь не мав відваги сам розправлятися з Іваном; він післав одного з прихвостів у город, де стояв відділ червоноармейців із чекою. Післанець подав донос, що у селі кривається „петлюрівець”.

Вночі Москалі обступили довкруги село і почали трус.

Окрема чета пішла прямо на обійсте матери Ганни, а другі розбрелися по хатах, щоби робити пакости невинним людям. Бо це щиро московська черта характеру, що вони труси у бою, але за те, великі „подвижники” над безборонним населенням. Найшлися і свої падлючки, які використовували нагоду для своїх особистих поракунків. Устні наклепи незаможників, що той чи другий господар виражуєсь не з пошаною про радянську владу, були вистарчаючі, щоби чоловіка арештувати та й ще награти з його обійстя, що під руки попало. Москалі поводитися з арештованими по звірськи; били прикладами крісів, вибивали зуби у нещасних шпигали багнетами, видирали жмутами волосся. Біда була жінкам і дочкам увязнених, коли зважилися просити пощади. Озвірілі салдати штовхали їх такими стусанками, що вони падали на землю; на землі лежачих копали тяжкими жовнірськими чобітьми, а одній бідолашній, що вчепилася драбини воза, на якій сидів її скований чоловік, осатанілий червоноармеець відрубав багнетом пальці.

Міжтим удалось окремії четі зловити Івана. До краю перемучений своїм скитанням по степах, він заснув був мертвецькиб сном. Так його сплячого найшли у клуні, кинулись на нього купою і скували, заким цілком розбудився.

Десь по півночі ціла ватага виїхала з села, на підводах, які мусіла доставити громада. Двайцятькілька хлопів полонили козацькі „герої” таї дві жінщини: Ганну і її матір.

Запроторили усіх до городської тюрми, де вже позамикано сотки людей, такихже нещасних, як вони, із цілої околиці. За кілька днів мав відбутися „суд” у яким судіями були чекісти, кровожадні потвори, для яких правдивим празником була ця можливість мучити і вбивати людей.

І яких то мук не зазнав від них наш народ! Середновічні тортури відновились у повній силі пристосованих до нещасних тими дикунами, Коли підозрівали кого, що він був у змові з повстанцями, то пекли огнем, ломили пальці, били до нестями, уживали всіх катівських штук, аби тільки добути імена заговірщиків. Безпечні, під охороною тисячки крісів і кільканайцять кулеметів, чекісти робили „чистку”. арештуючи всякого, кого підозрівали о ворожнечу для „диктатури неробів”.

* * *

Вулицю, де примістились військо, чека і тюрма поважно ступав похорон за хрестом і хоругвами повагом ішов пан-отець, сильної будови чоловік, з широкою, чорною бородою. Яких двацять „півців” співали сумовиті похоронні пісні. Чотирох дужих мушин, у міщанській ноші, несли домовину. За тілом поволи ступали сотки народу.

По хідниках приставали люди; дехто знімав шапку, дехто хрестився, а старі міщанки шептали побожно молитви за покійника.

Коли похід зближався до того місця, де були розквартировані червоноармейці, багато із жовнірів вибігло на вулицю, щоби подивитися. Поміж них втиснулися молоді Жиди і город-

ська зволоч, якої нігде не хибує. Із рядів тої мішанини стали падати гідкі слова, правдиво кацапські дотепи, в яких предметом була борода „батьюшки”, його церковна одіж, його ціла особа, від ніг до голови. Такі самі дотепи сипались мов з рукава на розмальовані особи святих угодників на хоругвах, на співаків, на учасників похорону, а навіть на адресу трупа, що в домовині лежав. Чим грубший і гідший був дотеп, тим більший збуджував сміх. Цілий образ робив препогане вражіння. Вулицею ішов похорон, а на хідниках, біля тюрми, реготалася на всі заставки, п'яна силою над безборонними, кацапсько-жидівська товпа. Із вікон тюремного будинку повишлювалися голови чекістів, які вишкірювали зуби на всю ту безобразну поведінку своїх прихильників.

* * *

Між тим по другій стороні будинку стояли тисячі жінок і дітей ув'язнених, раді хоч раз ще побачити лиця дорогих, заки їх поведуть під „стенку”. Деякі жінки заводили за чоловіками, як за вмерлими.

Із тюрми добувалися глухо страшні зойки ув'язнених. Це підчинені чекісти „добували зізнання” побоями, тортурами.

В одній келії лежав скрівавлений Іван, ледви живий від ударів п'ястуків, чобіт і прикладів. В другій келії стогнала мати-вдова, яку до полусмерти побили посіпаки, а біля неї Ганна, ненарушена, бо за нею вставився донощик Василь, як за своєю нареченою. На лиці Ганни позасихали сльози, бо вже більше плачу не стало. Єї було дуже жаль невинно побитої матери, а ще більше Івана, якого ждала певна смерть. По всіх келіях було повно народу; деякі плакали на голос, деякі стогнали, а інші сиділи в повнім оту-

пінню від завданих мук і жаху перед смертю, яка їх напевне чекала.

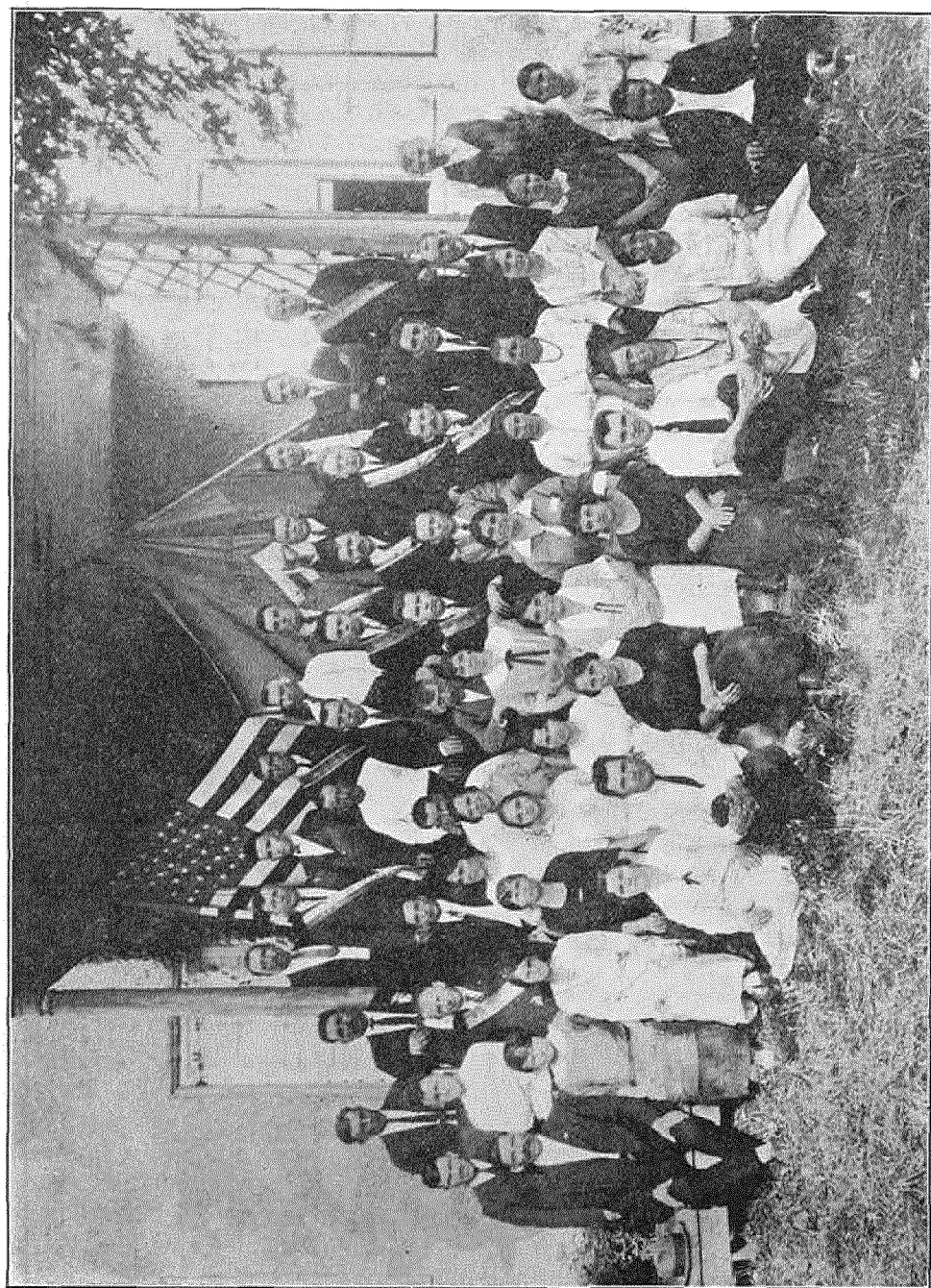
* * *

Біля самої тюрми похоронний похід спинився. Священник обернувся лицем ід домовині, начеб хотів читати евангеліє. Але, як тільки підніс хрест, буцімто, щоб поблагословити нарід, вигляд цілого похорону перемінився. В оден мент, з під свиток учасників похорону визирнули короткі кріси. Ще не отямилася із дива товпа на хідниках, а вже залунали сотки стрілів, які скосили покотом цілу юрбу насмішників. Не забуто і за тих, що виглядали з вікон. Влучні стріли в голову оставили їх перевішених через футрини вікон. Під ту саму хвилю, яких дві сотні повстанців „порядкували” на подвір'ю і по казармах, де несподівано заскочені салдати не встигли захопити зброї. Деякі з них підносили руки на знак здачі, деякі бігали з місця на місце в панічному ляку, або пробували сховатися донебудь, щоби бодай на хвильку віддалити від себе страшне марево смерті. Але усі ті заходи були даремні, бо повстанці не давали нікому пощади. Скрізь було чути різкі короткі стріли. Це револьвери послали червоноармейців на другий світ до їх справді червоної вітчизни, „до їх бісового батька в зуби”, як сміявся Махно.

Сам отаман в одну мить скинув священничі ризи, здіймив фальшиву бороду і з кількома козаками мстнувся туди де перебували чекісти. Варта, яка сторожила будинку вже була давно перебита в самий перший момент.

Коли Махно із своїми подався на сходи, на стрічу йому роздалися стріли. Оден з козаків звалився з ніг, а другий заляв крізь зуби, бо куля перешла йому рамя.

Назад, хлопці! — скомандував Ма-

Тов. „Запорозьська Січ”, відділ 388 У. Н. Союзу в Честер, Па.

хно. — Шкода наражувати життя на тих щурів. Ми візьмемо їх штукою. Оставив чотирох на варті, а сам дав розпорядок, щоби уперед всього випустити всіх ув'язнених і переглянути всі закамарки, щоби не лишити нікого в будинку.

Нікого, крім чекістів!

Але коли післанець пішов на той бік де була головна брама від в'язниці, то вже застав усьо, як мало бути. Ні одного в'язня не остало в тюрмі; полишилося тільки декілька трупів тюремників.

Міжтим, на приказ Махна позношено під тюрму повно соломи, мерви, всілякого запального матеріялу. Повстанці метнулись кидати те всьо до синій і до долішних кімнат будинку. Коли розметали вже усьо, як було треба, підпалили нараз із двох кінців. Густі клуби диму бухнули крізь двері і вікна. В кількох мінутах ціла долина тюрми гуділа від бистрого жару полоніни, який запалював усьо, що тільки могло горіти. Високо наставлені купи підпалу лизали огненними язиками стелю, від чого займилася підлога і зачали тліти грубі сволоки.

А там у горішних комнатах, бліді чекісти чекали на страшну смерть. Вони знали, що нема для них ніякої надії.

Коли почули запах диму, вони доміркувалися, що їм призначено страшний рід смерти, живцем спалитися.

Хто знає, які страшні були їх думки? Вони певне нагадали собі ті тисячі жертв, які вони так жорстоко мучили, а відтак так безсердечно ставили під „стенку”. Неодному певне пригадався молодий вік, родичі, колишня віра в Бога, в його милосердіє. І певне вони бачили, що ні на цім, ні на тім світі їм помилювання нема.

Крізь підлогу стали пробиватися огники увесь поверх наповнився ди-

мом. Чекісти підбігали до вікна, щоби зловити хоч трохи свіжого воздуха. Ніхто на них не стріляв, бо батько Махно наказав. Один з чекістів вискочив з вікна, щоби хоч на хвилю вратувався, але попав в саму середину жару, який широко жеврів довкола цілої тюрми.

Страшний, нелюдський крик, роздався із середини огнища, відтак ще кілька, а за пару секунд із того живого пекла виповзла страшна постать горючого чоловіка. Прискочив козак, прицілився і влучним вистрілом вкотив муки нещасного. Махно нахмурився, але не сказав нічого на цей самовільний поступок. Мабуть і йому здавалося, що муки досить. Оттакою страшною смертю в огні згинули всі чекісти. З тюрми і казармів остали тільки осмалені руїни мурів.

* * *

Іван із Ганною тай єї матірю вже давно обезпечені перед переслідуванням „червоних”. По різних переходах вони перекралися за границю і нині живуть спокійно в Канаді. Ганна щодня складає своєму маленькому синкові ручки до молитви і разом з ним молиться за щасливу долю для „батька” Махна. Може для кого другого він бандит, розбійник, але для неї, для Івана і матері він спасителем, який виратував їх із страшних рук „чеки”.

* * *

Світова війна і повоєнна руїна створила на Україні новий тип людей. Бувші військові старшини, які вже засмакували влади, негодні були відразу перейти до спокійного громадського життя. До тогож на Україні спокою не було, нема і не буде, поки всілякі наїзники не перестануть іти на наші села грабити і заводити свої мерзкі порядки.

Із невдоволення народних мас скористали всілякі авантюристи, які любувалися в воєнних пригодах і тій силі, яку вони добували собі, як провідники повстанців. Що правда між тими „отаманами” було чимало дуже ідейних людей, які над усьо багнули виволити Україну від ворогів.

Але і це не брехня, що Махно таким не був. Він нагадує радше наших галицьких опришків, які ішли опришкувати передовсім задля безмірної охоти до нестримної, особистої волі. Така непогамована вдача, яка не зносить ніякого ярма, хочби громадського, є і в „батька” Махна. Бути ватажком над смільчаками такими, як він і бити без розбору всякого, хто стоїть на перешкоді, до особистої свободи — це був ідеал Махна.

А проте він має своє місце в історії наших повстанчих рухів, так само, як його має в пам'яті наших селян. Вони мають його за свого борця, який боровся проти утиску від городських напастників і взагалі проти всяких заволок і здирщиків, які ішли грабити сільське населення.

Притім до сердець нашого козацького народу апілює дуже: незвичайна сміливість, гумор і воєнна хитрість Махна.

Про його хитрощі і відвагу створилися легенди на Україні. Оповідання, яке тут поміщене, цілком правдиве, таксамо, як факт, що Махно знищив великий відділ „красноармейців” такою штукою, що під сіном, на фірах, перепачкував цілий відділ повстанців, які знечевя напали на „червоних” і вибили до ноги. — Подібних випадків дуже багато, але вони ще ждуть на когось, щоб їх докладно описав.

Гумор Махна можна пізнати хочби з того, що він казав надрукувати свої власні „гроші”, а на них оттакий напис:

„Гей ти куме не журись, бо у батька Махна гроші завелись”.

Шкода, що цей вельми талановитий військовий ватажок не мав виразного політичного ідеалу. Колиб у нього була виразна ідея про незалежність України, про форму і склад своєї національної влади, він міг був стати правдивим народним героєм.

Марко Скритий.

МИ ТУТ ЖИВЕМО БЕЗ ПУТТЯ!

У дні страстні для мого роду,
Коли в краю іде борня
За рідну землю за свободу,
За незалежність народу,
То в нас безмежна колотня,
Братня ненависть і сварня.

Як рідний край найкращі сили
Відав у жертву вітчизні
(А свідками є ті могили,
Що рідну землю густо вкрили),
То ми, безумні у багні,
У грізні повзаєм на дні.

Ми черваки, двоногі гади
— Ми знаєм лиш своє дупло;
Як хто закличе на наради —
Ми кричимо без самовлади,
І всьо в нас зводиться в одно:
Щоб нам самим було тепло...

Рідна земля, що нас родила,
Нас стратила: ми без життя!
Нас чужина перемінила,
Байдужими нас поробила,
І ми живем тут без пуття,
Згубивши останки чуття.

На клич ратунку із Голгофи
— Ми тут сплітаємо вінець,
А наші власні філософи
Складають своїм ритмом строфи,
Заводять бісовий танець
І на тій роботі всій конець!

Ню Гейвен, Конн.,
13. серпня 1924.

Як допомогти сиротам та інвалідам.

Під польською окупацією є вісім мільйонів Українців. Для того населення потреба ремісників в такому числі: ковалів 10.000, колодіїв 8.000, шевців 25.000, кравців і кушнірів 30.000, мулярів 10.000, теслів 15.000, боднарів 5.000, гончарів 5.000, слюсарів 2.000, римарів 5.000, — а вдруге тільки челядників. Коли додамо до того ще цегольників, мотузників, ткачів, сукнарів, лижкарів, кошикарів, ситарів, токарів і всяких других ремісників, то побачимо, що усіх ремісників потребуємо около 300.000.

Коли порахуємо, що кожний ремісник годен працювати пересічно (вчисляючи смерть і старечу нездібність) яких 30 років, то побачимо, що кожного року ми мусимо випродувувати 10.000 свіжих ремісників, если не хочемо, щоб польські ремісники внадилися у наші села і місточка. Наділі це число являється далеко більше, тому, що підчас війни багато ремісників згинуло, а ремесла не вчився ніхто. Цілком певна річ, що тепер найшлюби хліб від 50 до 75 тисяч ремісників, колиб їх де можна було дістати.

Крім ремісників нам потреба промисловців, а саме, яких 10.000 людей для кооперативних склепів, молочарень, позичкових кас, спілок для вивозу і ввозу і т. п. Нам потреба соток агрономів, які розумілиби і навчилиби народ розумної газдівки.

Ці всі люди, коли будуть виховані в українських інституціях, стануть тим для нації, чим кости в будові тіла. На них спічне уся сила нашого національного відродження і життя.

Для того найпершим обовязком нашої еміграції є подбати, щоби дати належну поміч промислово-ремісничим українським школам в старім

краю. Збираймо на цю ціль складки поміж собою, а крім того заінтересуймо цею справою Американців.

Коли вони будуть знати, що в тих школах будуть вчитися передовсім сироти, а учителями будуть каліки-інваліди, то цілком певне, що Американці не відкажуться дати своєї лепти. Нехай по всіх місцевостях наші передові люди підуть до американських інституцій і представлять річ ясно, що ми хочемо допомогти своїм інституціям, які виховують наших сиріт таї нашим воєнним калікам, які шукають чесного способу до життя, а певне ні одна інституція не відправить їх з порожніми руками.

Крім того можна просити голову міста, щоби дав позвоління на „тегдей”. Опріч того можна урядити яке-небудь підприємство і піти з тікетами від хати до хати, всюди пояснюючи Американцям, що підприємство уладжується на допомогу нашим сиротам, яких є кількадесять тисяч та на сотки наших інвалідів. Треба притім розяснити, що тими сиротами та інвалідами не опікується польська держава, яка ворожа усьому українському народови.

Пишучий це не має найменшого сумніву, що американська суспільність дасть щиро і щедро на сирітські школи і на захист для немічників, а дасть ще радніше, коли буде знати що в тих школах будуть вчити ремесла і промислу.

Одною з дуже важних хиб нашої вдачі є наша несміливість і непорядність. Нам так дуже тяжко піти із нашими справами до Американців. Ми лякаємося увійти із ними в зносини. Живемо в Америці цілими роками, а все еще єсьмо загукані і дістаємо

„перепуду” на саму згадку, що маємо піти до „Єнків” і представити діло.

Мусимо добути із себе більше цивільної відваги! Нас ніхто не зневажить, ані не висміє за те, що хочемо добути поміч для нещасних, беззахистних дітей. Це ціль загально люд-

ська і хиба нелюд не розуміє її. Для такої ціли нежаль перенести хочби й упокорення.

Маймо тільки відвагу спробувати, а покажеться, що від Американців добудемо далеко більшу допомогу, ніж її може дати ціла наша еміграція.

ПРАВДИВА ЦИВІЛІЗАЦІЯ.

Сікання, дірвання і шарпання чоловічого мяса, яке зветься війною, є пережитком часів дикунства. Дійсна цивілізація не буде знати, що війна, таксамо як не буде розуміти, що колись люди людей тримали в неволі.

Уся енергія і наклін до героїства будуть пристосовані до борби з природою.

Вже й тепер є такі краї і народи, які створили справжні чуда, поборюючи розумом дикі сили природи. От таким краєм є н. пр. Голяндія.— Велика частина цього краю є положена низше, ніж море. Голяндці побудували великанські греблі, щоби не допустити моря на свої низини.

На верхах тих гребель суть публичні дороги, ростуть дерева і стоять будинки. Богато голяндських піль це дна висушених озер. Цілий край перерізаний густою сіткою більших і менших каналів, які служать для відпровадження води і як середник для комунікації..

По цілій краї є розсипаних яких сотисяч різної величини вітраків, з яких переважна частина призначена до безвпинного помповання води, щоби не допустити до забавлення ґрунту. В цілій Голяндії нема і малого камінчика, бо усьо каміння зужито на будову гребель. Хоч як ті греблі скріплено, однак від часу до часу, напір

морської води прориває декуди гату і заливає частину краю. Чимало людей згинувало у тих повенях.

Однак витревалі Голяндці не знеохотились тими нещастями, але ще з більшою завзятістю забралися до боротьби із морськими філіями. Щороку вони видають мільйони гроша на щораз трівкіше скріплення своїх гребель. Голяндці це дуже працьовитий нарід. Щоби навчити лінтяїв працювати, вони мали колись таку вязницю, у яку з одного боку напускали воду, а з другої усталили помпу. Вода підходила так правильно, що лінюхи мусіли помпувати цілою силою, если не хотіли потопитися.

Коли денебудь гребля прірветься, зараз відзивається відповідний сигнал і всі мешканці біжуть на загрожене місце, щоби направити прірву.

Мимо всіх тих противенств нема у світі багатшого народу, як є Голяндці. Цілий край вони перемінили в чудовий город, де плекають найкращу ярину і де виробляють найлучші молочарські вироби. Таксамо нема на світі більше відважних людей, як є Голяндці, які вибороли свою волю скоріше, ніж який небудь другий нарід.

Безвпинна боротьба з природою вчинила Голяндців правдиво цивілізованими людьми.

ЯКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ НАМ ТРЕБА ?

За небіжки Австрії, хто тільки міг, посилав сина до гімназії, а відтак на університет, щоб приспособити його на посаду державного урядника.

Практичного знання не давала ні гімназія, ані університет, за виїмком медицини. Наша інтелігенція знала добре усі філософічні системи, знала латину, греку, потрохи історії і математику, відтак училася правознавства, теології або основніше різних предметів, подаваних в гімназіях, на філософії — і поробивши відповідні іспити, ішла в світ на різні державні посади. Ціла енергія відтак зуживалася на те, щоб робити, як належить, свою державну службу. Гарніші люди посвячували свободніший час на ужиток своїй українській суспільності, але зазвичай розглядаючись, щоб не вийти поза межі австрійської державної лояльності. Всеж таки Австрія не була Польща і австрійський урядник мав право заступатися за законну рівність своєї нації із другими, які входили в склад держави. Нашим урядовцям не було ніяк трудно виступати в Галичині проти польської нахабності. Як лояльні Австрійці вони тільки боронили тих прав, які давала усім народам австрійська держава.

Ціле це положення змінилося дуже трагічно для нашої інтелігенції. По розвалі Австрії наші службовці опинилися в такому положенні, як риба викинена із води на беріг. Вони, бідняги, не знали, що їм прийдеться робити. Ніхто з них не був приготований на такий катаклізм. Вони не знали ніякої практичної роботи, а від простої чорної роботи, відвикли через роки бурового заняття.

Оттоді показалося, яким нещастем

для нашої інтелігенції було її гімназійне виховання.

Колиб наша суспільність була посилала своїх синів до реальних шкіл, а відтак на технічні студія, то не було б ніякої журби, що зробить зі собою інженер, електротехник, архитект і т. др. Але у нас були тільки тисячі ц. к. урядників.

Колиб ми мали українську державу, ці люди були б ввійшли у наш державний апарат і повнили свою службу перфектно. Але коли ми програли війну з Ляхами, ці люди остали на роздорозжі. Що характерніше не здалися; непривичними руками піднімаються всяких робіт, щоби дати удержання своїм родинам..

Але чимало слабих характерів пігнулося; багато українських інтелігентів не були в силі видержати життєвої нужди і, ради хліба для своїх родин, пішли на службу до ляхських окупантів. Кождий зрозуміє, що державна служба для Польщі мусить відчахнути цю часть нашої інтелігенції від всякої української роботи. Польща зуміє подбати, щоб її урядники не вмішувалися до такої політики, яка є противна її імперіялістичним затіям. Наші бюрократи мусять стати або ренегатами, або шкаралупниками, які будуть сидіти тихенько й смирененько, щоби ніхто і не пригадав собі, що вони українського роду.

Покищо ті нещасні люди заспокоюють свою совість тим, що потайки складають жертву на українські культурні цілі, але чим далі, то ті жертви будуть чимраз менші, а в другім чи третім поколінні із тих тисяч наших урядовців не остане й сліду. Сини чи внуки переймуться наскрізь

польським світоглядом і стануть ще більшими польськими шовіністами, ніж Поляки з роду.

Задлятого мусимо признати, що австрійська школа приготувала дуже лихо інтелігенцію, та що мусимо зірвати із старою традицією гімназій та університетів. Ми відчували брак фаховців в нашій армії, а по розгромі побачили, що у нас майже нема независимих інтелігентних людей. Щоби вратувати ситуацію, наша еміграція мусить помочи тим характерним інтелігентам, які не піддалися Польщі. Їх треба ужити до роботи при культурних та економічних установах, особливо по наших селах та місточках. Ця поміч буде тоді, коли допоможемо всіляким нашим спілкам і народним школам, які наше громадянство веде своїм коштом.

Зноваж для будуччини мусимо помогти створити новий рід інтелігенції. а це такої, щоби була цілком незалежна від польської держави.

Даймо велику поміч тим студентам, які вчать по реальних, технічних школах. Стараймося, щоби бодай частина нашої молоді пішла до військових шкіл.

Ціла Україна знаходиться в страшнім економічнім занедбанню. Це відвічний обліг, який жеде на розумну газдівку. Ми потребуємо тисячів інженірів до будови залізниць та звичайних доріг. Нігде на світі дороги не є такі погані, весною і осінню непроходимі, як на Україні. Залізниць така обмаль, що підчас голоду нема змоги доставити збіжжє діткненим околицям. Регуляція українських рік це одна з найперших точок нашої національної економії, а друга, не менше

важна є залісіння великанських просторів.

Природні багатства, переховані в нутрі української землі, чекають на копальняних інженірів. Нам потреба тисячів техніків до будови машин та фабрик.

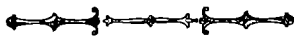
Колиб уся наша молодіж, яка готується до високих шкіл на землях, заграблених Польщею, пішла на технічні студія, то і це число далеко ще не досяглоби того числа, якого потребує Україна для своєї газдівки.

Таксамо потрібно, щоби якась частина наших студентів пішла до торговельних академій. Через брак фаховців уся наша кооперативна робота ведеться на осліп. Наші люди не знають ані де купити поцінно товар, ані де продати добре свої продукти. Це окреме знання, якого добувається в торговельній високій школі.

Це про що тут пишеться, є наукою, яку приніс нам твердий повоєнний час. Розумні люди в краю побачили, що досішня наша інтелігенція непрактична, що через ту непрактичність терпіла і терпить українська справа. Сміливі голоси в краю отверто кричать: „Проч з гімназійним вихованням, бо воно виховує кандидатів на лакеїв для чужої держави!”.

За тим здоровим голосом мусить піти і наша еміграція. Наша допомога мусить піти для тих, котрі хотять стати незалежними інтелігентами, що не будуть кланятися і просити служби у чужої а ще й ворожої нам держави.

Поможім випродувати таку українську інтелігенцію, яка не буде служити ворогам, а тільки своєму українському народови і своїй українській державі.

НАЙВАЖНІЩІ ВІНАХОДИ АМЕРИКАНЦІВ.

Винахід:	Ім'я винаходця	Рік винаходу
Громозвід	Френклин	1752
Пароплав	Фултон	1793
Паровий млин	Івенс	1785
Машина до виробу цвяхів	Перкінс	1787
Зелізний плуг	Ньюболд	1797
Паровий тартак	Мек Кін	1798
Парова машина (о сильнім тис- ненню)	Івенс	1799
Шрубовий „пропеллер”	Стівенс	1804
Електро-магнет	Генрі	1828
Револьвер	Колт	1835
Телеграф	Морс	1835
Вулканізована гума	Гудйір	1839
Машина до шиття	Гов	1846
Електрична льокомотива	Вол	1851
Целюлоїд	Гаєт	1870
Телефон	Бел	1876
Тайлпрайтер (машину до писання)	Шолс	1878
Грамофон	Едізон	1877
Електрична лампка	Едізон	1880
Жнивярко-в'язачку	Апелбі	1880
Стріткара	Ван Деніль і Спраг	1884-7
Лайнотайп	Мергенталер	1885
Кеш-реджистер	Патерзон	1885
Машинку для додавання	Бурровс	1888
Прозрачна фотографічна Фільма	Істмен	1888
Машина до рухомих образків	Едізон	1893
Аероплян	Орвил і Вілбур Райт	1903
Водний аероплян	Глен Г. Кортис	1911
Машиновий кріс	І. Н. Луїс	1912

ВАЖНІЩІ ВІНАХОДИ ЄВРОПЕЙЦІВ.

Винахід	Ім'я винахідника	Народність	Рік винаходу
Стіс Вольти	Вольта	Італієць	1800
Електро-магн. телеграф ...	Гвітсон	Англієць	1836
Динаміт	Нобел	Швед	1867
Штучні краски ...	Гребе і Ліберман	Німці	1869
Центрофугальна маш. ...	Деляваль	Швед	1880
Манганезова сталь	Гедфілд	Англієць	1884
Бездимний порох	Вієль	Француз	1886
Бездротний телеграф	Марконі	Італієць	1896
Бомба для морської глибини ..	Унге	Швед	1903

КІЛЬКО Є НА СВІТІ ХУДОБИ?

Краї	Рогова худоба	Вівці	Свині
Злучені Держави	67,000.000	46,000.000	67,000.000
Аргентина	35,000.000	85,000.000	3,300.000
Австралія	11,100.000	80,000.000	1,120.000
Австрія	9,000.000	2,000.000	6,000.000
Бельгія	1,300.000	130,000	550.000
Бразилія	38,000.000	7,300.000	17,500.000
Болгарія	1,700.000	9,000.000	500.000
Канада	10,000.000	3,800.000	3,500.000
Данія	2,300.000	510.000	1,000.000
Фінляндія	1,500.000	1,300.000	400.000
Франція	12,500.000	9,000.000	4,500.000
Голяндія	2,000.000	430.000	500.000
Індії	130,000.000	25,000.000	—
Італія	6,500.000	12,000.000	2,500.000
Нова Зеландія	3,000.000	25,000.000	250.000
Норвегія	1,000.000	1,250.000	200.000
Польща	3,000.000	600.000	1,000.000
Португалія	750.000	4,000.000	1,000.000
Румунія	1,200.000	500.000	200.000
Росія (європейська) ..	25,000.000	40,000.000	10,000.000
Росія (в Азії)	18,000.000	35,000.000	3,000.000
Сербія	1,500.000	4,000.000	1,000.000
Іспанія	3,800.000	19,000.000	5,000.000
Швеція	2,500.000	1,500.000	750.000
Півд. африк. Унія	6,000.000	30,000.000	750.000
Велика Британія	12,000.000	25,000.000	3,000.000
Німеччина	17,000.000	6,500.000	10,000.000
Угорщина	6,000.000	5,000.000	4,000.000
Японія	1,400.000	5.000	500.000
Україна	20,000.000	30,000.000	10,000.000

Злучені Держави мають 20,200.000 коней і 5,000.000 мулів. Про інші держави нема доброї про це статистики.

На годині географії.

Молодий учитель: Коли на право маєш схід, а на ліво захід, то що маєш перед собою?

Учениця: Очи пана професора...

—o—

На годині історії.

— Чому Наполеон утікав з Москви на простих санях

— Бо на залізницю не мав гроший, а без білету стидався їхати.

—o—

ВВІЧЛИВИЙ.

Двом панам на полюванні забаглося курити, але не мали сірників. Надібали пастуха у полі тай кажуть: — Чи нема в тебе сірника? — Пастух відповідає: — Як дасте мені тютюну на „дзигар“, то дам вам вогню. — Вони йому дали. Він зліпив папіроску, а відтак виняв сірничку, таку, як на селі вживають. Черкнув по штанах, а вона спалахкотіла синим вогником і чадить вонею сірки на всі сторони. Оттак він її і подає насамперед одному панкові, відтак другому, а накінець і сам запалює папіроску. Каже оден панок до другого: — Дивися, який той пастух ввічливий. Він знає „поведенцію“. Насамперед подав вогню нам, аж відтак сам закурив.

Але пастух засміявся й каже: — Чи ви гадаєте, що я такий дурний, абим дусився від коптячої сірки? Коли сірник коптів, то я вам дав огню — ну а сам закурив аж тоді, як вже вогник був чистий.

—o—

ВЛУЧНА ОБОРОНА.

—o—

Линколнови трапилося раз боронити в суді чоловіка, який в своїй обороні пробив вилами пса.

Властитель убитої собаки старався доказати, що для оборони вистарчало ужити другого кінця вилий, а не передного, із гострими зубами. Коли судія здавався прихилити до того погляду, Линколн встав і так промовив: — Якби пес був напастував мого клієнта задною частию тіла, то і мій клієнт бувби боронився задною частию вилий. Але що пес нападав фронтом, то і мій клієнт мусів ужити передної части вилий.

Судія засміявся і увільнив пізваного від карі.

—o—

ДЕМОКРАТІЯ.

—o—

Це що тепер переходить Московщина, а з нею поневолі Україна, сподіялось у Греції, в Атонах, вже на сімсот літ перед Христом. Тоді там невеликий гурток повалив королівську владу і створив олігархію, цебто панування невеликого числа людей, достоту таксамо, як теперішня олігархія комуністів. Відтак при допомозі народу, якому навірилась олігархія евпатридів, поодинокі люди захоплювали владу під іменем тиранів. Оттакої власти забагається тепер Троцькому і другим комуністичним головачам і за це ведеться потайна, але завзята борба.

По упадку тиранії настала в Атонах перша демократія, цебто панування більшости народу.

—o—

„АМЕРИКАНСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ ПРАЦІ“.

—o—

Найперші робітничі юнії (союзи), в Злучених Державах, повстали в місті Нью Йорку. Їх заснували робітники, заняті при будові кораблів, теслі і друкарі. Від тоді існує славна до нині друкарська юнія, під іменем „Ньюйорський Типографічний Союз“. Ті робітничі юнії сформувалися між 1802 і 1807 роками. На зразок тих ньюйорських стоваришень почали американські робітники організувати найрізномордніші юнії по цілім просторі Злучених Держав.

В 1881 р. багато робітничих юній створили юнійну централю під назвою „Американська Федерація Праці“, до якої належить більше ніж три мільйони робітників і робітниць. „Амер. Фед. Праці“ має біля 35.000 відділів.

—o—

ВОВК І ВІВЦІ.

Вовк сіроманець, молодець,
У Льва за пастуха просився до овець,
А, щоб до себе піддобрити Львицю,
Післав туди Лисицю.

Так щож! Усякий знає, що про Вовка
Іде лиха помовка.

Тут він украв ягницю,

А там роздер телицю,

Не піддурить йому ні Льва, ні Львицю.
Томуто Лев, щоб чисту совість мати,
І голос загалу пізнати,
Велів —

На віче скликати звірів,
Прийшли Зайці, Цапи і Дики,
Голота й лісові владики
Малі звірі й великі.

І каже Лев: „Панове, радо!
І ти, шановная громадо!
Кажіть, що доброго, що злого
Чували ви про Вовка цього!”

Заграла гомоном діброва,
Шукали

Годину, дві,

А погодилися й таке сказали:

„Вовк, хоч і зїв овечок пару
На пастуха годиться у кошару”.

А вівці що на се?... Їх не питали.

*

Так непитали й нас, віддаючи Східну
Галичину на ласку й неласку ненасит-
ного вовка.

Н. М.

Свято в учеників.

Івась вертає вродований зі школи.
Мати питає:

— Чому ти, Івасю, зі школи так
скоро вернув?

— У нас нині свято, бо наш пан
учитель хорий.

ЛЕБЕДЬ, ЩУКА Й РАК.

Коли нема у товариств згоди
То і з роботи не буде вигоди,
Це не робота, лиш даремна мука.

Якось взялися Лебедь, Рак і Щука
Тягнути віз. Впряглись вони у шлії
І пруться, пруться, аж тріщать ім шії,
А воза з місця рушить не вдасться.
Чому?

Бо Лебедь птах, а птахів сила
Не друге що, лиш крила.

Рак, — звісно Рак, бач як він рад
Іти вперед, його щось тягне взад.
А Щука? кожний зна, що любить
[Щука.

Її в річці рай, а на землі лиш мука.

Хто правий з них судить не нам,
Та віз остався й досі там...

І наш державний віз, як застряг у
болоті, так і до нині ми його не ви-
тягнули на тверду дорогу. Чому? Це
видно з казки. Коли один тягне гайта,
а другий пре назад, оден рачком лізе,
а другий хоче вітром летіти, то з та-
кої роботи хісна ніколи не буде.

Щоби віз рушив з місця, то треба
всім нараз і в оден бік тягнути, треба
зєдинити всі свої сили і в оден напрям-
мок справити всі свої бажання...

Нумо всі враз!

Н. М.

Huber
BROS. 69 SEVENTH AVE.
BROOKLYN, N.Y.

НАИБІЛЬША УКРАЇНСЬКА
ПЕРВОРЯДНА КРАВЕЦЬКА
РОБІТНЯ

ПРИЙМАЄ ЗАМОВЛЕННЯ НА ВСІ
МУЖЕСЬКІ ОДЯГИ.

Телефон: Nevins 3652.

ЯК ШО ВИ ЧАСТО ВІДЧУВАЄТЕ ЖОЛУДКОВІ НЕДОМАГАННЯ, ЯК ЛИХИЙ АПЕТИТ, ЗАТВЕРДЖЕННЯ, ГАЗИ, БОЛІ ГОЛОВИ, НЕРВОВІСТЬ, БЕЗСОННІСТЬ, КОРОТИТЕ ВАШЕ ЖИТТЯ. ОДНАК КОЛИ ВЖИВАЄТЕ

ТРІНЕРА ГІРКЕ ВИНО

всі ті долегливості зникнуть. Богато наших клієнтів, котрі днесь мають по 70 і 80 літ охочі посвідчити, що коли вони тішаться довгим старечим життєм як чарівний захід сонця по гарнім дни, се завдяка лишень Трінера Гіркого Вина.

Всі лікарства Трінера тішаться своїм успіхом вже 35 літ. Пані Єлисавета Свіц благословленного віку 81 літ і 5 місяців писала нам в лютім, 1924, з Джеферсон, Текс.: „Повідомяю Вас, що я ще жию, завдяки Вашому лікарству яке робить мене здоровою”.

У всіх аптиках або спродавців лікарств.

Попробуйте також Трінера Лічення на ревматизм, невральгію, ломбаго і звихнення. Трінера Лагодитель Кашлю, на переходження. Трінера Зубний Крем. Трінера Кроплі, на біль зубів. Трінера Порошки на біль голови. Трінера Вода на попукування шкіри на руках і лиці. Трінера Шампу, котре надає волосою красу і полиск. Трінера Лікарство на нагнети. Трінера Флі-Гез, котрий сейчас вбиває мухи і москити. Трінера Приятель Огороду, котрий нищить хробаки в Вашім огороді. Коли не можете дістати Трінера лікарства чи препарата у Вашому сусідству, пишіть до

Joseph Triner Company

1313-45 South Ashland Avenue, Chicago, Ill.

Українське Еміграційне Бюро

254 Court Street - - - - Newark, N. J.

PASSAIC, N. J.
CARTERET, N. J.
READING, PA.

ELIZABETH, N. J.
NORTHAMPTON, PA.
CROMPTON, R. I.

ШИФКАРТИ ДО КРАЮ

Продаємо на всі корабельні лінії по цінах стисло компанічних без жадних оплат за услуги як се роблять иньші агенції.

ПЕРЕСИЛКА ГРОШИЙ ДО КРАЮ.

Если наміряєте вислати гроші до краю то напишіть до нас по цінник оплати. Ми висилаємо по низшій ціні чим всі иньші агенції і банки.

Полагоджуємо також всякі правні справи як краєві так і американські.

В. ГАПАНОВИЧ, управитель бюро.

ГРИГОРІЙ ДІДОХА

ФОТОГРАФ

ЗНАНИЙ В НЮАРКУ І ОКОЛИЦІ

Виконує добру роботу. Фотографує Товариства, Весіля і фамілії, як також зі старих фотографій відроблює і побільшує.

S T U D I O

41 BROOME ST., cor. Springfield Ave.
NEWARK, N. J.

ДР. МИКОЛА А. ВОСТРОСАБЛІН

РУСЬКИЙ КРАЙОВИЙ ЛІКАР.

Лічить мушчин, женщин і дітий.

Пацієнтів приймає в офісі під ч.

121 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

Урядові години: рано 9—10; 1—2 і 6—8 вечер; в неділі 9—1 пополудни.

Рівнож відвиджує хорих по домах на телефонічне покликанне в кождім часі. Телефон Montgomery 5562.

ОГЛЯДИНИ ДАРОМ

Острі нервові, хронічні і спеціальні хороби, включаючи кровні і шкірні недуги, хороби нирок, кишок, долегливости жолудкові, нервовий розстрій, обезсилєння, ревматизм та всі особливі недомогання мушчин і женщин.

LOUIS ZINS, M. D.

спеціаліст протягом 25 літ
з Post Graduate John Hopkins і New York Polyclinic Hospital

110 EAST 16th STREET NEW YORK

Години 9. рано до 9 вечером.
Неділі 9 рано до 4 пополудни.

DR. M. SMITH

16 E. 7TH ST., NEW YORK, N. Y.

Tel. Orchard 6072

Коло церкви св. Юрія.

ГОВОРИТЬ ПО УКРАЇНСЬКИ.

ЛІЧИТЬ УСПІШНО НЕДУГИ
МУШЧИН, ЖЕНЩИН І ДІТИЙ.

Наймодерніші електричні
апарати.

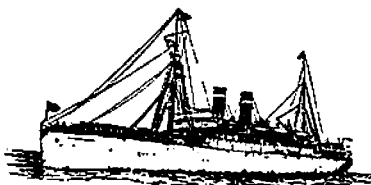
ПЕРЕСИЛКА ГРОШЕЙ ДО КРАЮ В ДОЛЯРАХ

ПАШПОРТИ — КАРТИ КОРАБЕЛЬНІ, СТАРО-КРАЄВІ СПРАВИ
ВСІЯКОГО РОДА,

КУПНО І ПРОДАЖ ДОМІВ В ФІЛАДЕЛФІІ І ОКОЛИЦІ,

КОНТРАКТИ КРАЄВІ І АМЕРИКАНСЬКІ
АСЕКУРАЦІЯ ДОМІВ І МЕБЛІВ ВІД ОГНЮ

Хто має до полагодження котру з наведе-
них справ, нехай особисто або писемно зго-
лоситься до знаної з перед війни правдиво
української канцелярії нотаріальної:

T. J. HRYCEY & CO.

**329 South Fourth Street
PHILADELPHIA, PA.**

COMPLIMENTS OF

O'BRIEN & TARTALSKY

адвокати Українського Н. Союзу

1 EXCHANGE PLACE

JERSEY CITY, N. J.

Telephone Montgomery 5350.

Василь Матолич

ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ БИЗНЕСМЕН
У ФІЛАДЕЛФІЇ І ОКОЛИЦІ.

Він продає і купує всякого рода бізнеси, домів, ферми і т. п.

Він перший перевів колонізацію земель в Мілвід, Н. Дж., де можна набути добру, родючу землю по уміркованій ціні.

Він знаний в Філадельфії та в кількох сусідніх стеях від многих літ, продав бізнеси десяткам Українців, з яких вдоволені і тому кождий Українець, який хоче бізнес, дім або ферму купити повинен звернутися на адресу:

Basil J. Matolicz

FARM AGENCY & REAL ESTATE

N. E. cor. 7th and Green Street, Philadelphia, Pa.

СТЕФАН ЄВУСЯК І СИНІ

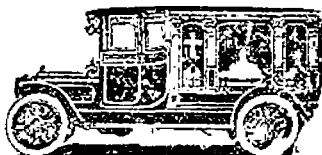
В РАЗІ НЕЩАСЛИВОГО ВИПАДКУ ПРОСИМО УДАВАТИСЬ
ДО НАШОГО ПІДПРИЄМСТВА З ПОВНИМ ДОВІРЕМ. МИ
ОБСЛУЖИМО ВАС ЧЕСНО І СОВІСНО. ТАКОЖ ДОСТАВЛЯ-
ЄМО АВТОМОБІЛІ НА ВЕСІЛЛЯ, ХРЕСТИНИ І ВСЯКІ ІНШІ
ОКАЗІІ.

УДАВАЙТЕСЬ ДО СВОЇХ А НЕ ДО ЧУЖИХ.

НАША АДРЕСА:

77 MORRIS STREET,
JERSEY CITY, N. J.

Telephone: 1745 Montgomery

45 PROSPECT AVENUE,
BAYONNE, N. J.

Telephone: Bayonne 540

Українське Інформаційне Бюро

ВАСИЛЯ ЗАГАЄВИЧА

котре для вигоди приїжджаючих пасажирів до Нью Йорку їдучих до краю і з краю міститься в одиночій

УКРАЇНСЬКИМ ІМІГРАЦІЙНИМ ДОМІ

ПРОДАЄ ШИФКАРТИ до всіх частей світа на найвигідніші кораблі
ЯК ОФІЦІАЛЬНЕ ЗАСТУПНИЦТВО ВСІХ КОРАБЕЛЬНИХ ЛІНІЙ.

СПРОВАДЖУЄ кораблем а тут залізницею когонебудь з родини ЗІ
СТАРОГО КРАЮ ДО АМЕРИКИ АБО КАНАДИ;

ПОЛАГОДЖУЄ СТАРОКРАЄВІ СПРАВИ та виробляє НОТАРІАЛЬНІ
ДОКУМЕНТИ як контракти купна і продажі, повновласти, теста-
менти, афидевіти, і т. д.

ДОРУЧАЄ гроші в старім краю в долярах аж в село.

ВИРОБЛЯЄ аплікації на паспорти безплатно і готові паспорти доручає
в протягу 2 до 3 днів;

КОЛЕКТУЄ спадки в старім краю, також належитість за роботу по ком-
паніях і депозити з різних банків в Америці;

УДІЛЯЄ всіх інформацій радо і безплатно, для того маючи подібну
справу голосіться особисто або писемно до:

W. S. ZAHAJEWICH

470 W. 23rd STREET,

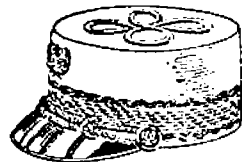
NEW YORK, N. Y.

cor. 10th Avenue.

ПАНОВЕ СЕКРЕТАРІ І УРЯДНИКИ ТОВАРИСТВ І БРАТСТВ!

ВАМ ВІДОМО, ЩО НАША ФІРМА ВИРОБЛЯЄ ВСЯКІ РІЧІ БЕЗ
ЯКИХ ВАШІ БРАТСТВА ЧИ ТОВАРИСТВА НЕ МОЖУТЬ ОБІЙТИСЬ.

Коли Ваше Братство чи Товариство потребує
народного або американського прапора, цер-
ковних хоругв, лент, відзнак, шапок або ин-
ших річий, то зверніться до нас з замовленням.
Ми є самі фабрикантами і тому у нас дістанете
добру роботу, а матеріял ліпший і в дешевій
ціні як деінде.

ЦІНИ НАШИХ ПРАПОРІВ:

Американський прапор:

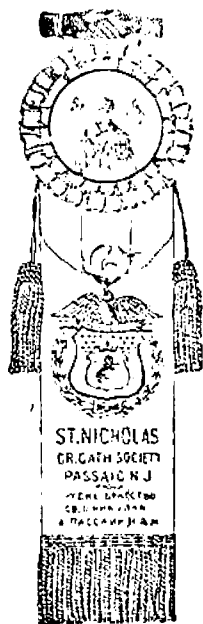
2x3 стіл	3x5 стіл	4x6 стіл	5x7 стіл
\$2.50	\$4.00	\$5.00	\$7.00

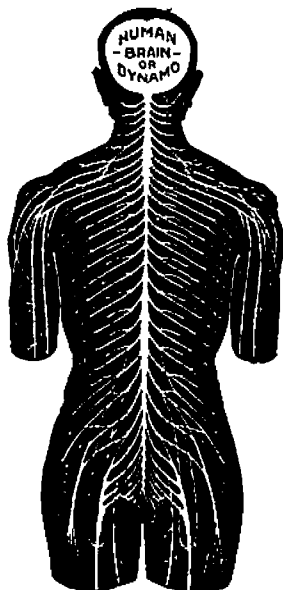
Український прапор з гербом на обі сторони:

2x3 стіл	3x5 стіл	4x6 стіл	5x7 стіл
\$3.25	\$6.00	\$7.00	\$10.00

Кожде Товариство чи Братство потребує все до публичних висту-
пів, як паради, пікніки і прогульки, виступити з своїми прапорами, від-
знаками і лентами та в шапках. — Просимо щиро всіх Українців уда-
ватися до нас з повним довірем, бо ми ручимо за трезлість і красу
замовлених у нас річий. Ми уділимо Вам всяких інформацій і вишле-
мо Вам сейчас наш каталог з візирями і подамо Вам докладну ціну.
Не відкладайте але пишть на адресу:

EAGLE REGALIA COMPANY
115 NASSAU STREET, NEW YORK, N. Y.

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ

що тільки темний, непросвічений чоловік надіється найти утрачене здоров'я в фляшечках та пігулках, а поступовий чоловік шукає в природній методі котра годиться доводами анатомії і фізіології.

Безмедична, природна метода „Хироспактика” привертає здоров'я там, де інші доктори уважали за пропавше.

Не дивуйтеся, як то можна допомогти хорому без трутин. Сегодня люди говорять за посередництвом бездротного телефону, їздять без коней, літають без крил, вертають до здоров'я без медицини.

ЯК — ЩО ВИ ХОРІ НА БУДЬ ЯКУ НЕДУГУ, УДАЙТЕСЯ З ПОВНИМ довірям до будь — котрого з низше наведених Хироспакторів, і верніть до повного здоров'я. Вернули інші хорі, вернете і Ви.

Д-ри Борах і Савіцький

327 Іст 9-та улица Нью Йорк, Н. Й.

Двоповерховий заклад отворений кожного дня

ВІД 9-ОЇ РАНО ДО 8-ОЇ ВЕЧЕР

НЕДІЛІ І СВЯТА ВІД 10 ДО 1.

Наш заклад послугується різними методами відповідно до недуги.

КРАЙОВІ МЕТОДИ.

Д-р ВАСИЛЬ

БОРАХ

628 Humboldt Street,

БРУКЛИН, Н. Й.

(Greenpoint)

Понеділок, Середа,
П'ятниця,

від 2-ОЇ ДО 8-ОЇ ВЕЧЕР.

Неділя, від 10-ОЇ ДО
1-ШОЇ.

The First National Bank of Jersey City, N. J.

Є ШАДНИЦЕЮ

УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

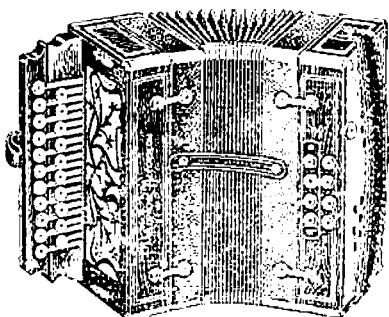
ВСІХ ЧЛЕНІВ ЗАПРОШУЄМО УМІЩУВАТИ СВОЇ
ОЩАДНОСТИ В СІМ БАНКУ.

ГРОШІ УМІЩЕНІ ПЕРЕД 5-ТИМ КОЖДОГО МІСЯЦЯ
ЗДОБУДУТЬ ПРОЦЕНТ ВІД 1-ГО ТОГО МІСЯЦЯ У ВИСОТІ
4% РІЧНО. ПРОЦЕНТ ВІД ПРОЦЕНТУ ОБЧИСЛЯЄТЬСЯ
ПІВРІЧНО.

ОГНЕТРЕВАЛІ ДЕПОЗИТОВІ СКРИНКИ.

Італійські Гармонії

Виробляємо і спроваджуємо найліпші ручної роботи
ГАРМОНІЇ у світі. Наші ціни є низші від других доставців
в Америці чи Європі. Кождий
інструмент має гварантію на
богато літ. Великий вибір гар-
моній всякої величини готові
до висилки. Безплатна кни-
жочка з поученням для каждо-
го нашого покупця інструмен-
тів.

ВИРОБЛЯЄМО ВСЯКОГО
РОДА СПЕЦІАЛЬНІ ГАРМОНІЇ НА ЗАМОВЛЕННЯ.

Ми також спеціалізуємо в направах гармоній.

Rutta, Serenelli & Co.,

817 BLUE ISLAND AVE., Dept. C-290, CHICAGO, ILL.

The New Jersey Title Guarantee & Trust Co.

ГОЛОВНИЙ ОФІС.

83—85 MONTGOMERY STREET, JERSEY CITY, N. J.

КАПІТАЛ, НАДВИШКА І НЕРОЗДІЛЬНІ ЗИСКИ \$2,500,000.

УДІЛЯЄМО 2% НА ЧЕКОВИХ КОНТАХ

4% НА ВКЛАДКАХ ОЩАДНОСТІ.

ОГНЕТРЕВАЛІ СКРИНКИ ДО ВИНАЙМУ ПО \$5.00 РІЧНО
У ВСІХ ТРОХ НАШИХ БАНКАХ.

ФІЛІЯ

768 BERGEN AVENUE,

JERSEY CITY, N. J.

631 BERGENLINE AVENUE,

WEST NEW YORK.

ОБІ ФІЛІЇ ВІТВОРЕНІ КОЖДОГО ПОНЕДІЛКА ВЕЧЕР.

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ, ЩО ГРОШІ ПОДВОЮЮТЬСЯ В

23 РОКАХ ПО 3%

20 РОКАХ ПО 3½%

17 РОКАХ ПО 4%

15 РОКАХ ПО 4½%.

МИ ПЛАТИМО 4½% ВІД МІСЯЧНИХ ОЩАДНОСТЕЙ.

ОДИНОКА ІНСТИТУЦІЯ ОЩАДНОСТІ В UNION COUNTY,
ЩО РОБИТЬ СЕ.

ДАЙТЕ НАМ НАГОДУ ПОМОЧИ ВАМ.

Germania Mutual Savings Association

817 ELIZABETH AVENUE,

ELIZABETH, N. J.

СПІЛЬНА ІНСТИТУЦІЯ ВЛАСНІСТЬ 2000 ЧЛЕНІВ.

АКТИВА ПОНАД \$1,000,000.

ОТВОРЕНО ДЕННО ВІД 9. РАНО ДО 3 ПОПОЛУДНИ.

СУБОТИ ВІД 9. ДО 12. В ПОЛУДНИ.

ВІВІРКИ ВЕЧЕРОМ ВІД 7. ДО 9.

Всі роди банковости переводиться в нашій інституції, котра яко національний банк стоїть під контролею уряду.

Ми удержуємо добре заосмотрений відділ заграничної виміни, до котрого долучено агенцію для продажу корабельних карт.

Радю витаємо конта торговельні та домашні. Щадничі конта зарабляють 4 проценти на рік.

UNION TRUST and HUDSON COUNTY NATIONAL BANK

Головний офіс

Montgomery & Washington Streets, Jersey City, N. J.

Офіс в Байоні

Broadway & 23rd Street,

Jackson Avenue офіс

Jackson & Kearney Avenues.

ELIZABETHPORT BANKING COMPANY

100 FIRST STREET

ELIZABETH, N. J.

 МАЄТОК \$6,000,000.

ОПІКУНЧИЙ ДЕПАРТМЕНТ.

ДЕПАРТМЕНТ ДЛЯ ПЕРЕХОВУ ЦІННИХ РІЧИЙ.

КОМЕРЦІЙНИЙ ДЕПАРТМЕНТ.

СПЕЦІАЛЬНИЙ ДЕПАРТМЕНТ ПЛАТИТЬ 4%.

Отворено денно від год. 9 рано до 3 пополудни.

В суботу від 9. до 12. в полудни.

В понеділки вечером від 6.30 до 8.30.

Charles D. Doctor, President
R. J. McCulloch, Vice President

T. A. Simons, Cashier
A. C. Husbands, Asst. Cashier
and Trust Officer.

NATIONAL STATE BANK OF ELIZABETH

МАЄТКОВИЙ СТАН З ДНЕМ 30. ЧЕРВНЯ 1924 Р.

АКТИВА.

Позички	\$6,711,284.43
Юнайтет Стейтс Бонди	942,400.00
Інші вартісні папери	3,626,506.44
Готівка на руках і в банках	1,899,646.15
Банковий дім	275,000.00

\$13,454,837.02

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ:

Капітал	\$700,000.00
Надвизка	700,000.00
Нерозділені зиски	213,495.26

\$1,613,495.26

Оборот

148,300.00

Депозити

11,693,041.76

\$13,454,837.02

Julian H. Kean, President
John Kean, Vice-President
John F. Newcomb, Cashier

W. H. Wetton, Ass't Cashier
F. de G. Saphar, Ass't Cashier
J. H. George, Ass't Cashier

The Mutual Savings Fund Harmonia

ELIZABETH, N. J.

Elizabeth Avenue, Union Square & First Avenue

є ідеальною інституцією ощадностей для наших людей. Тут вони можуть скласти свої ощадности в більших або меньших сумах а коли суть в змозі купити свою власну хату, Гармонія допоможе і позичить їм гроші на моргеч, який можуть сплачувати малими ратами після їх можности. Поспитайте людей які роблять з нами інтереси українського чи иншого славянського походження а їх слова признання для Гармонії напевно спонукають Вас вступити до нашої інституції. Ми в сім інтересі вже від 1851 року, маємо 22,000 вдоволених членів, дістаючих регулярно проценти і дивіденди від своїх вкладок. Ніхто ще не стратив centa в сій інституції. Приходіть до нашого офісу і поговоріть з нами про Ваші інтереси, ми охочо порадимо Вас.

Маєток \$17,663,995.00. Надвишка \$718,313.88.

Geo H. Neubeck, President.

Emill Schumann, Sekretary.

Б А Н К

мусить опирати свою маєткову силу не на самих грошах, але на силі і енергії тих людей, котрі контролюють банкові установи і кермують всіми рішеннями.

Мимо досвідчених урядників банкових і сильної директорії, сей Банк остає ще під державною контролею Злучених Держав і є членом „Федерал Резерв Систем”.

Ми зготовили окрему книжочку яка розкаже Вам, чому Ви повинні попирати такий банк який остає під „Федерал Резерв Бенкінг Систем”. Цю книжочку вишлемо Вам радо на жаданне.

ПЛАТИМО 4% ВІД ОЩАДНОСТИЙ.

УРЯДНИКИ БАНКУ:

General D. F. COLLINS, President

ABE J. DAVID, Vice-President

THEO. DEGENRING, Cashier

I. ALPERN, Vice-President

G. C. HULICK, Asst-Cashier

JOHN LAMMERDING, Vice-President

W. H. BINGER, Trust Officer

PEOPLES NATIONAL BANK

123 Broad Street,

Elizabeth, N. J.

Отворено в понеділок і суботу від год. 7. до 9. вечер.

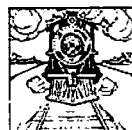
БАНКОВИЙ ДІМ ЕМІЛЯ КІССА

обслугує американську публіку майже чверть століття совістно, з фаховим знанням, вдоволяючи більше як сто тисяч клієнтів.

Ми є фаховці у висиланню грошей до всіх частий світа. Приймаємо долярові депозити і платимо процент від них. Продаємо шифкарти, продаємо і купуємо цінні папери. Всіх тих, котрі не мали нагоди користати з нашої обслуги, запрошуємо до себе з повним довірем.

На або около 1. січня наш Банковий Дім переноситься на нове місце, позаяк теперішнє місце є не відповідне для провадження нашого все побільшаючогося інтересу. Наша нова хата є на четвертій Евні і 9-тій улиці напроти славного skleпу Ванамекера в посередині Нью Йорку.

Fourth Avenue -- 9th Street. New York

ДЕПОЗИТАРІ СЬОГО ДОМАШНЬОГО БАНКУ.

Чи се люди маючі, чи менче заможні, находять повне вдоволення не лишень у неоспоримім безпеченстві та вдоволяючій службі, яку дає ся інституція, але й в признанню, якого вони дізнають в своїх фінансових відносинах завдяки тому, що вони мають зносини з нашим банком.

LINDEN NATIONAL BANK

LINDEN, N. J.

Union County Trust Company

Broad & West Grand Sts., Elizabeth, N. J.

МАЄТОК ПОНАД \$12,000,000.

Поручає свою комплетну банкову обслугу

Комерційний Департамент: Депозити на чекове conto, уділяє 2% на вкладах остаючих в банку на \$1000 і більше.

Спеціальний Департамент: Платить 4 процент річно на ощадностевих вкладах.

Трост (опікунчий) Департамент: В справах маєткових ми є Екзекутори, Тростіси, Адміністратори, Опікуни і Правні заступники.

Департамент для перехову цінних річий, як: бонди, сертифікати уділові, гроші і дорогоценности всякого рода, в безпечних огнестрєвалих касах. Поодинокі сховки по \$5.00 і висше за рік ужиття.

Стережені озброєною сторожею в день і в ночи.

Будете вповні свободні, коли отворите свої conta депозитові на ощадність і чеки, яких сторожем буде сей банк.

UNION COUNTY TRUST COMPANY

C. McK. WHITTEMORE, President.

CHARLES H. K. HALSEY, Chairman of Board of Directors.

PEOPLES TRUST COMPANY OF SHAMOKIN

Shamokin, Pennsylvania

КАПІТАЛ ОСНОВАНІЙ \$125,000.00
НАДВИЖКА 125,000.00
НЕРОЗДІЛЕНІ ЗИСКИ 60,000.00

НОВООТВОРЕНИЙ БАНК ДНЯ 5-го ЛИПНЯ 1921.

ALBERT LLOYD, President,
JOHN NOVACK, Vice President,

C. S. HENDERSON, Treasurer,
MICHAEL SIMMONDS, Ass't Treasurer

JOHN KOPYSCIANSKI

А Д В О К А Т

ОДИНОКА УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКО-СЛОВЕНСЬКА ФІРМА
АДВОКАТСЬКА В МІСТІ ШАМОКІН.

ЗАЙМАЄСЬ СПРАВАМИ ГІПОТЕЧНИМИ, РЕАЛЬНОСТІ І АСЕКУРАЦІЄЮ ВІД ОГНЮ
ДО ВСІХ ЕВРОПЕЙСЬКИХ СПРАВ ЗАТРУДНЯЄМО ЕВРОПЕЙСЬКОГО АДВОКАТА.

Independence St., Shamokin, Pa.

ОФІС В PEOPLES BANK BUILDING.

THE MARKET STREET NATIONAL BANK

SHAMOKIN, PA.

Шадниця правительства Злучених Держав істейту Пенсильвенія.

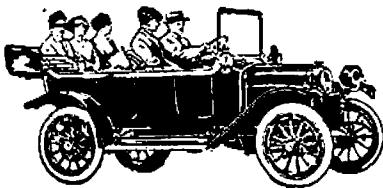
ВПЛАЧЕНИЙ КАПІТАЛ \$100,000.00
НАДВИЖКА І ЗИСКИ (зароблені) 500,000.00
ДЕПОЗИТИ 2,100,000.00

—— ПЛАТИТЬ 3% ВІД ЧАСОВИХ ДЕПОЗИТІВ. ——

W. H. UNGER, President,

J. A. WERT, Vice President,

W. M. TIER, Cashier.

PAUL J. LUCAS

ПОГРЕБНИК
830 E. RICE STREET,
SHAMOKIN, PA.

ДОСТАВЛЯЄ НА ПОХОРОНИ ГАРНІ КАРАВАНИ І КЕРИЧІ І АВТОМОБІЛІ. ДО ВСЯКИХ ОКАЗІЙ ЯК ВЕСІЛЯ, ХРЕСТИНИ І ДРУГІ МАЄ ВСЕ ГОТОВІ ПІДВОДИ.

The National Bank of Shamokin, Penna.

ОДИН З НАЙБІЛЬШИХ БАНКІВ В НОРТУМБЕРЛЕНД ПОВІТІ.

A. D. ROBERTSON, Pres.,
GEO. C. GRAEBER, Cashier,

EDWARD BRENNAN, Vice Pres.,
FRANK A. GABLE, Ass't Cashier,
CON R. GRAEBER, Ass't Cashier.

А К Т И В А :

КАПІТАЛ	\$100,000.00
НАДВИЖКА І НЕРОЗДІЛЕНІ ЗИСКИ ...	700,000.00
СТАН ЧИННИЙ	4,500,000.00
ДЕПОЗИТИ ПОНАД	3,750,000.00

— ПЛАТИТЬ 3% ВІД ЧАСОВИХ ДЕПОЗИТІВ. —

ВЛОЖЕНИЙ В СІМ БАНКУ ГРІШ Є ПЕВНИЙ.

ПИЙТЕ ЗАВСІГДИ ШАМОКІНСЬКЕ ПИВО

ЛІПШОГО НІГДЕ НЕ ВИРО-
БЛЯЮТЬ, ЯК У

FURMAN-SCHMIDT

(власителі бровару)

SHAMOKIN, PA.

UKRAINIAN HOME ASSOS. SHAMOKIN, PA.

МАЄ ШТОР В СВОЇМ ДОМІ І ФІЛІО НА EXCELSIOR, PA.

Урядники будинків і шторів: Урядники будинку: Із. Вишовський, пр.; А. Шаршонь, кас.
Штором в Шамокін: Д. Кулянда. Завідатель на Екселсіор: Іван Мерена.

БУЧЕРНІ І ГРОСЕРНІ

ЧСБОТИ, ЧЕРЕВИКИ І ПОЛОТНО.

ПРОДАЄМО ТОВАРИ ПО ЦІНАХ УМІРКОВАНИХ.

**АЛЕКСІЙ
ШАРШОНЬ**

— ВЕДЕ —

REAL ESTATE

226 S. Franklin St.,
SHAMOKIN, PA.

SHARSHON'S

CIGAR STORE, CANDY AND POOL

P. A. SHARSHON, Proprietor

524 EAST PINE STREET

SHAMOKIN, PA.

**RUSSIAN MERCANTILE
ASSOCIATION**

Йосиф Пейко, предс.;
Мих. Лесяк, завід. штору;
А. Шаршонь, пр.; Кон. Ком.

**PEOPLE'S HOME
ASSOCIATION**

Н. Габура, предс.;
Мирон Козяр, кас.;
Мих. Пилиняк, секр.

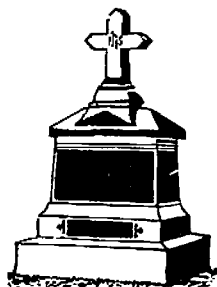
Найстарший український штор в Америці, має завжди доволі свіжого товару та продає по дуже уміркованих цінах. Посилає також гроші і продає шифкарти до всіх частин світа. Обертає місячно сумою \$10.000.

Штор в своїм домі.

**NORTH SHAMOKIN STREET,
SHAMOKIN, PA.**

JOSEPH CANNISTRA

ВИРОБЛЯЄ НАГРОБНИКИ, МОНЮМЕНТИ, А ТАК САМО ВИРІЗУЄ ПРИКРАСИ НА НАГРОБНИКАХ.

ВИРОБА ЗЕЛІЗНИХ ПЛОТІВ.

На жаданне охотно подаємо ціну.

Вся робота гарантована.

Робітня: cor. High & Marshall Sts.

Bell Phone: 395-R

в помешканню під числом
103 S. FRANKLIN STREET,

SHAMOKIN, PA.

T. W. НОРТА

Запроваджуємо електрику, виконуємо
роботу плюмберську і ogrивальну.

Охотно подаємо ціни.

206 N. CHERRY STREET

SHAMOKIN, PA.

BOTH PHONES

SHOOP-BURD & CO.

АСЕКУРАТОРИ

8 SOUTH MARKET STREET

SHAMOKIN, PA.

MAJESTIC

**ЗАКЛАД ЧИЩЕННЯ КАПЕЛЮХІВ
І ЧЕРЕВИКІВ**

**ГУРТОВА І ДРІБНА СПРОДАЖ
ЦИГАРИВ І ЦИГАРЕТКІВ.**

Задоволення гарантуємо.

ERNEST TERRIS, Proprietor
CORNER INDEPENDENCE AND
ORANGE STREETS,
SHAMOKIN, PA.

Joseph Harris, Jr. Peter N. Harris

JOSEPH HARRIS & BRO.

**ЗАКЛАД ПЛЕКАННЯ ЦВІТІВ,
ОГОРОДНИЦТВА І САДІВНИЦТВА**

112 EAST INDEPENDENCE STREET

SHAMOKIN, PA.

Bell and Local Telephones

THEODORE F. WORNACZ

ГУРТОВИЙ СКЛАД

ВСЯКОГО РОДА ПИВА.

FRANKLIN & SPURZHEIM STREETS,

SHAMOKIN, PA.

Оснований 1915 року.

JONES HARDWARE CO.

Knights of Columbus Bldg.

115 INDEPENDENCE STREET

SHAMOKIN, PA.

**СКЛЕП ДЕ МОЖЕТЕ НАБУТИ ВСЯКІ
РІЧІ ДЛЯ ДОМАШНОЇ І ГОСПО-
ДАРСЬКОЇ ПОТРЕБИ.**

Даємо Green Trading Stamps.

LESCHINSKI BROTHERS

**ЦИГАРА І ТЮТЮН
ЦУКОРНЯ**

Спродажа гуртова і дрібна.

422 N. SHAMOKIN STREET,

SHAMOKIN, PA.

BELL PHONE

Bell Phone

W. E. FIDLER

**ВСЯКОГО РОДА ПАПІР ДО
ПАПЕРОВАННЯ ХАТ
ЯК ТАКОЖ І ФАРБИ**

511 EAST INDEPENDENCE STREET

SHAMOKIN, PA.

SHAMOKIN BANKING COMPANY

SHAMOKIN, PA.

W. C. McCONNEL, Pres., C. A. BARRON, Vice Pres., P. F. WHITENIGHT, Cashier.

Закладовий капітал \$100,000.00. Вплачений капітал \$50,000.00. Надвижка \$93,000.00

— ПЛАТИТЬ 3% ВІД ЧАСОВИХ ДЕПОЗИТІВ —

Скоря і старанна обслуга у всіх банкових функціях. Наймоднійше уряджений
і ведений після найліпших метод і угогіднь.

Уділяєсь радо чекове conto для корпорацій, фірм і поодиноких людей.

MERCHANTS BAKING COMPANY

ПЕКАРІ

KRISPY KROST, ХЛІБА

І ЗНАМЕНИТИХ КЕКСІВ

ШАМОКИНСЬКИЙ ПРОДУКТ
ВСЮДА ПРОДАЄТЬСЯ.

SHAMOKIN, PA.

ВСІМ ЗНАЙОМИЙ СТАРИЙ
ЧЛЕН У. Н. СОЮЗА

ІВАН ВОРГАЧ

МАЄ ГОТЕЛЬ І ПОСИЛАЄ
ГРОШІ ДО СТАРОГО
КРАЮ

СКОРО, ТАНО І БЕЗПЕЧНО.

JOHN WORNACZ

422 NORTH MAPLE STREET

MOUNT CARMEL, PA.

Pachuta's

Pharmacy

48 W. 3rd Street

Mt. Carmel, Pa.

Одинока Українська Аптика в Нортгомберленд Конт.

T. DEMSKO

Т. ДЕМЧКО

БУЧЕРНЯ, ГРОСЕРНЯ
І Т. П. ТОВАРИ

ЗАМОВЛЕННЯ ДОСТАВЛЯЄ
ДО ХАТ.

471 MAIN ST., RANSHAW, PA.

THEO. WOYTOVICZ

ГОТЕЛЬ

ЦИГАРА, ЦИГАРЕТКИ
І ЛЕГКІ НАПИТКИ.

5TH & MULBERRY STREETS
SHAMOKIN, PA.

R. HODGE

БАРБЕР

Стриженне волося женщин
і спеціальне опалювання волося

611 N. SHAMOKIN STREET
SHAMOKIN, PA.

J. PIROZEK I P. KOLODY

ГРОСЕРНЯ, БУЧЕРНЯ І ВСЯ-
КОГО РОДА ЗЕЛЕНИНА ЯК
ТАКОЖ ЗАГАЛЬНИЙ СКЛАД
ТОВАРІВ.

1516 ONIEDA STREET
SHAMOKIN, PA.

MICH. DEMSKO, JR.

М. ДЕМЧКО, МОЛ.

ГРОСЕРНЯ І БУЧЕРНЯ

504 WEBSTER STREET
RANSHAW, PA.

JOE OSHINSKIE

БУДІВНИЧИЙ І КОНТРАКТОР
ОФІС:

PEOPLES BANK BUILDING
SHAMOKIN, PA.

СКЛАД З БУДІВЕЛЬНИМ
МАТЕРІАЛОМ НА
RANSHAW, PA.

КАНЦЕЛЯРІЯ НОТАРІАЛЬНА

Полагоджує справи тутейші і старо-
краєві.

Пересилає гроші.

Вирабляє пашпорти, афідевіти, пов-
номочія і інші документи.

Продає шифкарти на всі лінії по ціні
компанічній.

Асекурує все, що входить в обсяг
асекурації.

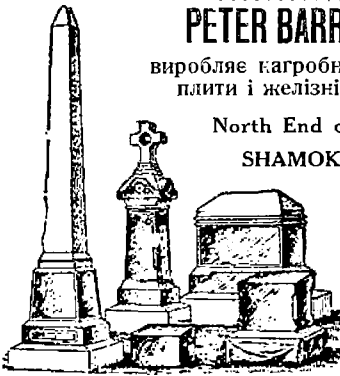
Голоситись до:

Л. КАЧОР, нотар
879 CLINTON ST., BUFFALO, N. Y.

WALTER MALINIAK

ШТОР З ЦИГАРАМИ

601 N. SHAMOKIN STREET
SHAMOKIN, PA.

PETER BARR & SONS

виробляє кагробники, камінні
плити і желізні огорожі.

North End of 2nd St.,
SHAMOKIN, PA.

COMPLEMENTS

OF THE

HIGH BALL HOTEL

ALEX. CHOKER, Prop.

619 E. INDEPENDENCE ST.
SHAMOKIN, PA.

REITZ BROTHERS

COR. CLAY & FRANKLIN STS.

SHAMOKIN, PA.

КОНТРАКТОРИ І БУДІВНИЧІ

Будують доми і продають
всякого рода дерево і
матеріал будівельний.

ІВАН ХОМЯК

МАЛЮЄ І ПАПЕРУЄ ХАТИ.
ОДИНОКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ
МАЛЯР.

SHAMOKIN ST., SHAMOKIN, PA.

БОНДИ ПОРУКИ РЕАЛЬНІСТЬ

FRANK B. FISLER

Room 1, THOMAS BUILDING

АСЕКУРОВАННЄ НА ЖИТТЄ
І ВІД ОГНЮ.

АСЕКУРОВАННЄ АВТОМОБІЛІВ

SHAMOKIN, PA.

JOHN NOVACK

ГОТЕЛЬ

ПОКОЇ ДО БИНАЙМУ НА ДНІ
АБО ТИЖНІ.

SHAMOKIN ST., SHAMOKIN, PA.

O. K. MARKET

Вавиль Карпьяк

БУЧЕРНЯ, ГРОСЕРНЯ

І ЗЕЛЕНИНА (GREEN TRUCK)

COR. 6th & MULBERRY STREETS

SHAMOKIN, PA.

JOE KORBICZ

ШТОР З ЦИГАРАМИ,
ЦИГАРЕТКАМИ,
ТЮТЮНОМ
І ЛЕГКИМИ НАПИТКАМИ.

436 WEBSTER STREET
RANSHAW, PA.

N. YANKOVIG

БУЧЕРНЯ, ГРОСЕРНЯ

І Т. П. ТОВАРИ

ДВА ШТОРИ:

700 CHESTNUT STREET

KULPMONT, PA.

— I —

101 SHAMOKIN STREET

SHAMOKIN, PA.

LOCAL PHONE.

BELL PHONE.

JOSEPHINE

E. BOBKOWSKI

— AND —

A. J. GLAZIK

ПОГРЕБНИКИ І БАЛЬСАМАТОРИ

926 EAST RACE STREET

SHAMOKIN, PA.

**ПОПРОБУЙТЕ СЕ НА ВАШЕ
ВОЛОСЯ ЧЕРЕЗ 15 ДЕНЬ.**

Відтак нехай Ваше зеркало вкаже Вам результат. Пишіть по Дарову Пробну Оферту.

Ваше волосся не мусить ріднути ані не мусите бути лисим, позаяк можна знищити мікроби, які нищать волосся. Ся метода застановить випадання волосся, знищить порплі, свербінне, при-темнить сиве волосся і застановить лисінне, зміцнюючи життє волосся у мущин і женщин. Пришліть своє ім'я по-ки не запізно на 15-днєвну дарову пробу.

A Y M E S C O.

Dept. H-229

3932 N. ROBESY ST., CHICAGO, ILL.

В О Л О

ПЕРЕД

ТЕПЕР

Воло всякого рода лічиться успішно без ножа, шпигалу, болю і неприємности через винахід європейських знавців з Mardol Лябораторії. Потверджене славними світовими лікарами. Сотки вдячних листів отримуємо кожного дня. Нетрачтьте надію! Коли всякі другі средства не помогли, пишть по нашу Безплатну Брошурку, котра дасть Вам змогу пізнати всякий рід Вола і його успішне лічення. Нічого Вас не коштує. Пишіть імені — відкладанне єсть небезпечене.

MARDOL LABORATORY,

Dept. 1222,

1723 N. KEDZIE AVE., CHICAGO, ILL.

Ревматизм

Я прошу кожного читача

сеї книжки, хто терпить на Ревматизм, Лумбаго або Говт. написати мені, подаючи своє ім'я і адресу так, щоби я міг вислати йому на Пробу Одно-долярову Бутельку могого средства на Ревматизм. Я хочу переконати терплячих на Ревматизм, як Kuhn's Rheumatic средство ділає. Я певний і хочу також терплячих на ревматизм переконати про се средство заким вони заплатять мені за него.

НЕ ПРОБУЙТЕ УСУВАТИ Ревматизм через шкіру або ноги ріжними плястрами або іншими металювими прирядами. Не пробуйте УСУВАТИ його всяким натераннем, електрикою або магнетом. Не пробуйте позбутись його ІМАГІНАЦІЮ. ВИ МУСИТЕ ВИГНАТИ ЙОГО. Він є в крові і ВИ МУСИТЕ ТАМ ЗА НИМ УДАТИСЬ.

Kuhn's Средство, віримо, є якраз те, що се зробить і як раз воно усуне Мускулярний Ревматизм. Ревматизм мусить уступити, як що Ви хочете бути вільні від болю і терпіння. Мое средство усуне острі проймаючі болі, болячі мускули, напухлі части тіла і стверді сугасти.

Я хочу Про Те Все Переконати Вас

Коли тільки даєте мені спомогу. В однім тижни я переконаю Вас багато, коли лишень напишете до мене і попросите мою компанію вислати Вам одно-долярову бутельку на пробу після понизшої офerti. Я недбаю, яких средств Ви уживали досі. Як що Ви не пробували могого, Ви не можете знати, що воно зробить. Читайте нашу офertу, пишіть по Одно-долярову Бутельку на Пробу.

Регулярна \$1.00 Бутелька За 25 центів.

Ми хочемо, щоб Ви попробували Kuhn's Ревматичного средства, переконалися, як се вже зробили тисячі, що Ревматизм можна усунути і не хочемо жадного зарібку підчас проби. Хочемо лишень нагоди на пробу. Коли воно Вам поможе, замовите тоді стільки скільки треба до вицїнення Вас і тим способом дасть нам нагоду заробити. Коли Вам воно не поможе, не сім і кінець. Ми не висилаємо мату флашочку на показ лишень, що нічого вартя, а повну бутельку, яка всюда продаєся по долярюви. Ся бутелька тяжка і мусимо заплатити пошту, щоб Вам доручено її. Ви мусите прислати нам 25 ц. на оплату і опакованне, а ми вишлемо Вам її за дармо. Ви нічого більше не будете платити.

ВИШЛІТЬ СЕИ КУПОН
KUHN REMEDY CO., Dept. K. C.

Я маю Ревматизм і хочу Долярову Бутельку Kuhn Rheumatic Remedy, як оголошуете. Залучаю 25 ц. на посылку, опакованне і т. п. Долярова бутелька мусить бути вислана цілком даром, оплачега зі всім.

Імя
Місто
Стейт
Улиця або
R. F. D.

Kuhn Remedy Co., 1855 Milwaukee Ave., Chicago.

Даром для терплячих на прірву

Застановить Погіршаючеся Ваше Положення
Наслідком Пасів які Гнетуть і Гризуть.

СТУАРТА PLAPAO-PADS суть цілком інші — а се місцеві медичні аплікатори самоприліплюючія ввійли сильного держання в місци розширених частий тіла. Нема пасків, спряжок чи спружин. Нема натискання і тертя. Не можуть зсунулися тому не труть тіла і не гнетуть костий. Мягкі як аксаміт, легко прикладаються — не коштовні. Уживані тисячами понад двацять літ. — Найгірша прірва, після донесень поконана приватно в дома, без перерви у Вашій роботі. Нагороджені Золотим Медалем в Римі, Першою нагородою в Парижі і похвальною згадкою на Панамській Виставі в Сан Франціско. Процедура лічення натуральна, так що опісля не вживаєся паса. Перестаньте тратити час і гроші на старо-модні приряди. Навчітья як застановити отвір так, щоб прірва не спустилася в долину. Не буде коштувати Вас нічого попробувати PLAPAO, тому не шліть гроший, лишень купон з Вашим іменем і адресою сейчас.

КУПОН БЕЗПЛАТНОЇ ПРОБИ.

Plapao Laboratories, Inc., 2959 Stuart Bldg.,
St. Louis, Mo.

Імя

Адрес

Відвортна почта принесе пробку PLAPAO
та книжку про пропуклину цілком даром.

НОВІСТЬ!

НОВІСТЬ!

ПЕРШОРЯДНОЇ ЯКОСТИ

Пера Фонтанові

„Waterman's Ideal Fountain Pen”

можете купити в книгарни „Свободи”.
Перо гарантоване, 14-каратове золото.
При наповнюванні чорнилом не потріб-
но уживати жадної помпки, бо ви-
старчить піднести ніхтем, кляпку умі-
щену з боку, занурити перо в чорни-
лі, спустити поволи кляпку на долину,
а воно само наповниться.

Ціна того пера з пересилкою \$2.75.

Пишіть на адресу:

„SVOBODA”

83 Grand Street, Jersey City, N. J.

НАЙНОВІЙШІ КНИЖКИ ЗІ СТАРОГО КРАЮ.

† До характеристики українських пра- вих партій. В. Андрієвський	10
† В 60-і роковини смерті Шевченка ...	10
† Жак. Збірка оповідань. Бандурист ...	10
† Незабутні. Нариси. Б. Лепкий	15
† Памяти І. Франка. Зібрав З. Кузеля	10
† З минулого. Т. І. В. Андрієвський	50
† Українська літературна мова й пра- вопис	10
† Енеїда. Твори. Т. І., І. Котляревський	45
† Наталка Полтавка і ин. Твори. Т. П. І. Котляревського	25
† Славянський світ в його минулому й сучасному. Д. Дорошенко. \$1.50, в гарній оправі в пів полотно з кар- тою Славянщини	2.00
† Спомини утікача, В. Леонтович	30
† Життя й відносини на Радянській У- країні. І. Герасимович	20
† Під колесами історії. Др. С. Томашів- ський	25
† Марко Проклятий і ин. Твори О. Сто- роженка	45
† Кобзар. Т. Шевченко	1.50
† Повісти (Артист, Музика й ин.) Т. Шевченко	90
† Чорна Рада. Твори. Т. І. П. Куліш	50
† Поезії. Твори. Т. П. Куліш	50
† Голод на Україні. З 39 образками. І. Герасимович	50
† Василько Ростиславич, В. Бирчак	1.00
† Кобза та кобзарі. В. Емсець	35

† Національне виховання. Б. Клин	15
† Україна. Твори. Т. П. Куліш	30
† Псалтир. Твори Т. IV. П. Куліш	50
† Огляд національної території Украй- ни. Др. Ст. Рудницький	35
† Українська справа зі становища полі- тичної географії. Др. Ст. Рудниць- кий	50
† Словар української мови, повний, в двох томах кишеневого формату, Б. Грінченко, в оправі	6.00
† Російсько-український словар в 1 то- мі в кишеневім форматі, Уманець і Спілка, в оправі	3.00
† Струни. Антологія української поезії від найдавніших до нинішніх ча- сів. Влаштував Б. Лепкий. 2 томи ...	2.75
† Оповідання з Всесвітної Історії. Ол. Барінський, в двох частях	80
† Основи Пластунства (скавтинг), О. Я- ремченко	10
† З минулого. І. В. Андрієвський, в пол. оправі	1.50
† Вибір Творів, Яків Щоголів	25
† Дорош, Гаркуша і інші оповідаєж, Олексі Стороженка	45

Гроші належить посилати на поштовий або
експресовий моні-ордер на імя, яке подає-
мо у понизшій адресі.

“S V O B O D A”,

83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

Д-р ОСИП МЕЛЬНИК

ПІД 49 EAST 7TH STREET
В НЬЮ ЙОРКУ.

Ніякий хорий чи хора не повинні тратити надію. Навіть в найтяжчих недугах, коли здається, всі хорого опустили, ще можна відзискати здоров'я. Розуміється, що чим скорше в час вдатися, тим скорше сподіятися ви-здоровлення.

Здоров'я є в самім організмі чоловіка. Побудити і підкести життєві сили хорого чоловіка до повного і правильного ділання — є те саме, що привернути здоров'я хорому.

Се є підстава цілющої природної методи.

КОЖДОМУ

ОТВЕРТА

ДОРОГА ДО
ЗДОРОВ'Я.

Тому те тратьте надію, а
майте довіру.

Ніяких, хочби незначних ознак слабости не вільно легковажити, бо з малого, що звичайно уважаєся за дрібницю — може вийти дуже тяжка небезпека для здоров'я. Приміром запалені мигдали (тонсїлс) у дітей звичайно уважають за нічо важного, а через мигдалики кожного року тисячі дітей гине і нидіє, а в додатку такі діти через мигдалики підпадають ріжним хоробам в дальшій життю.

Отже всякі систематичні поболювання голови, жолудкові неправильности, кольки, колєгнє, тяжкий віддих, злий апетит, злий сон, доржаннє тіла, нервовість, та многі інші симптоми — се знак даний природою, що організм не ділає правильно, отже хороба наступає, або вже наступила.

Точнє і терпеливе виконуваннє природних способів допомоги хорому організмови — привєрне слабому здоров'я, яке є щастєм чоловіка.

ОФІС ОТВОРЕНИЙ ВІД 8-ОЇ РАНО ДО 9-ОЇ ВЕЧЕРОМ.
В НЕДІЛІ І СВЯТА ВІД 9-ОЇ РАНО ДО 1-ОЇ ПОПОЛУДНИ.

На всякі письмєнні запити — відповідь відворотною поштою.

Dr. Joseph Miller, D. C. Ph. C.
49 East 7th Street New York, N. Y.